

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

ΑΝΤΙ

Περίοδος Β'
Τεύχος 200
Παρασκευή
26 Νοεμβρίου 1999
Αρχ. 700

2 MAR 2000

ΠΟΙΟΣ ΜΠΟΡΕΙ ΝΑ ΜΑΣ ΓΙΑΤΡΕΨΕΙ;

Το 40^ο Φεστιβάλ Κινηματογράφου Θεσσαλονίκης

Γράφουν και σχολιάζουν:
Δημήτρης Χαρίτος, Νίκος Νικολαΐδης, Θανάσης Ρεντζής

ΕΜΦΥΛΙΟΣ:
50 ΧΡΟΝΙΑ ΜΕΤΑ

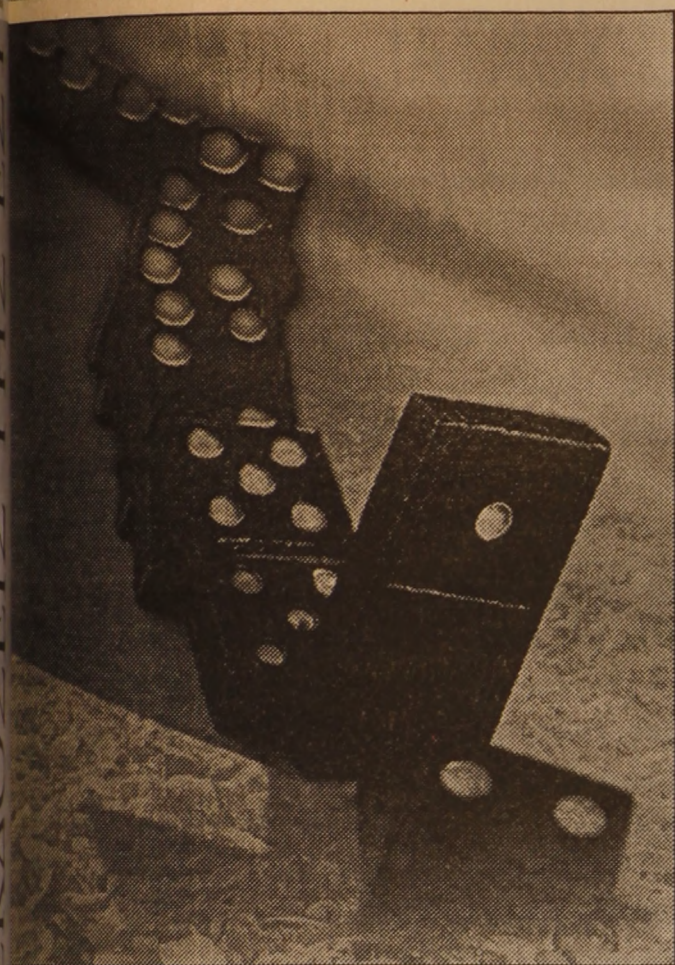
ΤΟ ΕΦΕΥΡΗΜΑ
ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΟΦΡΟΣΥΝΗΣ
ΛΕΥΚΗ ΤΡΟΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΜΑΚΡΟΝΗΣΙ

Το ντόμινο στα Βαλκάνια
και το αμερικανικό domino

Μ. ΚΑΡΑΓΑΤΣΗΣ
ΚΡΙΤΙΚΗ ΘΕΑΤΡΟΥ 1946-1960

Έπιμέλεια: ΙΩΣΗΦ ΒΙΒΛΑΚΗΣ
Πρόλογος: ΚΩΣΤΑΣ ΓΕΩΡΓΟΥΣΟΠΟΥΛΟΣ

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ ΑΠΟ ΤΙΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

Περίοδος Β' • Έτος 26ο • Τεύχος 700
Παρασκευή 26 Νοεμβρίου 1999 • Δρχ. 700

**ΑΝΤΙ - ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ
ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ**

Δημοχάρους 60, 115 21 Αθήνα
Τηλ. 72.32.713-72.32.819 FAX: 72.26.107
ANTI ON-LINE: <http://www.otenet.gr/anti>
e-mail: chrarou@otenet.gr

ΕΚΔΟΤΗΣ: Χρήστος Παπουτσάκης

ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: Δημήτρης Γκέκας

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΥΛΗΣ: Μάχη Γεωργιάδου

ΕΚΤΥΠΩΣΗ: ΛΙΘΟΤΥΠ Α.Ε. Ιασίου 5, Περιστέρι
Τηλ. 57.22.201

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ:

Ετήσια συνδρομή: 26 τεύχη, Εξάμηνη: 13 τεύχη

ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ: Εξαμ. 6.500 δρχ., Ετήσια 13.000 δρχ.,

Ετήσια Οργανισμών, Τραπεζών, κ.λπ.: 50.000 δρχ.

Φοιτητική ετήσια: 10.000 δρχ.

ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ: ΕΥΡΩΠΗ - ΜΕΣΟΓ. ΧΩΡΕΣ:

Εξαμ.: 41 δολ., Ετήσια: 82 δολ.,

ΗΠΑ - ΚΑΝΑΔΑΣ - ΑΣΙΑ - ΑΥΣΤΡΑΛΙΑ:

Εξαμ. 48 δολ., ετήσια 96 δολ.

ΕΜΒΑΣΜΑΤΑ - ΕΠΙΤΑΓΕΣ: Χρήστος Παπουτσάκης

Δημοχάρους 60, 115 21 Αθήνα

ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ: ΔΡΧ. 700,

ΠΑΛΙΑ ΤΕΥΧΗ: ΔΡΧ. 1.400

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: Για τα βιβλιοπωλεία

της Αθήνας: Περιοδικό ΑΝΤΙ,

για τα βιβλιοπωλεία της Β. Ελλάδας:

Κέντρο του βιβλίου - Α Πουλουκτσή και Σία Ε.Ε.

Λαοσάνη 3, Θεσσαλονίκη, τηλ. (031) 237. 463

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Η επίσκεψη του πλανητάρχη εξελίχθηκε σε φαρσοκωμωδία. Να τα απαριθμήσουμε; Επισκέψεις πρακτόρων, αναβολές, λογύδρια, στημένες «υποδοχές» με υπαλλήλους της αμερικανικής πρεσβείας, καταστροφές στην Πανεπιστημίου κάτω από τα μάτια της Αστυνομίας. Και βεβαίως αποκλεισμός του κέντρου της Αθήνας, αναστολή της καθημερινής ζωής, προσβλητικές συμπεριφορές των αστυνομικών οργάνων και... δακρυγόνα. Πολλά δακρυγόνα. Η επίσκεψη του Κλίντον στην Ελλάδα δεν είχε κανένα ουσιαστικό αποτέλεσμα. Όμως ο βαλκανικός περίπατος του πλανητάρχη αποκρυστάλλωσε για μας τις επιδιώξεις της αμερικανικής πολιτικής τόσο στο χώρο του Καυκάσου όσο και στο χώρο των Βαλκανίων. Αυτό θα έπρεπε να σκεφτούμε σοβαρότερα...

ΣΕΛ. 13 Ο Δημ. Καϊσης, ο Στ. Καφαντάρης και ο Βασίλης Μαρουλάς σχολιάζουν πλευρές από την επίσκεψη του προέδρου Κλίντον στην Ελλάδα και τις άλλες βαλκανικές χώρες.

ΣΕΛ. 28 Ο γιατρός **Αντώνης Λαγγουράνης** σε ένα γλαφυρό άρθρο εξηγεί όσα ενδιαφέρουν όλους μας: τι είναι αρρώστια, τι είναι ίαση και τι θεραπεία, ποιος είναι ο ρόλος του γιατρού, καθώς και τη μεγάλη σημασία που έχει η σωστή διατροφή. Τέλος, αναρωτιέται και ο ίδιος για τα περιθώρια αλλαγής στη συμπεριφορά μας στον σημερινό τρελό κόσμο μας.

ΣΕΛ. 48 Έληξε το 40ό Φεστιβάλ Κινηματογράφου στη Θεσσαλονίκη. Ο θεσμός, όμως, περνά μια κρίσιμη φάση. Ο **Δημ. Χαρίτος** καταγράφει τις εντυπώσεις του αλλά και οι **Ν. Νικολαΐδης** και **Θαν. Ρεντζής** εγείρουν τις αντιρρήσεις τους.

ΜΟΝΙΜΕΣ ΣΤΗΛΕΣ

ΚΥΡΙΟ ΑΡΘΡΟ

Αυτά πέρασαν, τα άλλα έρχονται, σελ. 4

ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ

Αντήνωρ, σελ. 6

ΑΝΤΙΘΕΣΕΙΣ

Σχόλια, σελ. 8

E-MAIL

Απόστολος Διαμαντής, σελ. 12

ΕΜΦΥΛΙΟΣ

50 χρόνια μετά, σελ. 36
(επιμέλεια: Ιωάννα Παπαθανασίου)

ΕΠΙΣΗΜΑΙΝΟΥΜΕ

Πολιτισμός, σελ. 44

ΒΙΒΛΙΟ

Κριτική, σελ. 61

Σύνδεση Εξωφύλλου
ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΓΚΕΚΑΣ

ΑΥΤΑ ΠΕΡΑΣΑΝ, ΤΑ ΑΛΛΑ ΕΡΧΟΝΤΑΙ...

Ο ΠΛΑΝΗΤΑΡΧΗΣ ήλθε, δεν είδε και απήλθε. Και εις άλλα με υγείαν! Τελείωσαν οι ειδικές απαγορεύσεις στην κυκλοφορία στο κέντρο, επανήλθε το κυκλοφοριακό χάος, έκλεισε και αυτός ο κύκλος των τηλεοπτικών μεταδόσεων. Ουφ!

ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΑΘΗΝΑ, το γαϊτανάκι ταξίδεψε σε Φλωρεντία, Σόφια, Κοσσυφοπέδιο. Είχαν προηγηθεί, βεβαίως, η Άγκυρα και η Κωνσταντινούπολη. Γεύση Ανατολής με ολίγη Αναγέννηση. Όσο για μας, ξέρουμε: Η διέλευση από την Αθήνα είναι υποχρεωτική για έναν αμερικανό πρόεδρο εφόσον ταξιδέψει στην Άγκυρα (ισχύει και τούμπαλιν). Χρειάζονται και οι ψήφοι των ομογενών για την Χίλαρυ (εξ ου και ο συνδυασμός της επίσκεψης στον Πατριάρχη).

ΠΕΡΑΣΑΝ ΑΥΤΑ! Το βαλκανικό ταξίδι του Πλανητάρχη είχε βεβαίως άλλη σημασία πέραν των όσων περιγράφηκαν με εξοργιστική λεπτομέρεια. Πιστεύουμε ότι διεγράφησαν σε αδρές γραμμές οι επιδιωκόμενοι στόχοι της εξωτερικής πολιτικής των ΗΠΑ στην ευρύτερη περιοχή μας για την επόμενη, ας πούμε, εικοσαετία. Για τα Βαλκάνια «αναβαθμίζεται» ο ρόλος της Ελλάδας: δίνεται το «ελεύθερο» στους έλληνες επιχειρηματίες –σε συνεργασία βεβαίως με αμερικανικές επιχειρήσεις– να δράσουν. Η επίσκεψη στο Κοσσυφοπέδιο σηματοδοτεί τα αμερικανικά σχέδια για αυτονομία της περιοχής (σιγά που θα ζητούσε άδεια από το Βελιγράδι για τη μετάβαση στο προτεκτοράτο!). Το σημαντικότερο βεβαίως γεγονός του «περιπάτου» του κ. Κλίντον δεν ήταν η ανάγκη παρουσίας του στη σύσκεψη του ΟΑΣΕ στην Κωνσταντινούπολη. Ήταν η υπογραφή του Συμφώνου Αζερμπαϊτζάν-Τουρκίας για τον αγωγό Μπακού-Τσεϊχάν. Ήταν η έμφαση της παρουσίας και του ενδιαφέροντος των ΗΠΑ για την περιοχή του Καυκάσου. Που περιλαμβάνει, βεβαίως, και άλλες χώρες ή περιοχές που θα μπορούσαν να αναδυθούν ως νέες χώρες – λέγε με Τσετσενία...

ΤΟ ΠΑΙΧΝΙΔΙ του ντόμινο έχει όμως πεδίο ανάπτυξης και σε απόσταση αναπνοής από την Ελλάδα. Τα Βαλκάνια, δηλαδή. Η Σόφια, η Πρίστινα, τα Σκόπια, το Βουκουρέστι, το Βελιγράδι θα προσφέρουν σενάρια πολλαπλών σχεδιασμών στους εγκεφάλους του Πενταγώνου και του Στάνητ Ντηπάρτμεντ.

Η ΠΡΟΟΠΤΙΚΗ αυτή θα μπορούσε να μας απασχολεί σήμερα περισσότερο από όσο τα κολιέ της κ. Ολμπράιτ ή τα κλαδιά αγριελιάς – προσφορές στον αμερικανό πρόεδρο. Οι Έλληνες παραμυθιάζονται με το ένδοξο παρελθόν αυτής της γης, αλλά θα μπορούσαν να σκέφτονται περισσότερο για το σκοτεινό μέλλον τους. Η προοπτική της «παγκοσμιοποίησης» θα έπρεπε να μας προβληματίζει περισσότερο και να μας υποχρεώνει να σκεφτόμαστε και μεις πιο σύνθετα αναλογιζόμενοι τους πολλαπλούς παράγοντες που θα ορίσουν το μέλλον του κόσμου. Όμως θα δείτε: Κοντός ψαλμός αλληλούια! Το «millennium» φθάνει. Ο δήμαρχός μας, η υπουργός Πολιτισμού και άλλοι σχεδιάζουν γιορτές και πανηγύρια...

ΑΝΤΙ ΓΙ' ΑΥΤΑ, θα πρέπει να σκεφτούμε το πολιτικό μέλλον του τόπου και να αναρωτηθούμε σοβαρά: Τι είδους πολιτικοί είναι αυτοί που μας κυβερνούν, όταν κύριο μέλημά τους είναι το «πολιτικό κόστος», η επανεκλογή τους, η παγίδευση της αντιπολίτευσης, οι προσφορές στους διαπλεκομένους; Ή μήπως εμείς σφάλουμε και αυτοί οι καημένοι βασανίζονται μόνον με προβλήματα όπως αυτά που περιγράψαμε και γι' αυτό είναι περίλυποι; Κι όχι για το μέλλον του κόμματός τους...

αντι

Οι Εκούρουνται

ΚΑΙ ΤΩΡΑ
ΤΙ ΘΑ ΚΑΝΟΥΜΕ
ΧΩΡΙΣ ΒΑΡΒΑΡΟΥΣ;

ΚΑΡΤΟΝΙΣΤΟΣ

Δεκαπενθήμερο

Κλίντον, πετρέλαια κι εκλογές

Ο ΚΛΙΝΤΟΝ έφυγε, αλλά τα προβλήματα παραμένουν... Και πάνω που *Το Βήμα* μας διαβεβαιώνει πως το «Κόμμα του Χρηματιστηρίου» προτιμά, «σαφώς», ως πρωθυπουργό, τον Κ. Σημίτη (59,2%) και όχι τον Κ. Καραμανλή (24,1%), ξαφνικά μας ανέκυψε η νέα κρίση πετρελαίου. Η κρίση αυτή, όμως –όπως μας διαβεβαιώνει άλλη εφημερίδα, *Η Καθημερινή*– προκαλεί «ρίγη ανησυχίας στο οικονομικό επιτελείο της κυβέρνησης», με πλήθος αναπάντητων ερωτημάτων, όπως: Πόσο θα κρατήσει η κρίση; Θα επηρεάσει ή όχι την πορεία της χώρας προς την ΟΝΕ; Θα αποδεχθούν οι επιχειρήσεις ν' απορροφήσουν το κόστος της ανατίμησης των καυσίμων;

Η ΑΝΟΔΟΣ της τιμής των καυσίμων αποδίδεται στην απόφαση του Σαντάμ Χουσεΐν να διακόψει τις εξαγωγές πετρελαίου, σε ένδειξη διαμαρτυρίας για την άθλια απόφαση του Συμβουλίου Ασφαλείας να παρατείνει για δύο μόνον εβδομάδες το γνωστό «ανθρωπιστικό» πρόγραμμα «πετρέλαιο αντί φαρμάκων και τροφίμων», με το οποίο το Ιράκ εξασφαλίζει στοιχειώδη είδη ανάγκης... Ορισμένοι αναλυτές, όμως, υπενθυμίζουν τον οξύ ανταγωνισμό ΗΠΑ-Ρωσίας, με αφορμή την εκμετάλλευση των κοιτασμάτων της Κασπίας. Όπως είναι γνωστό, η πρόσφατη υπογραφή, στην Κωνσταντινούπολη, της συμφωνίας Τουρ-

κίας-Αζερμπαϊτζάν, για την κατασκευή του πετρελαιοαγωγού Μπακού-Τσεϊχάν, χαρακτηρίστηκε ως «περιφανής νίκη» των ΗΠΑ, εις βάρος της Ρωσίας, η οποία φοβάται ότι, «αν συνεχισθεί η κατάσταση αυτή πραγμάτων», θα χάσει όχι μόνο τα πετρέλαια της Κασπίας, αλλά και τη Γεωργία, το Αζερμπαϊτζάν, το Καζακστάν και το Τουρκμενιστάν. Να είναι τυχαίο ότι οι ΗΠΑ, έστω έμμεσα, υποστηρίζουν τις αποσχιστικές βλέψεις της Τσετσενίας;

ΟΛΑ ΤΑ παραπάνω είναι φυσικό να κρατούν σε αγωνία την κυβέρνηση, παρά τις αισιόδοξες προβλέψεις του πρωθυπουργού Κ. Σημίτη: «Εφόσον έχουμε συνέπεια και σταθερούς στόχους –δήλωσε, αμέσως μετά τη συνάντησή του με τον πρόεδρο Κ. Στεφανόπουλο– μπορούμε να αισιοδοξούμε». Αισιόδοξος εμφανίζεται, επίσης, και ο υπουργός Εθνικής Οικονομίας Γ. Παπαντωνίου, υπό την αίρεση ότι οι επιχειρήσεις θα τηρήσουν τις συμφωνίες σε ό,τι αφορά τη διατήρηση των τιμών των οπωροκηπευτικών, και οι πετρελαιοπαραγωγές χώρες δεν θα κρατήσουν τις τιμές σε υψηλά επίπεδα.

Ο ΜΠΙΛ ΚΛΙΝΤΟΝ «ΩΜΙΛΗΣΕ», ΑΛΛΑ ΟΙ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ (ΕΝ ΟΨΕΙ ΕΛΣΙΝΚΙ) ΑΒΕΒΑΙΕΣ...

ΤΑ ΑΙΣΙΟΔΟΞΑ δεν αναιρούν, ωστόσο, τις δύσκολες μέρες που έρχονται. Ο Κλί-

ντον μπορεί να είπε ότι «όλοι είμαστε Έλληνες», ότι μας αξίζει «χρυσό μετάλλιο» (για τις επιδόσεις της οικονομίας μας), ότι «το σημερινό διχοτομικό καθεστώς της Κύπρου είναι απαράδεκτο» και ότι η Τουρκία δεν μπορεί να γίνει πλήρες μέλος της Ε.Ε. «χωρίς να λύσει τα προβλήματα στην Ελλάδα». Πλην ευοίωνες εξελίξεις φαίνεται να δρομολογούνται ούτε στο Κυπριακό, ούτε στα ελληνοτουρκικά, ούτε στα ευρωτουρκικά.

Η ΑΓΚΥΡΑ, ενόψει της συνόδου κορυφής του Ελσίνκι, επιμένει να το παίξει αδιάλλακτη. Και η Αθήνα δηλώνει τώρα ότι η συναίνεσή της στην υποψηφιότητα της Τουρκίας, στην Ευρωπαϊκή Ένωση, θα εξαρτηθεί από τις θέσεις που θα υιοθετηθούν, τελικά, στο Ελσίνκι. Το «να» ή «όχι» μας –διευκρινίζει ο υπουργός Εξωτερικών Γ. Παπανδρέου– θα καθορισθεί από την δέσμευση της Ε.Ε. σε ό,τι αφορά «την κατοχύρωση σημαντικών ελληνικών συμφερόντων». Και ένα από αυτά θα ήταν, λόγου χάρη, η αποσύνδεση της ενταξιακής πορείας της Κύπρου από την πολιτική επίλυση του Κυπριακού. Από την πλευρά της η Άγκυρα δηλώνει ότι θα μπορούσε, ενδεχομένως, να δεχθεί ένα «ειδικό καθεστώς υποψηφιότητας» (χωρίς πρόβλεψη για τον χρόνο έναρξης των ενταξιακών διαπραγματεύσεων...), αλλά «επ' ουδενί

ΕΤΟΙΜΑΣΤΗΚΑΝ ΑΚΟΜΗ ΔΥΟ ΤΟΜΟΙ ΤΟΥ ANTI (1996)

Είναι έτοιμοι και διατίθενται από τα γραφεία του περιοδικού (Δημοχάρους 60, Αθήνα) δυο ακόμα τόμοι του ANTI που συμπεριλαμβάνουν τα τεύχη 595 έως και 608 (ο 44ος) και 609 έως και 624 (ο 45ος).

Θα βρείτε επίσης τους τόμους των προηγούμενων ετών. Στους τόμους του περιοδικού ANTI αποτυπώνεται η σύγχρονη ιστορία μας.

Α' εξάμηνο 1996

Β' εξάμηνο 1996

μπορούσε να δεχθεί όρους άσχετους, όπως το... Κυπριακό! [Η Άγκυρα υποστηρίζει, τώρα, ότι το Κυπριακό είναι θέμα υ... ΟΗΕ ή του Ντενκτάς και ότι η ίδια ν ξέρει «τίποτε για τον φόνο», ούτε για ν τουρκική εισβολή, ούτε για τη συνεχι-μενη, επί 25 χρόνια, τουρκική κατοχή υ 37% του κυπριακού εδάφους!]

ΦΥΣΙΚΑ, ο Γ. Παπανδρέου θεωρεί την επίσημη επίσκεψη Κλίντον στην Αθήνα (ή ν «επίσημη διέλευση» Κλίντον από την θήνα - κατά τη διατύπωση του Στ. Μά-ν...) ως «απόλυτα επιτυχημένη επί της σίας». Και, φυσικά, εξήρε τις φιλικές αφορές του αμερικανού προέδρου στην πορία και τη δημοκρατία μας... Όμως, ιθώς οι εκλογές πλησιάζουν, αντιλαμβά-ται ότι η ελληνική συναίνεση, στον ευ-ρωπαϊκό προσανατολισμό της Τουρκίας, ροϋποθέτει και κάποια «ανταλλάγματα». Άλλως... Άλλως, θα δικαιωθεί ο πρώην λόγος του Θ. Πάγκαλος, όταν δηλώνει «η σημερινή ηγεσία του υπουργείου ξωτερικών έχει υιοθετήσει την αμερικανι-ή προσέγγιση στις ελληνοτουρκικές δια-ορές»...

ΟΡΙΣΜΕΝΟΙ υποστηρίζουν ότι, παρά ε δηλώσεις του σημερινού υπουργού ξωτερικών ότι η κυβέρνηση θέλει να ρωθήσει ένα «πλαίσιο αρχών και κανό-ων», που θα είναι σεβαστό στην ευρύτερη ριοχή, ως εγγύηση για τη διασφάλιση ων κυριαρχικών μας δικαιωμάτων, κ.λπ., η κυβέρνηση εξακολουθεί να κινείται με γχος και νευρικότητα. Γι' αυτό και εξα-ολουθεί να ταλαντεύεται «ως προς το ρακτέον», ενόψει της διάσκεψης του λσίνκι: Τελικά θα πει «ναι» ή «όχι» στην ουρκική υποψηφιότητα; Ή, μήπως, θα ιταν προτιμότερη η «αναβολή του θέμα-ς», εφόσον αυτό θα σταθεί εφικτό;

«ΟΔΙΚΟΣ ΧΑΡΤΗΣ» Ή ΟΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΕΣ ΕΠΙΦΥΛΑΞΕΙΣ ΣΤΗΝ ΕΝΤΑΞΗ ΤΗΣ ΤΟΥΡΚΙΑΣ ΣΤΗΝ Ε.Ε.

ΣΤΟ ΜΕΤΑΞΥ, και παρά τη διάχυτη αί-θηση (στην Ελλάδα), ότι απαξάπαντες οι ευρωπαίοι εταίροι μας υποστηρίζουν, ανε-πιφύλακτα, την ένταξη της Τουρκίας στην Ε.Ε., συρροή ενδείξεων και γεγονότων ιείθει ότι τα πράγματα δεν είναι τόσο απλά. Ο καθηγητής Πάνος Καζάκος, επί παραδείγματι, υπενθυμίζει ότι το 2010, η Τουρκία, χάρις στην πληθυσμιακή της έκρηξη, θα είναι το μεγαλύτερο, σε πληθυ-σμό, κράτος της Ευρώπης, μετά τη Ρωσία,

και ότι η προοπτική αυτή είναι φυσικό να ανησυχεί τις κοινωνίες της Γερμανίας και της Σουηδίας που ήδη φιλοξενούν σημα-ντικό αριθμό μεταναστών από την Τουρ-κία.

ΟΙ ΑΝΗΣΥΧΙΕΣ αυτές βρήκαν έκφραση στο πρόσφατο ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου (Οκτωβρίου '99), που ναι μεν καλεί την Επιτροπή να αναβαθμίσει την Τουρκία, αλλά, ταυτόχρονα, επισημαί-νει ότι η χώρα αυτή «πόρω απέχει» από το να εκπληρώνει τα κριτήρια που ισχύουν για όλες τις χώρες που θέλουν να εντα-χθούν στην Ε.Ε. Οι ΗΠΑ εξακολουθούν, βέβαια, ν' ασκούν ασφυκτική πίεση στους ευρωπαίους εταίρους για ένταξη της Τουρκίας στην Ε.Ε., «το ταχύτερο δυνα-τό...». Η πίεση αυτή, όμως, δεν εμπόδισε τον πρόεδρο της Φινλανδίας, και προ-δρεύοντα της Ε.Ε., Μάρτι Αχτισάαρι, να «υπομνήσει» στον τούρκο πρόεδρο Σουλε-ϊμάν Ντεμιρέλ, με επιστολή του, ότι ένταξη της Τουρκίας στην Ε.Ε. σημαίνει -μεταξύ άλλων- σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιω-μάτων, μείωση του «ρόλου» των ενόπλων δυνάμεων, κατάργηση της θανατικής ποι-νής, αναγνώριση των πολιτιστικών δικαιω-μάτων, για την επίλυση του Κουρδικού, κ.ά.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ: Οι ευρωπαϊκές επιφυ-λάξεις (λέγονται και «οδικός χάρτης») μπορούν να ενισχύσουν την ελληνική δι-πλωματία, όχι για να ψηφίσει, «ενστικτω-δώς» κατά της ευρωπαϊκής υποψηφιότη-τας της Τουρκίας (κάτι που δεν θα εξυπη-ρετούσε τα εθνικά μας συμφέροντα), αλλά για να εντάξουμε τους δικούς μας όρους και ανησυχίες σε ένα ευρωπαϊκό πλαίσιο.

ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΕΠΙΣΚΕΨΗ ΚΛΙΝΤΟΝ, ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ ΣΤΟ ΠΡΟΕΚΛΟΓΙΚΟ (ΕΝΤΟΝΟ) ΚΛΙΜΑ ...

Η ΕΠΙΣΚΕΨΗ Κλίντον έληξε, αλλά η πο-λιτική ζωή, όσο και αν κινείται ακόμα στον απόηχο των όσων σφράγισαν την επίσκε-ψη αυτή, αρχίζει να επιστρέφει στους προ-εκλογικούς της ρυθμούς. Την ώρα που σύ-ρονται οι γραμμές αυτές, η κυβέρνηση αφήνει να εννοηθεί ότι «οι δυσκολίες του Κ. Καραμανλή μαγάλωσαν» όσον αφορά τη στάση της Ν.Δ. απέναντι στην υποψη-φιότητα του Κ. Στεφανόπουλου. Κατ' επέ-κταση: Ενδέχεται ο αρχηγός της Ν.Δ. ν' αφήσει τους βουλευτές του κόμματος να ψηφίσουν «κατά συνείδηση», οπότε, κατά την εκτίμηση κυβερνητικών επιτελών, «η

επανεκλογή Στεφανόπουλου είναι σφόδρα πιθανή». [Στην περίπτωση αυτή, μόνος αν-θυποψήφιος θα είναι ο Λεωνίδας Κύρκος, την υποψηφιότητα του οποίου στηρίζει ο Συνασπισμός].

ΕΠΑΝΕΚΛΟΓΗ Στεφανόπουλου, όμως, σημαίνει -μεταξύ άλλων- αναθεώρηση του όλου, μέχρι σήμερα, κυβερνητικού σχεδιασμού, ο οποίος έγινε με χρονικό ορίζοντα τον Μάρτιο του 2000. Ήδη η κυ-βέρνηση έχει έτοιμη νομοθετική ρύθμιση για τη μονιμοποίηση χιλιάδων συμβασιού-χων ορισμένου χρόνου, οι οποίοι έχουν συμπληρώσει 36 μήνες πραγματικού χρό-νου υπηρεσίας σε δημόσιες υπηρεσίες ... Πώς θα προχωρήσει τώρα η κυβέρνηση; Προεκλογικές ρυθμίσεις ή παροχές δεν νοούνται από τώρα, αν οι εκλογές θα γί-νουν στο τέλος της τετραετίας ή, έστω, με-τά την ένταξη της χώρας στην ΟΝΕ, τον Ιούνιο του 2000. Η ελληνική οικονομία, με το κλίμα ανασφάλειας που άρχισε να σκιάζει τη Σοφοκλέους (εξαιτίας της ανό-δου των διεθνών τιμών), δεν αντέχει τέτοι-ου είδους πολυτέλειες. Συνεπώς ...

ΤΟ ΠΡΟΕΚΛΟΓΙΚΟ κλίμα επιτείνει, εξ άλλου, η γνωστή αντιπαράθεση Σημίτη-Καραμανλή σε ό,τι αφορά τα διαπλεκό-μενα, ενώ το κυβερνών ΠΑΣΟΚ, και προ-σωπικά ο πρωθυπουργός Κ. Σημίτης, επι-διώκουν την, πάση θυσία, αναβολή των προγραμματισμένων, για τον επόμενο μή-να, εσωκομματικών εκλογών του ΠΑΣΟΚ ... Και όλα αυτά, ενώ το ΚΚΕ υποστηρίζει ότι «έχουμε δικτατορία με κοινοβουλευτικό μανδύα, προκειμένου να τσακισθεί το λαϊκό κίνημα», με την προ-σθήκη ότι τα επεισόδια τα προκάλεσαν κάποιοι «ροπαλοφόροι τραμπούκοι» που βγήκαν από το υπουργείο Εξωτερικών, μιλούσαν φθαρμένα ελληνικά (ίσως ήταν Αμερικανοί, ίσως Αλβανοί ...), έδειξαν κάποιες ταυτότητες στους αστυνομικούς, παρέμειναν καλυμμένοι από αυτούς ώσπου να πέσουν τα δακρυγόνα, οπότε ανέλαβαν δράση στην Πανεπιστημίου, κ.λπ., κ.λπ. Και η ζωή προχωρεί. Με την Γουόλ Στρητ Τζόρναλ να κατηγορεί τον Κλίντον ότι, αντί να απολογηθεί στους Έλληνες για τη στάση που τήρησαν οι ΗΠΑ στα χρόνια της δικτατορίας, θα έπρεπε, αντιθέτως, να εξάρει την Τουρ-κία, η οποία βοήθησε την Ελλάδα ν' απαλλαγεί από τη χούντα, εισβάλλοντας στην Κύπρο.

ANTHΝΩΡ

ΜΕΓΑΛΕΣ ΟΙ ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΜΑΣ ΕΤΑΙΡΕΙΕΣ

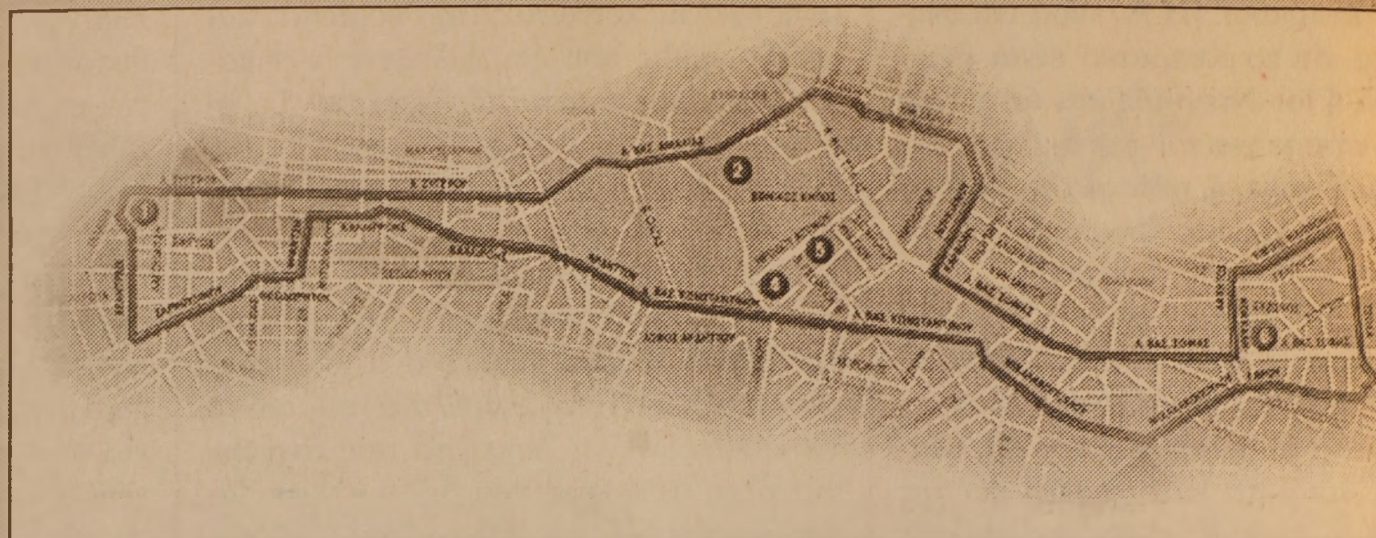
Το γκρέμισμα της γέφυρας στο Μαρκόπουλο είναι μια τραγική ιστορία με ανθρώπινα θύματα. Δεν θά 'πρεπε να πάρει άλλη διάσταση ο όποιος σχολιασμός. Όμως είναι ασυγχώρητο.

Δεν επιτρέπονται τέτοια «λάθη» σήμερα. Από καμιά τεχνική άποψη δεν συγχωρούνται «λάθη» τέτοιας κλίμακας. Η κατασκευή μιας συνηθισμένης για τα σύγχρονα μέτρα γέφυρας επιβάλλεται να προβλέπει κάθε «λεπτομέρεια».

Όμως, αυτές τις περιώνυμες «μεγάλες κατασκευαστικές εταιρείες» το μόνο που τις ενδιαφέρει είναι το χρηματιστηριακό παιχνίδι. Το «κύρος» τους αντλείται από τις διαπλεκόμενες σχέσεις τους και όχι από την τεχνική επάρκεια.

Θα το δείτε - ή, μάλλον, δεν θα το δείτε, γιατί σε δύο μήνες θα έχει ξαχαστεί και αυτό το «περιστατικό»: Καμιά άρση αδείας δεν θα υπάρξει. Διότι πώς θα «θεραπευθούν» διαφορετικά οι ανάγκες της επιβλέπουσας αρχής, δηλαδή του ΥΠΕΧΩΔΕ; **Χ.Ν.**

ΝΑ ΜΕΙΝΕΙ!

Αυτό το σχέδιο απεικονίζει την ζώνη των απαγορεύσεων στην κίνηση οχημάτων -αλλά και πεζών- στους δρόμους της Αθήνας κατά το εικοσιτετράωρο της παραμονής του προέδρου των ΗΠΑ στην Αθήνα.

Η ζωή παρέλυσε, οι πολίτες προσβάλλονταν συνεχώς από τους αστυνομικούς που

εκτελούσαν τις εντολές του Αττικάρχη(;), πολλοί παράτησαν τις δουλειές τους και πήγαν στο «εξοχικό» τους... Είναι, βεβαίως, απορίας άξιον πώς με τόση αστυνόμευση μερικοί γνωστοί-άγνωστοι κατάφεραν να διαλύσουν την Πανεπιστημίου. Όμως το σχέδιο ας μείνει... Να μας θυμίζει την επάρκεια στην δουλικότητα.

«ΘΕΙΕ ΚΛΙΝΤΟΝ, ΘΕΙΕ ΚΛΙΝΤΟΝ...»

Μα στα σοβαρά τώρα υπήρχαν άνθρωποι που πίστευαν ότι μπορούμε να υποδεχτούμε τον Κλίντον με τρόπο ανάλογο της υποδοχής του στην Τουρκία; Πώς, άραγε, μπορούμε εμείς οι άξεστοι να φτάσουμε το επίπεδο φιλοξενίας που παρέχουν χρόνια τώρα οι Τούρκοι στους καλεσμένους τους; Εκείνοι είχαν φιλοξενήσει τους ναζί, τους Άγγλους, τους Γάλλους κι όποιον άλλον ήθελε να λεηλατεί λαούς και χώρες.

Θα μου πείτε είναι η συναδελφικότητα στη μέση και τα κοινά ενδιαφέροντα. Παίζουν κι αυτά το ρόλο τους. Πώς, όμως, να ξεγελάσεις όσους πονούν, με χάντρες και καθρεφτάκια; Οι ίδιες γυναίκες, από τις ίδιες λασπωμένες σκηνές που είχαν επι-

στρατευτεί για να χειροκροτούν τον «θείο Κλίντον», ήταν αυτές που μόλις αποχώρησε μαζί με τις συνοδείες του, κατηγορούσαν το τουρκικό κράτος για εγκατάλειψη και αναισθησία. Που κατήγγειλαν πως έφτιαξαν τους οικισμούς για τους σεισμό-

πληκτους κι έριξαν κόκκινα χαλιά πάνω στις λάσπες μόνο και μόνο για να μη δει το απάνθρωπο θέαμα και στενοχωρηθεί ο πλανητάρχης.

Και έλεγαν ότι και πάλι θα μείνουν μόνες. Εγκαταλειμμένες από Αλλάχ και κυβερνήσεις. Στο έλεος ενός καθεστώτος που όσο κι αν το βάφουν, οι προύχοντες του πλανήτη, λευκό αυτό ξεβάφει με την πρώτη βροχή και φαίνεται πάλι η μαυρίλα του και η απανθρωπιά του.

Βασίλης Μαρουλάς

ΤΟ ΚΑΛΟ ΤΟ ΣΑΛΙΓΚΑΡΙ ΞΕΡΕΙ ΚΙ ΑΛΛΟ ΜΟΝΟΠΑΤ

Ωστε λοιπόν όλες οι αντιδράσεις στην επίσκεψη Κλίντον έγιναν μόνο και μόνο για να δηλώσει το ΚΚ την παρουσία του στην πολιτιστική σκηνή του τόπου. Κι όλες αυτές οι αντιδράσεις έδειξαν απλά την μιζέρια μας. Και πρέπει πλέον να συνειδητοποιήσουμε ότι οι διαφορές δεν λύνονται με ταξύ των εθνών αλλά σε παγκόσμια όργανα. Τέτοια κι άλλα ενδιαφέροντα έλεγε την παραμονή της επίσκεψης Κλίντον στο χώρο μας ο κ. Τζουμάκας σε ραδιοφωνική του συνέντευξη.

Πώς τον βλέπετε; Διατηρεί ακόμη ελπίδες επιστροφής στο υπουργικό συμβούλιο ή τζάμπ παλεύει; Να τον χαίρονται όσο τον ανακάλυψαν ελλείπει άλλων καλεσμένων. Αλλά τι να περιμένεις από τον Τζουμάκα των χτισμένων δασών και τον θεά των κυνηγών που, παράτασ στην παράταση της κυνηγετικής περιόδου, εξαφάνισαν ό,τι πετούμενο είχε απομείνει από τα πυρκαγιές; **Β.Μ.**

ΓΙΝΑΜΕ 700 ΤΕΥΧΩΝ!

Το τεύχος που κρατάτε στα χέρια σας έχει τον αριθμό 700. Για μας είναι ένα ακόμη από τα τόσα ξενύχτια, το αποτέλεσμα νέων προσπαθειών. Κρατήστε κι αυτόν τον αριθμό...

Μπορεί έπειτα από 100 ακόμη τεύχη να αξιωθούμε να ξαναβρεθούμε όπως άλλες τρεις φορές (200, 400, 600) σε μια νέα γιορτή. Ε, θα περάσουν άλλα 3,5 χρόνια.

Εσείς κρατήστε την φιλία σας με το περιοδικό και να μας γράφετε τις αυστηρές παρατηρήσεις σας. Θα προσπαθούμε πάντοτε.

Στο μεταξύ, ο σκιτσογράφος μας Αναστασίου σκάρωσε το σκίτσο με το καταραμένο χταπόδι που θέλει να μας τυλίξει. Ξεφύγαμε και πάλι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΚΑΙ ΠΡΟΕΔΡΟΣ!

Είναι πλέον ή βέβαιον· ο επόμενος αρχηγός του ΠΑΣΟΚ θα είναι ο κ. Μπιλ Κλίντον. Ανέκαθεν και διαπρυσίως πασόκος, όπως απεδείχθη, ασυμμάζευτος. Και με τα σουσουύμια του τεθνεώτος αρχηγού. Θα και θα και μπράβο και ζήτω το πόπολο. Ποιος να το 'λεγε! Και τα ελγίνεια θα μας επιστρέψει, και νόμπελ αναπτύξεως μας απένειμε, και αισθάνεται Έλληνας, και κατά βάθος δίκαιο έχουμε, κι αφήστε τον λαό να διαδηλώνει, και τι ωραία που είναι αι Αθήναι, και τι σου κάνω μάνα μου (περιττόν παρεσύρθη), και όλα ρόδινα.

Βέβαια, ο άνθρωπος τι είχε τι έχασε. Οσονούπω απέρχεται, την Χίλαρυ προωθεί, το ελληνικό αμερικανικό λόμπυ (ξανα)δουλεύει -λες και δεν του έφτασαν δύο θητείες-, οι καλύτεροι πελάτες της πολεμικής του βιομηχανίας είμαστε, νάρκωσε επί είκοσι δύο ώρες το κλεινόν άστυ με τους πράκτορες και τον φασισμό της ασφάλειάς του, ωραία πέρασε ομολογουμένως, είδε και την Ακρόπολη με την κόρη του την Έβερτον (πάλι παρντόν, Τσέλσι), γιατί να μας τα πει μαξιμαλιστικά; Εξάλλου, η πρώτη φορά είναι; Υπήρξε πάντως τόσο θερμός ο ενθουσιασμός τού -άκρως επικοινωνιακού- κ. Κλίντον, που είναι φυσικό να προσβλέπουν σ' αυτόν οι πασόκοι για το μέλλον. Βέβαια το τι ακριβώς διημέφθη και πόσο σκληρά υπήρξαν τα παζάρια για το Αιγαίο, την υποψηφιότητα της Τουρκίας, την ελληνική συμμετοχή στην οριστική διάλυση της πρώην Γιουγκοσλαβίας

θα τα μάθουμε, αν τα μάθουμε ποτέ, πολύ πολύ αργά. Ο κ. Κλίντον, δηλαδή η αμερικανική εξωτερική πολιτική, είχε σχεδιάσει χρόνια πριν τις εξελίξεις στην μαρτυρική Σερβία· βλέπετε, εκτός του υπεδάφους του Κοσσυφοπεδίου, «παίζει» και ο τσαμπουκάς εναντίον της Ρωσίας και της φασματικής απειλής της.

Έτσι, η επίσκεψή του στα Βαλκάνια ήρθε για να επισημοποιήσει στρατηγικές. Αλλά και για να προωθήσει την υποψηφιότητα της κ. Χίλαρυ. Όλα τ' άλλα είναι για τους ξερόλες. Πάντως, την τιμή των όπλων στα καθ' ημάς διέσωσαν ο πρόεδρος της Δημοκρατίας -αληθινά πρόεδρος όλων των Ελλήνων-, που με τον αξιοπρεπώς οργισμένο λόγο του αιφνιδίασε την κυβέρνηση, αλλά και ο αρχηγός της αξιωματικής αντιπολίτευσης, ο οποίος δεν συγκάτενευσε στην γενική ευφορία. Τι σύμπτωση, και οι δύο άνδρες προέρχονται από την συντηρητική παράταξη. Και να σκεφθεί κανείς ότι ο θεσμός του προέδρου της Δημοκρατίας έχει -συνειδητά- υποβαθμισθεί. Ο κ. Στεφανόπουλος, σε αντίθεση με τον απερίγραπτο κ. Πάγκαλο, μπορεί να λέει ενοχλητικές αλήθειες και να πείθει ή, έστω, να προβληματίζει. Ενώ οι άλλοι, οι προοδευτικοί! Γην και ύδωρ! Γι' αυτό σας λέω: Ο Κλίντον μπορεί ν' αποτελεί παρελθόν για τις ΗΠΑ, αλλά δύναται να είναι το μέλλον του κινήματος! Ένας ακόμη φιλέλληνας πρόεδρος του...

Μάνος Στεφανίδης

ΕΠΙΤΙΜΟΣ ΝΤΕΤΕΚΤΙΒ

Δηλαδή, μεγαλύτερο κακό έκαναν οι ανακοινώσεις για τις πορείες και οι αντιδράσεις στην επίσκεψη Κλίντον από ό,τι η δήλωση Μητσοτάκη που εμπλέκει στελέχη του ΠΑΣΟΚ με την «17 Νοέμβρη»; Αν μη τι άλλο γελοιοποιούμεστε με ευχαρίστηση στα ίδια μας τα μάτια. Εσωκομματικές αηδίες και αρχηγικά μαχαιρώματα που μετατρέπουν μια ολόκληρη Ελλάδα σ' ένα σούργελο. Ακόμη μια επέτειος του Πολυτεχνείου πέρασε ξυστά και κανέναν δεν ακούμπησε.

SORRY...

Εμείς, οι νεόκοποι, επαρχιώτες, αφελείς «επαναστάτες», καταθέτουμε την ταπεινή μας συγγνώμη που πιστέψαμε ότι κάτι θα καταφέραμε κάνοντας κόλαση την διαβίωση του Κλίντον για 48 ώρες. Όχι μόνο αποφασίσαμε να ακολουθήσουμε τις ψύχραιμες παραινήσεις των εκπροσώπων της σύγχρονης επανάστασης και να κλειστούμε σπίτια μας καθ' όλη την διάρκεια της επίσκεψης, αλλά κάναμε και μια τρύπα στο πάτωμα για να χώσουμε τα κεφάλια μας μέσα. Έτσι, δεν είδαμε και δεν ακούσαμε τίποτε για επίσκεψη. Άρα αυτή δεν έγινε ποτέ. Άρα, δεν υπήρξε πρόβλημα. Πιο πολύ δε βολεύει έτσι;

B.M.

ΙΔΡΥΣΗ ΟΜΙΛΟΥ

Πήγε στην Ικαριά Παρασκευή, Σάββατο, Κυριακή -τις ώρες που η Αθήνα «πνιγόταν» από τα δακρυγόνα της υποδοχής Κλίντον- ενώ ενδιαμέσως συμμετείχε σε τηλεοπτικά τραπέζια συζητήσεων. Ακάματος ο δικηγόρος Νίκος Μπίστης, που εργάζεται πυρετωδώς για την επιδιόρθωση και ανασύνταξη του ΣΥΝ. Καλά, είναι εύρημα αυτός ο δραστήριος νέος. Ασφυκτιά στο κόμμα του και κοπιάζει τόσο πολύ για την σύγκλιση των «κεντροαριστερών δυνάμεων». Ας του απονεμηθεί και ένας τίτλος. Θα γνωρίζουμε σαφέστατα με ποιον θα συνεννοούμεθα. Θαυμάσιες οι απόψεις του, θαυμάσιες οι προσπάθειές του, ας τον βοηθήσουμε λοιπόν. Προτείνω μάλιστα, προς διευκόλυνσή του να συσταθεί ένας όμιλος με τίτλο «Οι Φίλοι του Νίκου Μπίστη». Και πόροι θα βρεθούν, και γραφεία, και τηλέφωνα, και στελέχη θα τον περιβάλλουν. Δηλώνω εθελοντής. Χ.Γ.Π.

ΕΙΚΟΝΕΣ ΑΠΟ ΤΗ ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ ΤΩΝ ΜΕΓΑΛΩΝ ΦΙΛΩΝ ΣΤΗ ΦΛΩΡΕΝΤΙΑ

22 Νοεμβρίου 1999

Η Γη συνεχίζει να γυρίζει, αλλά στη Φλωρεντία οι μεγάλοι, οι προοδευτικοί μεγάλοι της Δύσης συναντιούνται να τα πουν σαν φίλοι. Σαν πολιτισμένοι προοδευτικοί. Κάμερες απ' όλο τον πλανήτη στοχεύουν επάνω τους, καθδράρουν τα πρόσωπά τους καθώς χαμογελούν. Και το μήνυμα που έχουν να λαβαίνουν οι επιβάτες αυτής της μπάλας που γυρίζει είναι ένα: «Αυτοί μας κυβερνούν».

Η περιβόητη γενιά του '60 κυβερνάει και χαμογελάει. Είναι όλοι τους εκεί: ο δημοκρατικός και ροδοκόκκινος Κλίντον, που καρφώνει το βλέμμα του στο πάτωμα. Ο οικοδεσπότης κεντροαριστερός Ντ' Αλέμα. Ο εργατικός Μπλαιρ με δυο μάτια που γυαλίζουν, ο σοσιαλιστής Ζοσπέν. Ο σοσιαλδημοκράτης Σρέντερ. Είναι όλοι τους

εκεί σαν φίλοι. Μιλάνε. Μιλάνε και τρώνε.

Μιλάνε για την παγκοσμιοποίηση, για την ανταγωνιστικότητα των αγορών, για το νέο «κοινωνικό κράτος», για την ελαστική εργασία. Μιλάει ο καθένας στη γλώσσα του αλλά καταλαβαίνονται. Μιλάνε όλοι την ίδια γλώσσα.

Τρώνε με χρυσά κουτάλια και πίνουν με πορσελάνινα ποτήρια. Ο σχολιαστής ενημερώνει τους τηλε-υπηκόους ότι ο Μπιλ, αφού δοκίμασε μερικά ποτήρια από τα ξακουστά κρασιά της Τοσκάνης, ζήτησε μια Coca Cola.

Οι φίλοι έχουν μαζευτεί και τα λένε τρώγοντας. Κάποιοι,

μερικές εκατοντάδες μέτρα μακρύτερα, διαμαρτύρονται υπό τη σκιά δρακόντειων μέτρων ασφαλείας. Απ' όπου περνάει ο Μπιλ οι ιθαγενείς αστυνομικοί αναγκάζονται να κάνουν υπερωρίες.

Οι φίλοι έχουν μαζευτεί και τα λένε τρώγοντας. Και οι επιβάτες της μπάλας που γυρίζει τους παίρνουμε μάτι. Όταν κάβουμε το λάθος και καθόμαστε το βράδυ στο σπίτι ανοίγοντας το κουτί που τα «φέρει όλα κοντά».

Οι εικόνες είναι «παρμένες» από ρεπορτάζ της RAI.

Για την «αναμετάδοση»
Λεωνίδας Βαλασόπουλος

ΜΙΑ ΩΡΑΙΑ ΠΕΤΑΛΟΥΔΑ

ΣΤΗΝ ΑΡΧΗ ξάφνιασε η κ. Ολμπράιτ όταν εμφανίστηκε χωρίς να φοράει στο πέτο την γνωστή καρφίτσα πεταλούδα-μαμούθ.

Μάλλον οι σύμβουλοί της την είχαν ενημερώσει για τα σχόλια που είχε χρεωθεί η γνωστή καρφίτσα την περίοδο των βομβαρδισμών και προφανώς σκέφτηκαν ότι η επανεμφάνιση του ταριχευμένου λεπιδόπτερου μπορεί να

εξαγριώνει κι άλλο τους ιθαγενείς. Αν είναι έτσι, τότε μπορούμε να πανηγυρίζουμε για την νίκη μας ενα-

ντίον της καρφίτσας. Την επόμενη ημέρα πάντως, η καρφίτσα εμφανίστηκε να φοράει την Ολμπράιτ στο

Ιντερκοντινένταλ. Εντάξει, είπαμε ότι κερδίσαμε μια μάχη, όχι τον πόλεμο.

B.M.

ΣΟΜΟΝ ΧΟΡΤΑΡΙ

ΎΣΤΕΡΑ απ' όσα λαμπρά διαδραματίστηκαν στον ποδοσφαιρικό αγώνα μεταξύ ΑΕΚ και Ολυμπιακού, νιώθω κι εγώ την υποχρέωση να καταθέσω -όπως όλοι- μια πρόταση: Τα αθλητικά ένθετα των εφημερίδων όπως επίσης και οι αμιγώς αθλητικές εφημερίδες να κυκλοφορούν πλέον σε χρώμα σομόν σαν τις οικονομικές. Τι κι αν βρίσκεται το επίπεδο σε limit down; Ας αποφασίσει να αγοράσει καμιά ΠΑΕ ο Λαμπράκης και θα δείτε για πότε θα ανεβεί.

B.M.

Ο ΡΥΠΑΙΝΩΝ... ΠΛΗΡΩΝΕΙ, ΚΑΙ ΟΥΤΕ ΓΑΤΑ ΟΥΤΕ ΖΗΜΙΑ!

Για τη Σκάλα Λουτρών Λέσβου και τις αποθήκες καυσίμων «Μαμιδάκη» είχαμε ασχοληθεί λεπτομερειακά στο τχ. 657 στις 3.4.1998. Από τη δεκαετία του '60, όταν η λέξη σχεδιασμός και οι οικολογικές ευαισθησίες ήταν στα αζήτητα, εγκατέστησε τις αποθήκες της και, χωρίς τα ελάχιστα μέτρα προστασίας, λειτουργούσε δίχως τον παραμικρό έλεγχο. Επειδή η άδεια λειτουργίας της έληγε το 1994, το 1992 υποβάλλει αίτηση για παράταση της άδειας των εγκαταστάσεων, υποβάλλοντας προς έγκριση (την απαραίτητη) μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων. Αυτή απορρίπτεται δύο φορές από το νομαρχιακό συμβούλιο και εγκρίνεται την τρίτη φορά(!) με άνωθεν εντολές.

Σε χρόνο-ρεκόρ τα υπουργεία Ανάπτυξης και Περιβάλλοντος την εγκρίνουν. Ο σύλλογος «Δελφίни» και η κοινότητα προσφεύγουν στο Σ.Ε., το οποίο ακυρώνει στις 10.11.97 την κοινή υπουργική απόφαση. Κι ενώ θα περίμενε κανείς την μετεγκατάσταση της εταιρείας, αυτή στο διάστημα που μεσολαβεί εξαγοράζεται από το ελληνικό δημόσιο, συνεχίζοντας τη λειτουργία της σαν να μην τρέχει τίποτα.

Τον Σεπτέμβριο, ένας εργαζόμενος καταγγέλλει στο σύλλογο

«Δελφίни» την παράνομη ταφή τοξικών μέσα σε χώρο της εταιρείας, υποδεικνύοντας την ακριβή τοποθεσία. Επεμβαίνει ο εισαγγελέας που, μαζί με μέλη της Επιτροπής Προστασίας και Ελέγχου Περιβάλλοντος, εντοπίζουν το σημείο παίρνοντας δείγματα τα οποία στέλνουν στο Γενικό Χημείο του Κράτους. Όμως, απαγορεύει την παρουσία του συλλόγου, που ζητούσε να πάρει κι αυτός δείγμα και να το στείλει σε κάποιο πανεπιστήμιο για τον φόβο των Ιουδαίων... Η ρύπανση επιβεβαιώνεται, αλλά όχι σε όλο της το μέγεθος. Επιστήμονες υποστηρίζουν ότι το σημείο που πάρθηκε το δείγμα δεν ήταν το πλέον κατάλληλο. Ανεξάρτητα από το γεγονός αυτό, τα υπολείμματα θα έπρεπε να είναι τοποθετημένα σε βαρέλια με ειδική σήμανση και να στέλνονταν για επεξεργασία σε εξειδικευμένες για την εργασία αυτή μονάδες. Ο διευθυντής της εταιρείας υποστηρίζει ότι τον τελευταίο 1,5 χρόνο δεν έριχναν λύματα στη χαβούζα. Μεγαλοσύνη τους!

Όσο για την εταιρεία, της επιβλήθηκε ως πρόστιμο το αστρονομικό ποσό των 7 (επτά) εκατομμυρίων! Άλλη μια εκδοχή της τρομοκρατίας σε βάρος των βιομηχάνων μας...

Νίκος Μολυβιάτης

ΜΟΥΤΖΑΧΕΝΤΙΝΙΚΑ

Για «Ρεβάνς κατά της ιστορίας» μας κατηγορεί στα ΝΕΑ ο κ. Ανδρέας Ανδριανόπουλος ενοχλημένος επειδή «Μέσα σε ένα περίπου μήνα η χώρα μας κατόρθωσε να ενοχλήσει (σ.σ.:!!!) τους ισχυρότερους σήμερα μηχανισμούς στη γη. Προσέβαλε την Καθολική Εκκλησία, διατυμπανίζοντας στους τέσσερις ορίζοντες πως ο Πάπας ήταν ανεπιθύμητος στην Ελλάδα. Και έθιξε την δημόσια εικόνα των Ηνωμένων Πολιτειών, κάνοντας φανερή την αντίθεση της υποτιθέμενης (σ.σ.:!!!) πλειοψηφίας του ελληνικού λαού με την επίσκεψη του προέδρου τους.»

Από την άλλη, οι δημοσιογράφοι του ΜΕΓΚΑ συμφωνούσαν ότι δίνουμε στο εξωτερικό την εικόνα Μουτζαχεντίν με τις αντιδράσεις στην επίσκεψη Κλίντον. Απορώ, για όλους αυτούς ένας λαός μπορεί να ή Μουτζαχεντίν ή ανυπόληπτος τσάτσος των παγκόσμιων μηχανισμών;

Δεν τους περνάει ούτε για μια στιγμή από το μυαλό ότι μπορεί να είναι απλά αξιοπρεπής και κατά το δυνατόν αυτοπροσδιοριζόμενος;

Ότι μπορεί να καλεί, να φιλοξενεί και να συμπαθεί μόνο όσους θεωρεί φίλους του;

Και ύστερα αναρωτιόμαστε πού βρίσκει το κουράγιο ο Γλιξμπουργκ να συνεχίζει τα τρελά του.

Μα κι αυτός για υποτιθέμενη πλειοψηφία στο δημοψήφισμα δεν μιλάει;

B.M.

ΦΙΛΕ ΓΙΩΡΓΗ, ΣΕ ΕΥΧΑΡΙΣΤΟΥΜΕ!

Ο φίλος δημοσιογράφος κ. Γιώργης, ο Κύπριος, έγραψε μερικά θερμά λόγια στην εφημερίδα Φιλελεύθερος της Κύπρου, στις 7 Σεπτεμβρίου με την ευκαιρία

της συμπλήρωσης 25 χρόνων από την επανέκδοση του περιοδικού. Και μας ευχήθηκε

«χρόνια πολλά», θεωρώντας μας πάντα φίλους της Κύπρου. Ήταν η μέρα του μεγάλου σεϊσμού.

Άλλες οι έγνοιες εκείνες τις ημέρες. Θέλουμε σήμερα να ευχαριστήσουμε τον φίλο κ. Γιώργη και να στείλουμε τον

χαιρετισμό μας σε όλους τους φίλους μας στην Κύπρο. Και στον Γιώργο Τσαλακό...

ΕΠΙ - ΣΗΜΑΝΣΕΙΣ

Αντί, χρόνια πολλά

ΕΥΧΕΣ πολλές σ' ένα πολιτικό περιοδικό που σημάδεψε με την παρουσία του το τελευταίο τέταρτο του αιώνα μας. Η πρώτη απόπειρά έγινε στα σιδερένια χρόνια της επταετίας. Αμέσως μετά τη μεταπολίτευση, πριν από είκοσι πέντε χρόνια, στις 7 Σεπτεμβρίου 1974, κυκλοφόρησε το πρώτο τεύχος του περιοδικού Αντί. Ήταν μια άνοιξη μέσ στα δρώμενα της πρώτης μεταχουντικής περιόδου. Ήταν η άλλη προσέγγιση. Η Κύπρος, το πρόβλημα, οι δοκιμασίες, η ιστορία και ο πολιτισμός της είχαν κυρίαρχη θέση στις σελίδες του. Το Αντί τολμούσε. Δημοσίευσε έγγραφα, στοιχεία και πληροφορίες που έκαιγαν. Απομυθοποιούσε τις κοινά αποδεχτές εκδοχές του πράξικοπήςματος, της προδοσίας και της εισβολής. Φιλοξένησε τον αιρετικό λόγο των διαφωνούντων, την αμφισβήτηση του πνευματικού κατεστημένου, αναλύσεις που ξένισαν με την πολυεπίπεδη και σφαιρική θεώρησή τους. Ψυχή του περιοδικού ο Χρήστος Παπουτσάκης. Δεν ήταν μια δοκιμή ή μια προσπάθεια για την έκδοση ενός ακόμη περιοδικού. Ήταν πάθος, έρωτας με τη σελίδα, τη νέα άποψη. Εμμανήλς εραστής της νέας δημοσιογραφίας. Ενας μεγάλος αριθμός δημοσιογράφων που διαπρέπουν άρχισαν την καριέρα τους από το Αντί. Το περιοδικό των πρώτων ανησυχιών μιας ολόκληρης γενιάς. Γιώργο Τσαλακό, καθημέρα. Χρήστος Παπουτσάκης να 'σαι πάντα καλά.

ΤΟΥ ΠΑΡΟΥ
ΓΕΩΡΓΗ

Ο ΣΚΥΛΑΚΟΣ ΣΤΗΝ ΠΑΡΑΝΟΜΙΑ

Ο κ. Πάγκαλος, πρώην μέλος της ΚΕ του ΚΚΕ, δήλωσε στον Αντέννα πως «το ΚΚΕ κινείται στα όρια της νομιμότητας». Αυτή η πρωτοφανής δήλωση που θυμίζει Μανιαδάκη, αποκαλύπτει έναν επικίνδυνο αντικομμουνισμό – προϊόν ασφαλώς προεκλογικού πανικού. Καμιά μεταπολιτευτική κυβέρνηση της δεξιάς δεν τόλμησε να εκστομίσει τέτοια απειλή.

Και όλα αυτά επειδή απλώς το ΚΚΕ διαδήλωσε ενάντια στην επίσκεψη Κλίντον και επειδή συχνά «κλείνει τους δρόμους». Νομίζω πως οι άνθρωποι έχουν χάσει πλέον τον έλεγχο.

ΘΑΝΑΤΟΣ ΣΤΑ ΚΟΜΜΟΥΝΙΑ

Έχω μια πρόταση για τον κ. Πάγκαλο: Εάν το ΚΚΕ παρانونεί, γιατί δεν συλλαμβάνονται τα ηγετικά του στελέχη; Ας βρούνε έξι απ' αυτά, ας στήσουν μια νέα Δίκη των 6 και ακολούθως ας τους εκτελέσουν – έτσι όπως ακριβώς έκανε και ο παππούς του.

ΠΑΣΟΚ ΣΤΟ ΛΑΔΟΧΑΡΤΟ

Ουσιαστικά οι λεονταρισμοί του ΠΑΣΟΚ είναι μόνο στα λόγια. Τα οποία λόγια το μόνο που κάνουν είναι να εξασφαλίζουν δωρεάν διαφήμιση στο ΚΚΕ. Τον κ. Παφίλη τον έχει μάθει μέχρι και η γιαγιά μου.

Εάν το κόμμα αυτό παρουσιά-

ζεται συνεχώς ως το πιο δυναμικά αντικυβερνητικό, τότε πάμε, νομίζω, για εκλογικό θρίαμβο της κ. Παπαρήγα.

Η οποία τους έχει τυλίξει σε ένα ωραίο χαρτί, τους έχει βάλει σε σιγανή φωτιά και περιμένει με όρεξη το ανοιξιάτικο γεύμα.

ΑΠΟΓΟΝΟΙ ΒΕΛΕΝΤΖΑΣ

Ο κ. Παπαδόπουλος στο Alter 5 ωρύετο στον συμπαθή κ. Στριφτάρη του ΚΚΕ, πως δήθεν δεν μπορεί μια μειοψηφία να αμαυρώνει την εικόνα της χώρας και πως το ΚΚΕ δεν θα μας γυρίσει πάλι στα Δεκεμβριανά.

Έτσι περίπου τα έλεγαν όλοι της πρώτης δημοσιογραφικής γραμμής –η περίφημη «γενιά Πολυτεχνείου»–, που μόλις πήρε τα πόστα έγινε ίδια και χειρότερη απ' τους πατεράδες της. Η Παπαρήγα και ο Τσοβόλας δεν ταιριάζουν βεβαίως στα *Feragamo* του εκσυγχρονισμού, τα οποία, προσερχόμενα από βελέντζες, φρίπτουν στη μνήμη της πολιτικής και κοινωνικής καταγωγής τους.

Πρόκληση επεισοδίων από «ελάχιστους φανατικούς», αυτή ήταν η μόνιμη επωδός, η κατηγορία. Τα ίδια περίπου έγραψε προχτές και η *Wall Street Journal*, ότι δηλαδή στην Ελλάδα υπάρχει πρόβλημα με εθνικιστές-κρατιστές αριστερούς. Προσω-

πικώς, δεν είμαι διόλου αντιαμερικανός· θαυμάζω τον αμερικανικό ιδεαλισμό και την απελευθέρωση του Νέου Κόσμου από τα δεσμά της ιστορίας. Αλλά τι μ' αυτό; Είναι δυνατόν να λέει κανείς στα σοβαρά πως οι διαδηλωτές δεν έχουν δικαίωμα να αγνοήσουν την απαγόρευση και να θελήσουν –συμβολικά απ' ό,τι φάνηκε– να πάνε στην πρεσβεία; Αν ήταν το ΚΚΕ να πήγαινε μόνον σε νόμιμες διαδηλώσεις, τότε θα έπρεπε να αλλάξει όνομα – «Αθηναϊκή Λέσχη» ας πούμε ή κάτι τέτοιο.

Όσοι κάνουν τέτοιου είδους κριτική στο ΚΚΕ, ειδικώς μερικά πρώην μέλη του σαν τον κ. Μπίστη, θα έπρεπε να κοκκινίζουν. Αλλά, θα μου πείτε, εδώ δεν κοκκινίζουν οι πασόκοι, που από τον πούρο αντιιμπεριαλισμό πέρασαν στον πιο δουλικό φιλοαμερικανισμό. Σε τέτοιο σημείο μάλιστα που, ένας παραδοσιακά δεξιός πολιτικός, ο κ. Στεφανόπουλος, να μοιάζει μπροστά τους Τσε Γκεβάρα.

Και η Αμερική; Σκέφτηκα γι' αυτήν ένα στίχο του Ουώλτ Ουίτμαν: «Κι αν είναι να χαθούμε/ δεν θά 'ναι από κατακτητή/ στην αιώνια νύχτα/ μόνοι μας θα βυθιστούμε».

ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΟΛΗ ΕΡΧΟΜΑΙ

Μόνο στον κ. Λαλιώτη ελπίζω πλέον. Με τη γνωστή οξυνοια και ευφράδεια που πάντα τον διακρίνει, είπε αυτός το δικό του: το ΚΚΕ δεν δικαιούται να κάνει αντιαμερικανισμό, διότι πριν από 25 χρόνια δεν είχε καταδικάσει τον Βιντέλ Συντριπτικό επιχείρημα!

ΜΑΣ ΒΛΕΠΟΥΝ

Συνεχίζω με Πάγκαλο: ΚΚΕ, λέει, έχει υποστηρίξει ολοκληρωτικά κατ'εστώτα. Μα, αν δεν με απασχολεί η μνήμη μου, ο κ. Πάγκαλος ήταν ηγετικό στέλεχος αυτού του κόμματος στην εποχή του πιο σκληρού σταλινισμού.

ΕΝ ΤΕΛΕΙ

Βλέποντας τη γελοία υποδοχή Κλίντον στη Βουλγαρία κατάλαβα πως τελικώς Ελλάδα έδωσε, μόνη αν και ως συνήθως, ένα καθαρό δείγμα εθνικής αξιοπρέπειας.

Ας μετράνε οι άλλοι τις λίγες αρκεί που υπάρχει ακόμη θάρρος και ανιδιοτέλεια.

ΜΕ ΤΗ ΒΟΥΛΑ

Ας κλείσω με το καλύτερο. Σύμφωνα με τον κ. Πάγκαλο, η Ελλάδα δεν έχει π δικό της υπουργείο Εξωτερικών, αφού έχουν υποκατασταθεί οι υπηρεσίες του από μια ομάδα αμερικανών συμβούλων του Παπανδρέου.

Δηλαδή έχουμε στη Β. Σελφίας ένα παράρτημα του Στέιτ Νηπάρτμεντ.

Τέτοια κυνική ομολογία υποτέλειας δεν είχα ούτε στην εποχή του Κωνσταντίνου ο στρατός σας, Βαν Φλητ».

Το ονειρώδες ταξίδιον του Κλίντον στην Βαλκανική και το «αμερικανικό όνειρο»

του Δημήτρη Καϊση

■ λάτε να επισκεφθείτε την υπέροχη Βουλγαρία προέτρεψε ο πρόεδρος Κλίντον λίγο πριν ολοκληρώσει την περιοδεία του. Τι μάγος, θωπεύει εξάισια τα αυτιά των παιδιών του ζητούν το έλεος υπό μορφήν δολα-
■ ν, αυτός ο πατέρας των πάντων που όπαντού αναγνωρίζεται η δύναμή του. ακόμη και οι ευρωπαίοι σοσιαλιστές, σο-
■ λδημοκράτες ή γενικώς κεντροαριστε-
■ ρήγες τού κάνουν χώρο να περάσει κριτικά και με αιδώ προσφέρουν την στέλειά τους: ακόμη και ο κωμικός πένι με τα αστεία του και τα βραβεία του κάνει χαρές, τον αγκαλιάζει και ψιθυρίζει γλυκά στ' αντί «η ζωή είναι γαία».

Ο Κλίντον παρακολουθεί έκθαμβος αυ-
■ τούς τους Γαλάτες ηγέτες που του μιλούν σοθρηνητικά για τη μη αγοροποίηση της
■ εγκοσμιοποιημένης αγοράς κάτω από τις
■ πραφτερές αναγεννησιακές τοιχογρα-
■ ρίες της Φλωρεντίας: ορίστε το καινούρ-
■ ο καλογυαλισμένο πλήρως τεχνικοποιη-
■ νο μετά 50 χρόνια παγκόσμιο όνειρο.

Ορίστε που του κάνουν χώρο και για τη
■ σοσιαλιστική Διεθνή, τον δοξάζουν: όποι-
■ ς μιλάει με φρόνηση και φειδώ για την
■ κοινωνική ευαισθησία εν μέσω της Γουώλ
■ στρητ μπορεί να γοητευτεί.

Με μεγαλύτερο έλεος κι ανάγκη ελεημο-
■ νης τον υποδέχονται στην σφύζουσα εν-
■ θουσιασμού πλατεία Αλεξάντερ Νιέφσκυ
■ ς Σόφιας: κάτι σαν αστραπηβόλος αγγε-
■ φόρος της ελευθερίας κραδαίνοντας
■ ρομφαία των δανείων του Διεθνούς
■ ομισματικού Ταμείου.

Πότε πήγε εκεί ο Χρυστσώφ ή ο Μπρέζ-
■ εφ (με όλα τα μετάλλια στο στήθος) να
■ πω μιλήσει με δημοκρατικά λόγια; Ανα-
■ λύπτουν πως τότε, ναι, ήταν μια δεσπο-
■ ρία και τώρα που ελευθερώθηκαν τα κο-
■ ρτσια τους μπορούν να πουλούν το σώμα
■ τους στις ερωτικές ορέξεις σε μια ελεύθε-
■ ρη καπιταλιστική αγορά – ένας απρόσμε-
■ ρος παράδεισος εμπορίου σαρκός.

Στην Ελλάδα ο καίσαρας (καταπώς τον
■ κτισογράφησε πρωτοσέλιδα μια ελληνι-
■ ή εφημερίδα) ούτε κατά διάνοια μπορού-
■ ε να μιλήσει σε κεντρική πλατεία ή σε
■ ποιον υπαίθριο χώρο: οι υπαίθριοι χώροι

απ' όπου θα διάβαινε ο πλανητάρχης απο-
■ καθάρθηκαν από ανθρώπους, αυτοκίνητα
■ και ζώα σε ακτίνα ικανή για να μην εισχω-
■ ρήσει ούτε κόκκος απειλής για την ασφά-
■ λειά του.

Οι δρόμοι αυτοί, χωρίς ίχνος άλλης αν-
■ θρώπινης αναπνοής, ήταν μια εκκωφαντι-
■ κή λευκότητα – ένα θαύμα αποστειρωμέ-
■ νης φουτουριστικής ρυμοτομίας.

Ήταν, μήπως, ένα είδος τιμωρίας για
■ ανυπάκουους υπηκόους, μια καίρια έλλει-
■ ψη εμπιστοσύνης προς ανθρώπους που
■ τόλμησαν να έχουν διαφορετική γνώμη
■ – που δεν χειροκρότησαν τον αδυσώπητο
■ τεχνολογικό πόλεμο κατά του σώματος της
■ Γιουγκοσλαβίας;

Όλα για την ασφάλειά του, αλλ' αυτός
■ ξέρει να παίζει το παιχνίδι, δεν χρειάζεται
■ καμιά επίδειξη δύναμης αφού εκ των προ-
■ τέρων του είναι αναγνωρισμένη: καλογυα-
■ λισμένος, αθλητικός, περιβλημένος με οι-
■ κείο δημοκρατισμό και μαλακό μειδίαμα
■ στα χείλη, επιρρεπής μάλιστα στα βλέμμα-
■ τα γυναικών (δεν είναι ο Καλιγούλας με το
■ άλογό του –τα Στελθ δεν είναι άλογα– ού-
■ τε ο Νέρων στεφανωμένος μπροστά στο
■ πλήθος με τον ευειδή αγαπημένο ασιάτη
■ δούλο του).

Ωστόσο κάποιοι επίσημοι στην Αθήνα,
■ για κάποιους περίπλοκους και παράδο-
■ ξους ιστορικούς λόγους, μίλησαν χωρίς να
■ ξεχνούν την εθνική υπερηφάνεια: πώς άλ-
■ λωστε, αφού εδώ είναι η κοιτίδα της δημο-
■ κρατίας και της τραγωδίας.

Την ίδια ώρα οι τηλεοπτικοί σταθμοί που
■ βρίσκονταν σε κάπως δυσχερή θέση, κα-
■ θώς έπρεπε να ισορροπήσουν ανάμεσα
■ στις νεοφιλελεύθερες πεποιθήσεις τους
■ και στις διαθέσεις της κοινής γνώμης,
■ απεικόνιζαν ένα παράδοξο θέαμα: στα
■ αστραφτερά μέγαλα οι επίσημοι να τσου-
■ γκρίζουν τα ποτήρια και πολιτικά να χα-
■ ριεντίζονται, ενώ στους δρόμους διαφω-
■ νούντες διαδηλωτές αριστεροί να υποκύ-
■πτουν σε μια θάλασσα δακρυγόνων εκτός
■ εκείνης της ολιγάριθμης ομάδας που
■ έσπερνε φωτιές στο κέντρο της Αθήνας
■ (και μάλλον δεν θα μάθουμε ποτέ αν ήσαν
■ προβοκάτορες και όργανα ενός αριστοτε-
■ χνικού σχεδίου μυστικών υπηρεσιών που
■ ήθελαν να πουν: ορίστε το κατάπτυστο

κομμάτι αντιαμερικανισμού, μην τολμήσε-
■ τε ξανά κ.τ.λ.).

Ιδού στην Φλωρεντία αυτός προβάρο-
■ ντας τον ρόλο βορειοατλαντικού προέ-
■ δρου της Διεθνούς, στην πόλη των Μεδί-
■ κων και της πλατωνικής Ακαδημίας και
■ των ουμανιστών, στην πρωτομάστορα του
■ καπιταλισμού καταπώς λέει κι ο Βέρνερ
■ Ζόμπαρτ, εκεί όπου «όταν οι άλλοι πολε-
■ μούσαν, στην Φλωρεντία έκαναν εμπό-
■ ριο». Στην καρδιά της ιταλικής Αναγέννη-
■ σης θεώρησε σωστό να μιλήσει για την
■ «καινούργια αναγέννηση» τεχνολογικών
■ και καταναλωτικών πραγμάτων: αν εκεί-
■ νοι έφεραν τον άνθρωπο από τον ουρανό
■ στη γη, αυτός τους τάξει να τον πάει από τη
■ γη στις αποστειρωμένες λεωφόρους ψη-
■ φιακών παραδείσων.

Έτσι, προβάροντας ίσως το νέο ηγετικό
■ ρόλο, επιφέρει τη δυσφορία του Γάλλου
■ Ζοσπέν, που δεν θέλει την «αγορά της
■ Κοινωνίας» παρότι δεν έχει φεισθεί ιδιω-
■ τικοποιήσεων και συγχωνεύσεων έχοντας
■ ομολογήσει πως «δεν μπορούμε να κάνου-
■ με άλλα απέναντι στους νόμους της αγο-
■ ράς».

Αν οι «δυνάμεις της αγοράς» ήταν πα-
■ ντού μαζί του στο Κοσσυφοπέδιο, είχε και
■ κάτι άλλο: την τεχνολογική παντοδυναμία
■ μιας πολεμικής μηχανής που έθεσε σε κί-
■ νηση «στην υπηρεσία ανθρωπίνων δικαιω-
■ μάτων» – ακόμη και πετσοκόβοντας γυναί-
■ κες και παιδιά.

Ο θρίαμβος εδώ ήταν εξασφαλισμένος
■ και του επέτρεψε να περιβληθεί ένα στίλ-
■ βον χριστιανικό ένδυμα: ξεχάστε τους πα-
■ λιούς εχθρούς σας (που άλλωστε τσακίσα-
■ με), ελάτε στον καινούργιο γενναίο κόσμο
■ της αμερικανικής ηγεμονίας.

Δεν είναι ανάγκη να χαϊδέψω τα ευπειθή
■ κεφάλια σας, πάρτε όμως για προκαταβο-
■ λή 1 δισ. δολάρια.

Ήταν ίσως η ανώτερη παράσταση, αντά-
■ ξια των καλύτερων παραδόσεων πολιτικής
■ ηθοποιίας.

Υ.Γ.: Όσον αφορά στην Τουρκία, δεν
■ χρειάστηκε να τους παραχαϊδέψει: προτί-
■ μισε να τους αφήσει δύο γερές συμφωνίες
■ και τους αγωγούς του πετρελαίου της Κα-
■ σπίας.

Τα προεδρικά **χείλη** εν υπηρεσία

του Στέλιου Π. Καφαντάρη

Ο τίτλος είναι ελληνική μεταγραφή αγγλοσαξωνικής έκφρασης προς τιμήν της γλώσσας που κατανοεί ο πλανητάρχης. Lip service πάει να πει κουβέντες που δεν έχουν αντίκρισμα.¹

Στις 22 ώρες πυκνής τελετουργίας που έμεινε ο Κλίντον στην χώρα, πλημμυρίσαμε από λόγια. Τα Μέσα, αυτεπάγγελτα, διύλισαν τα λεγόμενα και έφεραν την δική τους πλημμυρίδα σχολίων. Το αποτέλεσμα είναι η ενίσχυση της ασάφειας και των φρούδων ελπίδων για επίλυση των Ελληνοτουρκικών και του Κυπριακού.

Η επίσκεψη Κλίντον ισοδυναμεί με μια επίσκεψη φυλάρχου οιοιδήποτε κρατιδίου. Όλα τα λόγια που ανταλλάχθηκαν μπορούν να διαβαστούν κάτω από αυτό το πρίσμα, ενώ το αποτέλεσμα της επίσκεψης θα είναι αντίστοιχο: Θεωρητική σύσφιγξη των σχέσεων με το κρατίδιο. Κανένα από τα μεγάλα εθνικά θέματα δεν είναι τώρα πιο κοντά στην επίλυσή του. Η μόνη ουσιαστική διαφορά που θα υπήρχε αν αποφάσιζε είτε ο ίδιος είτε η Ελλάδα την αναβολή της επίσκεψης, θα ήταν λίγα ακόμα σχόλια για την αναποφασιστικότητα και αδυναμία της κυβέρνησης, από την εσωτερική και άλλη αντιπολίτευση. Δεν θα υπήρχε καμία απολύτως εθνική βλάβη.

«*Έλθα ως φιλέλληνας, ως φίλος της Ελλάδας*», ήταν η πρώτη πετυχημένη ρητορεία του Κλίντον μόλις πάτησε το πόδι του στη χώρα.² Η επιλογή της φράσης φαντάζει παντελώς κενή για έναν άνθρωπο 53 έτων που δεν είχε καταφέρει να επισκεφθεί την Ελλάδα μέχρι τώρα, ούτε ως φοιτητής –παρά την θητεία του στην Οξφόρδη–, ούτε ως δικηγόρος, ούτε ως Κυβερνήτης έστω επαρχιακός, ούτε και ως ηγέτης της Υπερδύναμης κατά τα επτά έτη της σταδιοδρομίας του.

Στον σύντομο χαιρετισμό κατά την άφιξη στο αεροδρόμιο πρόλαβε να σχολιάσει τα σωστά πράγματα, το χρηματιστήριο (ανθίζον) και την επιτυχή πορεία της χώρας προς την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση, παράδειγμα για τα νέα Βαλκάνια. Όλες οι κρίσιμες φράσεις εγκαταστάθηκαν πρώτα εκεί, δοκιμάστηκαν και ξαναχρησιμοποιήθηκαν: «*Προσβλέπουμε στην αρχαία Ελλάδα για*

έμπνευση και στη νεότερη για ηγεσία και συνεταιρισμό».³

Η αντιφώνηση Κλίντον στον λόγο του Προέδρου της Δημοκρατίας περιείχε τη «έκπληξη» να ευχηθεί για τα γενέθλια του πρέσβη στις ΗΠΑ, Α. Φίλωνος. Τα σημανόμενα είναι διπλά: Ανεπισημότητα, αντιστιξη στις επίσημες εκδηλώσεις, ένα από τα κύρια χαρακτηριστικά της αμερικανικής κουλτούρας, αλλά και οικειότητα προς τον Φίλωνα ως εάν συναντώνται καθημερινώς, εγκύπτοντες στο ελληνοτουρκικό πρόβλημα.

Δεν θα πρέπει να παραλειφθεί και η σημειολογική αξία της διακοπής ανάγνωσης παρακολούθησης του λόγου του Στεφανίδη σε κάποιο σημείο επικριτικό της στάσης της διεθνούς κοινότητας για το Κυπριακό.⁴ Η σκηνική και μάλιστα, περισσότερο, η τηλεοπτική χάρη του Κλίντον ήταν γνωστή από τις πολυπληθείς εμφανίσεις του κατά τους βομβαρδισμούς και κατά την απολογία του στο προσωπικό θέμα του, ωστόσο και πάλι εντυπωσίασε τα Μέσα.⁵

Η Ακρόπολη έπειτα. Λέγεται ότι ο Πρόεδρος αμφιταλαντεύτηκε μεταξύ του τζεγκινγκ και της Ακρόπολης. Αν επέλεγε το πρώτο, τα Μέσα απλώς θα τον ονομάζαμε άνθρωπο των υγιών συνηθειών τις οποίες θεραπεύει σε όλα τα μήκη και πλάτη, αδιατάρακτος από τις τοπικές πολιτικές συγκρούσεις. Ωστόσο, η επικράτηση της Ακρόπολης βόλεψε καλύτερα και τον ίδιο. Προφανώς ο στίχος του Σέλλεϋ «*είμαστε όλοι Έλληνες*» αν προέκυπτε στο τζόγκινγκ δεν θα είχε τον ίδιο αντίκτυπο όπως όταν ανέβλυσε από την Ακρόπολη.

Τα Μέσα, ψάχνοντας τις μικροδιαφορές, υπερτόνισαν την απολογία Κλίντον για τη Χούντα: «*Πρέπει να αναγνωρίσουμε ότι οι ΗΠΑ τότε προέκριναν τα συμφέροντά τους παρά την υποστήριξη στη δημοκρατία*». Είναι μια θέση που από χρόνια υποστηρίζει το διανοητικό κατεστημένο των ΗΠΑ. Πόσο κοστίζει μια τέτοια ομολογία; Στον πρόεδρο που διάγει τον τελευταίο χρόνο της ευδόκιμης σταδιοδρομίας του, και στον αμερικανό μεσοδυτικό έφηβο του 1967 σχεδόν τίποτε. Το πολύ να εξαγριώσει ορισμένους παλαίμαχους ρεπουμπλικάνους πολιτικούς που είχαν δώσει τις μάχες του

της Χούντας, που δεν ελέγχει και που άσπε είχαν κινηθεί εναντίον του στην θέση Μόνικα Λεβίνσκι.⁶

τι ο Κλίντον επιλέγει ανέτως να συνηρεί υπέρ όσων δεν του στοιχίζουν φαίαι σαφώς και από την αναφαιδόν θετιδήλωσή του υπέρ της επιστροφής των ρμάρων.⁷ Ανεξαρτήτως κόστους, ασφαι οι λογογράφοι του πρέπει να λάβουν ρχαρητήρια, διότι επέλεξαν αυτήν την ό του ιστορικού ρεαλισμού αντί μιας πιο αικής και αθώας παρέμβαςης που θα αν λιγότερο επίπονη και για τους ίδιους. ρ αποφύγουμε τις υπερβολές. Εν τέλει η όνα Κλίντον στην Αθήνα, παρά τις ερβολές των μέσων, παραμένει αυτή υ έχει σχηματιστεί για τον άνθρωπο πα- ρσμίως, ενός γοητευτικού και έξυπνου ηγόρου⁸ με κλίση στην υπηρεσία του γου. Και αν ακόμα δεσμεύτηκε να υπη- ήσει την επίλυση του Κυπριακού κατά υπόλοιπο της καριέρας του, ας μην αι- οδοξούμε υπέρμετρα. Ο Κλίντον είναι αιτικός που επιθυμεί το Νόμπελ Ειρή- ρς, αλλά δεν έχει αποδείξει ότι μπορεί να κώσει το βάρος της πίεσης ούτε καν της

Τουρκίας.

Τον αδικούμε γιατί δείχνουμε πως δεν τον καταλαβαίνουμε, αν ελπίζουμε σε πε- ρισσότερα.

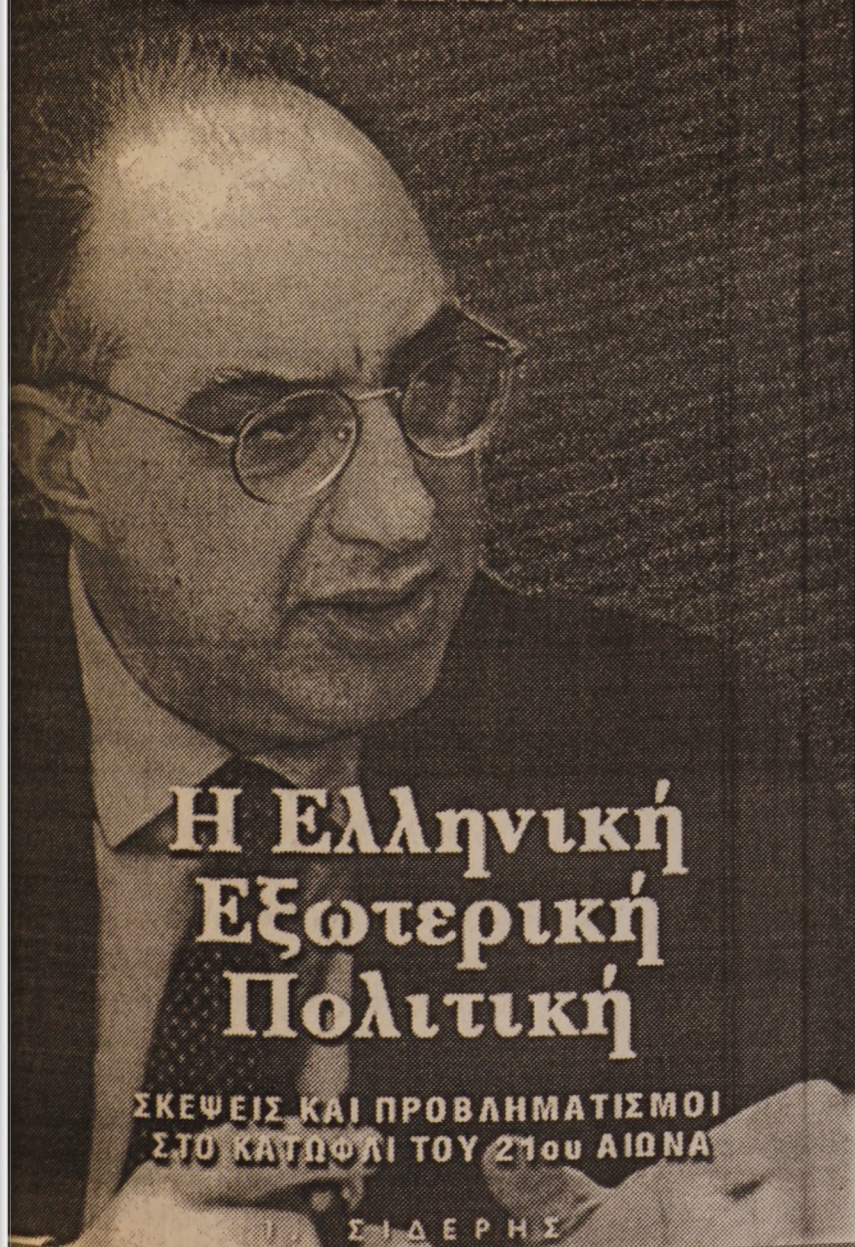
ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Οποιαδήποτε άλλη συσχέτιση, λ.χ. με την προσωπική περιπέτεια του Κλίντον, θα ήταν κακού γούστου και εκ του πονηρού.
2. Πετυχημένη καθώς όλος ο Τύπος την ανέφερε.
3. Μια φράση πλήρως κατανοητή μετά τους βομβαρδισμούς της Γιουγκοσλαβίας. Άλλωστε συνέχισε με την πονηρή και επίσης ανακυκλούμενη έκφραση «*συνεργασία με την Ελλάδα για τη σταθεροποίηση στα Βαλκάνια*».
4. Το ακριβές σημείο διακοπής ανάγνωσης δεν επισημάνθηκε στον Τύπο. Για τον λόγο Στεφανόπουλου έγιναν πολλά εγκωμιαστικά σχόλια, μέχρις υπερβολών του τύπου «*Η Ελλάδα νιώθει υπερήφανη γιατί έχει ΠτΔ τον Κωστή Στεφανόπουλο*» (Σκανδαλίδης, Νέα 22.11.99). Δεν αποκλείεται τα θερμά σχόλια να αποσκοπούν στην αλλαγή κλίματος για την επανεκλογή του Προέδρου. Η στάση του Κλίντον υπερτόνισε τον λόγο Στεφανόπουλου –καίτοι είναι ο συνήθης

λόγος του Προέδρου σε διεθνές ακροατήριο– και, παραδόξως, θα μπορούσε να ληφθεί ως μια έμμεση εμπλοκή του Κλίντον στα ελληνικά πολιτικά πράγματα.

5. Σχετική με αυτό το θέμα είναι η στάση κατά την ανάκρουση των Εθνικών Ύμνων. Στον Αμερικανικό, η δεξιά σταυρώνει το στήθος και αγγίζει το μέρος της καρδιάς –μια στάση που τα αμερικανάκια μαθαίνουν από νωρίς–, ενώ στον Ελληνικό το προεδρικό ζεύγος βρισκόταν σε στάση προσοχής, είτε ακολουθώντας τους Έλληνες είτε επειδή δεν έκριναν σκόπιμο να συνεχίσουν την αμερικανική καταναυτική στάση.
6. Παρ' όλο που η δήλωση Κλίντον είναι και ελαφρώς ανιστόρητη, θα μπορούσε κάλλιστα να υποστηρίξει ότι υπήρξε αντίσταση από τις επίσημες ΗΠΑ με τη διακοπή της στρατιωτικής βοήθειας στη Χούντα καθώς και με τη δέσμευση του Μαγκκόβερν ότι θα πολεμούσε για την αποκατάσταση της δημοκρατίας αν εκλεγόταν.
7. Λέγεται ότι οι Βρετανοί ενοχλήθηκαν, αλλά αυτό δεν είναι σαφές αν έχει επιπτώσεις στις αγγλοαμερικανικές σχέσεις.
8. Πληρέστερη εικόνα μπορεί να λάβει ο αναγνώστης στο «Ο Κλίντον ως προϊόν και ως θύμα του “Συστήματος”», Αντί 25.9.98.

ΓΙΑΝΝΟΣ ΚΡΑΝΙΔΙΩΤΗΣ

Μ Ο Λ Ι Σ Κ Υ Κ Λ Ο Φ Ο Ρ Η Σ Ε

Το τελευταίο βιβλίο
του
ΓΙΑΝΝΟΥ ΚΡΑΝΙΔΙΩΤΗ

Η παρουσίαση
του βιβλίου του αείμνηστου
Γιάννου Κρανιδιώτη θα γίνει
στις 20 Δεκεμβρίου
στις 12.00
στο ξενοδοχείο «Μεγάλη Βρετανία».

Εκδόσεις Ι. Σιδέρης
(Νέα διεύθυνση) Σόλωνος 114
Τηλ. 32.29.638, Fax: 3245052

Εμείς βομβαρδιζόμαστε μόνοι μας, εντάξει;

του Βασίλη Μαρουλά

Ναι, αν ο αγαπημένος μου τραγουδιστής ήταν ο Χούλιο Ιγκλέσιας, αν χρησιμοποιούσα ως πολιτικό επιχείρημα την Νατάσα Παζαΐτη, αν έπαιζα στο Χρηματιστήριο την προίκα του αριστερού μου παρελθόντος ή, έστω, αν ήμουν η Φάνη Πάλλη-Πετραλιά, το καταλαβαίνω, θα ένιωθα κι εγώ «κάπως» με το λόγο του Κλίντον. Και μια συγκίνηση μπορεί να ένιωθα, και μια υπερηφάνεια, και μια χαρά θα την είχα.

Αλλά επειδή συμβαίνει να μην είμαι τίποτε απ' όλα τα παραπάνω, απλώς γελάω. Τα τραγικά γεννούνε το γελοίο. Τα πιο πολλά δεν ήταν γελοία από μόνα τους, άλλα τα γελοιοποίησαν όσοι πάλευαν να αποδυναμώσουν τα σοβαρά. Όπως τον Στεφανόπουλο, που τον εγκατέλειψαν μόνο να λέει τα «δικά» του. Τον μετέτρεψαν σε τρελό του χωριού, σε έναν γραφικό που «τι να κάνουμε, τον θέλει ο κόσμος».

Πώς να μη γελάσεις με την αγωνία του Σημίτη να βολέψει και το σοσιαλιστικό του προσωπείο και την ταπεινή του υποτέλεια. Την προσπάθειά του να φανεί οικοδεσπότης απέναντι σε αυτόν που νιώθει ιδιοκτήτης του οίκου του. Να φιλοξενήσεις αυτούς που λεηλάτησαν μέχρι και το «σ' αγαπώ» στο τηλεφώνημα, γιατί το θεώρησαν ύποπτο κώδικα.

Ήταν όλα αστεία. Να παρακαλός τον Κλίντον να μεσολαβήσει για το Αιγαίο και το Κυπριακό. Να τον παρακαλάει η Παπαζώη να μεσολαβήσει για τα κλεμμένα μάρμαρα του Παρθενώνα στον Μπλαιρ. Και απορώ πώς δεν βρέθηκε κάποιος εκπρόσωπος της ΑΔΕΔΥ να ζητήσει την μεσολάβησή του στην κυβέρνηση για μεγαλύτερες αυξήσεις.

Και η Πετραλιά με την Παζαΐτη να εκπροσωπούν στα τέια την σύγχρονη, δυναμική Ελληνίδα. Κλαδιά από ελιές να πηγαινοέρχονται, ελιόδεντρα σε γλάστρες να φυτεύονται, μαχητική η Μάργκαρετ να διεκδικεί σε άφρογα GreekEnglish, και άλλες να διαμαρτύρονται που δεν τις κάλεσε η Χίλαρι στο μπαλταφάν.

Κι αν δεν κατάφερα να καταλάβω τα κριτήρια των προσκλήσεων στη Γιορτή

της Εμμηνόπαυσης, αντιλήφθηκα πλήρως το βασικό κριτήριο για να γίνει κάποιος παρουσιαστής σε τηλεοπτικό δελτίο ειδήσεων. Πρέπει, λοιπόν, να έχει διαπρέψει στο τουριστικό ρεπορτάζ. Αλλιώς δεν επιτίται ο καημός όλων ανεξαιρέτως των ΚουικΧατζηνικολάδων που είχαν παντοβληθεί την ώρα των επεισοδίων για την άσχημη εικόνα που δίνει η χώρα μας εξωτερικό. Χαραλώστε, ρε παιδιά, κάνετε έτσι. Ακόμη και ο ανταποκριτής του CNN πιο ψυχραιμος ήταν και μάλιστα εξηγούσε για ποιο λόγο γίνονται όλα αυτά. Αναρωτιέμαι όμως, οι ίδιοι δημοσιογράφοι δεν ήταν που την περίοδο των βομβαρδισμών στη Σερβία καταριόνταν τον Κλίντον σε 24ωρη βάση αναμετάδοσης; Πώς είναι δυνατόν τώρα να αναθεματίζουν αυτούς που αντιδρούν στον Κλίντον; Απορώ μάλιστα πώς μέσα στον πανικό τους για την άσχημη εικόνα που δίνει η χώρα δεν κατήγγειλαν για προβοκάτορα τον Στεφανόπουλο, επειδή όλα τα τουρκικά κανάλια ανέφεραν ότι ο λόγος του ήταν γεμάτος από αιχμές εναντίον της Άγκυρας. Αλλά, είπαμε, αυτόν είχαν προλάβει να τον αδρανοποιήσουν άλλα κλιμάκια.

Είμαι σίγουρος πως το θέαμα των επεισοδίων θα το απολάμβανε κι ο ίδιος ο αμερικανός πρόεδρος. Του αρέσουν πολύ σκηνές καταστροφής. Και θα τον πείθαι ότι πρόκειται για την δική μας ατραχιά. Βομβαρδιζόμαστε μόνοι μας. Τι πιο αξιοπρεπές;

Ήταν όλα τόσο αστεία και πραγματικά λυπήθηκα που κράτησε τόσο λίγο. Μέχρι και τον υπουργό Δημόσιας Τάξης απόλαυσα που, απολογούμενος σε όλους τους τηλεοπτικούς εισαγγελείς, ανέλυε τα αποτυχημένα σχέδια της αστυνομίας και τόνιζε τις ευαισθησίες του χρησιμοποιώντας με τον πιο πρόστυχο τρόπο τα ονόματα του Κουμή και της Κανελλοπούλου.

Τώρα, πλέον, που κατάλαβα πόσο αστείο είναι όλα και εμείς μαζί, περιμένω με χαρά τον επόμενο αμερικανό πρόεδρο. Αέρθει κι ας μένει όσο καιρό θέλει. Το εξοχικό του δεν είμαστε, άλλωστε;

ΑΝΑΣΤΑΣΙΔΗΣ '99

Τέρμα το... «καθεστώς ασυλίας»

του Τάσου Παππά

Γα απόνερα της επίσκεψης Κλίντον θα «κατακλύζουν» επί μακρόν την πολιτική σκηνή της χώρας. Είναι βέβαιο ότι σχεδόν όλες οι κομματικές δυνάμεις θα επιχειρήσουν να αξιοποιήσουν από διαφορετική σκοπιά τα αποτελέσματα της καθόδου του πλανητάρη στα Βαλκάνια. Εξαίρεση αποτελεί η Ν.Δ., η ηγεσία της οποίας σθάνθηκε πολύ ιολα ακούγοντας τον αμερικανό πρόδρο να εκστομίζει τις φιλοφρονήσεις στον πρωθυπουργό, την κυβέρνησή του και τον ελληνικό λαό. Φράσεις του τύπου «θαυμάζω τον ηγεμόνο της Ελλάδας», «αποτίω όρο τιμής στον έλληνα πρωθυπουργό και τον ελληνικό λαό», «ανθούσα οικονομία και αλλουσα δημοκρατία» χούσαν ευχάριστα στα αυτιά των κυβερνητικών αξιωματούχων, όμως ήταν **μαχαι**ρές στην καρδιά του κ. Κ. Καραμανλή. Η κυβέρνηση πήρε, έστω στο ιστορικό επίπεδο, όλα όσα ζητούσε. Ο Μπιλ Κλίντον αναγνώρισε την πρόοδο της ελληνικής οικονομίας, απέβωσε τις πρωτοβουλίες του Κ. Δημίτη στα Βαλκάνια και τάθηκε υπέρ των ελληνικών θεμάτων στο Κυπριακό και στο θέμα της υποψηφιότητας της Τουρκίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Λόγια, θα πουν μερικοί, χωρίς αντίκρισμα. Ίσως. Όμως σε τούτη τη φάση (προεκλογική), αυτές οι **κολακείες** ενδεχομένως να αποδειχθούν υπεραρκετές για ένα κόμμα που έχει βασικό στόχο την επανεκλογή του.

Η επίσκεψη Κλίντον απελευθέρωσε παραληλώως και το **εκρηκτικό**

υλικό που υπήρχε στο χώρο μεταξύ ΠΑΣΟΚ και ΚΚΕ. Οι σχέσεις των δύο κομμάτων βρίσκονται από καιρό στο σημείο μηδέν. Ούτε την περίοδο του 1989 δεν ήταν τόσο κακές. Τότε, οι γέφυρες επικοινωνίας δεν είχαν τελείως γκρεμιστεί. Τώρα οι υπαινιγμοί και οι καταγγελίες που ανταλλάσσουν τα δύο κόμματα είναι τόσο δηλητηριώδεις που οποιαδήποτε απόπει

ρα εκλογίκευσης θα είναι μάταιη. Το ΚΚΕ δεν διστάζει να κατηγορεί την κυβέρνηση ότι στρατολογεί παρακρατικούς προκειμένου να χτυπήσει το λαϊκό κίνημα (εννοεί τους κομμουνιστές). Έφτασε στο σημείο να χρεώσει στο υπουργείο Άμυνας την πρόθεση να χρησιμοποιήσει στρατιωτικούς στις διαδηλώσεις για να **προβοκάρει** όσους μάχονται τις επιλογές της κυβέρνησης. Τα

στελέχη του Περισσού ξιφουλκούν μετά μανίας σε καθημερινή βάση από τα τηλεοπτικά παράθυρα εναντίον υπουργών αλλά και του ίδιου του πρωθυπουργού. Η αρθρογραφία και τα σχόλια του **Ριζοσπάστη** θυμίζουν παλιότερες εποχές, τότε που η Αριστερά ήταν στα όρια της νομιμότητας και οι θεσμοί της δημοκρατίας απειλούνταν από εσωτερικούς

και εξωγενείς παράγοντες.

Δεν πάει πίσω, όμως, και το ΠΑΣΟΚ. Κορυφαία κυβερνητικά στελέχη πιστεύουν ότι το ΚΚΕ εξωθεί τα πολιτικά πράγματα στα άκρα, ότι έχει εγκλωβιστεί σε μια **αριστεριστική** λογική και επιδιώκει πάση θυσία τη μετωπική αναμέτρηση με το ΠΑΣΟΚ και την κυβέρνηση. Είναι χαρακτηριστική η άποψη υψηλόβαθμου κομματικού παράγοντα όπως διατυπώθηκε στο **Αντί**: «**Η ΕΕΔΥΕ, η μετωπική ειρηνιστική οργάνωση του ΚΚΕ, προσέφυγε στο συμβούλιο Επικρατείας προκειμένου να κηρυχθεί παράνομη η απόφαση της κυβέρνησης να απαγορεύσει τις πορείες και τις συγκεντρώσεις γύρω από την αμερικανική πρεσβεία. Σημαίνει, επίσης, ότι δέχεται προκαταβολικά το δικαιολογικό χαρακτήρα του συμβουλίου Επικρατείας και είναι υποχρεωμένο να σεβαστεί την όποια απόφασή του. Αλλιώς δεν θα είχε νόημα η προσφυγή. Το συμβούλιο Επικρατείας απέρριψε την προσφυγή. Παρ' όλα αυτά, το μπλοκ των μελών του ΚΚΕ προσπάθησε να σπάσει τις αστυνομικές αλυσίδες και να πορευθεί ετσιθελικώς προς την αμερικανική πρεσβεία. Είναι αυτή υπεύθυνη στάση;**»

Επιπλέον, οι ίδιοι άνθρωποι αναρωτιούνται αν ήταν συμπτωματικό το ότι η απόπειρα του ΚΚΕ να σπάσει την αστυνομική αλυσίδα ξεκίνησε τη στιγμή που προσγειωνόταν το αεροπλάνο του Κλίντον. «**Είχαν έτσι εξασφαλισμένη την προβολή της δήθεν επαναστατικής δράσης τους μέσω των τηλεοράσεων. Μόνον που δεν υπολόγισαν τις παρενέργειες.**»

Η κόντρα ΚΚΕ - ΠΑΣΟΚ θα συνεχιστεί, και μάλιστα δεν χρειάζεται να διαθέτεις πλούσια φαντασία για να προβλέψεις ότι θα κλιμακώνεται όσο πλησιάζουμε προς την κάλπη. Για το ΚΚΕ η ρήξη με το ΠΑΣΟΚ είναι μονόδρομος. Μόνον έτσι υπολογίζουν στον Περισσό ότι μπορούν να κερδίσουν τους δυσανεκτούς ψηφοφόρους του κινήματος και να σταθεροποιήσουν την εκλογική επιρροή τους πάνω από το γλίσχρο 5%. Αλλά και στη Χαριλάου Τρικούπη οι εκλογομάγειροι έχουν καταλήξει στη γραμμή της **σκληρής** αντιπαράθεσης με το ΚΚΕ και με το ΔΗΚΚΙ. Θεωρούν ότι ο μονομέτωπος αγώνας κατά της Δεξιάς σπρώχνει ψηφοφόρους του ΠΑΣΟΚ προς τ' αριστερά του. «**Αφήσαμε τα δύο αυτά κόμματα στο απυρόβλητο και αγρεύουν από πω ψήφους. Τέρμα το καθεστώς ασυλίας,**» είπε στο **Αντί** μέλος του Εκτελεστικού Γραφείου του ΠΑΣΟΚ.

Όσα δεν **λέγονται** για το Χρηματιστήριο

του Γιάννη Γιαχανατζή

Η πρόσφατη αναταραχή στο Χρηματιστήριο Αξιών Αθηνών έφερε στην επιφάνεια ένα πολύ σοβαρό θέμα: Το είδος της πληροφόρησης που παρέχεται στο κοινό, όχι μόνο σ' εκείνο που μετέχει των τεκταινομένων στην οδό Σοφοκλέους αλλά στο σύνολο της ελληνικής κοινωνίας.

Πρόκειται για ένα ζήτημα κατ'εξοχήν πολιτικό, που βρίσκεται σε ευθεία σχέση με τις επιλογές του πολίτη, ό,τι κι αν αφορούν αυτές. Πολύ πιο σοβαρό γίνεται όταν οι επιλογές αφορούν την τσέπη του, δηλαδή τα χρήματά του.

Ανεξάρτητα από το αν στο Χρηματιστήριο εισρέουν χρήματα θολής προέλευσης, γεγονός παραμένει ότι στην ανακαλυφθείσα προσφάτως «πετρελαιοπηγή» έσπευσαν να τοποθετήσουν μικρά ή μεγάλα ποσά πολλοί άνθρωποι προερχόμενοι από τα λαϊκά στρώματα. Άλλοι με στόχο την αναζήτηση μιας πιο αποδοτικής κατάθεσης και άλλοι με σκοπό το εύκολο και γρήγορο κέρδος.

Το ζήτημα που προέκυψε στο ΧΑΑ δεν είναι νέο. Αριθμεί ηλικία μερικών ετών και αποτελεί τρόπον τινά το σπάσιμο ενός αποστήματος που δημιουργήθηκε εξαιτίας των διατάξεων οι οποίες διέπουν τη λειτουργία του, αλλά κυρίως την ενεργό συμμετοχή παραγόντων, μερικοί από τους οποίους εδώ και κάμποσο καιρό έχουν απλώσει τα πόδια τους πέρα από το πάπλωμα.

Αναφορικά με την έναρξη της πτώσης (την πρώτη, δηλαδή, εβδομάδα της πτώσης), πολλοί έσπευσαν να φορτώσουν το... κρίμα στις πλάτες του διοικητή της Τράπεζας Ελλάδος, χαρακτηρίζοντας περίπου ανοίκεια την επισήμανσή του προς τους επενδυτές να προσέχουν τι αγοράζουν.

Μάλιστα αρκετοί «επαΐοντες» –υπό την ιδιότητα του οικονομικού αναλυτή ή παρατηρητή– διαστρέβλωσαν αίτια και αιτιατά και έκαναν το άσπρο μαύρο.

«Έγινε κραχ», είπαν οι καθημερινοί πληροφορητές, και πολλοί απ' αυτούς βάλθηκαν να εκτελέσουν τον Λ. Παπαδήμο, ο οποίος τόλμησε, λέει, να παραχωρήσει συνέντευξη προς την *Καθημερινή*, προειδοποιώντας συγχρόνως τους μικροεπενδυτές για τους κινδύνους που διέτρεχαν τοποθετώντας χρήματα σε μετοχές αμφίβολης δυναμικότητας.

Η πτώση των αξιών έβαλε φωτιά στις εφημερίδες και τα ραδιοτηλεοπτικά μέσα. Στα πρωτοσέλιδα, ο πρόσφατος σεισμός ξεχάστηκε προς στιγμήν και έδωσε τη θέση του στο Χρηματιστήριο, ενώ τα τηλεοπτικά κανάλια έστησαν όπως-όπως (δηλα-

δή στο πόδι) εκπομπές-συζητήσεις, στις οποίες ακούστηκαν σημεία και τέρατα.

Ό,τι ειπώθηκε στις περισσότερες τηλεοπτικές συζητήσεις απέδειξε περίτρανα ότι η χωρίς σκοπιμότητες ενημέρωση είναι –στη χώρα μας– είδος εν ανεπαρκεία και έρμαιο όχι μόνο της άγνοιας αλλά και της διαδεδομένης θεωρίας «ρίχνω ολόκληρη την ευθύνη στις πλάτες των κρατικών παραγόντων και βγάξω αθώους όλους τους άλλους».

Συνέβη, δηλαδή, αυτό που συμβαίνει συνήθως, όταν ένα γεγονός έρχεται να μεταρακουνηθεί και να μας ξεβολέψει από την παχυλή μακαριότητα μέσα στην οποία έχουμε περιχαρακώσει τις ενοχές μας. Καταναλώθηκαν μελάνη, λόγια και χρόνος, για να μην ειπωθεί στο τέλος τίποτα. Το εύκολο και βολικό (ακόμη και για το κόμμα της αξιωματικής αντιπολίτευσης) συμπέρασμα ήταν ότι για όλα έφταιγε τρισκατάρτος διοικητής της Τράπεζας Ελλάδος.

Στον τόπο μας πάσχουμε από βουβαμεία όταν πρόκειται να θίξουμε τα κακώς κείμενα, και εν προκειμένω τα κακώς κείμενα του Χρηματιστηρίου. Το φαινόμενο οφείλεται είτε σε φοβίες είτε στην επιβολή της θέλησης εκείνων που βολεύονται με το ισχύον χρηματιστηριακό καθεστώς αλλά και την επικρατούσα νοοτροπία –οποία επιτρέπει την ευδοκίμηση ζιζανίων και παρασίτων. Στην κρίση του Χρηματιστηρίου, οι καθ' οιονδήποτε τρόπο εμπλακέντες στις ατέρμονες συζητήσεις –πλην ελαχιστοτάτων εξαιρέσεων– απέφυγαν να πουν μερικές αλήθειες αλλά και να σκαλίσουν τα «κάκαδα» των πληγών του συστήματος.

Έχουμε λοιπόν και λέμε:

1 Ο ισχυρισμός ότι για την πτώση των μετοχών φταίει η παρέμβαση Παπαδήμου είναι πέρα για πέρα αφελής, αν όχι ύποπτος. Εκπορεύθηκε από βουλευτές της Ν.Δ. και μας γέμισε ερωτηματικό για το βάθος της άγνοιας περί τον ρόλο του κεντρικού τραπεζίτη. Επαναλήφθηκε και από υπεύθυνους (υποτίθεται) δημοσιογράφους, οι οποίοι –συντονίζοντας τηλεοπτικές συζητήσεις– δρομολόγησαν (ίσως άθελά τους) τα μετέπειτα λεχθέντα προς την κατεύθυνση του ψόγου κατά του διοικητή της ΤτΕ. Τηλεοπτικός αστήρ, που προσπαθεί να προβάλει προς το κοινό ένα σοβαρό προφίλ, προλογίζοντας την εκπομπή του, αναφέρθηκε στην «ως μη έδει» παρέμβαση Παπαδήμου,

νοώντας ότι ένα από τα καθήκοντα του κεντρικού τραπεζίτη είναι ακριβώς η άγρυπνη παρακολούθηση των δρω-
νων στο Χρηματιστήριο, αλλά και η
ρέμβασή του όταν τα πράγματα ξε-
ύγουν από τους καταγεγραμμένους
γνώμες. Άσε που άλλος, με βαρύγδουπο
ος, προσπαθούσε να εκμαιεύσει από
υς συνδαιτημόνες του μιαν απάντηση
ο «εμβριθές» ερώτημα αν η χρηματι-
ηριακή κρίση οφειλόταν σε δάκτυλο
υ... Τζωρτζ Σόρος. Κοντέψαμε να πνι-
νύμε από τα γέλια.

Για την πτώση των αξιών η Ν.Δ. μίλησε
περί σκανδάλου, αλλά δεν αντιληφθή-
με να κάνει το ίδιο όταν οι τιμές ορισμέ-
ων μετοχών ανέβαιναν **σκανδαλωδώς και**
αξίαν κατά τη διάρκεια του θέρους.
φόβος «μη τυχόν και εξοργίσουμε τους
τενδυτές» λειτούργησε μικροκομματικά
καταλυτικά στους κόλπους της αξιω-
τικής αντιπολίτευσης κι ως ισχυρίζονται
άφοροι παράγοντες της Ν.Δ. ότι η κυ-
έρνηση φοβάται να πει αλήθειες στο λαό.
αυτοί κι αν είναι κατατρομαγμένοι... Τρα-

νή απόδειξη ότι η ορθή πρόταση Αλογο-
σκούφη για την φορολόγηση των εκ του
Χρηματιστηρίου κερδών κατεπνίγη άρον-
άρων εν μέσω ψελλισμάτων περί προσωπι-
κής απόψεως του βουλευτή.

3 Ο Ριζοσπάστης κατήγγειλε ότι ορισμέ-
νες εφημερίδες άλλα γράφουν τη μια
μέρα για συγκεκριμένες μετοχές και άλλα
την άλλη μέρα για τις ίδιες μετοχές. Το
επισήμανε και το Αντί κατά μήνα Σεπτέμ-
βριο. Ουδενός το αντί ιδρώσε.

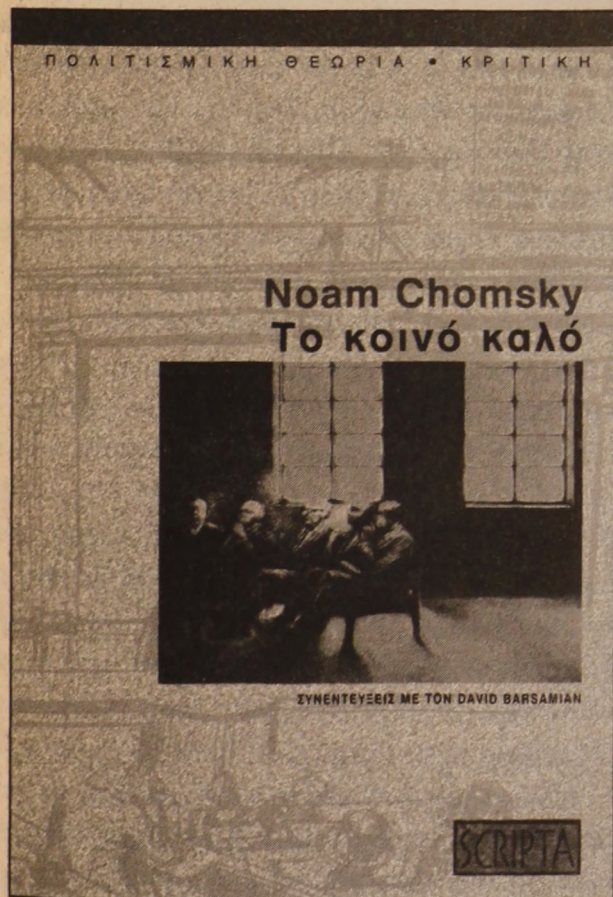
4 Αθηναϊκή εφημερίδα καταγγέλλει ότι
συγκεκριμένος εκδότης εφημερίδας
φέρεται να είναι ταυτόχρονα και ιδιοκτή-
της ΕΛΔΕ. Κανένας δεν συγκινείται. (Για
τους μη μνημένους: ΕΛΔΕ είναι τα γρα-
φεία που μεταβιβάζουν προς τις χρηματι-
στηριακές εταιρείες εντολές αγοραπωλη-
σίας μετοχών).

5 Ο Κων. Μητσοτάκης, την επαύριον της
πρώτης κρίσης, δηλώνει ότι γίνονται
παιχνίδια στο ΧΑΑ «από ανθρώπους που
έχουν πολιτικές προσβάσεις και προσβά-
σεις στα ΜΜΕ». Η αιχμηρή δήλωση πάει
στο βρόντο.

6 Ο Στέφ. Μάνος (άριστος γνώστης του
παιχνιδιού) καταγγέλλει ότι το περιο-
ρισμένο χρονικώς ωράριο λειτουργίας του
ΧΑΑ αποβαίνει εις βάρος των μικροεπεν-
δυτών, και όντως έτσι είναι. Πρόκειται
περί ενός νομοτύπου σκανδάλου που πε-
ριορίζει τις δυνατότητες των μικρών να
αγοραπωλούν, ενώ προμοδοτεί τους με-
γάλους «παίχτες», τουτέστιν τους θεσμι-
κούς. Κοντά στο νου κι η γνώση. Όταν
ένα χρηματιστηριακό γραφείο πρέπει μέ-
σα σε 2,5 ώρες να εκτελέσει πεντακόσιες
εντολές (στην τύχη ο αριθμός), είναι φυ-
σικό -μη προλαβαίνοντας να τις ικανο-
ποιήσει όλες- να φροντίσει εκείνες που
θα του αποδώσουν περισσότερα ποσο-
στά, **άρα τις εντολές των θεσμικών**, των
οποίων οι παραγγελίες αφορούν δεκάδες
ή εκατοντάδες χιλιάδες τεμαχίων, και όχι
την εντολή του μικροεπενδυτή με τις 100 ή
200 μετοχές. Ο πρόεδρος του Χρηματι-
στηρίου το γνωρίζει αυτό και δηλώνει ότι
«το θέμα μελετάται». Εξ όσων γνωρίζου-
με, το θέμα μελετάται εδώ και καμιά δε-
καριά χρόνια...

ΕΚΔΟΣΕΙΣ SCRIPTA

Π Ο Λ Ι Τ Ι Σ Μ Ι Κ Η Θ Ε Ω Ρ Ι Α • Κ Ρ Ι Τ Ι Κ Η

NOAM CHOMSKY

ΤΟ ΚΟΙΝΟ ΚΑΛΟ

Μια διεισδυτική ματιά σε θέματα παγκοσμίου ενδιαφέροντος από τον συγγραφέα που οι New York Times αποκάλεσαν «ο σπουδαιότερος, κατά πάσα πιθανότητα, εν ζωή διανοούμενος».

Αποσπάσματα από τις συνεντεύξεις του βιβλίου:

«Ο Αριστοτέλης θεωρούσε δεδομένο ότι η δημοκρατία πρέπει να είναι πλήρως συμμετοχική (με μερικές αξιοσημείωτες εξαιρέσεις, τις γυναίκες και τους σκλάβους ας πούμε) και ότι πρέπει να αποβλέπει στο κοινό καλό. Για να το πετύχει, οφείλει να εξασφαλίζει σχετική ισότητα, "λεγογισμένη και επαρκή ιδιοκτησία" και "διαρκή ευημερία" για τον καθένα».

«Ο James Madison πίστευε ότι πρωταρχικός σκοπός της κυβέρνησης είναι "να προστατέψει τη μειονότητα των βαθύπλουτων εναντίον της πλειοψηφίας". Όπως αρεσκόταν να το θέτει ο συνάδελφός του John Jay: "εκείνοι στους οποίους ανήκει η χώρα, οφείλουν να τη κυβερνούν"».

«Οι συζητήσεις περί μορατόριουμ χρεών δεν είναι στην ουσία το κύριο θέμα. Αν οι πλούσιοι της Βραζιλίας δεν είχαν αφεθεί ανεξέλεγκτοι, η Βραζιλία δεν θα είχε εξαρχής χρέος. Ας δώσουν πίσω τα λεφτά αυτοί που τα δανείστηκαν. Κανενός άλλου δεν είναι το πρόβλημα».

SCRIPTA

ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ 10 106 80 ΑΘΗΝΑ ΤΗΛ: 3616 528 FAX: 3616 529

Ιστορία και μυθολογία των Θεραπευτικών Κοινοτήτων για χρήστες ναρκωτικών στην Ελλάδα

της Μίκας Χαρίτου-Φατούρου

Παιγνίδια εξουσίας δεν μπορεί να παίζει κανείς με τα ναρκωτικά. Μόνο έτσι μπορώ να χαρακτηρίσω τον διάλογο που άνοιξε ο κ. Χαράλαμπος Πουλόπουλος, διευθυντής των Θεραπευτικών Κοινοτήτων (ΚΕΘΕΑ) με τον ιδρυτή των Θεραπευτικών Κοινοτήτων στην Ελλάδα καθηγητή Φοίβο Ζαφειρίδη (βλ. *Αντί*: Δεκέμβριος 1998, Οκτώβριος, 1999 και *Ιατρικά Θέματα*, Οκτώβριος 1999). Ο κ. Πουλόπουλος χαρακτηρίζει την παραίτηση του Φοίβου Ζαφειρίδη από Δ/ση του ΚΕΘΕΑ το 1992 ως πράξη ενός «ηγέτη-ήρωα», ο οποίος αν δεν καταφέρει να επιβληθεί, επιφυλάσσει στο εαυτό του αποχώρηση μάρτυρα και έτσι εξασφαλίζει την ευχέρεια της μακρόθεν αναδρομικής και ακίνδυνης κριτικής χωρίς ίχνος αυτοκριτικής». Και θεωρεί ότι ο κ. Ζαφειρίδης αναγκάστηκε να παραιτηθεί διότι είχε υποστεί τη μοίρα των ιδρυτών των κλειστών θεραπευτικών κοινοτήτων που τις μετατρέπουν σε αυταρχικές «κοινότητες λατρείας» (Cults) γιατί «θεωρούν πως οτιδήποτε συμβαίνει στον οργανισμό πηγάζει και εξαρτάται από αυτούς και είναι προέκταση των εαυτών τους».

Επειδή έχω μελετήσει τις λατρευτικές οργανώσεις (Cults) και στην Ελλάδα και στην Ν. Υόρκη (βλ. Haritos-Fatouros, 1995), νομίζω ότι θα βοηθήσω τον διάλογο αν ξεκαθαρίσουμε κατ' αρχάς τι είναι αυτές οι οργανώσεις: Δεν είναι τυχαίο ότι αυξήθηκαν χέρι-χέρι με τον θρησκευτικό και πολιτικό φονταμενταλισμό, όπως είναι το Ισλάμ στο Ιράν και οι Νεοναζί στη Γερμανία. Ο κοινός στόχος είναι ο έλεγχος και η απόκτηση δύναμης.

Οι λατρευτικές ή αποκρυφιστικές οργανώσεις είναι συνήθως κερδοφόρες επιχειρήσεις και έχουν συχνά και πολιτικό χαρακτήρα. Οι Moonies, π.χ., με εκατοντάδες χιλιάδες μέλη στην Αμερική υποστήριζαν τον Reagan. Οι θεραπευτικές και εκπαιδευτικές οργανώσεις έχουν συνήθως χαλαρή δομή, ενώ οι κοινοβιακές και οι παραστρατιωτικές έχουν ιδιαίτερα σκληρή και αυταρχική δομή. Όταν έχουν έντονες αποκρουστικές τάσεις μπορεί να οδηγήσουν τα μέλη τους σε καταστροφικές ενέργειες, όπως αποκαλύφθηκε και στην Ελλάδα στη δίκη των «Σατανιστών» της Αθήνας τον Απρίλιο του 1995.

Τα νέα μέλη προσελκύονται συνήθως σε νεαρή ηλικία ή σε προχωρημένη ηλικία, όταν βρίσκονται σε περίοδο κρίσης, κατά την οποία αναζητούν κοινωνική στήριξη και μαγικές λύσεις. Αρχικά πλησιάζονται με «βομβαρδισμό αγάπης» και με υποσχέσεις απόκτησης δύναμης. Ακολουθεί όμως συνήθως σκληρή εκπαίδευση που τους μετατρέπει σε πειθήνια όργανα ενός χαρισματικού ηγέτη. Οι οργανώσεις αυτές βασίζονται στην εκμετάλλευση του ατόμου και όχι στην αντιμετώπιση των αναγκών του.

Φαντάζομαι ότι και ο κ. Πουλόπουλος θα συμφωνούσε μαζί μου πως σε ό,τι αφορά την γενική περιγραφή που έκανα, οι στόχοι και η λειτουργία των λατρευτικών οργανώσεων (Cults) δεν είχαν ποτέ καμία σχέση με το ΚΕΘΕΑ. Ας δούμε, όμως, τι συμβαίνει ειδικά στις «θεραπευτικές λατρευτικές οργανώσεις» που κατά την

άποψη του κ. Πουλόπουλου θα τις βρούμε να είναι πιο κοντά στους στόχους του ΚΕΘΕΑ:

Σύμφωνα με την Amy Siskind, (1993), στις θεραπευτικές λατρευτικές οργανώσεις (Therapeutic Cults) ανατρέπεται η θεραπευτική δεοντολογία περί απογαλακτισμού από τον θεραπευτή και ο θεραπευόμενος κρατείται δέσμιος του θεραπευτή του. Όπως είναι γνωστό όμως, ο απογαλακτισμός και η επανένταξη στο κοινωνικό σύνολο των πρώην χρηστών που εκπαιδεύονταν στις θεραπευτικές κοινότητες του ΚΕΘΕΑ ήταν πάντοτε ο κύριος στόχος των ευθυνών του Φοίβου Ζαφειρίδη και όλων των διοικητικών συμβουλίων που δούλεψαν μαζί του. Αυτό φαίνεται άλλωστε από εξαιρετικά αποτελέσματα επιτυχίας (70%) που αναφέρει η έρευνα της Ψυχιατρικής Κλινικής του Πανεπιστημίου Αθηνών σε διήκηση του ΚΕΘΕΑ του 1988, που θεωρείται διεθνώς μοναδικό δείγμα χώρο της απεξάρτησης, πράγμα που μαρτυρεί και η διεθνής αναγνώριση που απονεμήθηκε στο ΚΕΘΕΑ το 1992, ως πρότυπου οργανισμού από την «Παγκόσμια Συνομοσπονδία Θεραπευτικών Κοινοτήτων».

Τέλος, οργανώσεις όπως, π.χ., η Silva Mind Control International, που έχει θεραπευτικούς και εκπαιδευτικούς στόχους (Σίλβα & Μίελε, 1980), στο σχετικό διαφημιστικό της φυλλάδιο δίνει υποσχέσεις για βελτίωση σχεδόν σε όλους τους τομείς του ανθρώπινου δυναμικού: Τη μνήμη, την απόκτηση γνώσεων, την επιτυχία στόχων, τη λήψη αποφάσεων, τη λύση προβλημάτων, τον έλεγχο του πόνου, τον έλεγχο του βάρους, τον έλεγχο του πνίσματος, τον διαισθητικό (δημιουργικό) νου. Πρόκειται για μια επιχείρηση που έχει παραρτήματα σε πολλές χώρες και συντηρείται από τα υψηλά δίδακτρα των «σπουδαστών» της, οι περισσότεροι από τους οποίους είναι διά βίου σπουδαστές. Οι μέθοδοι των οργανώσεων υποτίθεται ότι βασίζονται στις έρευνες των οποίων οι οποίες όμως δεν εντάσσονται στην επιστημονική ερευνητική κοινότητα με σχετικές δημοσιεύσεις σε αναγνωρισμένα επιστημονικά περιοδικά. Επομένως, δεν μπορεί να υπάρξει έλεγχος μεθοδολογίας που χρησιμοποιείται. Επιπλέον, δεν παρέχουν

BIBΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Ιερό Α. Σαμαέλ (1985) *Ο τέλειος γάμος* Κέντρο Γνωστικών Πουδών: Θεσσαλονίκη.
- Uco, Umberto (1995) *Faith in Fakes* Minerva, Cox & Wyman: Reading.
- Ζαφειρίδης, Φοίβος (1998) Με αφορμή τα 15 χρόνια από την ίδρυση της Ιθάκης: «Οι Θεραπευτικές κοινότητες στην Ελλάδα. Το ιστορικό της ίδρυσης, προβλήματα και προοπτικές», *Αντί* τχ. 676.
- Ζαφειρίδης, Φοίβος (1999) «Θεραπευτικές Κοινότητες του ΚΕΘΕΑ: Ιδρυτική φιλοσοφία και μετεξέλιξη», *Αντί* τχ. 696. Βλ. επίσης *Ιατρικά Θέματα*, Οκτώβριος, 1999).
- Jaritos-Fatouros, M. (1995) *Cults: The new slavery in meta-industrial societies*. Paper read at the iv European Congress of Psychology, Athens.
- Κωνσταντινίδου Α. & Τασοπούλου Α. (1994) *Λατρευτικές Οργανώσεις στην Ελλάδα*. Διπλωματική Εργασία. Επιβλέπουσα, Μ. Χαρίτου-Φατούρου. Τμήμα Ψυχολογίας, Παν/μιο Θεσσαλονίκης.
- Maslach Christina (1981) Burnout: A social psychological analysis. In J.W. Jones (ed) *The Burnout Syndrome: Current research, theory, interventions*. Park Ridge, III: London House Press.
- Πουλόπουλος Χαράλαμπος, (1999) «Ιστορία και Αγιογραφία των Θεραπευτικών Κοινοτήτων», *Αντί* τχ. 679. (Βλ. επίσης *Ιατρικά Θέματα*, Οκτώβριος 1999).
- Σίλβα, Χοσέ & Νίελε, Φίλοπ (1980) *Έλεγχος του νου με τη Μέθοδο Σίλβα*. Εκδ. Κονιδάρη, Αθήνα.
- Siskind, Amy, (1993) *The Sullivanian/Fourth Wall Community: Radical psychotherapy as Quazi-Religion*. N. York: Transaction Publishers.
- Webster's Third new International Dictionary of the English Language (Unabridged, 1966), G. & C. Springfield, Mass: Merriam.

αφορίες για τον τρόπο επιλογής και εξέλιξης των «δασκάλων» της οργάνωσης, ούτε για τη διαδικασία επιλογής των ανωτέρων στελεχών τους.

Φαντάζομαι ότι θα συμφωνήσουμε όλοι ότι ούτε με τέτοιες οργανώσεις είχε ποτέ σχέση και συνάφεια η θεραπευτική λειτουργία του ΚΕΘΕΑ. Γνωρίζω την ιστορία του ΚΕΘΕΑ πολύ καλά, που ήμουν η πρόεδρος του πρώτου Διοικητικού του Συμβουλίου, και έχω παρακολουθήσει από κοντά την εξέλιξή του. Ιδρύθηκε με όμοιο από τον αξέχαστο Γιώργο Γεννηματά, που γνώριζε καλύτερα από τον καθένα πώς να εξασφαλίσει την δημοκρατική λειτουργία του. Είναι υπό την αιγίδα του υπουργείου Υγείας και Πρόνοιας από το οποίο και χρηματοδοτείται. Δεν είναι ιδιωτική οργάνωση. Επιπλέον, φαντάζομαι ότι δεν μπορεί να αμφιβάλλει ο κ. Πουλόπουλος ότι και τα τότε και τα μετέπειτα μέλη των Διοικητικών Συμβουλίων ήταν σε θέση να ελέγξουν τις διαδικασίες λειτουργίας του.

Για όλους αυτούς τους λόγους νομίζω ότι ο κ. Πουλόπουλος θα πρέπει να αναζητήσει αλλού τα αίτια της κρίσης και σύγκρουσής του με τον κ. Ζαφειρίδη. Αυτό ακριβώς προσπάθησα να κάνω. Κατ' αρχάς διαπίστωσα ότι η σύγκρουση αυτή προέκυψε μετά τις προτάσεις που έκανε ο Φοίβος Ζαφειρίδης το 1990 προς το τότε Δ.Σ. και τις οποίες και ο ίδιος είχε στην αρχή εγκρίνει. Ήταν προτάσεις που απέβλεπαν στην βελτίωση της λειτουργίας του ΚΕΘΕΑ με δύο γενικούς άξονες: α) Την αποκέντρωση του οργανισμού με την ανεξαρτητοποίηση των επιμέρους θεραπευτικών κοινοτήτων του ΚΕΘΕΑ και β) Τον περιορισμό του μέγιστου χρόνου απασχόλησης του προσωπικού σε θεραπευτικές διαδικασίες, οι οποίες γνωρίζουμε πλέον διεθνώς ότι προκαλούν το σύνδρομο της «εργασιακής εξουθένωσης» (Burnout Syndrom) που έχει ήδη

περιγραφεί και μετρηθεί (βλ. π.χ. Maslach, 1981). Το σύνδρομο αυτό παρουσιάζεται κυρίως σε άτομα που ασχολούνται με την ψυχική υγεία ως θεραπευτές. Προκαλεί υψηλά επίπεδα συναισθηματικής εξουθένωσης και αποπροσωποποίησης, και χαμηλά επίπεδα προσωπικής επίτευξης και ικανοποίησης σε σχέση με την συγκεκριμένη εργασία. Το σύνδρομο μειώνει αισθητά την αποδοτικότητα των ατόμων αυτών. Είναι αναμενόμενο ότι το σύνδρομο αυτό θα παρουσιάζεται ιδιαίτερα αυξημένο στο θεραπευτικό προσωπικό του ΚΕΘΕΑ, του οποίου η προσωπική ζωή επηρεάζεται πολύ περισσότερο από ό,τι σε άλλα θεραπευτικά πλαίσια.

Και τα δύο μέτρα έδειχναν την ευαισθησία και ευσυνειδησία του τότε Διευθυντή του ΚΕΘΕΑ και των Διοικητικών του Συμβουλίων που τα ενέκρινε, σε ό,τι αφορά την διατήρηση της ιδεολογίας και των αξιών με τα οποία ιδρύθηκε το ΚΕΘΕΑ, προς όφελος, βέβαια, των θεραπευομένων του. Ήταν, όμως, «απειλητικά» προς ορισμένους εργαζομένους για δύο κυρίως λόγους: α) Διότι τα ηγετικά στελέχη έχαναν τις υπερεξουσίες που είχε συσσωρεύσει επάνω τους ο γιγάντιος γραφειοκρατικός μηχανισμός στον οποίο είχε εξελιχθεί το ΚΕΘΕΑ και β) Διότι το θεραπευτικό προσωπικό κινδύνευε να χάσει μια αρκετά προσοδοφόρα εργασία.

Είναι κρίμα που οι προτάσεις αυτές δεν υλοποιήθηκαν ποτέ. Ίσως διότι η πραγματοποίησή τους θα μπορούσε να προβλέπει σταδιακή εφαρμογή. Ίσως γιατί δεν έγινε έγκαιρα πρόβλεψη για απασχόληση του άξιου θεραπευτικού προσωπικού σε άλλες δραστηριότητες. Ίσως διότι βρέθηκαν οι ακατάλληλοι άνθρωποι στις κατάλληλες θέσεις. Το βέβαιο είναι ότι εκείνοι που υποφέρουν είναι οι θεραπευόμενοι.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΕΝΤΟΣ»

Βασίλης Φυτσίλης

ΚΟΥΒΕΝΤΙΑΖΟΝΤΑΣ ΜΕ ΤΟΝ ΓΙΑΝΝΗ

ΜΟΛΙΣ ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ

Το συγκλονιστικό οδοιπορικό του ανταρτόπουλου από τη Σέκλιζα της Καρδίτσας στα μέτωπα του Εμφυλίου, στην παγωμένη Νιάλα, στα κολαστήρια των φυλακών και της εξορίας.

Μέσα από την αδελφική "κουβέντα", ξεδιπλώνονται μαρτυρίες για καταναγκασμούς και βασανιστήρια που ο άνθρωπος νους αδυνατεί να συλλάβει.

Σε όλα τα βιβλιοπωλεία

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΕΝΤΟΣ»

Τηλ.: 76.48.900, Fax: 76.48.901,

Internet: www.defacto.gr • e-mail: entos@defacto.gr

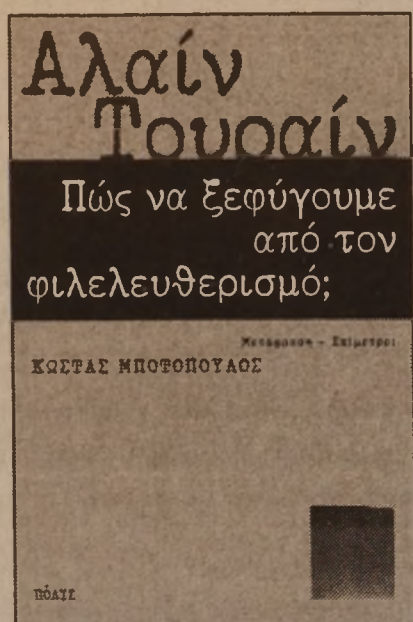
εκδόσεις ΠΟΛΙΣ

κυκλοφορούν

ΑΛΑΙΝ ΤΟΥΡΑΙΝ

Πώς να ξεφύγουμε από τον φιλελευθερισμό;

μετάφραση – επίμετρο: Κώστας Μποτόπουλος

Παγκοσμιοποίηση – Παντοδυναμία της Οικονομίας. Λέξεις εμβλήματα για το τέλος του 20ού αιώνα, έννοιες που όλοι φαίνεται να έχουν αποδεχθεί ως τη μοναδική και αναπόφευκτη δυνατότητα του σύγχρονου κόσμου. Όλοι; Ο κοινωνιολόγος Αλαίν Τουραίν πηγαίνει κόντρα στο ρεύμα.

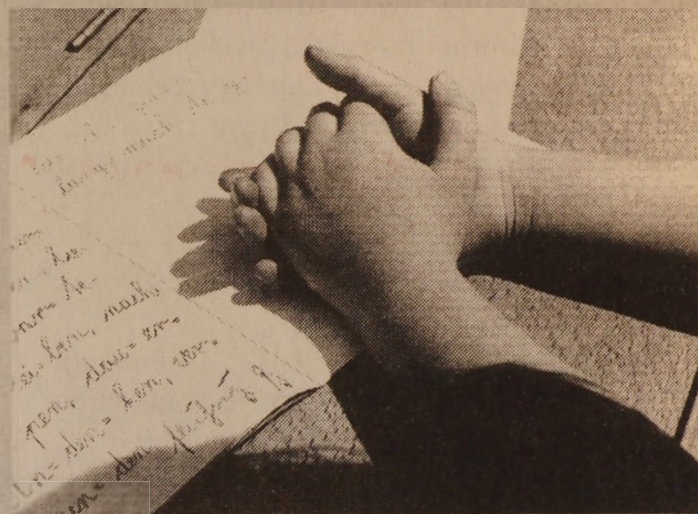
Αποδεικνύει με λιτότητα και σαφήνεια ότι η πολιτική, η αποφασιστική δηλαδή, εκούσια και οργανωμένη δραστηριότητα των πολιτών είναι το μέσο για την αλλαγή.

Ο Τουραίν πιστεύει ότι μέσα από τα νέα κοινωνικά κινήματα που εμφανίζονται ορμητικά και διεκδικούν τα πολιτιστικά τους δικαιώματα, μια καινούργια αριστερή πολιτική μπορεί να αναδυθεί που θα συνδυάζει τον οικονομικό ρεαλισμό με την κοινωνική πρόοδο, και την αναγνώριση της διαφορετικότητας με την ισότητα.

ΚΛΩΝΤ ΑΖΕΖ

Το παιδί ανάμεσα σε δύο γλώσσες

επίμετρο: Ρέα Δελβερούδη

Ο κορυφαίος Γάλλος γλωσσολόγος, υποστηρίζει πως όλοι μπορούν εύκολα να διδαχθούν μια ξένη γλώσσα, αρκεί η εκμάθησή της να αρχίσει στη σωστή ηλικία. Τα παιδιά μπορούν να ξεκινήσουν την επαφή τους με τις ευρωπαϊκές γλώσσες –προσοχή, όχι αγγλικά!– από τα 6 τους χρόνια, τότε που είναι γεμάτα περιέργεια και δίψα για μάθηση και έχουν πλήρως ανεπτυγμένη την έμφυτη ικανότητά τους να είναι ευαίσθητα και δεκτικά στα διάφορα ακούσματα.

Τα αγγλικά μπορεί να περιμένουν ώς το γυμνάσιο... Κι αυτό γιατί, υποστηρίζει ο Αζέζ, απέναντι στην ασφυκτική κυριαρχία της αγγλικής γλώσσας οι Ευρωπαίοι λαοί πρέπει να αντιτάξουν την υπεράσπιση του γλωσσικού τους πλούτου.

Επιμέλεια: Σωτήρης Ντάλης

Τσετσενία όπως Κόσοβο;

**Η επιχείρηση
του ρωσικού
στρατού στην
Τσετσενία
αρχίζει να
θυμίζει όλο και
περισσότερο
εκείνη του NATO
στο Κόσοβο
και στη
Γιουγκοσλαβία.**

■ Τα τέλη του περασμένου Σεπτεμβρίου, όταν άρχισαν να πέφτουν οι πρώτες ρωσικές βόμβες στην Τσετσενία, οι στρατιωτικοί επιτελείς του Κρεμλίνου υποστήριξαν ότι αντιγράφουν την τακτική του NATO και συγκεκριμένα τις αεροπορικές επιθέσεις που επί 11 εβδομάδες πραγματοποιούσε η Ατλαντική Συμμαχία στο Κόσοβο.

■ Όλα μοιάζουν με κάποια ταινία που είδαμε πολύ πρόσφατα. Βομβαρδισμοί σε θέσεις ανταρτών, «έξυπνες» βόμβες, και δεκάδες χιλιάδες πρόσφυγες να καταλείπουν τις εστίες τους και να συνωστίζονται σε σκηνές ή να κοιμούνται στο ύπαιθρο. Η επιχείρηση του ρωσικού στρατού στην Τσετσενία αρχίζει να θυμίζει όλο και περισσότερο εκείνη του NATO στο Κόσοβο και στη Γιουγκοσλαβία. «Πρώτα καταστρέφονται οι οικονομικοί πόροι της δημοκρατίας, διαμέσου βομβαρδισμών, και μετά αποστέλλονται στρατεύματα στο έδαφός της», έγραφε η ρωσική εφημερίδα *Κομσομόλνιτς*. Ομοιότητες βρίσκει κανείς όχι μόνο στο χρονοδιάγραμμα των αεροπορικών βομβαρδισμών (μήνες περίπου), αλλά και στους μηχανισμούς προπαγάνδας. Ρώσοι αξιωματούχοι δίνουν συνεντεύξεις όπου επιδεικνύουν κατεστραμμένες βάσεις δημοκρατιών και βιομηχανικές εγκαταστάσεις. Μάλιστα, ο αρχηγός της ρωσικής αεροπορίας, πτέραρχος Ανατόλι Κορνόουκωφ, ενημερώνει τους δημοσιογράφους με το γνωστό νατοϊκό στυλ, προκαλώντας **αυτοφύρευτες** συγκρίσεις με τον διοικητή των νατοϊκών δυνάμεων στρατηγό Γουέσλι Κλαρκ.

■ Τις αντιστοιχίες ανάμεσα σε Κόσοβο και Τσετσενία είχε περιγράψει εύστοχα σε πρόσφατο άρθρο που στους *New York Times*, ο Michael Gordon:

Όπως το NATO, έτσι λοιπόν και η ρωσική αεροπορία προσπάθησε ν' αποκτήσει υπεροχή στους αιθέρες πάνω από την Τσετσενία, γι' αυτό και ξεκίνησε βομβαρδίζοντας ραντάρ στο αεροδρόμιο του Γκρόζνι. Όπως το NATO, έτσι και η Ρωσία στράφηκε εναντίον του δικτύου επικοινωνιών της Τσετσενίας. Όπως το NATO, έτσι και τα ρωσικά πολεμικά αεροσκάφη βομβάρδισαν διωλιστήρια πετρελαίου, με τη δικαιολογία ότι οι αντάρτες πωλούσαν πετρέλαιο στη μαύρη αγορά. Τέλος, όπως το NATO, έτσι και οι ρώσοι στρατηγοί επιχείρησαν να προετοιμάσουν τον κόσμο για μια εκστρατεία που θα κρατούσε πολύ. Από την αρχή των επιχειρήσεων, ρώσοι αξιωματούχοι άφηναν ανοιχτό το ενδεχόμενο για μια περιορισμένης έκτασης χερσαία επίθεση. Το ίδιο είχε κάνει και το NATO, αν και επέμενε ότι κάτι τέτοιο θα ήταν η έσχατη λύση.

Οι εξελίξεις στην Τσετσενία αποτελούν μια επώδυνη δοκιμασία για το Κρεμλίνο, που ήδη είχε τόσα δικά του προβλήματα να λύσει. Αντίθετα, οι ρώσοι στρατηγοί φαίνεται ότι διψούν να εκδικηθούν για την ήττα που υπέστησαν στον Καύκασο το 1996.

Όσο για τη θεατρική αναχώρηση του προέδρου Γέλτσιν από τη Σύνοδο του ΟΑΣΕ στην Κωνσταντινούπολη, όπου διέκοψε τη συνάντησή του με τον Ζακ Σιράκ και τον Γκέρχαρντ Σρέντερ μόλις πέντε λεπτά μετά την έναρξή της, για να επιστρέψει στη Μόσχα, προκειμένου «ν' ασχοληθεί με την Τσετσενία», όπως δήλωσε ο ίδιος, μάλλον έπεσε στο κενό. Κι αυτό γιατί, παρά τη δημόσια κριτική που ασκήθηκε στους ρωσικούς χειρισμούς, η Δύση δεν έχει απομακρυνθεί από τη θέση ότι η Ρωσία έχει την υποχρέωση να υπερασπιστεί την εδαφική της ακεραιότητα.

Νέο πολιτικό τοπίο

του Τάκη Διαμαντή

Η μεγάλη αλλαγή στην πολιτική σκηνή των Σκοπίων συντελέσθηκε ήδη με τις προεδρικές εκλογές που διεξήχθησαν πρόσφατα στην πρώην αυτή γιουγκοσλαβική Δημοκρατία: Η πολιτική παράταξη που κυβερνά την χώρα εδώ και ένα χρόνο κατάφερε να καταλάβει και την θέση του προέδρου της Δημοκρατίας, ολοκληρώνοντας αυτό που είχε ξεκινήσει με τις βουλευτικές εκλογές του Οκτωβρίου 1998. Μένει, όμως, να δει κανείς τις παραμέτρους και τις προεκτάσεις της επιτυχίας αυτής που σημειώνεται σε μια καθοριστική περίοδο για την ευρύτερη περιοχή.

Η εκλογική νίκη του Μπόρις Τραϊκόφσκι, υποψηφίου του κόμματος VMRO, όσο και αν συνοδεύτηκε από έντονες καταγγελίες εκ μέρους της αντιπολίτευσης για άσκηση κατάφωρης βίας και νοθείας, δεν παύει να αποτελεί ωστόσο μία ευρύτερη νίκη του ίδιου του VMRO, αλλά και των άλλων κομμάτων που κινούνται γύρω από αυτό, καθώς εδραιώνει την θέση του στους κυριότερους θεσμούς της εξουσίας από τους οποίους εξοστρακίζει κάθε παρουσία και επιρροή της Ένωσης Σοσιαλδημοκρατών που επί εννέα χρόνια μονοπωλούσε την πολιτική της χώρας.

Οι καταγγελίες της αντιπολίτευσης δεν είναι βεβαίως αβάσιμες, καθώς και βία υπήρξε στις εκλογές και νοθεία, κυρίως από την πλευρά των ριζοσπαστών Αλβανών, που αποφάσισαν –ή συμφώνησαν– να παίξουν το «βρώμικο παιχνίδι» στις περιο-

χές που ελέγχουν, προς χάριν της κυβερνητικής παράταξης στην οποία άλλωστε ανήκουν και οι ίδιοι.

Έτσι κι αλλιώς, η εκλογική μάχη για την προεδρία αποδείχθηκε πολύ σκληρότερη από όσο αναμενόταν στο πλαίσιο αυτό, λόγόν θεωρείται προφανές ότι το «παιχνίδι» των Αλβανών παίχτηκε με την συναίνεση του VMRO, το οποίο, αν είναι έτσι, φαίνεται ότι προτίμησε με τον τρόπο αυτόν να αναγάγει τους Αλβανούς σε ρυθμιστικό πολιτικό παράγοντα της χώρας, επιλέγοντας το «μικρότερο κακό» από μία ενδεχόμενη τελική νίκη της αντιπολίτευσης.

Από την άλλη πλευρά, η διεθνής κοινότητα, μέσω των παρατηρητών του ΟΑΣΕ, επέκρινε μεν όπως όφειλε τις σοβαρές παρατυπίες που σημειώθηκαν στις εκλογές, ταυτόχρονα όμως –μέσω της Ευρωπαϊκής Ένωσης– άσκησε πιέσεις για τον τερματισμό της επίσημης εξέτασης των καταγγελιών της αντιπολίτευσης και την σύντομη εγκαθίδρυση του νέου προέδρου, ζητώντας μάλιστα από τον λαό να δεχθεί τον Τραϊκόφσκι και να τον στηρίξει.

Αυτή όμως είναι μία συνήθης τακτική για την διεθνή κοινότητα, η οποία θέτει τις προτεραιότητές της μπροστά από τις δημοκρατικές αρχές, στον βαθμό βέβαια που η παραβίασή τους δεν εγκυμονεί κινδύνους και δεν δημιουργεί μεγάλα προβλήματα στα σχέδιά της. Έτσι, με την ίδια ευκολία είχε αποδεχθεί και την νοθεία που είχε γίνει στις βουλευτικές και προεδρικές εκλογές του 1994 στα Σκόπια, όταν τότε όλοι θεωρούσαν τον πρόεδρο Κίρο Γκλιγκόροφ ως συνεκτικό κρίκο που εξασφάλιζε την σταθερότητα στην χώρα του και στην ευρύτερη περιοχή.

Σήμερα ωστόσο, εξαιτίας των εξελίξεων που σημειώνονται από την αρχή του χρόνου στα Βαλκάνια, οι συνθήκες έχουν αλλάξει και στα Σκόπια: η κυβέρνηση συνασπισμού που ασκεί την εξουσία, έχοντας μάλιστα ως ισχυρό εταίρο τους Αλβανούς, δείχνει να ανταποκρίνεται καλύτερα στις σκέψεις και στα σχέδια της Δύσης για την ευρύτερη περιοχή, ενώ αντίθετα η αντιπολίτευση, με επικεφαλής την Ένωση Σοσιαλδημοκρατών, τήρησε μια στάση εχθρική προς το ΝΑΤΟ, εκφράζοντας παράλληλα περισσό-

τερο εθνικιστικές θέσεις από όσο εξέφραζαν άλλοτε τα δύο θεωρούμενα ως εθνικιστικά κόμματα της κυβέρνησης, το VMRO και το αλβανικό DPA.

Αυτό το τελευταίο, άλλωστε, υπήρξε και το κυρίαρχο στοιχείο στην διάρκεια της πρόσφατης προεκλογικής περιόδου, στην οποία σύσσωμη η αντιπολίτευση της χώρας ασκούσε έντονη κριτική εναντίον του VMRO, κατηγορώντας το ότι σε συνεργασία με το DPA μεθοδεύει τον διαμελισμό της χώρας μεταξύ της Βουλγαρίας και της Αλβανίας.

Ήδη, οι φόβοι για έναν διαμελισμό τα Σκοπίων είχαν αρχίσει να καλλιεργούνται από την περίοδο της κρίσης του Κοσσυφοπέδιου και τους νατοϊκούς βομβαρδισμούς κατά της Γιουγκοσλαβίας, οπότε η δημιουργία μιας αυτόνομης αλβανικής περιοχής στα Σκόπια φάνταζε πολύ πιθανή.

Σε ένα τέτοιο συμπέρασμα οδηγούσαν άλλωστε ορισμένα κρίσιμα στοιχεία όπως:

1 Οι φιλοαλβανικές διαθέσεις της Δύσης και ιδιαίτερα των Αμερικανών, για τους οποίους υπήρχε η υποψία ότι δεν θα ανδρούσαν σε μία κίνηση προς την ομοσπονδιοποίηση ή την καντονοποίηση των Σκοπίων.

2 Οι δεσμεύσεις πριν από ένα χρόνο το πρωθυπουργού Λιούπτσο Γκεοργκιέσκι προς τους ριζοσπάστες Αλβανούς το DPA για την επίλυση βασικών αιτημάτων τους, προκειμένου να πετύχει την συμμετοχή τους στον κυβερνητικό συνασπισμό.

3 Το εθνικιστικό και κυρίως φιλοβουλγαρικό παρελθόν του ίδιου του VMRO.

Με βάση όλα τα παραπάνω ήταν εύκολο να καλλιεργηθούν σενάρια διάλυσης που στηρίζονταν κατ' αρχάς στην δημιουργία της «Μεγάλης Αλβανίας», με συνέπεια το διαμελισμό των Σκοπίων και την απορρόφηση του ανατολικού τμήματός τους από τη Βουλγαρία. Σενάρια, τα οποία εκφράζουν ακριβώς τους πραγματικούς ή υποθετικούς κινδύνους που θεωρητικά απειλούν μόνιμα τα Σκόπια από την κήρυξη της ανεξαρτησίας τους το 1991.

Κανείς βεβαίως δεν μπορεί να αποκλείσει εντελώς την ύπαρξη στο μέλλον των κατάλληλων συνθηκών που θα ευνοούσαν

άποιες από αυτές τις εξελίξεις, όσο εκρηγνυκές και αν φαντάζουν. Προς το παρόν, σίτοσο, ο ηγέτης του VMRO και πρωθυπουργός Λιούπτσο Γκεοργκιέφσκι, ο οποίος τείνει να αναδειχθεί σε κύρια πολιτική προσωπικότητα της χώρας, δείχνει απλώς να επιδιώκει την εφαρμογή μιας όσο το δυνατό ρεαλιστικότερης πολιτικής, με βάση τις πραγματικές συνθήκες που διαμορφώνονται και με κύριο στόχο την ταχύτερη ανάπτυξη των Σκοπίων.

Στο πλαίσιο αυτό μάλιστα, ιδιαίτερο βάρος έχει δώσει στην πλήρη εξομάλυνση των σχέσεων μεταξύ των εθνοτήτων που ζουν στη χώρα, και κυρίως με τους Αλβανούς των οποίων αρκετά βασικά αιτήματα αποπύει να ικανοποιήσει, καθώς και στην ανάπτυξη σχέσεων φιλίας και συνεργασίας με όλες τις χώρες του γεωγραφικού περιγυρου των Σκοπίων, με ιδιαίτερη έμφαση φυσικά πρώτα στην Ελλάδα και μετά στην Βουλγαρία, αλλά και στην Αλβανία, ενώ παράλληλα για λόγους πρακτικούς κοιτάζει επίσης προς το Κοσσυφοπέδιο και το Μαυροβούνιο.

Στην πολιτική αυτή, ο Γκεοργκιέφσκι έχει την υποστήριξη και συμπαράσταση των

εταίρων του στον κυβερνητικό συνασπισμό, περισσότερο μάλιστα του ηγέτη των ριζοσπαστών Αλβανών Αρμπέν Τζαφέρι και λιγότερο του ηγέτη της Δημοκρατικής Αλτερνατίβας Βασίλι Τουπουρκόφσκι, ωστόσο αντιμετωπίζει και προβλήματα.

Προβλήματα που προέρχονται κυρίως από τον Τουπουρκόφσκι, ο οποίος, αφού έχασε την δυνατότητα να εκλεγεί πρόεδρος της χώρας, προσπαθεί τώρα να εξισορροπήσει την αποτυχία και να ενισχύσει την θέση του κόμματός του στον κυβερνητικό συνασπισμό. Για τον λόγο αυτό και αξιώνει να του δοθεί η θέση του αντιπροέδρου της κυβέρνησης με κύρια αρμοδιότητα τον πλήρη έλεγχο ολόκληρου του τομέα της οικονομίας της χώρας, απειλώντας ότι, σε αντίθετη περίπτωση, θα αποχωρήσει από τον συνασπισμό.

Μια αποχώρηση του Τουπουρκόφσκι βεβαίως δεν θα διέλυε αυτόματα τον συνασπισμό, ωστόσο θα άφηνε αδύναμη την κυβέρνηση με μία οριακή πλειοψηφία στην βουλή, που θα δυσκόλευε πολύ την λήψη αποφάσεων σε ορισμένα θέματα που αφορούν σε ζωτικούς τομείς της πολιτικής της.

Στο μεταξύ, από την άλλη πλευρά στον χώρο της αντιπολίτευσης, η οποία δεν πρόκει-

ται να αποδεχθεί αμαχητί τα τετελεσμένα των προεδρικών εκλογών, έχουν αρχίσει ήδη οι ζημιώσεις για την δημιουργία ενός ενιαίου μετώπου που θα έχει στόχο την ανατροπή της κυβέρνησης και την προκήρυξη πρόωγων βουλευτικών εκλογών.

Στο πλαίσιο αυτό μάλιστα μεθοδεύεται η ανασύσταση της παλιάς συμμαχίας «Ένωση για την Μακεδονία», που είχε δημιουργήσει ουσιαστικά από το καλοκαίρι του 1993 ο πρόεδρος Γκλιγκόροφ και με την οποία κυβερνούσε μέχρι πριν από ένα χρόνο την χώρα, με την συμμετοχή της Ένωσης Σοσιαλδημοκρατών, των Σοσιαλιστών, των Φιλελευθέρων και των μετριοπαθών Αλβανών.

Μόνο που στην περίπτωση αυτή ακούγεται και το όνομα του Βασίλι Τουπουρκόφσκι, τον οποίο, εφόσον θα έχει αποχωρήσει από την σημερινή κυβέρνηση, η αντιπολίτευση θα προσπαθήσει να προσεταιρισθεί προσφέροντάς του μια σημαντική θέση στον νέο συνασπισμό.

Ένα σχέδιο που, όπως λέγεται, αν φτάσει στο τελικό στάδιό του δεν αποκλείεται και να πετύχει, αν τα ανταλλάγματα που θα δοθούν στον Τουπουρκόφσκι θα ικανοποιούν τις πολιτικές του φιλοδοξίες.

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΣΥΜΒΑΣΗ

ΓΙΑ ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

Εισαγωγή

Στεφανου Μορθια
Πρόεδρου του Αρχιού Παγού

Παρουσίαση

Αποφάσεων που αφορούν την Ελλάδα

Κείμενα

στην Ελληνική, Αγγλική, Γαλλική

Η παρούσα μελέτη είναι κατά κυριολεξία «Εισαγωγή» και γράφηκε κυρίως για να παρακινήσει τους δικαστικούς λειτουργούς, αλλά και άλλους νομικούς της πράξης, να ασχοληθούν με την Ευρωπαϊκή Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (ΕΣΔΑ), ώστε να την εφαρμόζουν συνεπέστερα και ορθότερα.

Η Ελληνική Δικαιοσύνη μπαίνει σε μια νέα φάση τόσο στη θεσμική οργάνωση όσο και στη δικαιοδοτική τεχνική και συλλογιστική. Η εξέλιξη θα επηρεαστεί αποφασιστικά από την κατισχύουσα, έναντι της εθνικής, νομολογία των δύο Ευρωπαϊκών Δικαστηρίων, του Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (ΔΕΚ) αφενός και του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΔΔΑ), αφετέρου.

© Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα

Σόλωνος 69 - 106 79 Αθήνα

Τηλ.: 3618198-3615440 • Fax: 3610425

email: info@ant-sakkoulas.gr

www.ant-sakkoulas.gr

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΝΤ. Ν. ΣΑΚΚΟΥΛΑ 1999

Καλωδιωμένη **ουτοπία** ή **νέος τόπος** για συλλαλητήρια;

του Λεωνίδα Βαλασόπουλου

— Εγώ τον ηλεκτρονικό υπολογιστή τον χρησιμοποιώ μόνο για να γράφω. Δεν καταλαβαίνω καλά τι ακριβώς ζητάτε.

— Ίσως δεν γνωρίζεις ότι μέσα στο πρόγραμμα του υπολογιστή σου υπάρχει ένα βιντεοπαιχνίδι που μπορεί να εμφανιστεί αν συνδυάσεις κάποια πλήκτρα. Εμείς θέλουμε να ξέρουμε τι ακριβώς βρίσκεται μέσα στα εργαλεία που χρησιμοποιούμε· όχι «μυστικά» βιντεοπαιχνίδια. Απόλυτη γνώση των εργαλείων. Αυτό ζητάμε.

— Ποιοι είναι οι χάκερς και τι ακριβώς θέλουν;

— Χάκερς είναι αυτοί που θέλουν να βάλουν τα χέρια τους μέσα στις μηχανές να τις

«λύσουν» για να τις γνωρίσουν και να τις αλλάξουν. Είναι αυτοί που δουλεύουν για την κοινωνικοποίηση της γνώσης που σήμερα βρίσκεται στα χέρια ελάχιστων εταιρειών οι οποίες την πουλάνε πανάκριβα.¹

«Τα τελευταία 30 χρόνια έχουν παραχθεί περισσότερες πληροφορίες απ' όσες τα προηγούμενα 500». «Ένας αναγνώστης των New York Times λαμβάνει περισσότερες πληροφορίες απ' όσες λάμβανε ένας άνθρωπος του 17ου αιώνα σ' όλη του τη ζωή».²

Σ' αυτό το μεταβιομηχανικό τοπίο, στην κοινωνία της πληροφορίας, κάποιοι υποστηρίζουν έμπρακτα ότι οι ηλεκτρονικοί

υπολογιστές και το Διαδίκτυο δεν χρησιμεύει μόνο για την άντληση, ανταλλαγή, αποστολή πληροφοριών, για την αγορά και πώληση μετοχών, για το «κατέβασμα» προκλητικών φωτογραφιών ή για το «κλίσιμο» τραπεζιού σε κάποιο σικ ρεστωρέ. Ισχυρίζονται έμπρακτα ότι σ' αυτήν τη «άλλη» πραγματικότητα —δυναμική, νοητή ή εικονική (virtual)— εμφανίζεται ένα νέο πεδίο για την έκφραση της κοινωνικής αλληλεγγύης και αντίστασης.

Κάποιοι θα σπεύσουν να χαρακτηρίσουν τις προσπάθειές τους μάταιες όντως πιστεύοντας ότι ζουν σ' ένα καινούργιο θαυμάσιο κόσμο στον οποίο η ιστορία και οι «διοτροπίες» της έχουν τελειώσει εδώ και χρόνια. Ας είναι. Τέτοιοι άνθρωποι υπήρχαν και πριν από την εφεύρεση των υπολογιστών. Άλλωστε πώς μπορούν να καταπιαστούν και να κρίνουν αξίες σαν κι αυτές (αλληλεγγύη, αντίσταση) άνθρωποι που νομίζουν ότι ζουν πουλώντας και αγοράζοντας άυλες προσδοκίες και γοητεύονται από συφιλικούς (όπως και οι φυλάρχες που διαβάζουν) όρους: Αύξηση μετοχικού κεφαλαίου, ισοτιμίες, περιθώριο κέρδους...

ΜΕΡΙΚΑ ΠΕΡΙΣΤΑΤΙΚΑ

Ιανουάριος 1998: Υποστηρικτές των Zapatistas απ' όλο τον κόσμο μπλοκάρουν για μερικές ώρες τις ιστοσελίδες στο Ίντερνετ του μεξικανικού χρηματιστηρίου, των δύο σημαντικότερων χρηματιστηριακών οργανισμών της χώρας (Bital και Bancomer) καθώς και των δύο μεγαλύτερων τραπεζών (Banco de Mexico και Banumex) εκφράζοντας την αλληλεγγύη τους στον αγώνα των Ινδιάνων της επαρχίας Τσιάπας.

Ιανουάριος 1999: Υποστηρικτές απ' όλη την Ιταλία του κατελιγμένου κοινωνικού κέντρου της Φλωρεντίας CPA (ύστερα από πρωτοβουλία της δικτυακής συλλογικότητας Strano Network) μπλοκάρουν για 45 λεπτά τις ιστοσελίδες στο Ίντερνετ του Δήμου Φλωρεντίας και της αλυσίδας σούπερμάρκετ COOP, εκφράζοντας την αλληλεγγύη τους στους καταληψίες, οι οποίοι απειλούνται με καταστολή ύστερα από την απόφαση του Δήμου να πουλήσει την έκταση του κοινωνικού κέντρου στην προαναφερθείσα εταιρεία.

Μάιος 1994: Η ιταλική δικτυακή συλλογικότητα Netstrikers Against The War οργανώνει το σαμποτάζ των σελίδων στο Ίντερνετ του ιταλικού κοινοβουλίου, εκφράζοντας μ' αυτό τον τρόπο την αντίθεσή τους στους νατοϊκούς βομβαρδισμούς της

ιουγκοσλαβίας.

Ιούνιος 1994: Το βράδυ των ευρωεκλογών η οργάνωση «Δικτυακή πάλη» τροποποιεί τις ιστοσελίδες του ΥΠΕΞ, του ΓΠΕΧΩΔΕ και των εταιρειών Compulink και Idealnet παραφράζοντας τα ονόματα των 2 μεγάλων κομμάτων (του ΠΑΣΟΚ σε ΜΠΑΤΣΟΚ και της Νέας Δημοκρατίας σε Νέα Δικτατορία) και καταγγέλλοντας το ρόλο της ΚΝΕ στη σύλληψη 150 ατόμων την τελευταία επέτειο της 17ης Νοεμβρίου.

Παρόμοια δικτυακά χτυπήματα (netstrikes) έχουν πραγματοποιηθεί στο παρελθόν με αίτημα την απελευθέρωση των θαλασποινιτών πολιτικών κρατούμενων στις ΗΠΑ Μουμιά Αμπντού Τζαμάλ και Λέο-καρνι Πελτιέ καθώς και σε καμπάνιες για αποϊκοτάζ πολυεθνικών εταιρειών (BP και McDonald's).

ΚΑΙ ΜΕΡΙΚΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΙΚΑ

Ως τώρα η κοινωνική αλληλεγγύη και αντίσταση αντιστοιχούσε σε συγκεκριμένες ενέργειες: πορείες και διαδηλώσεις (ενίοτε «συγκρουσιακές»), αφισοκολλησεις και έκδοση εντύπων, αναγραφή συνθημάτων, συνελεύσεις και κατ'αλήψεις, απεργίες και εργατικά σαμποτάζ και ενίοτε ακόμα πιο «δυναμικά μέσα». Τι έχει αλλάξει; Τίποτα, ή σχεδόν τίποτα, πέρα από το γεγονός ότι δίπλα σ' όλες τις προαναφερόμενες ενέργειες ήρθε να προστεθεί ακόμα μία: αυτή του δικτυακού χτυπήματος (netstrike).

• Όμως σε ποιο βαθμό αποτελεί κοινωνική αλληλεγγύη και αντίσταση μια ενέργεια που πραγματοποιείται στο εσωτερικό του Ίντερνετ (αυτού του ελιτίστικου εργαλείου κατά τον Ν. Τσόμσκυ); Σε ποιον απευθύνεται και τι σκοπούς μπορεί να εξυπηρετεί όταν σ' αυτό το εργαλείο έχει πρόσβαση ένας στους εκατό ανθρώπους ανά την υφήλιο και όταν οι info-φτωχοί είναι τραγικά περισσότεροι από τους info-πλούσιους;

Η καλπάζουσα αύξηση του τριτογενούς τομέα παραγωγής φέρνει ολοένα και περισσότερους εργαζόμενους ανά την υφήλιο στη (δυσάρεστη) θέση να «βγάζουν το ψωμί τους» βγάζοντας τα μάτια τους μπροστά στην οθόνη ενός ηλεκτρονικού υπολογιστή. Κάτι τέτοιο προϋποθέτει και τις «αντίστοιχες γνώσεις». Και οι «αντίστοιχες γνώσεις» επιτρέπουν (σ' όποιον το θελήσει) να τις χρησιμοποιήσει «από την ανάποδη».

• Πριν να διαμεσολαβηθούν από τα ΜΜΕ όλες οι άλλες πράξεις κοινωνικής αλληλεγγύης και αντίστασης έχουν «υπάρ-

ξει» σ' έναν συγκεκριμένο χώρο. Η πορεία σε κάποια οικοδομικά τετράγωνα, η απεργία σε κάποιο χώρο εργασίας, η κατάληψη σε κάποιο δρόμο ή κάποιο εκπαιδευτικό ίδρυμα κ.ο.κ. Το δικτυακό χτύπημα πού ακριβώς υπάρχει; Αφού ο κυβερνοχώρος, στο εσωτερικό του οποίου αυτό διαδραματίζεται, δεν είναι τίποτ' άλλο από τον χώρο ανάμεσα σε τηλεφωνικές συνδέσεις, ο σκοπός του δικτυακού χτυπήματος δεν περιορίζεται μοιραία στο εσωτερικό αυτού του άυλου περιβάλλοντος; Δεν ορίζεται και αυτό από τη σχέση on-off;

Τα δικτυακά χτυπήματα «υπάρχουν» ή «δεν υπάρχουν» ακριβώς στον ίδιο βαθμό στον οποίο υπάρχουν –ή όχι– κι όλες οι άλλες πληροφορίες που τρέχουν με ιλιγγιώδη ταχύτητα μέσα στο Διαδίκτυο κάθε λεπτό που περνάει. «Πού είναι η αλήθεια που τη χάσαμε στις πληροφορίες;» αναρωτιόταν ο Έλιοτ. Οι καταστασιακοί, πριν από μερικές δεκαετίες, είχαν αντιπαραθέσει στην «πληροφορία» της κυριαρχίας την «επικοινωνία» και τον «διάλογο» των ανθρώπων. Για τους χάκερς η αλήθεια βρίσκεται (και) στην καταστροφή «πληροφοριών».

Ακόμα κι αν οι χιλιάδες εξειδικευμένοι εργαζόμενοι ανά την υφήλιο, οι οποίοι εργάζονται πυρετωδώς τον τελευταίο καιρό για την αποφυγή του περιβόητου Millennium Bug, τα καταφέρουν και τα αρχεία υπουργείων, τραπεζών, επιχειρήσεων κ.τ.λ. περάσουν αλώβητα από τις συμπληγάδες της ερχόμενης πρωτοχρονιάς, δεκάδες μικρά, «ασήμαντα» και απαρατήρητα bugs –«μπουκάλα στον ωκεανό της πληροφορίας»– μπορούν πλέον να προκύψουν, τοπικά ή «παγκοσμιοποιημένα», διακόπτοντας άκομψα την κανονικότητα του Δικτύου.

Καινούργιος λουδισμός, καλωδιωμένη ουτοπία ή νέος τόπος για συλλαλητήρια; Οι απαντήσεις ανήκουν στον καθένα και στην καθεμία. Αλλά έτσι κι αλλιώς η ουτοπία από παλιά για ένα πράγμα είναι χρήσιμη: Σε βοηθάει να προχωράς.

«ΕΙΣ ΤΟ ΕΡΑΝΙΔΕΙΝ», όπως έγραψαν και οι χάκερς της «Δικτυακής Πάλης».

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Διάλογος μεταξύ δημοσιογράφων και συμμετεχόντων στη 2η Συνάντηση των ιταλών χάκερς που πραγματοποιήθηκε τον περασμένο Μάιο στο κατειλημμένο κοινωνικό κέντρο Deposito Blunk του Μιλάνου.
2. Ειδήσεις και διαπιστώσεις διάσπαρτες σε δημοσιεύματα της *Le Monde Diplomatique* των προηγούμενων ετών.

Salvatore Nicosia

ΤΟ ΣΗΜΑ ΚΑΙ Η ΜΝΗΜΗ

Ταφικά επιγράμματα
από την αρχαία Ελλάδα

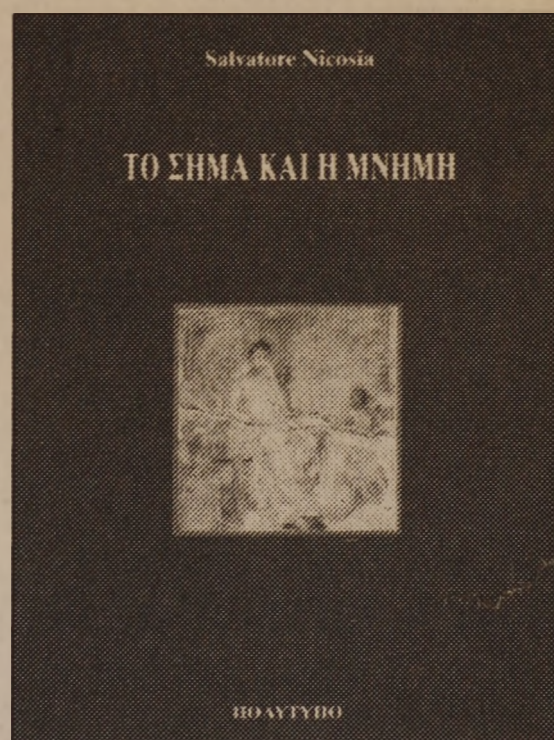
Μετάφραση:

Ευριπίδης Γαραντούδης

Από τις χιλιάδες επιγραφές που διασώθηκαν παρουσιάζεται μία σημαντική επιλογή που περιέχει κείμενα από τον 7ο π.Χ. αιώνα μέχρι τον 4ο μ.Χ. Αρχαίο κείμενο, μετάφραση, σχόλια.

Έκτενής εισαγωγή του έλληνιστή
Σαλβατόρε Νκοζία.

Τετράχρωμες απεικονίσεις από τις επιτύμβιες στήλες της Δημητριάδος.

Η επιτύμβια επιγραφή διαωνίζει το όνομα και την ταυτότητα ενός ατόμου, μαρτυρεί τον τρόπο πού έζησε και πέθανε, χαράζει την παρουσία του στη μνήμη του κοινωνικού συνόλου, προτείνοντάς τον σαν ήρωικό πολιτικό, ήθικό παράδειγμα και του ξαναδίνει τη μοναδική μορφή ύπαρξης πού μπορεί να συνεχίζει ακόμα και μετά το θάνατο.

Έκδόσεις
ΠΟΛΥΤΥΠΟ

Ποιος μπορεί να μας γιατρέψει;

ΤΡΟΠΟΣ ΖΩΗΣ-ΔΙΑΤΡΟΦΗ, ΠΡΟΛΗΨΗ, ΝΟΣΟΣ, ΠΑΘΗΣΗ, ΙΑΣΗ ΚΑΙ ΘΕΡΑΠΕΙΑ

του Αντώνη Λαγγουράνη

Η ΕΠΙΣΚΕΨΗ ΕΝΟΣ ΓΙΑΤΡΟΥ

Πέρασε πριν από λίγες ημέρες ο φίλος αναγνώστης Αντώνης Λαγγουράνης και μας ενεχείρισε ένα πολυσέλιδο άρθρο. Αιφνιδιαστήκαμε. Όμως αμέσως μετά μας έδωσε και ένα γράμμα και μας παρακάλεσε να το διαβάσουμε. Ένα τμήμα της επιστολής παραθέτουμε στη συνέχεια. Το άρθρο είναι γραμμένο με τρόπο γλαφυρό από έναν επιστήμονα που έχει σκεφθεί αρκετά πάνω στα προβλήματα του επαγγέλματός του. Το άρθρο αξίζει να διαβαστεί, γιατί δίνει με τρόπο εύληπτο μια σύνοψη για προβλήματα που όλους μας απασχολούν.

Αλλά ιδού ένα τμήμα της επιστολής του κ. Λαγγουράνη:

Προσωπικά δεν δικαιούμαι να ομιλώ περί ορθού βίου, ως βαρύς καπνιστής παιδιόθεν, συστηματικός πότης κρασιού, κυρίως, (αλλά και στα ούζα λέμε ναι) εφηβιόθεν και γενικώς ως ρέπων προς τον ηδονιστικόν και «έκλυτον» βίον. Παρά τις αντιφάσεις μου, για τις οποίες έχω πλήρη επίγνωση, δίνω διάφορες μάχες –άλλες κερδίζω, άλλες χάνω– και θέλω να πιστεύω ότι δεν θα χάσω τελικά τον πόλεμο. Τα τελευταία χρόνια έχω κάνει αρκετές τροποποιήσεις στο διαιτολόγιό μου, χωρίς ιδιαίτερο «στερητικό» κόστος, με θεαματική βελτίωση διαφόρων προβλημάτων υγείας μου, πολλά εκ των οποίων θεωρούνται ανίατα από την «ορθόδοξη» ιατρική και στα οποία οδηγήθηκα λόγω κακής διατροφής δεκαετιών. Όμως ως Τζέκιλ και Χάιντ, ενώ κατά τη διάρκεια της ημέρας είμαι άψογος, όσον αφορά την εφαρμογή αυτών που πρεσβεύω, όταν πέφτει η νύχτα το κρασί έρχεται και ως γνωστόν το κρασί θέλει μεζέ (και εκτός από αδυνάτου χαρακτήρος τυγχάνω και γνήσιος ρουμελιώτης, ως καταγόμενος από τα Σάλωνα που σφάζουν αρνιά). Εν πάση περιπτώσει, ακολουθώ κάποιο πρωτόκολλο στη βραδινή μου αμαρτία (τηρώντας, μεταξύ άλλων, όσο μπορώ τους συνδυασμούς των τροφών), μειώνοντας κάπως τις επιπτώσεις της ασυνέπειας, πάντως, μακροπρόθεσμα, σωτηρία δεν υπάρχει αν δεν συνυπάρξει και δραστική μείωση του καπνίσματος (η πλήρης διακοπή του δεν συζητιέται καν). «Τι πταίει; Το ξερό μας το κεφάλι φταίει».

Θα ήθελα να είμαι πιο επιθετικός και «αντι-ιατρικός» σ' αυτή την περί τρόπου ζωής «πραγματεία», αλλά δεν έχω την πολυτέλεια να θέσω εαυτόν εκτός ιατρικής κοινότητας, ως αιρετικός, της οποίας αποτελώ γνήσιο και μάλλον «άξιον» μέλος. Πάντα όμως μου ήταν ιδιαίτερα δύσκολο και ψυχοφθόρο να ακουλουθώ τους νόμους που διέπουν τις επιστημονικές, πολιτικές και κάθε άλλου είδους κλίκες (έχω καταβάλει μεγάλο τίμημα γι' αυτό). Χρόνια ψάχνω για μια επιβιωτική λύση, που θα μου εξασφαλίσει μία έστω και σχετική ψυχική ηρεμία και εσωτερική ζωή, αλλά δεν τρέφω πλέον αυταπάτες, ότι θα τη βρω μέσα στο υπάρχον κοινωνικό ιατρικό πλαίσιο.

Ελπίζω ότι κάποτε θα πούμε περισσότερα επ' αυτού, εκ του σύνεγγυς, κάνοντας τεχνητή γιόγκα με κρασί, σε ταβέρνα.

Αντ. Λαγγουράνης

Η σημασία του τρόπου ζωής και ιδίως της διατροφής, στην πρόληψη και τη θεραπεία της αρρώστιας, δεν έχει εκτιμηθεί επαρκώς, όχι μόνο από τον περισσότερο κόσμο αλλά και από εμάς που εκπροσωπούμε την επιστημονική ή άλλως αποκαλούμενη συμβατική, δυτική, τεχνοκρατική, λοπαθητική, σύγχρονη αλλά και κλασική, καθιερωμένη, ορθόδοξη ιατρική. Σ' αυτό οπωσδήποτε συνέβαλε σε μεγάλο βαθμό, κατά τις τελευταίες δεκαετίες, η μεγάλη βελτίωση των χειρουργικών τεχνικών, η ανακάλυψη πληθώρας φαρμακευτικών ουσιών και γενικά η επαναστατική εξέλιξη της ιατρικής τεχνολογίας. Είμαστε, αναφέροντας μερικά παραδείγματα, άριστα εκπαιδευμένοι στις μεταμοσχεύσεις οργάνων και ιστών, στη χειρουργική τιδύορθωση ή αφαίρεση πασχόντων οργάνων και στη μηχανική φαρμακευτική υποκατάσταση λειτουργιών, σε περιπτώσεις ανεπαρκείας ζωτικών οργάνων, με τρόπο αδιανόητο κατά το παρελθόν. Όμως, οι θεραπευτικές αυτές πρακτικές, παρότι επιβεβαιωμένες σε μερικές πολύ προχωρημένες παθολογικές καταστάσεις, κατ' ουδένα τρόπο συνιστούν ίαση, υπό την πραγματική έννοια του όρου.

Οι επεμβάσεις παράκαμψης (by-pass) βεβαίως αντιμετωπίζουν, και άλλοτε άλλο χρονικό διάστημα, ένα μόνιμο αγγειακό αποπρακτικό πρόβλημα, ο τεχνητός νεφρός αναντίρρητα μας επιτρέπει να ζούμε, έστω και με τεχνητό τρόπο, σε περίπτωση τελικού σταδίου χρόνιας νεφρικής ανεπάρκειας, η υποδόρια χορήγηση ινσουλίνης φυσικά και επιβάλλεται στη βαριά υπολειπουμένη των β-υπέρων των νησιδίων του παγκρέατος, αλλά δεν γιατρεύουν την αρτηριοσκλήρυνση, τη νεφρική ανεπάρκεια ή τον σακχαρώδη διαβήτη.

ΙΑΣΗ, ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΟΥ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΥ

Η ίαση είναι ζήτημα εσωτερικής αποκλειστικής λειτουργίας του οργανισμού, υπό τον όρο ότι θα του δοθούν οι δυνατότητες να φέρει εις πέρας το ιαματικό του έργο, πριν οι παθολογοανατομικές αλλοιώσεις ιστών και οργάνων προχωρήσουν σε μη αναστρέψιμο στάδιο, ώστε να έχουν προκαλέσει πάθηση. Υπάρχει ένα ορισμένο σημείο παθολογικής ανάπτυξης, πέραν του οποίου η ελπίδα για επιστροφή στο ομαλό, το φυσιολογικό έχει πλέον χαθεί οριστικά και αμετάκλητα. Άλλο νόσος, άλλο πάθηση. Η φλεγμονή αποτελεί χαρακτηριστική εκδήλωση πολλών νοσημάτων. Όταν φλεγμαίνει η σκωληκοειδής απόφυση, οι αμυγδαλές, οι βρόγχοι, μία άρθρωση, η κατάσταση χαρακτηρίζεται ως σκωληκοειδίτιδα, αμυγδαλίτιδα, βρογχίτιδα και αρθρίτιδα, αντιστοίχως. Η κατάληξη -ίτιδα υποδηλώνει τη φλεγμονή ενός οργάνου. Οι φλεγμονές, οι οποίες οφείλονται σε μικρόβια και άλλους μολυσματικούς παράγοντες ή σε διάφορες άλλες αιτίες, συνοδεύονται από κοινά, γενικά συμπτώματα (πυρετός, εύκολη κόπωση, καταβολή δυνάμεων, εφίδρωση, κεφαλαλγία κ.λπ.) και ειδικά, ανάλογα με την εντόπισή τους, συμπτώματα (ρινική συμφόρηση, πονόλαιμος, βήχας, απόχρεμψη κ.λπ.).

Η ένταση των γενικών και ειδικών υποκειμενικών ενοχλημάτων και αντικειμενικών ευρημάτων, καθώς και η πρόγνωση εξαρτώνται από τη φύση και, κυρίως, την εντόπιση της φλεγμονής. Κοινά γνωρίσματα όλων των φλεγμονών αποτελούν η ερυθρότητα (rubor), η διόγκωση (tumor), η θερμότητα (calor) και ο πόνος

(dolor) του πάσχοντος οργάνου. Οι φλεγμονές έχουν πάντοτε αρχή, ακμή και τέλος. Συνήθως υποχωρούν (ιώνται) πλήρως με ή χωρίς θεραπεία, μερικές φορές έχουν ως επακόλουθο τον θάνατο του πάσχοντος και άλλοτε, κατά την αποδρομή τους αφήνουν διάφορες μόνιμες βλάβες, οι οποίες καλούνται παθήσεις (διάτρηση του τυμπάνου μετά από ωτίτιδα, αγκύλωση μίας άρθρωσης, λόγω ανάπτυξης συνδετικού ιστού, μετά από αρθρίτιδα, βαλβιδοπάθεια από ενδοκαρδίτιδα, ρίκνωση των νεφρών από σπειραματονεφρίτιδα κ.τ.λ.).

Οι συγγενείς παθήσεις υπάρχουν εκ γενετής, ενώ οι επίκτητες παρουσιάζονται μετά από τη γέννηση, κατά τη διάρκεια του βίου, από διάφορες αιτίες. Τα νοσήματα, οι παθήσεις και διάφορες άλλες παθολογικές διαταραχές συνοδεύονται, τις περισσότερες φορές (αλλά όχι πάντα), από έλλειψη ρώμης, σθένους, δύναμης (αρρώστια, ασθένεια, αδυναμία), μειονεξίες, όμως, που συχνά απαντώνται και σε άτομα χωρίς, ορατή τουλάχιστον, κλινική διαταραχή. Η πάθηση, εν αντιθέσει προς τη νόσο, έχει το χαρακτηριστικό της μόνιμης και ανεπανόρθωτης (με φυσικό τρόπο) βλάβης και μόνο με εξωτερική παρέμβαση μπορεί να αντιμετωπισθεί (θεραπευθεί) επιτυχώς. Οι δυνατότητες για ενδογενή και ουσιαστική αποκατάσταση (ίαση) των ιστικών βλαβών του οργανισμού υπάρχουν μόνο στη φάση της νόσου και έχουν άμεση σχέση με την ανάπαυση, τον επαρκή ύπνο, την υγιεινή διατροφή, την αποχή από τροφή, όταν τούτο απαιτείται, την ψυχική και διανοητική ισορροπία, τη μυική άσκηση, τον καθαρό αέρα, τη σωστή αναπνοή, την επαρκή, αλλά όχι υπερβολική, έκθεση στην ηλιακή ακτινοβολία, την απαλλαγή από κάθε είδους βλαπτικές εξαρτήσεις και με άλλους φυσικούς παράγοντες.

Όλοι αυτοί οι συντελεστές υγείας –αργήκτως συνδεδεμένοι με τις αρχέγονες απαιτήσεις της ζωής– προσαρμοσμένοι κάθε φορά στις συγκεκριμένες ανάγκες του πάσχοντος ατόμου, θα πρέπει να εκλαμβάνονται όχι τόσο ως θεραπευτικά μέσα, τα οποία αντικαθιστούν τα φάρμακα και τις λοιπές μεθόδους της ορθόδοξης ή της εναλλακτικής ιατρικής, αλλά, κυρίως, ως οι απαραίτητοι όροι και οι φυσιολογικές προϋποθέσεις, που έχει απόλυτη ανάγκη ο οργανισμός μας, για να κινητοποιήσει κατά τον καλύτερο δυνατό τρόπο τις ιαματικές δυνάμεις του, οι οποίες θα οδηγήσουν στην αποκατάσταση της δομικής και λειτουργικής του ακεραιότητας. Η ίαση, σε αντιδιαστολή προς τη θεραπεία, είναι αποτέλεσμα βιολογικής διεργασίας, έμφυτης ικανότητας και αποκλειστικό προνόμιο του οργανισμού. Η ικανότητα αυτοεπιδιόρθωσης και εξουδετέρωσης των ενδογενών και εξωτερικών βλαπτικών παραγόντων είναι ενστικτώδης, ενυπάρχουσα σε κάθε κύτταρο των εμβίων όντων, πολύπλοκος λειτουργία, την οποία ουδείς δύναται να υποκαταστήσει. «Φύσις νόσων ιατρός». Ο γαιτρός θεραπεύει, δεν γιατρεύει. Η θεραπεία προέρχεται έξωθεν, αλλά η ίαση έσωθεν.

Ως θεραπεία (treatment), εντός ή εκτός νοσοκομείου, θεωρούμε την περίθαλψη, την περιποίηση, φροντίδα (care) του ασθενούς με φαρμακευτικά, χειρουργικά και διάφορα άλλα νοσηλευτικά μέσα, τα οποία άλλοτε έχουν ουδέτερη, άλλοτε ενισχυτική και πολύ πιο συχνά, δυστυχώς, ανασταλτική επίδραση επί της ιαματικής προσπάθειας του οργανισμού.

• Η αρθροπλαστική, σε βαριά εκφυλιστική αρθροπάθεια της κατ' ισχίον ή κατά γόνυ αρθρώσεως, η χειρουργική διόρθωση μίας κήλης, η αφαίρεση ενός κατεστραμμένου οργάνου, η αντικατάσταση μίας στενωμένης καρδιακής βαλβίδας, η τοποθέτηση βηματοδότη επί καρδιακού κολποκοιλιακού αποκλεισμού, η εφ' όρου ζωής χορήγηση θυροξίνης επί υποθυρεοειδισμού, κορτιζόνης σε επινεφριδιακή ανεπάρκεια κ.λπ. αποτελούν αναπόφευκτες

και αρκετά ικανοποιητικές θεραπείες αποκατάστασης ή υποκατάστασης, οι οποίες ούτε βοηθούν ούτε αναχαιτίζουν κάποια ιαματική διεργασία, διότι σε αυτές τις περιπτώσεις δεν υπάρχει ιαματική προσπάθεια και ως εκ τούτου καμιά δυνατότητα ίασης.

- Η σύγκλιση, με χειρουργική συρραφή, των χειλέων ενός δερματικού τραύματος, το οποίο δημιουργήθηκε δι' ενός τέμνοντος οργάνου, η επαναφορά των άκρων ενός θραυσμένου οστού στη σωστή θέση τους (ανάταξη του κατάγματος), με διάφορους χειρισμούς και η εν συνεχεία σταθεροποίηση του κατάγματος με χειρουργική επέμβαση, γύψινο νάρθηκα ή με άλλες μεθόδους, αποτελούν επιβοηθητικές θεραπευτικές προσπάθειες, μέσω των οποίων η ίαση, δηλ. η επούλωση (healing), η αποκατάσταση της λύσης της συνεχείας του δέρματος και του οστού λαμβάνει χώρα πάνω σε ένα πιο φυσικό και άρα πιο αποτελεσματικό σχέδιο (μικρότερη, γραμμική και λιγότερο δύσμορφη ουλή, πώρωση του κατάγματος σε φυσιολογική θέση και όχι υπό γωνίωση).

- Το όφελος, όμως, που προκύπτει από όλες τις –προαναφερθείσες και μη– κυριολεκτικά σωτήριες θεραπευτικές παρεμβάσεις, αποτέλεσμα της καταπληκτικής προόδου της σύγχρονης ιατρικής περιορίζεται σε μεγάλο βαθμό, από πολλές άλλες όχι μόνο περιττές, αλλά και βλαπτικές για τον ανθρώπινο οργανισμό θεραπείες. Τα αντιβιοτικά, για παράδειγμα, πράγματι έχουν σώσει πολλούς από μια βαριά μικροβιακή λοίμωξη (πνευμονία, μηνιγγίτιδα κ.λπ.), αλλά έχουν σκοτώσει χιλιάδες άλλους από αλλεργικό σοκ, απλαστική αναιμία, οξεία αιμόλυση και άλλες παρενέργειες, από τη μη αυστηρώς επιλεκτική χορήγησή τους, ενώ αμέτρητους έχουν οδηγήσει σε μόνιμη βαρνηκία, νεφρική ανεπάρκεια και πολλές άλλες αναπηρίες και ας μην αναφερθούμε στο σημερινό μεγάλο πρόβλημα της δημιουργίας ανθεκτικότητας των μικροβίων έναντι αυτών των φαρμάκων, από την παράλογη χρήση τους, ούτε στο δυσβάστακτο, ακόμα και για τις εύρωστες οικονομίες των ανεπτυγμένων χωρών, οικονομικό κόστος τους. *Η χωρίς πολύ σοβαρό λόγο, φαρμακευτική καταστολή του εμέτου, της διάρροιας, του βήχους, του πυρετού και διαφόρων άλλων «αποτοξινωτικών» αντιδράσεων και αντιρροπιστικών εκδηλώσεων αποτελούν παραδείγματα αναστολής των ιαματικών προσπαθειών του οργανισμού με άμεσες και, κυρίως, απώτερες επ' αυτού αρνητικές επιπτώσεις.*

ΤΙ ΕΙΝΑΙ ΤΕΛΟΣΠΑΝΤΩΝ Ο ΓΙΑΤΡΟΣ;

Η αρχική σημασία της λέξης “doctor” είναι διδάκτωρ (δάσκαλος). Ο ρόλος του γιατρού θα έπρεπε πρωτίστως να είναι εκπαιδευτικός, συμβουλευτικός και δευτερευόντως παρεμβατικός. Τούτο προϋποθέτει αφενός αμοιβαία σχέση εμπιστοσύνης ασθενούς-γιατρού (η οποία σήμερα έχει χαθεί για διάφορους λόγους και την ευθύνη γι' αυτό δεν φέρουν, βεβαίως, μόνο οι γιατροί) και αφετέρου πολύπλευρη παιδεία, διαλεκτική και ανθρωποκεντρική σκέψη του γιατρού, ο οποίος συνεχώς να ερευνά τους νόμους της ζωής, να μελετά, χωρίς προκαταλήψεις, τις δυνατότητες όλων των άλλων –«ολιστικών» και μη– θεραπευτικών συστημάτων, να αμφιβάλλει και, ανά πάσα στιγμή, να αναθεωρεί τις πιθανές, και κατά περίπτωση, λανθασμένες αντιλήψεις και αποφάνσεις του. Ένας άξιος του τίτλου του γιατρού:

α) Διδάσκει τους υγιείς τον ορθό τρόπο διαβίωσής τους, ώστε να μην αρρωστήσουν, διότι θεωρεί, ότι η πρόληψη είναι απείρως προτιμότερη και ευκολότερη από τη θεραπεία, ότι η υγεία αποτελεί μια σφύζουσα δυναμική κατάσταση του οργανισμού, ασυγκρίτως ανωτέρου επιπέδου από την απλή απουσία νόσου και ότι η υγεία διατηρείται και προάγεται, συνεχώς και αβίαστα, εφόσον η σχέση μας με τους φυσικούς παράγοντες της ζωής είναι ομαλή,

σταθερή και, με μερικούς εξ αυτών, βαθμιαίως εξελικτική.

β) Αναζητά τις βασικές αιτίες, και όχι μόνο τα επιφαινόμενα, εκάστοτε παθολογικής διαταραχής, η οποία είναι το πολύπλοκο αποτέλεσμα της αλληλεπίδρασης διαιτητικών, περιβαλλοντολογικών, γενετικών, συναισθηματικών, ψυχικών, διανοητικών, σωματικών και πολλών άλλων γενικών και ειδικών παραγόντων και των ταστάσεων.

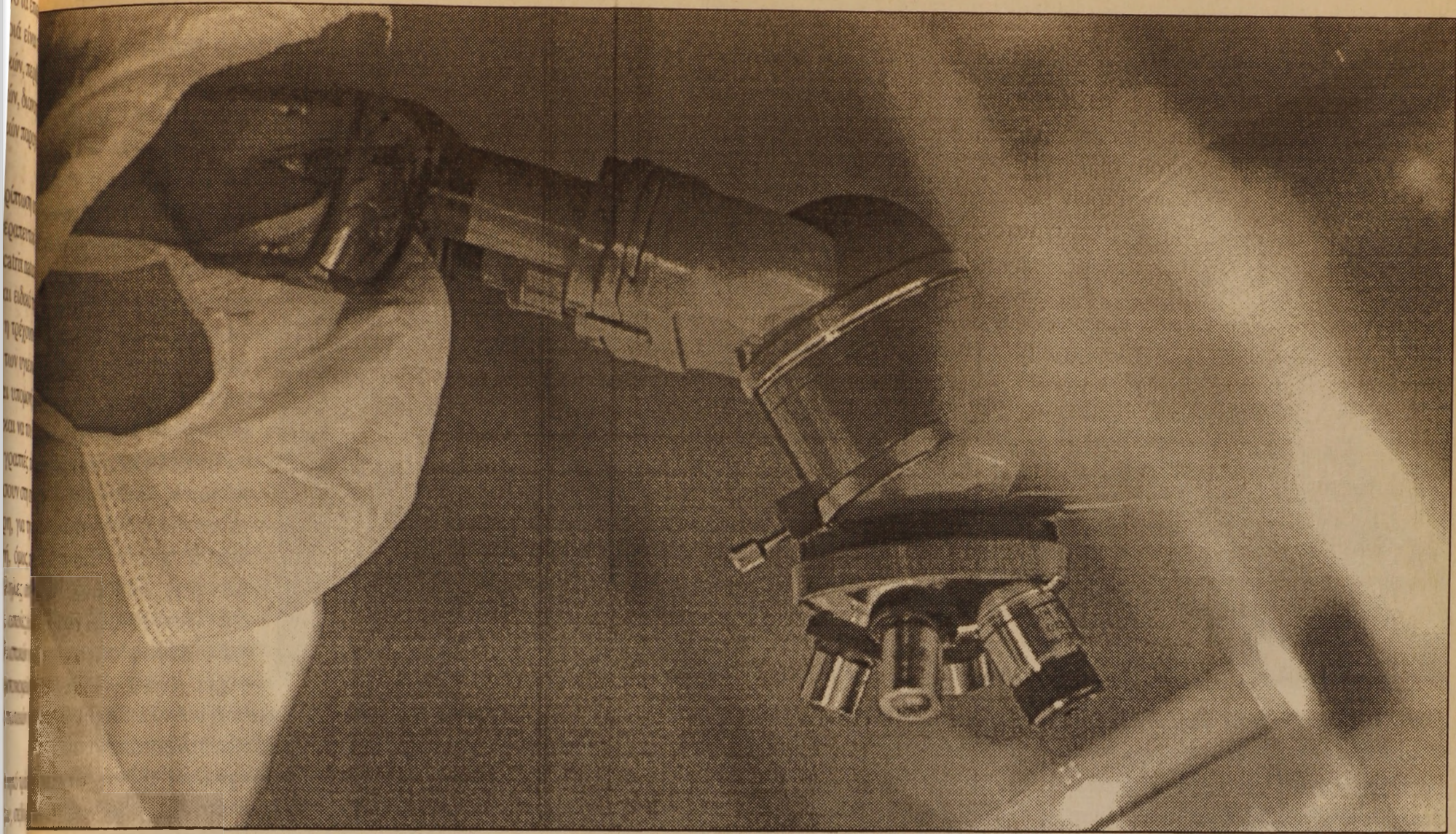
γ) Γνωρίζει καλά τα όριά του και, σε περίπτωση ασθενείας, κατανοεί και προσπαθεί να βοηθήσει τη θεραπευτική –πιο σωστή– στην ιαματική– δύναμη της φύσης (vis medicatrix naturae), προσσέζοντας τον τρόπο ζωής του ασθενούς και ειδικά της διατροφής του στα ατομικά όρια, που του καθορίζει η τρέχουσα νοσηρή κατάσταση. Η προσαρμογή (εξατομίκευση) των υγιεινοδιαιτητικών μέσων επιτυγχάνεται με την ικανότητα και υπομονή του γιατρού να ακούει τα προβλήματα του πάσχοντος και να του δίνει συγκριμένες και κατανοητές προφορικές ή γραπτές πληροφορίες, εξηγήσεις και οδηγίες, οι οποίες θα οδηγήσουν στη συνειδητή ενεργό συμμετοχή του στην καταλληλότερη, για την περίπτωση του, θεραπευτική διαδικασία. (Η υπομονή, όμως, προϋποθέτει άνεση χρόνου και ορισμένες άλλες κατάλληλες συνθήκες, και την άσκηση των καθηκόντων του γιατρού, οι οποίες είναι αδύνατο να υπάρξουν στα ιατρεία διαφόρων ασφαλιστικών οργανισμών, στα τακτικά εξωτερικά ιατρεία μεγάλων νοσοκομείων και, περισσότερο, στα ιατρεία επειγόντων περιστατικών σε μέρες νικητής εφημερίας).

δ) Δεν επιχειρεί ποτέ να διορθώσει με τεχνητό τρόπο τα οποιαδήποτε «ευ-κακώς κείμενα» του ασθενούς του, σεβόμενος πάντοτε το «ωφελέειν ή μη βλάπτειν».

ε) Επεμβαίνει χειρουργικά, μηχανικά ή φαρμακευτικά μόνο σε απελπιστικές και ανίατες πλέον παθολογικές καταστάσεις, τραυματισμούς και κατάγματα ποικίλης αιτιολογίας και σε άλλες περιπτώσεις εκτάκτου ανάγκης του οργανισμού, προσπαθώντας με τη λιγότερη δυνατή παρέμβαση να επιτύχει το καλύτερο δυνατό διορθωτικό αποτέλεσμα.

Η επίσημα αναγνωρισμένη ιατρική ήταν, είναι και ες αεί θα ναι αναντικατάστατη, λίαν απαραίτητη και πάρα πολύ αποτελεσματική στην αντιμετώπιση των διαφόρων επειγουσών καταστάσεων, των κληρονομικών, διαταραχών, των συγγενών διαματιών, των επικτήτων παθήσεων και γενικά στον «εξωραϊσμό» του ανθρώπινου σώματος. Η ομοιοπαθητική, ο βελονισμός, η γιόγκα, η ύπνωση, η οστεοπαθητική, η χειροπρακτική, το μασάζ, η φυσικοθεραπεία, η υδροθεραπεία, η βοτανοθεραπεία, η αρωματοθεραπεία, η φωτοθεραπεία, η θεραπεία δια της πίστεως και διάφορες άλλες μέθοδοι και παραλλαγές της εναλλακτικής ιατρικής μπορούν να βοηθήσουν σε πολλές ήπιες, μέσης βαρύτητας και ενίοτε πολύ προχωρημένες παθολογικές καταστάσεις, χωρίς τίμημα των παρενεργειών του θεραπευτικού οπλοστασίου της «ορθόδοξης» ιατρικής. Όσο πιο τεχνητά ζούμε, τόσο πιο πολύ έχουμε την ανάγκη να αντιμετωπίσουμε εκ των έξω τις επιπτώσεις του αφύσικου τρόπου διαβίωσής μας.

Όμως, όλες αυτές οι θεραπευτικές τέχνες διαιωνίζουν –άλλο περισσότερο και άλλες λιγότερο– την αυταπάτη ότι η ίαση μπορεί να προέλθει από κάποια εξωτερική παρέμβαση και, κυρίως, από κάποια θαυματουργά φάρμακα, τα οποία η φύση έχει κρύψει στα βάθη της θάλασσας, τους ωκεανούς, στην επιφάνεια και τα έγκατα της γης. Επί χιλιάδες χρόνια ψάχνουμε πυρετωδώς στο ορυκτό, φυτικό και ζωικό βασίλειο για να βρούμε τις πανάκειες και τα ελιξίρια ζωής που θα μας σώσουν και που θα μας απαλλάξουν από την ευθύνη

ας απέναντι στην υγεία και την αρρώστια. Αρσενικό, υδράργυρος, χρυσός, ούρα και περιττώματα διαφόρων πτηνών και θηλασικών, δηλητήρια φυτών, αρθροπόδων, ερπετών και χιλιάδες άλλες φοβερές ουσίες έχουν κατά καιρούς εισαχθεί στο άρρωστο ανθρώπινο κορμί, με σκοπό να το γιατρέψουν και πολλές φορές η θεραπεία ήταν χειρότερα της ασθένειας». Κατά διαστήματα κάποια καινούργια εντυπωσιακή ανακάλυψη έρχεται στο φως της δημοσιότητας, που όμως γρήγορα απογοητεύει και αποσύρεται, για να δώσει τη θέση της σε κάποια άλλη, εξίσου πολλά υποσχόμενη κ.ο.κ., διατηρώντας άσβεστη την ελπίδα ότι, για κάθε νόσο υπάρχει η αντίστοιχη θεραπευτική ουσία, της οποίας η ανακάλυψη είναι θέμα χρόνου και συστηματικής ερευνητικής προσπάθειας.

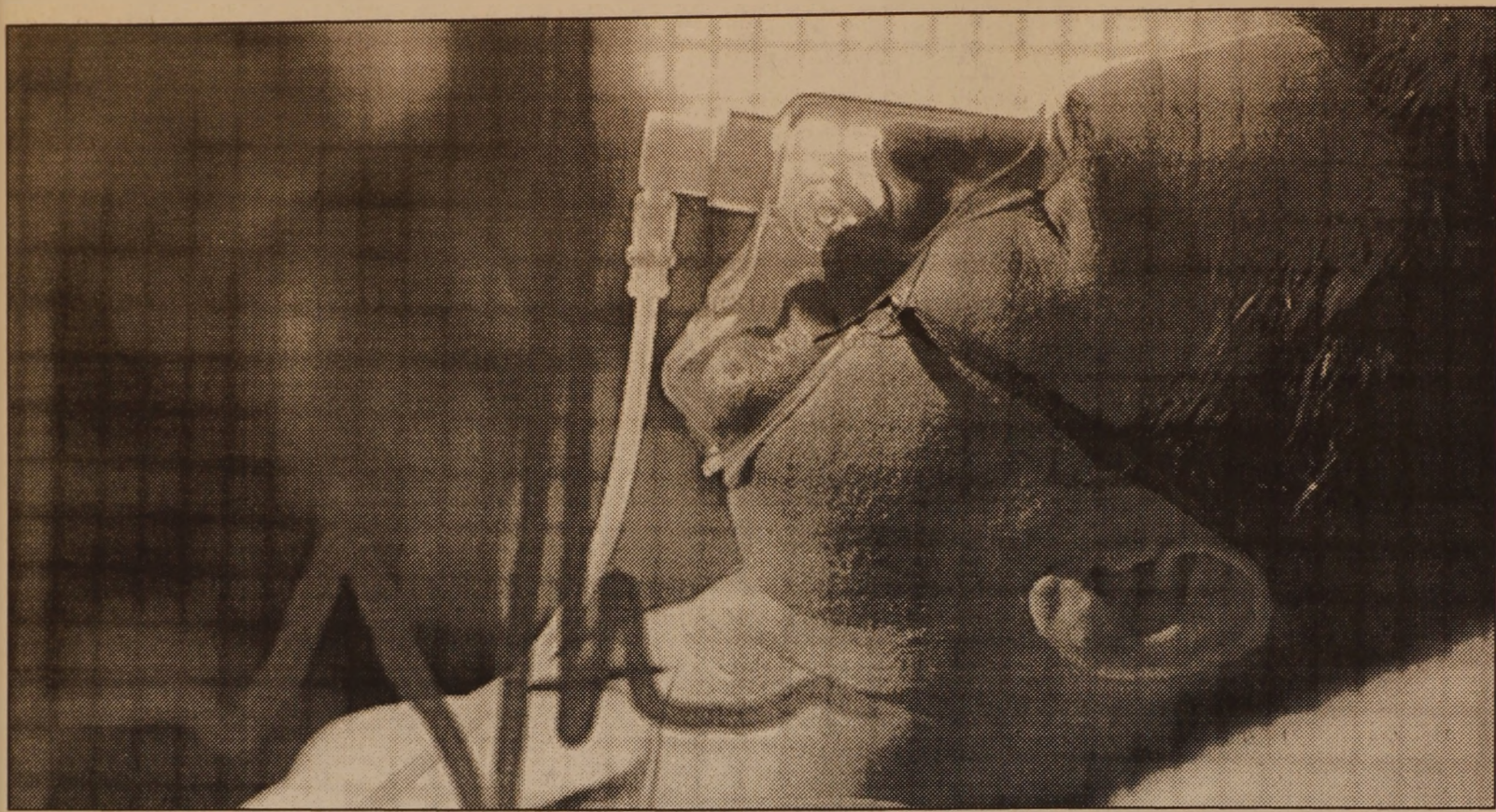
Η εξειδίκευση, απαραίτητη βέβαια στην προαγωγή της επιστήμης, οδήγησε μεν στη δημιουργία πολλών καλών ειδικών γιατρών, αλλά είχε ως αποτέλεσμα την εξαφάνιση του ιατροφιλόσοφου των παλαιότερων εποχών, με τη συνολική θεώρηση των ιατρικών προβλημάτων. Ως πνευμονολόγοι, γαστρεντερολόγοι, νεφρολόγοι, καρδιολόγοι, ουρολόγοι κ.λπ., τείνουμε όλο και περισσότερο να βλέπουμε ασθένειες παρά ασθενείς, πάσχοντα όργανα και όχι πάσχοντες ανθρώπους και μας διαφεύγει, επίσης όλο και πιο πολύ, ότι η ίαση του μέρους, όπου αυτή είναι εφικτή, δεν μπορεί να επιτευχθεί παρά μόνο μέσα από την ίαση όλου του οργανισμού. Εάν κάμποσοι, αριστοτέχνες του βιολιού και άλλων εγχόρδων, πνευστών και κρουστών οργάνων επιχειρήσουν να ερμηνεύσουν ένα δύσκολο συμφωνικό έργο χωρίς μαέστρο, το ηχητικό αποτέλεσμα που θα προκύψει δεν θα διαφέρει κατά πολύ απ' αυτό που παράγουν τα γνωστά, συμπαθή και αλληλοκνηνηγούμενα στις στέγες των σπιτών κατοικίδια. Οι συνέπειες θα είναι κάπως τραγικότερες, αν μερικές ιατρικές αυθεντίες (στον τομέα τους) κληθούν στο πλευρό ενός ασθενούς για να τον θεραπεύσουν χωρίς τον συντονιστή, τον προικισμένο με αναλυτικές και συνθετικές ικανότη-

τες κλινικό γιατρό, που γνωρίζει το αν και το πότε θα κάνει χρήση των τεχνικών και άλλων ικανοτήτων τους.

Έχουμε φθάσει σε τέτοιο σημείο, ώστε σήμερα να θεωρείται καλός γιατρός αυτός που μας προφυλάσσει από τις άσκοπες –καλοπροαίρετα τις περισσότερες φορές– τις δαπανηρές όσο και χρονοβόρες, τις επώδυνες, επικίνδυνες και, ενίοτε, θανατηφόρες διαγνωστικές και θεραπευτικές παρεμβάσεις άλλων συναδέλφων του. Τα συνεχώς αυξανόμενα «ιατρογενή» νοσήματα, αποτέλεσμα κυρίως της αλόγιστης πολυφαρμακίας, ή, ακόμα χειρότερα, το «ενθάδε κείται κάποιος που ήταν καλά και ήθελε να γίνει –ή ήθελαν να τον κάνουν– καλύτερα» αποδεικνύουν του λόγου το αληθές. Σε περίπτωση οξείας ή χρόνιας νόσου ο ανθρώπινος οργανισμός μάχεται συχνά και εναντίον της θεραπευτικής αγωγής (διμέτωπος ο αγών) και, εντυχώς, τις περισσότερες φορές γιατρεύεται, από μόνος του, παρά τα προσκόμματα που θέτει στην ιαματική του προσπάθεια, κυρίως, η συστηματική του δηλητηρίαση από διάφορα μη απολύτως αναγκαία φάρμακα.

Η ΚΑΚΗ ΔΙΑΤΡΟΦΗ

Αρρωσταίνουμε, όταν παύουμε να είμαστε καλά. Δεν παύουμε να είμαστε καλά επειδή τυχαία αρρωστήσαμε. Όσο ο τρόπος της ζωής μας (modus vivendi) είναι ορθός, είμαστε καλά. Όσο η φυσική μας ανοσία είναι ακέραιη, κανένα παθογόνο μικρόβιο, κανένας «ύπουλος» ιός δεν μπορεί να μας «κολλήσει» και να μας καταβάλει. Το μικρόβιο ή ο ιός αποτελεί στοιχείο αναγκαίο μεν, ανεπαρκές δε για την εκδήλωση ενός λοιμώδους νοσήματος. Η αντίσταση του οργανισμού αποτελεί τον καθοριστικό παράγοντα της εν ισορροπία ή όχι συμβίωσής του με τα, εντός και εκτός του, πανταχού παρόντα μικρόβια. Σε πολλούς οργανισμούς θα εισέλθει ο βάκιλλος του Κωχ, είτε διά της αναπνευστικής είτε διά της πεπτικής οδού, αλλά σε λίγους θα βρει τις κατάλληλες συνθήκες (τους προδιαθεσικούς παράγοντες) για να προκαλέσει φυματίωση.

Η αρρώστια γενικά, και όχι μόνο τα λοιμώδη νοσήματα, είναι περισσότερο αποτέλεσμα νοσηρότητας –αναγκαιότητας και λιγότερο τύχης– στη δημιουργία της οποίας κεντρική θέση έχει η κακή διατροφή, χωρίς εδώ να μειώνουμε τη σημασία της επίδρασης άλλων συνυπαρχουσών αρνητικών επιρροών, όπως του καπνίσματος, της υπερβολικής κατανάλωσης οινοπνευματωδών, του άγχους, της στενοχώριας, του ανεπαρκούς ύπνου, του καθιστικού βίου, της ρύπανσης του περιβάλλοντος κ.λπ.

Η ΚΑΚΗ ΔΙΑΤΡΟΦΗ

Η κακή διατροφή είναι η σημαντικότερη απειλή για τον σύγχρονο άνθρωπο, το κύριο αναγνωρισμένο αίτιο των περισσότερων ασθενειών των ανεπτυγμένων χωρών, οι οποίες τελευταίως αναφέρονται ως ασθένειες του πολιτισμού και οι οποίες τείνουν να λάβουν επιδημικό χαρακτήρα. (Το 1/3 του πληθυσμού της γης πεθαίνει πρόωρα από πολυφαγία και κυρίως από «κακοφαγία» και τα υπόλοιπα 2/3 από λιμοκτονία). Τα νοσήματα και οι εκφυλιστικές παθήσεις μπορούν στην πλειονότητά τους να εξαλειφθούν μόνο με την απομάκρυνση των γενεσιουργών αιτίων τους και όχι με την καταστολή των συμπτωμάτων τους.

Η Ελλάδα είναι από τις πιο ευνοημένες κλιματολογικά χώρες με παραγωγή σε αφθονία και μεγάλη ποικιλία φρούτων, λαχανικών, δημητριακών, οσπρίων, ξηρών καρπών, ελαιολάδου, θαλασσινών και πολλών άλλων υγιεινών τροφών. Οι επιπτώσεις της περιφρόνησης αυτών των φυσικών πηγών ζωής και της αναγωγής της πίτσας, του χάμπουργκερ, της κόκα κόλα σε εθνικό μας φαγητό και, πιοτό, ιδίως από τη νεολαία που συνωθείται στα φαστφουντάδικα, είναι ήδη ορατές. Το έμφραγμα του μυοκαρδίου, ο καρκίνος του παχέος εντέρου κ.λπ. προσβάλλουν και ηλικίες κάτω των 40 ετών.

Πρέπει να ξεκαθαριστεί, προς αποφυγήν πάσης παρεξηγήσεως, ότι η σωστή διατροφή:

α) Είναι ένα μέσο, μία μη ψυχαναγκαστικού τύπου συνειδητή επιλογή, που καλύπτει μόνο μία από τις βασικές ανάγκες της ανθρώπινης ύπαρξης (ουκ επ' άρτω μόνω ζήσεται άνθρωπος).

β) Προϋποθέτει επίγνωση της αξίας της, πίστη στην αποτελεσματικότητά της, αλλαγή νοοτροπίας και διαφορετική στάση απέναντι στη ζωή.

γ) Εντάσσεται σε ένα συνολικά ορθολογικότερο τρόπο ζωής, που απελευθερώνει από καταστροφικές συνθήκες του παρελθόντος οι οποίες είναι υπεύθυνες για τις παρούσες και τις μελλοντικές σκέψεις και που αποσκοπεί στην πολύπληρη ανέλιξη και ολοκλήρωση, με την αρμονική ανάπτυξη και την πραγμάτωση όλων των σωματικών, πνευματικών και ψυχικών δυνατοτήτων μας. Είναι ευνόητο ότι αυτός που αρχίζει να διατρέφεται υγιεινότερα είναι έτοιμος να

κάνει κάτι συνολικά καλύτερο για τον εαυτό του. Πιθανόν να καπνίσει, να περιορίσει τον καφέ και τα οινοπνευματώδη, να αυξήσει τη σωματική του δραστηριότητα με τη συστηματική άσκηση κ.ο.κ. Μία καλή συνήθεια συνήθως συνοδεύεται και από άλλες καλές συνήθειες, όπως και το αντίστροφο, γιατί αλληλοσχετίζονται (π.χ. η αύξηση της σωματικής δραστηριότητας θα συμβάλει στην ελάττωση του σωματικού βάρους, σε περίπτωση παχυσαρκίας, η οποία ελάττωση με τη σειρά της θα προδιαθέσει για περαιτέρω κινητοποίηση).

Η μείωση του άγχους και άλλων καταστάσεων stress με τη μυική άσκηση, με αλλαγή ιεράρχησης στόχων ή με διάφορες τροποποιήσεις της συμπεριφοράς μεθόδους συνεπάγεται ευκολότερη διακοπή του καπνίσματος, αποτελεσματικότερη αντιμετώπιση του αλκοολισμού και της παχυσαρκίας, ιδίως σε άτομα στα οποία το κάπνισμα, η κατάχρηση οινοπνεύματος και η λαιμαργία αποτελούν συμπτώματα διαφόρων συγκινησιακών εντάσεων, αναστολών και διεξόδους καταπιεσμένων συναισθημάτων, δηλαδή ασκούν την ψυχολογική λειτουργία της διαφυγής και υποκατάστασης). Το συνολικό ευεργετικό αποτέλεσμα, που προκύπτει από δύο ή περισσότερους παράγοντες υγείας, είναι πολύ μεγαλύτερο από το απλό άθροισμα των ευεργετικών επιδράσεων, ποικίλει χωριστά ο καθένας από αυτούς, γιατί υπάρχει δυναμική αλληλεπίδραση μεταξύ τους και όταν έχουμε να κάνουμε με βιολογικά φαινόμενα δεν ισχύουν οι μαθηματικές εξισώσεις.

ΟΙ ΑΡΡΩΣΤΙΕΣ ΣΥΣΣΩΡΕΥΟΝΤΑΙ

Ο Ιπποκράτης πρώτος, φιλοσοφικοδιαισθητικά διερευνώντας, ανακάλυψε και διατύπωσε τη διαχρονική αλήθεια, ότι οι αρρώστιες δεν παρουσιάζονται στους ανθρώπους ξαφνικά, αλλά συσσωρεύονται (δημιουργούνται) βαθμιαία και εκδηλώνονται (ξεσπούν) απότομα. «Ου γαρ ευθέως αι νούσοι τοίσιν ανθρώποισιν επιγίγνονται, αλλά κατά μικρόν συλλεγόμεναι αθρόαι εκφαίνονται». Ο Ιπποκράτης θεωρούσε τη νόσο –και όχι την πάθηση, που είναι, ενίοτε, το μόνιμο κατάλοιπό της– ως ιαματική προσπάθεια, ανεξάρτητα από την καλή ή κακή έκβασή της, που έχει ως σκοπόν την «κάθαρση», την αποκατάσταση της ισορροπίας των «χυμών» του σώματος, με την αποβολή του «φλέγματος».

τος». Όταν η καθαρότητα και γενικά η σταθερότητα του εσωτερικού περιβάλλοντός μας διαταραχθεί, συνεπεία του λανθασμένου τρόπου ζωής μας, τότε κάποια οξεία νόσος θα επαναφέρει, ως ασφαλιστική δικλείδα, την απαραίτητη στη ζωή «χυμική» και κατ' επέκταση βιοχημική ισορροπία του οργανισμού. Η σύνδεση του τρόπου ζωής με την υγεία και την αρρώστια αποτελεί τον βασικό πυρήνα της ιπποκρατικής ιατρικής, η οποία στρέφεται περισσότερο προς την ίαση και λιγότερο προς τη θεραπεία και της οποίας η παρέμβαση είναι πριν από όλα «διαιτητική».

Στην αρχαιότητα, ο όρος «δίαιτα» εσήμαινε γενικά τον τρόπο ζωής και όχι μόνο της διατροφής (διαιτώμαι=διαβιώνω). Σύμφωνα με τη σημερινή υγιεινιστική (ορθοπαθητική ή φυσικοπαθητική ή ορθοβιονομική) αντίληψη –φυσική και συνεπής εξέλιξη της ιπποκρατικής– «η αρρώστια εμφανίζεται πάντοτε ως νομοτέλεια, όταν η τοξιναιμία ξεπεράσει το επίπεδο ανοχής του οργανισμού». Εδώ ως «τοξιναιμία» ορίζεται η δηλητηρίαση του εξωκυττάριου και ενδοκυττάριου χώρου από χιλιάδες, γνωστές και άγνωστες, ενδογενείς (υποπροϊόντα του μεταβολισμού), κυρίως, αλλά και εξωτερικές (ηθελημένα ή όχι λαμβανόμενες) τοξικές ουσίες, και δεν έχει καμιά σχέση με την τοξιναιμία, με τη στενή ιατρική έννοια του όρου, η οποία αναφέρεται μόνο σε συγκεκριμένες παθολογικές καταστάσεις (είσοδος στην κυκλοφορία του αίματος τοξινών, κατά τη διάρκεια τοπικών ή γενικευμένων λοιμώξεων, όπως επί τετάνου, διφθερίτιδος, σηψαιμίας κ.λπ.). Η τοξιναιμία –πιο ορθά τοξίνωση ολόκληρου του οργανισμού– αποτελεί το βασικό νοσηρό υπόβαθρο των περισσοτέρων –όχι όλων βεβαίως– ασθενειών και ο οργανισμός, εφ' όσον οι αιτίες που οδηγούν σ' αυτή δεν απομακρύνονται και όταν οι φυσιολογικοί μηχανισμοί αποτοξίνωσης δεν επαρκούν, για διάφορους λόγους, να την κρατήσουν κάτω από το επίπεδο ανοχής του οργανισμού, θα καταβάλει, κατά καιρούς διάφορες «παθολογικές» προσπάθειες (νοσήματα) για να απαλλαγεί από αυτή, δηλαδή για να γιατρευτεί. Οι προσπάθειες αυτές, ανάλογα με τις γενετικές ή επίκτητες προδιαθέσεις και τον εκάστοτε βαθμό τοξίνωσης και αντιδραστικότητας του οργανισμού μας, εκδηλώνονται άλλοτε με διαφορετική μορφή. «Η νόσος είναι μία, τα πρόσωπά της πολλά». Η διαφορετική, σε όλα τα επίπεδα, απάντηση του καθενός μας σε ίδια ερεθίσματα, τόσο του εσωτερικού όσο και του εξωτερικού περιβάλλοντός μας, συνιστά το ανεπανάληπτο της διαφορετικότητάς μας, δηλαδή της ιδιοσυγκρασίας μας.

Οι διάφορες σηπτικές ή άσηπτες φλεγμονές, ανάλογα με την εντόπισή τους, παρουσιάζουν διαφορετική κλινική εικόνα, παρά την, ως ένα μεγάλο βαθμό, προαναφερθείσα, κοινή συμπτωματολογία και φύση τους. Το ίδιο άτομο σε διαφορετική, κατά καιρούς και για οποιονδήποτε λόγο, φυσική κατάσταση ή άτομα διαφορετικής ιδιοσυγκρασίας, εάν βρεθούν στις ίδιες εν γένει επιβλαβείς συνθήκες διαβίωσης, θα εκδηλώσουν ποικίλα, φαινομενικά άσχετα μεταξύ τους, νοσήματα. Για παράδειγμα, κατά τον τελευταίο πόλεμο στην πρώην Γιουγκοσλαβία, ιδίως στην περιοχή Βοσνίας-Ερζεγοβίνης, λόγω μαζικών, παραταθεισών για μεγάλο χρονικό διάστημα, αρνητικών επιδράσεων (άγχος και ανασφάλεια, κακή διατροφή, έλλειψη στέγης και καθαριότητας, χαμηλές θερμοκρασιακές συνθήκες κ.τ.λ.) αυξήθηκαν κατακόρυφα όχι μόνο η υπέρταση, η γαστρίτιδα, το έλκος βολβού δωδεκαδακτύλου, το βροχικό άσθμα, η πνευμονία, οι ψυχώσεις και πλήθος άλλες παθολογικές καταστάσεις, αλλά και νοσήματα που είχαν εξαφανισθεί από τις αρχές του αιώνα, όπως ο εξανθηματικός τύφος κ.λπ.

Όταν υπάρχει «εγκυμοσύνη» (νοσογόνες επιρροές), θα βρεθεί ο μικροοργανισμός ή οποιαδήποτε άλλη «μαμή» για να την αποπερατώσει. Εάν ο τοκετός φέρει τέκνο γνήσιο, υβρίδιο ή θνησιγενές (ίαση, πάθηση ή θάνατος του πάσχοντος) θα εξαρτηθεί από πολλούς παράγοντες. Συμπερασματικά, αφού η οξεία, κυρίως, νόσος δεν είναι άλλο από μία οξεία ιαματική προσπάθεια του οργανισμού, γενικώς η απόφαση για έναρξη «θεραπείας» της ιαματικής προσπάθειας θα επρεπε να λαμβάνεται έπειτα από πολλή περίσκεψη. Η φαρμακευτική καταστολή οποιασδήποτε οξείας, ή παρόξυνσης επί χρονίας, νόσου συμβάλλει, σε πολύ μεγαλύτερο βαθμό, από όσο νομίζουμε, και με διάφορους μηχανισμούς, στην εδραίωση των χρόνιων εκφυλιστικών και τελικά ανιάτων παθήσεων. Τα νεοπλάσματα, το εγκεφαλικό επεισόδιο της μέσης ηλικίας κ.τ.λ. αποτελούν τις ύστατες κραυγές απελπισίας του οργανισμού, έπειτα από μία μεγάλη σειρά από ενδιάμεσα προειδοποιητικά νοσήματα (αποτέλεσμα πολλών προηγηθεισών συνδυασμένων αιτιών), αρχής γενομένης από το πρώτο κρυολόγημα, την πρώτη διάρροια της βρεφικής ηλικίας, τα οποία δεν ελήφθησαν σοβαρά υπ' όψιν, δεν εξελήφθησαν ως ιαματικές κρίσεις και τα οποία «θεραπεύτηκαν» ποικιλοτρόπως.

Κατά τη διάρκεια της ιαματικής αυτής προσπάθειας (νόσου), ο ασθενής είναι δυνατό να κινδυνεύσει από διάφορες επιπλοκές, οι οποίες πιθανόν να τον οδηγήσουν ακόμα και στον θάνατο. Ευτυχώς, οι περιπτώσεις αυτές είναι λίγες και ελαχιστοποιούνται, εάν προσαρμοσθούν οι υγιεινοδιαιτητικοί παράγοντες στις συγκεκριμένες ανάγκες του πάσχοντος ατόμου. Ο γιατρός επιβάλλεται να επέμβει μόνο σε αυτές τις, εκτός ελέγχου του οργανισμού, πραγματικά επικίνδυνες καταστάσεις, αφού όμως εξαντλήσει προηγουμένως όλες τις άλλες προαναφερθείσες δυνατότητες. Η φύση της «τοξιναιμίας», η διπολική της σχέση με την εξάντληση της νευρικής ενέργειας (energation), το πολυπαράγοντικόν της αιτιολογίας της, οι μηχανισμοί μέσω των οποίων αυτή εγκαθίσταται, η σύνδεσή της με την αιτιοπαθογένεια της νόσου, ο ρόλος των μικροβίων σε αυτή, ο ιαματικός ρόλος της νόσου, η σημαντική και με πολλούς τρόπους συμμετοχή των φαρμάκων στην αύξηση της νοσηρότητας, η βοήθεια της περιοδικής και εξατομικευμένης σε διάρκεια νηστείας, καθώς και των άλλων υγιεινιστικών μέσων στην αποτοξινωτική προσπάθεια, την «κάθαρση», του οργανισμού, θα αποτελέσουν αντικείμενο μελλοντικής εργασίας.

ΟΙ ΣΥΝΗΘΕΙΕΣ ΚΑΙ ΟΙ ΕΞΑΡΤΗΣΕΙΣ

Είναι βεβαίως αληθές ότι ο περισσότερος κόσμος δεν έχει και πολλή διάθεση να αλλάξει οποιαδήποτε από τις μη φυσιολογικές, φθοροποιές συνήθειες και εξαρτήσεις του, οι οποίες αποτελούν τις κύριες αιτίες των διαφόρων κατά καιρούς εμφανιζομένων ασθενειών. Πάντα θα επιζητούμε κάποιο χάπι ικανό να εξαφανίσει, ως διά μαγείας, τα ενοχλήματα που μας ταλαιπωρούν, για να συνεχίσουμε να ζούμε με τον ίδιο ακριβώς τρόπο που μας οδήγησε σε αυτά τα συμπτώματα, αγνοώντας –ή αδιαφορώντας για– το τίμημα, που θα καταβάλουμε μακροπρόθεσμα γι' αυτή την πρόσκαιρη ανακούφιση. Θέλουμε να σωθούμε με –αλλά όχι από– τις «αμαρτίες» μας, να μας θεραπεύουν και όχι να κάνουμε εμείς οι ίδιοι κάτι το ουσιαστικό για τον εαυτό μας. Βεβαίως είμαστε «ελεύθεροι» να διαλέξουμε τον τρόπο της ζωής μας, αλλά όχι και τις επιπτώσεις αυτής της επιλογής μας, οι οποίες είναι πάντοτε νομοτελειακές. Έχει ειπωθεί ότι «η αρρώστια είναι, σε τελική ανάλυση, αποτέλεσμα του κακώς σκέπτεσθαι». Όποιος σκέπτεται λαν-

θασμένα, ζει και διατρέφεται με λάθος τρόπο και, επομένως, αρρωσταίνει «ορθότατα». Οι πιο πολλοί γιατροί (συμπεριλαμβανομένου ιδίως του υποφαινομένου), όσον αφορά τον τρόπο της ζωής μας, αποτελούμε παράδειγμα προς αποφυγήν (πάντως όχι πρότυπον προς μίμησην) και τούτο επιβεβαιώνεται και από το γεγονός ότι, παρά τις ιατρικές γνώσεις μας, το προσδόκιμο επιβίωσής μας όχι μόνο δεν είναι μεγαλύτερο, αλλά τείνει να είναι και μικρότερο από αυτό του υπόλοιπου πληθυσμού.

Η δεκτικότητα, προϊόν γνώσης και ευαισθητοποίησης, είναι εκ των ων ουκ άνευ, προκειμένου να γίνει αποδεκτός ένας διαφορετικός, πιο ορθολογικός τρόπος ζωής και ιδίως διατροφής. «Ποτέ μη λες σε κάποιον κάτι που δεν είναι έτοιμος να το ακούσει». Υπάρχουν όμως πολλοί που έχουν συνειδητοποιήσει τη βαρύτητα της υγιεινής διατροφής και των λοιπών υγιεινιστικών παραγόντων στη μείωση των προβλημάτων υγείας, από τα οποία μαστίζονται οι σύγχρονες δυτικές καταναλωτικές κοινωνίες, και έχουν αποφασίσει να αλλάξουν, κυρίως, διατροφικές συνήθειες, αλλά δεν γνωρίζουν επακριβώς τον σωστό τρόπο.

Όλο και περισσότερο αυξάνεται ο αριθμός των ατόμων, που δεν επιθυμούν να είναι παθητικοί καταναλωτές ιατρικών υπηρεσιών, τα οποία δεν θέλουν με άλλα λόγια να αφήσουν την υγεία τους, μια τόσο σοβαρή υπόθεση, αποκλειστικά στα χέρια των γιατρών τους. Οι γιατροί έχουμε πρώτιστο καθήκον να ενημερώσουμε, συστηματικά και υπεύθυνα, όσους θέλουν να βοηθηθούν και να ευαισθητοποιήσουμε περαιτέρω το ευρύ κοινό, με εκπαιδευτικά, σε όλα τα επίπεδα, προγράμματα και τη διανομή έντυπου υλικού στα σχολεία, τα Κέντρα Υγείας και τους διάφορους κοινωνικούς φορείς.

Η αξία της κατανάλωσης ανεπεξέργαστων τροφών, του σωστού ανά γεύμα συνδυασμού τους και οι λοιπές βασικές αρχές της σωστής διατροφής πρέπει να γίνουν γνωστές σε όλους. Για να μειώσουμε ριζικά τη νοσηρότητα του γενικού πληθυσμού πρέπει πρώτα εμείς να πεισθούμε για τον βαθμό αποτελεσματικότητας των υγιεινοδιαιτητικών μέσων, τα οποία, πέραν της προληπτικής

αξίας, ελέγχουν επαρκώς την πλειονότητα των ασθενειών, χωρίς να χρειάζονται φάρμακα.

Ακόμα και στην περίπτωση που η προσφυγή στη φαρμακευτική αντιμετώπιση μιας αρρώστιας είναι αναπόφευκτη, τα απλά αυτά μέσα θα συμβάλουν κατά πολύ στη μείωση της απαιτούμενης δόσολογίας των φαρμάκων και, επομένως, θα ελαττώσουν σε μεγάλο βαθμό τις γνωστές και άγνωστες, επί του παρόντος, παρενέργειές τους. Ιδιαίτερα τις άγνωστες, γιατί, αν και σήμερα ξέρουμε πολύ περισσότερα από ό,τι στο παρελθόν για τον τρόπο δράσης (modus operandi) των φαρμάκων, εξακολουθεί, ως ένα μεγάλο βαθμό, να ισχύει το υπό του Βολταίρου ρηθέν, ότι «οι γιατροί χορηγούν φάρμακα, για τα οποία ξέρουν πολύ λίγα, σε σώματα για τα οποία γνωρίζουν ακόμα λιγότερα, για να θεραπεύσουν αρρώστιες για τις οποίες δεν ξέρουν τίποτα».

Από τα φοιτητικά μας χρόνια προσανατολιζόμαστε, κυρίως, προς τη συμπτωματική αντιμετώπιση των ασθενειών, είμαστε ειδήμονες στο χάπι και το νυστέρι, μαθαίνουμε πράγματι πάρα πολλά, αλλά όσο περισσότερα γνωρίζουμε, όσο πιο «επιστημονικά» σκεπτόμαστε, τόσο πιο πολύ μας διαφεύγουν απλές αλήθειες κάτω από τη μύτη μας. Έχουμε βάλει το κάρο μπροστά από το άλογο και στήνουμε λαμπρά οικοδομήματα πάνω σε πολύ σαθρή θεμελίωση. Ρίχνουμε το κύριο βάρος στη χρήση των ήδη υπαρχόντων και την ανακάλυψη νέων δραστικών μέσων αντιμετώπισης αποτελεσμάτων και όχι στη, με φυσικά μέσα, θωράκιση και αντίσταση του οργανισμού, η οποία συνδέεται και ενισχύεται με την ικανοποίηση όλων των φυσιολογικών μας αναγκών και με την απομάκρυνση των πραγματικών νοσογόνων αιτιών.

Αναπτύξαμε υπέρμετρα και με θαυμαστό τρόπο, ιδίως τα τελευταία 50 χρόνια, το παρεμβατικό σκέλος της ιπποκρατικής ιατρικής και δεν ενδιαφεροθήκαμε ανάλογα για την ουσιαστικότερη πλευρά της, που αφορά την έρευνα, υπό το φως της σύγχρονης γνώσης, για την κατανόηση και ανάπτυξη της ιαματικής υγιεινής. *Η υγεία δεν αγοράζεται από πουθενά. Είναι ανάλογη του σεβασμού των νόμων που διέπουν την ανθρώπινη ύπαρξη και αντιστρόφως ανάλογη των παραγόντων που τους αντιστρατεύονται.*

Η οριστική λύση των προβλημάτων υγείας δεν βρίσκεται στο καταπότιο συνταγής, που αναγράφει κάποιος αλλοπαθητικός ή ομοιοπαθητικός γιατρός, ούτε σε οποιαδήποτε εναλλακτική θεραπευτική μέθοδο. Είναι επιτακτική ανάγκη να στρέψουμε πάλι την ιατρική προς την ιπποκρατική κατεύθυνση, από την οποία ξεφύγαμε από την εποχή του Γαληνού και ιδίως του Παράκελσου, να επαναπροσδιορίσουμε τα όριά της και να ανακαλύψουμε εκ νέου τις ήδη, πριν από 2.500 χρόνια, ανακαλυφθείσες αιώνιες αλήθειες γύρω από την αιτιολογία και τη σημασία της νόσου.

Η ΤΕΧΝΟΚΡΑΤΙΚΗ ΙΑΤΡΙΚΗ

Η Ιατρική, σε όλον τον δυτικό κόσμο, είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με συγκεκριμένα μοντέλα ανάπτυξης και «προόδου» και, ως εκ τούτου, ο προσανατολισμός της καθίσταται όλο και περισσότερο τεχνοκρατικός. Όσα ποσά και αν διατεθούν σε αυτού του είδους την ιατρική έρευνα, όσα σύγχρονα και μεγάλα νοσοκομεία και αν κατασκευαστούν, η νοσηρότητα θα αυξάνεται και η υγεία συνεχώς θα επιδεινώνεται, εάν δεν γίνει κοινή συνείδηση ότι η λύση είναι πιο απλή και πρέπει να αναζητηθεί και προς άλλες κατευθύνσεις, που περνούν μέσα από μια μέριμνα πιο ολιστική για την αντιμετώπιση των ιατρικών προβλημάτων.

Η καρτεσιανή και νευτώνιος μηχανιστική άποψη είναι αφενός ανεπαρκής στη σύγχρονη ερμηνεία του κόσμου γενικά και των βιο-

λογικών φαινομένων ειδικότερα και αφετέρου γενεσιουργός αιτία πολλών από τα σύγχρονα αδιέξοδά μας. Ο Ρογήρος Βάκων είχε επισημάνει –και μάλιστα σε μια εποχή που η ανάπτυξη της τεχνολογίας βρισκόταν ακόμα σε εμβρυϊκό στάδιο και υποσχόταν την άνοδο του βιοτικού επιπέδου των λαών, χωρίς καμιά ορατή αρνητική επίπτωση στο περιβάλλον– ότι «δεν κυριαρχούμε στη φύση, παρά μόνο πειθαρχώντας σ' αυτήν». Βεβαίως, εξίσου σωστή είναι και η μαρξιστική άποψη ότι η απελευθέρωση του ανθρώπου περνά και μέσα από την καθυστόταξη των δυνάμεων της φύσης. Οι θέσεις αυτές αποτελούν όψεις του ίδιου νομίσματος και ισχύουν, η κάθε μία, σε συγκεκριμένο πλαίσιο προσέγγισης των αλληλοσυνδεόμενων οικονομικών, οικολογικών, κοινωνικών, ιατρικών και άλλων προβλημάτων και μόνο με τη σύζευξη αυτών των αντίθετων, αλλά και συμπληρωματικών (yin και yang) θεωρήσεων μπορούμε να ελπίζουμε για πραγματική ανάπτυξη και επιβίωση.

Υπάρχει σήμερα πολλή, επί όλων αυτών των θεμάτων, συσσωρευμένη γνώση, της οποίας ο καθένας μας, εκ των πραγμάτων, κατέχει μόνο ένα πολύ μικρό τμήμα, και τούτο έχει ως αποτέλεσμα οι γιατροί διαφόρων ειδικοτήτων να χάνουμε όλο και περισσότερο τις δυνατότητες και γέφυρες επικοινωνίας μεταξύ μας. Καθίσταται απόλυτα αναγκαία, περισσότερο από ποτέ άλλοτε, μια διεθνής και συνεχής διεπιστημονική προσπάθεια, για να επιτευχθεί σύνθεση της απέραντης, διασκορπισμένης, εξειδικευμένης πληροφορίας, τεχνογνωσίας και εμπειρίας (δυτικής και ανατολικής) και τα πορίσματα της συνθετικής επεξεργασίας να γίνουν προσιτά σε όλους μας. Τα προσπελάσιμα συμπεράσματα αυτής της συνθετικής προσπάθειας θα μας εφοδιάσουν με τη συνολική δυνατή,

βασική, γενική, θεωρητική και πρακτική γνώση και θα θέσουν το απαραίτητο πλαίσιο για μια πολύπλευρη και σε βάθος αντιμετώπιση των προβλημάτων υγείας.

Στην εποχή του παραλόγου, του πολυεστέρα, του γενικού μεταπρατισμού, του άνευ προηγουμένου καταναλωτισμού, των πλαστικών ιδεών, των συνθετικών τροφίμων, της αχαλίνωτης καταστροφής του περιβάλλοντος, της υπερπαραπληροφόρησης, και ως εκ τούτου, του αποπροσανατολισμού, υπάρχουν ακόμα κάποια περιθώρια για αντίδραση. Οι δυσκολες, για έξι χρόνια, πανεπιστημιακές σπουδές μας, η εξειδίκευσή μας ακολούθως για άλλα έξι χρόνια, κάτω από πολύ σκληρές εργασιακές συνθήκες, η διά βίου εκπαίδευσή μας, η συνεχής ετοιμότητα και ενασχόλησή μας με την υγεία, την αρρώστια τη ζωή και τον θάνατο επιβάλλουν την πιο ενεργό συμμετοχή μας στο κοινωνικοπολιτικό γίγνεσθαι και μία φιλοσοφικοϊατρική –όχι μονοδιάστατη– προσέγγιση της υγείας και της αρρώστιας. Η Ιατρική είναι μεγάλη και όχι μόνο επιστήμη.

ΓΕΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Ίλιτς Ιβάν: *Περιορισμοί στην ιατρική. Ιατρική νέμεση. Αλλοτρίωση της υγείας*. Εκδοτική ομάδα, Θεσ/νίκη, 1988.
2. Ιπποκράτους Άπαντα: Τόμος 5, *Διαιτητική - Θεραπευτική Ι*, Εκδ. Κάκτος, Αθήνα, 1992.
3. Κουμεντάκης Π.: *Επανάσταση στα προβλήματα υγείας, αρρώστιας και ίασης*. (Φυσική υγιεινή-Ορθοβιονομική). Εκδ. Π. Καλκατζάκος, Αθήνα 1974.
4. Micozzi M.S., editor: *Fundamentals of Complementary and Alternative Medicine*. Churchill Livingstone, New York, 1996.

Serge Moscovici

Η ΨΥΧΑΝΑΛΥΣΗ, Η ΕΙΚΟΝΑ ΤΗΣ ΚΑΙ ΤΟ ΚΟΙΝΟ ΤΗΣ

Μέσα από την ανάλυση συνεντεύξεων, ερωτηματολογίων και άρθρων του Τύπου εξετάζεται ο τρόπος με τον οποίο μια καινούργια επιστήμη, η ψυχανάλυση, διαδίδεται μέσα σε ένα συγκεκριμένο πολιτισμικό πλαίσιο, πώς αναπλάθεται κατά τη διαδικασία διάδοσής της και πώς ενσωματώνεται σε ένα οικείο ερμηνευτικό σύστημα αλλάζοντας την αντίληψη που έχουν οι άνθρωποι για τον εαυτό τους και το περιβάλλον τους.

John Wilkes

ΟΙ ΙΛΛΥΡΙΟΙ

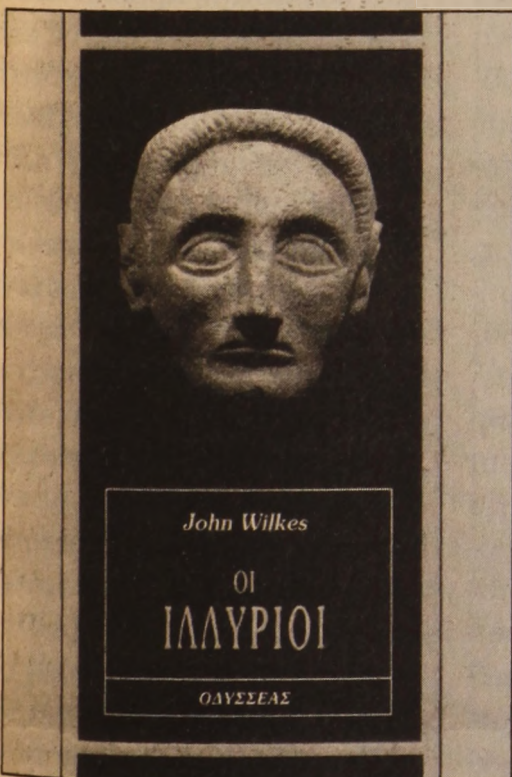
Όλα τα στοιχεία για τον υλικό πολιτισμό, τη θρησκεία, τα έθιμα, την τέχνη και τη γλώσσα του μυστηριώδους γειτονικού μας λαού που κατοικούσε κατά την προϊστορική, ελληνική, ρωμαϊκή και μεσαιωνική περίοδο στα εδάφη της σημερινής Αλβανίας και της πρώην Γιουγκοσλαβίας.

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ ΑΠΟ ΤΙΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

οδυσσέας

ΑΝΔΡΕΑ ΜΩΡΑΪΤΗ 3 - 114 71 ΑΘΗΝΑ
ΤΗΛ. 36.24.326, 36.25.575 - FAX 36.48.030
<http://www.vivliopolis.gr>
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ: ΣΤΟΑ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ
ΠΕΣΜΑΖΟΓΛΟΥ 5 - ΤΗΛ. 32.12.111

Το εφεύρημα της εθνικοφροσύνης

του Αλέξανδρου Καζαμία

Η τομή που επέφερε ο εμφύλιος πόλεμος στην εξέλιξη της ελληνικής ιδεολογίας υπήρξε από κάθε άποψη ριζική. Στη θέση της αντιπαράθεσης ανάμεσα στον ευρωπαϊσμό και στον εθνικισμό που κυριάρχησε από την Ανεξαρτησία έως το μεσοπόλεμο, ο εμφύλιος ήρθε να τοποθετήσει μια νέα σύγκρουση: εκείνην ανάμεσα στην Αριστερά και στο καινούργιο ιδεολόγημα της εθνικοφροσύνης. Πενήντα χρόνια, όμως, μετά τη λήξη του εμφυλίου, η έννοια της εθνικοφροσύνης παραμένει όσο θολή και απροσδιόριστη υπήρξε και στα είκοσι πέντε χρόνια κατά τα οποία αποτέλεσε την επίσημη ιδεολογία του μετεμφυλιακού καθεστώτος. Διότι ο κατοπινός εξορκισμός της ως μιας ακροδεξιάς ιδεολογίας αφήνει ακόμα μετέωρο το ερώτημα του πώς ταυτίστηκε με αυτήν ολόκληρο το βενιζελικό κίνημα των πολιτικών ελευθεριών και της κοινοβουλευτικής δημοκρατίας.

Εκείνο που προκαλεί αρχικά εντύπωση είναι πώς, για μια έννοια που υιοθετήθηκε ως η επίσημη ιδεολογία του κράτους από το 1949 μέχρι το 1974, δεν βρέθηκε ποτέ κανείς να γράφει έστω ένα δοκίμιο ή εγχειρίδιο όπου να προσδιορίζει τις ιδέες και τις αρχές της. Πρόκειται για ένα πρωτοφανές φαινόμενο που αν συγκριθεί με τα αναρίθμητα βιβλία που έχουν γραφτεί για το συντηρητισμό, το φιλελευθερισμό και το σοσιαλισμό, βάσιμα δημιουργεί την υποψία ότι ίσως τελικά η εθνικοφροσύνη να μην ήταν ιδεολογία με την πραγματική σημασία της λέξης. Άλλωστε, πέ-

ρα από την ολοκληρωτική καταδίκη του κομμουνισμού, η εθνικοφροσύνη ποτέ δεν άρθωσε κάποιες θετικές/δεοντολογικές ιδέες που να προσέβλεπε στην πραγματοποίησή τους. Ακόμα και στο θεμελιώδες ζήτημα της εθνικής ενότητας, υπήρξε πάντα ασαφής ανάμεσα στη γραμμή της «ειρήνευσης» ή και της «εθνικής λήθης», που πρέσβευε τη σταδιακή ενσωμάτωση της Αριστεράς στον εθνικό κορμό, και στη γραμμή της «εθνικής καθαρότητας», που θεωρούσε οποιαδήποτε επιείκεια προς τους διωκόμενους του εμφυλίου ως «συνδοιοπορία» με το ΚΚΕ. Με άλλα λόγια, όσο εύ-

γλωττα άρθρωνε τι δεν ήταν, άλλο τόσο άναρθρα η εθνικοφροσύνη απέκρυπτε τι ήταν. Γι' αυτό και πολύ σωστά έχει υποστηριχθεί πως η εθνικοφροσύνη υπήρξε πρωταρχικά ένας φανατικός αντικομμουνισμός.

Η ΠΑΡΕΡΜΗΝΕΙΑ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΟΦΡΟΣΥΝΗΣ

Ταυτόχρονα όμως, στις ελάχιστες ιστορικές πραγματείες που καταπιάστηκαν με την έννοια αυτή, η εθνικοφροσύνη έχει αντιμετωπιστεί ως γνήσια ιδεολογία με θετικό περιεχόμενο, ενώ και η ίδια η λέξη από μόνη της υποδηλώνει πως αναφέρεται σε κάποια «φρονήματα» που αφορούν την προσήλωση στο εθνικό ιδανικό. Ο Κωνσταντίνος Τσουκαλάς, που παραμένει ίσως ο πιο συστηματικός μελετητής της μετεμφυλιακής ιδεολογίας,¹ αν και συλλαμβάνει την εθνικοφροσύνη ως «αμυντικό ιδεολογικό σύστημα» και βλέπει την «αδυναμία της να προτείνει οποιαδήποτε δική της συγκροτημένη και “επιτευγματική” θετική ταξική επιχειρηματολογία», της προσδίδει εντούτοις μια σειρά από θετικές ιδέες: (α) Έναν «νέο εθνικισμό», έστω «οπισθοδρομικό και εσωστρεφή», που διέφερε από τον προγενέστερο στο ότι «δεν εντασσόταν σε ένα γενικό και σφαιρικό αλτρωτικό πρόγραμμα». (β) Την αναβίωση «των αξιωμάτων της δικτατορίας του Μεταξά» και συγκεκριμένα τους όρους «έθνος, στρατός, οικογένεια, θρησκεία, ελληνικότητα και παράδοση, γλώσσα και αγνότητα». (γ) Μια «αυστηρή και συστηματοποιημένη» προσπάθεια «εθνικιστικής αναγέννησης» που δεν άφησε «σχεδόν καθόλου περιθώρια για οποιοδήποτε έντονο λαϊκιστικό λόγο αμφισβήτησης του κατεστημένου» που, κατά τη γνώμη μου, «ακόμη και ο Μεταξάς είχε ενσωματώσει [σ]το δικό του εθνι-

κισμό». Τονίζοντας πως στο καινούργιο λεξιλόγιό της μετ' ακρόφημες εκφράσεις «εαμίσλάβοι», «συμμοριτοπόλεμος» κ.λπ., εξοστρακίστηκε η λέξη «λαός»,² ο Τσουκαλάς συμφωνεί πως η εθνικοφροσύνη επιφέρει τη σύγκρουση «έθνους κατά λαού» που υποστηρίζει ένας άλλος μελετητής της.³

Αρχικά, τούτη η ανάλυση είναι ανακριβής. Ο νέος εθνικισμός της μετεμφυλιακής περιόδου εντασσόταν σε ένα σφαιρικό αλτρωτικό πρόγραμμα και το αίτημα της «Ένωσης» με την Κύπρο πήρε τεράστιες διαστάσεις αμέσως μετά τον εμφύλιο στο πλαίσιο μιας προσπάθειας αναβίωσης του αλτρωτικού οράματος της μεγάλης ιδέας, παρ' όλο που προσέκρουε διαρκώς στην πολιτική εξάρτησης πάνω στην ΗΠΑ. Εξίσου εσφαλμένη είναι και η εντύπωση πως υπήρχε μεγαλύτερη ανοχή στην αμφισβήτηση του κατεστημένου από το καθεστώς του Μεταξά που είχε κατηγορήσει όλα τα κόμματα, αφού, παρ' όλους τους διωγμούς, τις εκτελέσεις και τις παρενοχλήσεις, η ΕΔΑ κατάφερε να γίνει αξιωματική αντιπολίτευση το 1958. Τέλος, η λέξη «λαός» όχι μόνο δεν εξοστρακίστηκε, μα επαναλαμβάνονταν κατά κόρον σε μια λαϊκιστική προσπάθεια κινητοποίησης των μαζών κατά του κομμουνισμού. Ενδεικτικά, στην ομιλία του στη Βουλή στις 27 Νοεμβρίου 1953, ο τότε πρωθυπουργός Παπάγος ανέφερε τη λέξη «λαός» δέκα φορές στις πρώτες δεκαπέντε προτάσεις του, ενώ οι πρακτικογράφοι την κατέγραφαν με κεφαλαίο αρχικό όποτε συνάδευε το επίθετο «ελληνικός».⁴ Στην πραγματικότητα, με στήριγμα μια αξιολογη λαϊκή μάζα, η εθνικοφροσύνη πολέμησε διαταξικά και με οξύ λαϊκισμό όχι το λαό μα, ακόμη χειρότερα, τα φρονήματα μιας μεγάλης μερίδας του που ήθελε να σκέφτεται ελεύθερα έξω

Η καρδιά του προβλήματος, με την ανάλυση αυτή όμως, βρίσκεται στη σύλληψη της εθνικοφροσύνης ως μιας γνήσιας ιδεολογίας, με περιεχόμενο που ποτέ της δεν απέκτησε. Ανεξάρτητα από το βαθμό στον οποίο αυτό θα αύξανε ή θα μείωνε τις ηθικές ευθύνες όσων έδρασαν στο όνομά της, πρέπει να διευκρινιστεί ότι η εθνικοφροσύνη δεν ήταν ιδεολογία, μα ένα πολιτικό σύνθημα κενό ιδεολογικού περιεχομένου, ένα σύμβολο αντικομμουνιστικής ενότητας που χρησιμοποιήθηκε ως υποκατάστατο της ιδεολογίας που το μετεμφυλιακό καθεστώς μέσα στον αυταρχικό φανατισμό του δεν μπορούσε να αρθρώσει. Πιο συγκεκριμένα, πρόκειται για μια ιδεολογικά ανεπεξέργαστη πολιτική κουλτούρα, οικοδομημένη πάνω σε σοβινιστικά στερεότυπα, που θέλησε να παραστήσει τη δήθεν επεξεργασμένη ιδεολογία για δύο θεμελιώδεις λόγους:

Ο δεύτερος λόγος για τον οποίο η εθνικοφροσύνη υπήρξε κενή περιεχομένου αφορά

[illegible]

καταβιβάζω ἀποστόλως τὸ πᾶν καὶ τὴν παρακλήσεως οὐτοῦ σου καὶ ἰσοκρίαν πάντων
 δίδω κατὰ καιροῦ καὶ εἰς ποικίλων μέσων ἀποκαταστήσαν τὴν ἀπειροσθέντη
 τὴν τιμὴν τῆς κατὰ τὴν ἡ δὲ θέλεις τὴν ἐκφορὰν ἔσονται τῶν κατὰ τὴν ἰσχυρῶ
 δευτέρων καὶ εἰς καιροῦς ἐκτελεῖς ὑπὲρ τὴν προσδοκίαν καὶ ἀγαθὰ πάντα.
 Ὅμοιος ἐστὶν ὅτι ἀμείψωμεν συντάξας τὴν ἰσχυρὴν τὴν ὁρμήν καὶ ὅτι δὲν οὐδὲν
 εἰς τὸ μέλλον εἰς ἀναπαύειν καθύπερθε ἀναστροφῆς κατὰ τοῦ κρητοῦτος καὶ
 σῴτως.

177 520a, 17 16. 7. 19.

«Καταδικάζω το ΚΚΕ και τας παραφυάδας αυτού...»

«Είχα λάβει μέρος σε μία πορεία ειρήνης παρασυρθείς από κάποιους αδελφικούς φίλους τους οποίους δεν γνώριζα στην αρχή ότι πήγαιναν για το κακό μου. Με παράσυραν, αλλά με κόπο κατάλαβα λίγο τον εαυτό μου και μπήκα στο νόημα της ζωής. Είπα μόνος μου ότι αυτός ο δρόμος που πήρα δεν είναι σωστός, τους απέφυγα τελείως και έγινα ο χειρότερος εχθρός τους. Μου έδιναν και διάβαζα αυτήν την πρόστυχια εφημερίδα την Αυγή. Σ' αυτό το διάστημα με πήραν και πήγαμε μια εκδρομή στον Κάλαμο και στον Άγιο Γιάννη τον Ρώσσο. Πάντως από τώρα και στο εξής ορκίζομαι ότι έχω αλλάξει μυαλό, γιατί είδα πώς πήγαιναν με κάθε τρόπο να παρασύρουν τον κόσμο, να τους κάνουν όλους σκλάβους τους, να δουλεύουμε εμείς τα κορόιδα για να ζούνε αυτοί. Ο πατέρας μου, και αυτός είχε κάποια σχέση, αλλά το συζητήσαμε ότι δεν βαδίζαμε καλά και τρέξαμε στην Αστυνομία και δήλωσα μετάνοια».

«Καταδικάζω ωσαύτως το ΚΚΕ και τας παραφυάδας αυτού ΕΔΑ και Νεο-
λαϊκόν ΛΑΜΠΡΑΚΗ διότι κατά καιρούς και διά ποικίλων μέσων επεβουλεύ-
θησαν την ακεραιότητα και την τιμήν της Πατρίδος, η δε θέσις των εκάστο-
τε έναντι των Μεγάλων Εθνικών θεμάτων και εις κρίσιμους στιγμάς υπήρξε
προδοτική και εγκληματική.

Ομοίως δηλώ ότι αβιάστως συνέταξα την δήλωσιν ταύτην και ότι δεν δ' αναμειχθώ εις το μέλλον εις ενεργείας και πράξεις στρεφόμενας κατά του κρατούντος καθεστώτος*.

Ο ΣΚΟΤΑΔΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΟΦΡΟΣΥΝΗΣ

Πρώτον, ανήκει στην ευρύτερη προσπάθεια δαιμονοποίησης της Δεξιάς εκ μέρους όσων επιμένουν να δίνουν άλλοθι στους κληρονόμους της βενιζελικής παράδοσης για όσα συ-

εκδοσεις παπαζηση απο το 1929

ΜΟΛΙΣ ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ

ΠΑΠΑΚΟΓΚΟΣ ΚΩΣΤΗΣ
ΚΑΠΕΤΑΝ ΜΑΡΚΟΣ

Ο εμφύλιος πόλεμος στην Ελλάδα 1945-1949

(Δίτομη έκδοση)

Πρόκειται για την πρώτη αγωνιστική βιογραφία του θρυλικού πολέμαρχου του Δημοκρατικού Στρατού, πρωθυπουργού της κυβέρνησης του βουνού, αλλά και αποδιοπομπαίου τράγου από την ορθόδοξη ηγεσία του Νίκου Ζαχαριάδη.

Η εξιστόρηση εκτείνεται σε όλη την ηπειρωτική Ελλάδα και τα νησιά, αναζωντανεύει τα κορυφαία περιστατικά της εποχής και μνημονεύει πρόσωπα και πράγματα που σφράγισαν το μέλλον της χώρας. Ιδιαίτερα όμως στέκεται στις εσωτερικές διαμάχες των επαναστατών, εκεί που ο τυφλός δογματισμός και η προσωπολατρία συχνά φτάνουν ως το στυγερό συντροφικό έγκλημα. Παράλληλα, σημαδεύει τα τρομερά λάθη στρατηγικής και τακτικής που διαπράχθηκαν, τις ακρότητες και τους εγωκεντρικούς που οδήγησαν το ένοπλο δημοκρατικό κίνημα στην καταστροφή.

Η σύνθεση του βιβλίου βασίστηκε κυρίως σε συνεντεύξεις του συγγραφέα με βετεράνους του εμφύλιου, στη μακρόχρονη συνεργασία του με τον ίδιο τον Μάρκο, καθώς και στις πιο έγκυρες γραπτές μαρτυρίες. Τα κείμενα συνοδεύονται από σπάνιο και καλοδιατηρημένο φωτογραφικό υλικό. Η συγγραφή του βιβλίου απαίτησε δώδεκα ολόκληρα χρόνια.

Σχήμα 21x14,

Σελίδες 856 & 32 μη αριθμημένες με 77 φωτογραφίες

KΕΝΤΡΙΚΟ: ΝΙΚΗΤΑΡΑ 2 - 106 78 ΑΘΗΝΑ
ΤΗΛ.: 38 22 496, 38 38 020 FAX: 38 09 150

ΥΠΟΚ/ΜΑ: ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ 11 - ΣΤΟΑ ΑΡΣΑΚΕΙΟΥ
ΠΕΣΜΑΖΟΓΛΟΥ 5 - 105 64 ΑΘΗΝΑ
ΤΗΛ.: 32 16 148 FAX: 33 13 074, e-mail: papazisi@otenet.gr

νέβησαν μετά τον εμφύλιο.

Δεύτερον, οφείλεται στην επιμονή αναγωγής της βίας στις ιδεολογίες κι όχι στο ήθος των ανθρώπων που την ασκούν και στη σχέση τους με την εξουσία.

Τέλος, οφείλεται στο ότι αυτοί που θεωρούν την εθνικοφροσύνη ιδεολογία, έστω κι αν την επικρίνουν, κατά βάθος αποδέχονται πως είναι δυνατό να υπάρξει κάτι που να λέγεται «εθνικό» και «αντεθνικό» φρόνημα, «ελληνικές» και «ανθελληνικές» αξίες. Επικρίνουν την εθνικοφροσύνη όχι γιατί χρησιμοποίησε σαν βάση της γελοία κριτήρια κατάταξης των ανθρωπίνων πεποιθήσεων, αλλά γιατί τα κριτήρια αυτά χρησιμοποιήθηκαν σε βάρος αυτών που ενδεχομένως δεν τα άξιζαν, από εκείνους που, ενδεχομένως, πληρούσαν πιο καλά τις προδιαγραφές τους. Κατά βάση όμως κι αυτοί σκέφτονται ακριβώς όπως οι εθνικόφρονες, χρησιμοποιώντας το δικό τους μεταλλαγμένο λεξιλόγιο που χωρίζει τις ιδέες σε «πατριωτικές» και «αντιπατριωτικές», «λαϊκές» και «αντιλαϊκές», αρνούμενοι πεισματικά να τις κρίνουν με τα μόνα κριτήρια που τους αρμόζουν, δηλαδή με βάση την ορθότητα, την ευρηματικότητα, και τη σχέση τους με την πραγματικότητα.

Ίσως να έχει περάσει πλέον ο απαιτούμενος χρόνος για να μπορέσουμε να δούμε ότι το ζήτημα δεν αφορά τον πατριωτισμό της Αριστεράς ή των εθνικοφρόνων, μα την εκ μιας αρχής απόρριψη ολόκληρης αυτής της πατριδοκάπηλης νοστορπίας που γέννησε την εθνικοφροσύνη και, κατόπιν, την εξίσου πατριδοκάπηλη αντίληψη που θέλησε να την αναγάγει σε γνήσια ιδεολογία. Ίσως να είναι πλέον καιρός να διαχωρίσουμε ανάμεσα στο ιδεολογικό μηδενικό που σκέπαζε ο μανδύας της εθνικοφροσύνης και στις παραβιά-

σεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων που διαπράχθηκαν στο όνομά της ενόσω δεν χρειάζονταν καμιά ιδεολογία για να διαπραχθούν αφού ούτε είχαν τη ρίζα τους, ούτε πρέπει να μπορούν να βρίσκουν το άλλοθι τους στις ιδέες. Ήταν εγκλήματα που αφορούσαν την ανώμαλη σχέση όσων τα διέπραξαν με την εξουσία και με τα μέσα της.

Κι όταν ο Παναγιώτης Κανελλόπουλος έλεγε «και τύποις μη δρων κομμουνιστής... και αυτός ακόμη προβαίνει εις βίαιαν σκέψιν... Και εφ' όσον είναι βίαια η σκέψις είναι κατ' ουσίαν πράξις»⁶ δεν διατύπωνε καμιά φιλοσοφική ή ιδεολογική θέση. Έκανε την ίδια χοντροκομμένη ανοησία με κάποιο χαρακτήρα του Πιραντέλλο που κατηγορούσε για μοιχεία τη γυναίκα του επειδή είδε στον ύπνο της πως ήταν με άλλον άνδρα. Αυτά είναι τιποτένια λόγια ενοχής που υποτιμούν τη νοημοσύνη για να δικαιολογήσουν τα αδικαιολόγητα. Πρόκειται για τον ίδιο το σκοταδισμό, για φαρισαϊσμό επίσης, μα σε καμιά περίπτωση όμως δεν πρόκειται για ιδεολογία.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Βλ. Κ. Τσουκαλά *Ελληνική Τραγωδία* (Νέα Σύνορα, 1981) κεφ. 8 και του ιδίου, «Η ιδεολογική επίδραση του εμφύλιου πολέμου» στο Τζων Ιατρίδης (επιμ.) *Η Ελλάδα στη δεκαετία 1940-1950* (Θεμέλιο, 1984), σ. 561-594.
2. Όλα από τον Κ. Τσουκαλά «Η ιδεολογική επίδραση του εμφύλιου πολέμου», ό.π. σ. 574-577.
3. Βλ. Ν. Αλιβιζάτου, «“Έθνος” κατά “Λαού” μετά το 1940» στο Δ.Γ. Τσαούση (επιμ.) *Ελληνισμός και Ελληνικότητα* (1983).
4. Πρακτικά Βουλής, 27.11.1953.
5. Μίκη Θεοδωράκη *Οι δρόμοι του Αρχάγγελου*, τόμος Ε', (Κέδρος, 1995) σ. 64-68.
6. Πρακτικά Βουλής, 21.2.1955.

Για μια Μεγάλη Ελεύθερη Ευτυχισμένη Ελλάδα

Όταν μετά τό Δεκεμβριανό Κίνημα καί τή Βάρκιζα ἄρχισε ἡ συγκρότησις τοῦ Ἐθνικοῦ μας Στρατοῦ, ἐξεδηλώθηκαν σοβαρά κρούσματα ἀπειθαρχίας καί ἐπίμονες κομμουνιστικές προσπάθειες πρὸς διάλυσιν τούτου καί προσχώρησιν τῶν ὁπλιτῶν στίς τάξεις τῶν Κομμουνιστῶν. Ἦταν τά μικρόβια μιᾶς μεταδοτικῆς ἀρρώστειας πού ἐκαλλιέργησε ὁ Σλαβικός Κομμουνισμός στό ἔδαφος τῆς δούλης πατρίδος μας μέ τό σπόρο τῆς ἀθλιότητος καί τόν πόθο τῆς Ἐλευθερίας. Μ' αὐτά τα λόγια προλογίζεται ὁ κατάλογος τῆς φωτογραφικῆς ἐκθεσῆς «Μακρόνησος» που πραγματοποιήθηκε στο Ζάππειο τῶν Ἀπριλίου τοῦ 1949.

Τα προσόντα τῆς Μακρονήσου ἦταν «ἡ μοναξιά καί αὐτή ὄχι γιά ποινῇ τῶν ἀνθρώπων πού θά ζοῦσαν ἐκεῖ, ἀλλά διότι μέσα σ' αὐτή θά τοὺς ἐδίδοτο ἡ εὐκαιρία τοῦ αὐτοστοχασμοῦ καί τοῦ αὐτοελέγχου μακριά ἀπό

κάθε ἐξωτερική σατανική ἐπίδραση σάν τοὺς ἁμαρτωλοὺς στό Μοναστήρι».

Ἡ ἐκθεση καί ἡ ἐκδοση τοῦ σχετικοῦ καταλόγου πραγματοποιεῖται ὡς ἀπάντησις στο «θόρυβο εἰς βάρος τοῦ συντελουμένου ἐκεῖ ἔργου».

Σε ἀπάντησι, λοιπόν, τῶν καταγγελιῶν ἀπὸ τὸν «Ριζοσπάστη, τὸν Ρίζο τῆς Δευτέρας, τὴν Εὐλεύθερη Ελλάδα», ὅπως ἀναφέρεται στὸν κατάλογο τῆς ἐκθεσῆς, ἀλλὰ καί καταγγελιῶν που προέρχονται ἀπὸ τὸ ἐξωτερικό, σε χαρακτηρισμοὺς τῆς Μακρονήσου ὡς «Νταχάου», ὡς κάτεργο ἢ ὡς τόπο μεσαιωνικῶν βασανιστηρίων δημιουργεῖται αὐτό τὸ ἐντυπο που προβάλλει τὸν «παιδαγωγικό» καί «διαφωτιστικό» χαρακτήρα τῆς Μακρονήσου καί βασίζεται στὴν Ἐθνική, Κοινωνική καί Ἡθικοχριστιανική διαπαιδαγώγησι.

Ἰδοὺ οἱ γενικὲς ἀρχές:

«1) Δημιουργία στοργικοῦ περιβάλλοντος καί ἀτμοσφαιρᾶς ἐμπιστοσύνης, μέ ἐπίδειξη εὐλικρινοῦς καί ἴσου ἐνδια-

φέροντος γιά τίς ἀτομικὲς ὑποθέσεις ὅλων τῶν ὁπλιτῶν.

2) Ἐμφάνισις ἀνωτέρου ἥθους, πολιτισμένης συμπεριφορᾶς καί ἀμέμπτου κοινωνικῆς παραστάσεως ἐκ μέρους τῶν ἀξιωματικῶν τῶν Μονάδων γιά νά μποροῦν νά προβάλλουν τὸν ἑαυτό τους ὡς παράδειγμα πρὸς μίμησιν.

3) Ἀπασχόλησις ὅλων τῶν ἐκεῖ ἐκπαιδευομένων ὁπλιτῶν ὠρισμένες ὥρες τῆς ἡμέρας σέ διάφορες ἐργασίες πού ἀποσκοποῦν στή βελτίωσι τῶν ὅρων διαβίωσης αὐτῶν τῶν ἰδίων ἀναλόγως τῆς εἰδικότητος ἐκάστου ὅπως γίνεται σ' ὅλους τοὺς στρατοὺς τοῦ κόσμου. Κοινὰ στοὺς εἰδικευμένους στρατιῶτες μαθαίνουν τέχνες καί ἄλλοι γιά τὴν μετέπειτα ἰδιωτικὴ τους ζωή.

4) Ἐθνική, Κοινωνική, Ἡθική καί Χριστιανική διδασκαλία ὡς θέσις καί ὡς ἀντίκρουσις τῶν κομμουνιστικῶν θεωριῶν.

5) Χρησιμοποίησης τῶν

ἰδίων ἀνανηψάντων ὁπλιτῶν γιά διαφωτιστικὲς ὁμιλίες, σέ ὅσον τό δυνατόν μεγαλύτερη ἔκτασι.

6) Ἀνάπτυξις τῆς ψυχαγωγίας μέ προσαρμογὴ στὸν ἔθνικό, κοινωνικό καί μορφωτικό σκοπὸ πού ἐπιδιώκει ἡ ὅλη προσπάθεια τῆς Μακρονήσου.

7) Πρακτικὴ ἐκδήλωσις τοῦ ἐνδιαφέροντος τῆς Διοικήσεως γιά τὴν ἀνάπτυξη ἢ τὴ βελτίωσι τῶν ἀτομικῶν ἱκανοτήτων πού θά εἶναι χρήσιμες στὸν πολιτικό βίον τῶν ὁπλιτῶν. (Συνεργεῖα Τεχνικῆς ἐκπαιδεύσεως, Σχολεῖα ἀγραμμάτων κ.λ.π.)».

Ἀλλὰ ἐνδιαφέρον παρουσιάζουν οἱ «εγγραφές» στο βιβλίο ἀσθενῶν που παρουσιάζονται σε φωτολιθογραφικὴ ἀναπαραγωγή καί ὅπου οἱ γιατροὶ εμφανίζουν τοὺς «μώλωπες σε ἀμφότερα τὰ κάτω ἄκρα» — προφανῶς πρόκειται γιά φάλαγγα — ὅτι οφείλονται σε... αυτοκινητιστικὸ ἀτύχημα.

Εἰσὺς	Ὀνοματεπώνυμον	Ποσὶς ἐν ἡμέρᾳ	Ποσὶς ἐν μηνί
1	Πατριώτης Σωφρον	Δοθὶν	
2	Δοξαδάκης Δημήτριος	Δοθὶν	Μεταξὺ
3	Μαλούτης Δημήτριος	Δοθὶν	Δόξα Δοξαίμιοι τραύματος
4	Ἀγγελίδης Ἀγγελος	Καταβολὴν	Δοξαίμιοι
5	Εὐσταθίου Ταξιάρχος	Γρίπη	ἐν αὐτοῖς
6	Πατεράκης Κωνσταντῖνος	Ἐλάραι	Εὐχαρίστας
7	Σωφρονίου Μάρκος	Μοταρίτις	
8	Μωραΐτης Ἰωάννης	Μοτοπέδ	σέ ἀμφότερα τὰ κάτω ἄκρα
9	Μπαρβίτης Ἀναστάσιος	Εὐχαρίστας	ἐν αὐτοῖς

Εἰσὺς	Ὀνοματεπώνυμον
1	Μεταξὺ
2	
3	
4	
5	
6	
7	
8	Εὐχαρίστας
9	Εὐχαρίστας

Το Κράτος, η Λευκή Τρομοκρατία και ο Εμφύλιος Πόλεμος

του Γιάννη Σακκά

Φέτος συμπληρώνονται ακριβώς πενήντα χρόνια από τον τερματισμό του τραγικότερου σπαραγμού που έπληξε τον τόπο κατά την περίοδο της νεότερης εθνικής μας ιστορίας. Μαζί με τη ρωσική επανάσταση (1917-21), τον ισπανικό εμφύλιο (1936-39) και τα πρόσφατα γεγονότα της διάλυσης της Γιουγκοσλαβίας, ο ελληνικός εμφύλιος συγκαταλέγεται στις τέσσερις μεγάλες εσωτερικές συγκρούσεις της Ευρώπης τον 20ό αι.

Οι ρίζες της αδελοφονίας του σύρραξης στην Ελλάδα μπορούν να ιχνηλατηθούν στα χρόνια της Κατοχής και κυρίως στην περίοδο της λεγόμενης «λευκής τρομοκρατίας» (1945-46). Κατά τη διάρκεια της Κατοχής προκλήθηκαν δύο είδη εμφύλιας διαμάχης: η μία άρχισε το 1941 ανάμεσα στους αντιστασιακούς και τους συνεργάτες των Γερμανών, και η άλλη το 1943 ανάμεσα στις αντιστασιακές οργανώσεις (πρώτα μεταξύ ΕΑΜ/ΕΛΑΣ και ΕΔΕΣ και έπειτα μεταξύ ΕΑΜ/ΕΛΑΣ και ΕΚΚΑ). Οι διαμάχες αυτές επέφεραν μια ιδεολογική και πολιτική πόλωση, η οποία οξύνθηκε τον Δεκέμβριο του 1944, όταν, έξι μήνες πριν από το τέλος του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, βρετανικές στρατιωτικές δυνάμεις επενέβησαν απροκάλυπτα για να συντρίψουν το ισχυρό ΕΑΜικό κίνημα.

Η συνθήκη της Βάρκιζας, που υπογράφηκε στις 12 Φεβρουαρίου 1945, αποσκοπούσε άμεσα στον τερματισμό της σύγκρουσης και μακροπρόθεσμα στην πολιτική εξομάλυνση. Όμως η χρονιά αυτή (1945) σήμανε για την Ελλάδα μια παλινδρόμηση που έφερε πολλά δεινά και κράτησε το λαό στην εθνική διαίρεση και καθυστέρηση για πολλές δεκαετίες. Ήταν τότε η ευκαιρία ο λαός να λησμονήσει, να ενωθεί και, ενωμένος, να προχωρήσει στην εθνική αναδημιουργία. Εντούτοις, η μισαλλοδοξία και η αλαζονεία των νικητών δεν το επέτρεψαν. Παραβίασαν τη συμφωνία της Βάρκιζας και έγιναν αίτιοι για τον φοβερό εμφύλιο που επακολούθησε.

Μετά το τέλος των Δεκεμβριανών, το Δεξιό κράτος, που άρχισε μεθοδικά και με γοργούς ρυθμούς να οικοδομείται, για να εκδικηθεί και να περιθωριοποιήσει το ισχυρό ακόμα ΕΑΜ, ενεργοποίησε, με την ανοχή του ξένου «προστάτη» -των Άγγλων- τους δύο βασικούς κρατικούς μηχανισμούς

καταστολής και πολιτικού πειθαναγκασμού: το στρατό και τις δυνάμεις ασφαλείας. Το άρθρο 5 της συμφωνίας της Βάρκιζας προέβλεπε τη δημιουργία νέου στρατού με κανονική επιστράτευση. Όμως το Γενικό Επιτελείο που σχηματίστηκε αποτελούνταν από φανατικούς αντικομμουνιστές, οι οποίοι καθόρισαν όπως αυτοί ήθελαν τη σύνθεση του σώματος των αξιωματικών. Έτσι, από το σύνολο των 800 περίπου αξιωματικών του ΕΛΑΣ που προέρχονταν από το στρατό μόνο ένας αντισυνταγματάρχης και τέσσερις ταγματάρχες κρίθηκαν κατάλληλοι για μόνιμοι αξιωματικοί. Από τους τέσσερις υποστράτηγους του ΕΛΑΣ (Σαράφη, Μάντακα, Μπακιρτζή και Αυγερόπουλο) ούτε ένας δεν κρίθηκε άξιος να ενταχθεί στο στρατό. Συνολικά οι αξιωματικοί του ΕΛΑΣ περιλήφθηκαν στους καταλόγους των αποστράτων. Αντίθετα, πρώην αξιωματικοί των ταγμάτων ασφαλείας έγιναν δεκτοί χωρίς κανένα ενδοιασμό, ενώ προαγωγές που είχαν

αποφασιστεί από κατοχικές κυβερνήσεις επικυρώθηκαν και οι εν λόγω αξιωματικοί με ανώτερους ή ανώτατους βαθμούς μετατάχθηκαν στον νέο στρατό.

Αρχικά τις δυνάμεις ασφαλείας απάρτιζε η εθνοφυλακή, που τη διοικούσαν αξιωματικοί του στρατού. Στις αρχές του 1945 στην εθνοφυλακή υπηρετούσαν κυρίως εθελοντές μέλη αντικομμουνιστικών οργανώσεων και πρώην ταγματασφαλίτες, που είχαν στρατολογηθεί για να πολεμήσουν τον ΕΛΑΣ στα Δεκεμβριανά. Ός τον Μάιο η εθνοφυλακή είχε απλωθεί σ' όλη τη χώρα διαθέτοντας 60.000 άνδρες. Πολλοί απ' αυτούς, υπηρετώντας στους τόπους καταγωγής τους, εκμεταλλεύονταν τη θέση τους, για να συνεχίσουν παλιές έριδες και βεντέτες σε βάρος εαμιτών.

Κατά τα μέσα του χρόνου η εθνοφυλακή μεταβλήθηκε σε σώμα μεθοριακών φρουρών και την αποκλειστική ευθύνη για την τήρηση της τάξης ανέλαβε η χωροφυλακή. Αρκετοί εθνοφύλακες εντάχθηκαν στη χωροφυλακή, ενώ συνέχισαν να υπηρετούν στο Σώμα ανδρες της, που είχαν υπηρετήσει στις κυβερνήσεις Κατοχής. Επίσης εντάχθηκαν στο Σώμα αρκετά μέλη των ταγμάτων ασφαλείας, ορισμένα από τα οποία μάλιστα κατέλαβαν ηγετικές θέσεις.

Τον κύριο ρόλο όμως στη δίωξη της Αριστεράς ανέλαβε το παρακράτος, δηλαδή συμμορίες ατάκτων και αντικομμουνιστικές οργανώσεις. Σε μερικές περιοχές, όπως στη Θεσσαλία και στη νότια Πελοπόννησο, μέχρι τα τέλη του 1946 ή και αργότερα ακόμα, οι συμμορίες ατάκτων ήταν περισσότερες από τις δυνάμεις ασφαλείας. Μεταξύ των κρατικών και παρακρατικών δυνάμεων υπήρχαν φιλικές και συνεργατικές σχέσεις. Μερικοί τρομοκράτες, όπως οι Κατσα-

ρέας, Ζάρας, Τσαούς Αντόν ήταν παλιοί αξιωματικοί του στρατού ή της χωροφυλακής, ενώ άλλοι πήραν αργότερα στρατιωτικούς βαθμούς. Στην Ήπειρο, την εθνοφυλακή αποτελούσαν μέλη του ΕΔΕΣ και στην Πελοπόννησο πολλοί τρομοκράτες, ως έφεδροι του στρατού που ήταν, κατατάχθηκαν στην εθνοφυλακή και αργότερα στη χωροφυλακή ή στις Μονάδες Ασφαλείας Υπαίθρου (ΜΑΥ).

Η πιο σημαντική και φανατική αντικομμουνιστική οργάνωση ήταν η περιβόητη «Χ» του στρατηγού Γρίβα. Τα μέλη της ήταν φανατικοί εθνικόφρονες: πρώην ταγματασφαλίτες, ΕΔΕΣίτες, αστυνομικοί και διάφορα κακοποιά στοιχεία των πόλεων και της υπαίθρου. Συνεργαζόταν στενά με το Γενικό Επιτελείο, ιδιαίτερα με τον διοικητή του Γ' Σώματος Στρατού Κ. Βεντήρη, και με στελέχη του Λαϊκού κόμματος, και ορισμένες φορές μαζί με ληστοσυμμορίτες και χωροφύλακες¹ πρωτοστατούσε στο κυνήγι κεφαλών πρώην ανταρτών του ΕΛΑΣ.

Η λευκή τρομοκρατία πήρε τεράστιες διαστάσεις κυρίως στη Θεσσαλία και τη Στερεά Ελλάδα. Στην Ευρυτανία, για παράδειγμα, το 1945 ήταν μια χρονιά δύσκολη από άποψη ευνομίας και ευταξίας. Το *ουαί τοις ηττημένοις* εφαρμόστηκε κι εδώ. Αμέσως μετά τα Δεκεμβριανά άρχισαν να ιδρύονται στα χωριά σύλλογοι Χιτών και Εθνικές Οργανώσεις Βασιλοφρόνων, που μαζί με τις επίσημες δυνάμεις ασφαλείας (εθνοφυλακή, χωροφυλακή, δασοφύλακες-αγροφύλακες) θα αποτελούσαν τους πυρήνες δράσης κατά των πρώην εαμιτών, ενώ στο Καρπενήσι δημιουργήθηκε ένας σύλλογος εθνικοφρόνων (Ιούνιος 1945)².

Τον πρώτο καιρό οι μορφές δράσης αυτών των συλλόγων και των δυνάμεων ασφαλείας

1945: Όμηροι μπροστά στην οδό Καραγεώργη Σερβίας, στην πλατεία Συντάγματος.

ήταν σχετικά ήπιες: έρευνες στα σπίτια ατόμων χαρακτηρισμένων ως αριστερών, αποκλεισμός τους από τις διανομές τροφίμων και ενδυμάτων που έστελναν το κράτος, η UNRRA, ο Ερυθρός Σταυρός, οι ξενιτεμένοι της Αμερικής, γενικότερα μεροληπτική μεταχείρισή τους, περιορισμός κυκλοφορίας τους, απειλές, ποικίλες αυθαιρεσίες. Έπειτα άρχισαν οι ξυλοδαρμοί, τα βασανιστήρια, οι δολοφονίες.

Από τα μέσα του καλοκαιριού εμφανίστηκαν και ένοπλες τρομοκρατικές ομάδες: του Βουτσέλη, που δραστηριοποιήθηκε με υποκίνηση και ενίσχυση του συλλόγου εθνικοφρόνων Καρπενησίου και δρούσε από τ' Αγραφα ως τις παρυφές του Καρπενησίου· του Καραμπά, που οπλισμένος και τροφοδοτούμενος από τον μεγαλοτσιφλικά Μαλαμούλη δρούσε στην περιοχή Αγράφων-Δολόπων· του Σαμαρά και του Τζιαβού στον τέως δήμο (τ.δ.) Κτημενίων· του Μάκκα, στον τ. δ. Αγραίων κ.ά. Ληστές και τρομοκράτες έφταναν: στα ανατολικά του νομού από τη Φθιώτιδα οι Βουρλάκηδες, που συνεργάζονταν με

ντόπιους τρομοκράτες (Τζιαβό, Κωστορίζο κ.ά.)· στα ΒΑ του νομού από τη Θεσσαλία οι Σουρλαίοι στον τ. δ. Απεραντίων από το Βάλτο. Λήστευαν, έδερναν, κούρευαν γυναίκες, απειλούσαν για χειρότερα, έσπερναν τον τρόπο.

Εντούτοις, η κρατική και ιδιαίτερα η παρακρατική τρομοκρατία στην Ευρυτανία το 1945 δεν έλαβε τις φοβερές διαστάσεις που έλαβε σ' άλλες περιοχές της χώρας την ίδια περίοδο. Η τρομοκρατία στο νομό έφτασε σε κορύφωση αργότερα, το καλοκαίρι του 1946. Ανάγλυφη εικόνα της δραματικής κατάστασης στην Ευρυτανία, κατά την περίοδο 1946-7, μας δίνει ο Γεώργιος Μπουρδάρης (1883-1959), υπουργός Τηλεπικοινωνιών στη μεταπολεμική κυβέρνηση Σοφούλη και υπουργός Συγκοινωνιών στην κυβέρνηση Πλαστήρα (1951-2), σε σειρά επιστολών του που δημοσίευσε το *Βήμα*³. Στη δεύτερη επιστολή του (29 Αυγούστου 1946) περιγράφει τις συνθήκες που επικρατούσαν το καλοκαίρι αυτού του χρόνου ως εξής:

...Άπασα η περιφέρεια της Φθιώτιδος και της Ευρυτανίας

ΤΡΟΜΟΚΡΑΤΕΙΤΑΙ ΑΠΟ ΤΑΣ ΒΑΣΙΛΙΚΑΣ ΣΥΜΜΟΡΙΑΣ, αίτινες υπό την προστασίαν και κάλυψιν της Χωροφυλακής εισέρχονται εις τα χωριά, δέρνουν μέχρι θανάτου τους δημοκρατικούς πολίτας, τινάς φονεύουν ως δήθεν κομμουνιστάς, συγκροτούν βιαίως Συλλόγους Βασιλοφρόνων εις ους υποχρεώνουν να εγγραφούν τους πάντας, τους υποχρεώνουν να τηλεγραφούν ότι... θεωρούν ΥΨΙΣΤΗΝ ΤΙΜΗΝ να είνε Βασιλόφρονες! απαγορεύουν την κυκλοφορίαν και την μετακίνησιν των κατοίκων άνευ αδείας ειδικής του Συλλόγου Βασιλοφρόνων, απαγορεύουν ακόμα και την λέξιν «ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ», ενεργούν εισφοράς τροφίμων και επιτάξεις ζώων, εγκαθιστούν εξεταστικά φυλάκια εις τας δημοσίας οδούς ελέγχοντας τας ταυτότητας και αδείας κυκλοφορίας.

Τους τρομοκράτες τούτους ΣΥΝΟΔΕΥΟΥΝ ΠΟΛΛΑΚΙΣ ΟΙ ΧΩΡΟΦΥΛΑΚΕΣ ΜΕ ΤΟΥΣ ΑΞΙΩΜΑΤΙΚΟΥΣ ΤΩΝ, ενίοτε δε και συλλαμβάνουν οι χωροφύλακες τους δημοκρατικούς πολίτας δια να τους παραδώσουν εις τους Συμμορίτας προς ξυλοδαρμόν...

Παρέστην ο ίδιος μάρτυς εν Καρπενησίω της προσπαθείας ενόπλου χωροφύλακος να συλλάβη τον δικηγόρον Γεώργιον Παπαδογούλαν, πολιτικόν φίλον του κ. Σβάλου, εις τας 7.30 το βράδυ της 30ής Ιουλίου και παραδώση αυτόν εις αναμένοντα εις το σκοτεινόν της πλατείας μέρος τρεις Συμμορίτας της Δεξιάς και σωθέντα χάρις εις την σθεναράν του αντίστασιν και την παρουσίαν εμού και άλλων δεκαπέντε πολιτών εν τη πλατεία.

Εκατονταμελής Συμμορία Βασιλικών με επικεφαλής τον ταγματάρχην των ταγμάτων ασφαλείας Αग्रινίου Τολιόπουλον ΣΥΝΟΔΕΥΜΕΝΗ ΚΑΙ ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΜΕΝΗ ΑΠΟ ΕΚΑΤΟΝ ΠΕΡΙΠΟΥ ΧΩΡΟΦΥ-

ΛΑΚΑΣ υπό τον διευθυντήν χωροφυλακής Καρπενησίου ΜΟΙΡΑΡΧΟΝ ΜΠΙΝΙΑΡΗΝ εισέβαλε εις τους δήμους Κτημενίων και Δολόπων διαπράξασα όργια τρόμου, δείρασα ανηλεώς διαφόρους δημοκρατικούς φίλους του κ. Καφαντάρη πολίτας... και συγκροτήσασα Συλλόγους Βασιλοφρόνων, εγκαταστήσασα φυλάκια ελέγχου και πλείστα άλλα. Ετέρα συμμορία περιήλθε τα χωρία του δήμου Αρακυνθίων τρομοκρατήσασα δι' απειλών και ξυλοδαρμού τους δημοκρατικούς χωρικούς...

Δεν δύναμαι να μεταβώ πλέον ούτε εγώ εις την περιφέρειάν μου, εφόσον ειδοποιήθην παρά πλείστων φίλων να μη μεταβώ διότι διατρέχω τον έσχατον κίνδυνον...

Υπό το κράτος τοιαύτης Βίας και Τρόμου παρασκευάζεται η διενέργεια του κωμικοτραγικού Δημοψηφίσματος⁴. Ενεπνεύσθη εις τους πολίτας της υπαίθρου ο φόβος και ο πανικός ότι, εάν δεν ψηφίσουν Βασιλείαν, θα σφαγούν, θα δαρουν, θα καούν τα σπίτια των και πανικόβλητοι την ημέραν της ψηφοφορίας θα ψηφίζουν Βασιλείαν. Οιοσδήποτε παρατηρητής ευρεθεί εις εκλογικόν τμήμα της υπαίθρου την ημέραν εκείνην θα βεβαιώση εν τούτοις ότι η ψηφοφορία διενεργήθη ΟΜΑΛΩΣ ΚΑΙ ΑΒΙΑΣΤΩΣ, χωρίς να φροντίση να μάθη τα λαβόντα χώραν προηγουμένως...

Στις 7 Ιανουαρίου 1947 έφτασε στο Καρπενήσι από το Αγρίνιο ένα τάγμα ατάκτων του ταγματάρχη Μπούρου, που ήταν μέλος του διοικητικού συμβουλίου του ΙΔΕΑ. Όπως σημειώνει πάλι ο Μπουρδάρης σε άλλη επιστολή του στο Βήμα (16.1.1947) το τάγμα αυτό αποτελούνταν:

εκ διακοσίων πενήντα περίπου ΠΟΛΙΤΩΝ ΕΝΟΠΛΩΝ στρατολογηθέντων ειδικώς μεταξύ των διαφόρων οργανώσεων «Χ» της Αιτωλοακαρνανίας, εξ ων περί τους σαράντα έφε-

ρον αμπέχονον στρατιωτικόν με επικεφαλής τον ταγματάρχη Μπούρον εκ Σταμνά αποτελούντες ως λέγουν ΤΑΓΜΑ ΚΥΝΗΓΩΝ. Το τμήμα αυτό μη λαμβάνον υπ' όψη την παρουσίαν εις Καρπενήσιον τάγματος τακτικού στρατού διέπραττε κάθε είδους αυθαιρεσίες. Ξυλοκόπησαν στο Καρπενήσι ακόμα και εθνικόφρονες, κούρεψαν γυναίκες εξορίστων που τελούσαν υπό την προστασίαν της αστυνομίας και ΔΙΑΜΑΧΑΙΡΑΣ ΕΧΑΡΑΞΑΝ ΕΙΣ ΤΟ ΜΕΤΩΠΙΟΝ ΤΩΝ το γράμμα Χ. Τέτοια ήταν η διαγωγή των ώστε να προκαλέσουν την δυσανασχέτησιν και οργήν ακόμα και των ανδρών του Τάγματος τακτικού στρατού και παρ' ολίγον να επήρχετο σύγκρουσις.

Όπως καταγγέλλει ο Μπουρδάρης με άλλη επιστολή του στο Βήμα (5 Ιουνίου 1947), μετά το τάγμα Μπούρου

τάγμα ΜΑΪ υπό τον ταγματάρχη Παπαγιαννόπουλον, όστις υπήρξε στενός συνεργάτης των Γερμανών, ενσκήψαν εις τον τέως δήμον Απεραντίων, εφόνευσεν άνευ διαδικασίας τινός ή ανακρίσεως ή κατηγορίας τέσσαρας δημοκρατικούς πολίτας... επυρπόλησε σπίτια... και έδειρεν ανηλεώς πολλούς...

Τμήμα εξ εκατόν και πλέον υπό τον αξιωματικόν Παπαθανασίου λυμαίνεται τον Δήμον Καρπενησίον... Προβαίνει εις συλλήψεις, φυλακίσεις και φόνους. Συνέλαβεν και απέστειλεν εις Λαμίαν δι' εκτόπισιν ως κομμουνιστάς δήθεν εικοσάδα και πλέον φιλησύχων κατοίκων του Καρπενησίου, εξ ων ο φιλησυχώτατος Κουτσολουκάς απεβίωσε συνεπεία κτυπήματος, λόγω πτώσεως κατόπιν διαταράξεως φρενικής εκ της αδικαιολογήτου διώξεώς του. Εφόνευσεν τον Ψυλλόπουλον και Γιουρνάν άνευ διαδικασίας τινός. Ενέκλεισε εις το κρατητήριον τον δημοκρατικόν και εντιμότατον πολίτην Νικ. Γεωργίου και τον εφόνευσεν εκεί

μέσα και κατόπιν τον επέταξεν εις την παρυφήν της πόλεως όπου ανευρέθη την πρωίαν το πτώμα του. Η ζωή των ανθρώπων κατέστη το ευθυνότερον πράγμα...⁵.

Η λευκή τρομοκρατία από τη συμφωνία της Βάρκιζας μέχρι τις εκλογές του Μαρτίου 1946 προκάλεσε σ' όλη την Ελλάδα 1.289 δολοφονίες (953 από συμμορίτες, 250 από την εθνοφυλακή, 82 από τη χωροφυλακή, 4 από τους Άγγλους), 6.681 τραυματισμούς, φθορά περιουσιών 18.767 ατόμων και καταστροφή 677 γραφείων του ΕΑΜ⁶. Η κυβέρνηση Σοφούλη (Νοέμ. 1945-Μαρτ. 1946) παραδέχτηκε ότι πάνω από 80.000 άτομα διώχτηκαν ποινικά το 1945 και η βρετανική αστυνομική αποστολή υπολόγισε ότι τον Δεκέμβριο βρίσκονταν στις φυλακές περίπου 19.000 άτομα, σχεδόν όλοι πρώην εαμικοί. Οι συνεργάτες των κατακτητών ήταν ελεύθεροι. Όπως αναφέρει χαρακτηριστικά ο γερμανός ιστορικός H. Richter, «η Ελλάδα ήταν η μόνη χώρα στην Ευρώπη, όπου οι δοσίλογοι ουσιαστικά απέφυγαν την τιμωρία και όπου ο κομμουνισμός αναδείχθηκε σε έγκλημα χειρότερο από τη συνεργασία με τον εχθρό»⁷.

Η λευκή τρομοκρατία ήταν αυτή που ανάγκασε πολλούς Αριστερούς να καταφύγουν πάλι στα βουνά, και όχι κάποια απόφαση του ΚΚΕ για ανταρσία, όπως ορισμένοι υποστηρίζουν. Η μόνη εναλλακτική λύση μπροστά στο έρεβος του επερχόμενου εμφυλίου ήταν ο συμβιβασμός, η σύνεση, η προσπάθεια για συμφιλίωση. Το Δεξιό κράτος όμως, το ισχυρό παρακράτος και οι ξένοι προστάτες είχαν άλλες διαθέσεις και άλλα σχέδια για τη μελλοντική πορεία του τόπου.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Η βιβλιογραφία για τη συγκρότηση και δράση του στρατού, των δυνάμεων

ασφαλείας και των τρομοκρατικών ομάδων τη διετία 1945-46 είναι εκτενής. Εδώ αναφέρουμε ενδεικτικά τα βιβλία των H. Richter, *Η Βρετανική Επέμβαση στην Ελλάδα* (Εστία, 1997), σσ. 182-92 και D. Close, *Ο Ελληνικός Εμφύλιος Πόλεμος 1943-50. Μελέτες για την Πόλωση* (Φιλίστωρ, 1993), σσ. 202-9.

2. Μια παραστατική εικόνα για τη λευκή τρομοκρατία στην Ευρυτανία το 1945 μάς δίνει η εβδομαδιαία εφημερίδα *Τα Ψηλά Βουνά*. Την εξέδιδε ο σπουδαίος δημοσιογράφος Ν. Θάνος από τις Κορυσχάδες. Κυκλοφόρησε στις 8 Απριλίου 1945. Τον Δεκέμβριο του ίδιου χρόνου οι αρχές ασφαλείας την υποχρέωσαν να κλείσει.
3. 1η επιστολή 7.7.46, 2η 29.8.46, 3η 30.10.46, 4η 16.11.46, 5η 16.1.47, 6η 5.6.47, 7η 23.8.47 και 8η 13.6.48. Οι επιστολές αυτές καθώς και *Τα Ψηλά Βουνά* αποτελούν σπουδαία ντοκουμέντα για τη λευκή τρομοκρατία στην Ευρυτανία την εποχή εκείνη (1945-47).
4. Εννοεί το δημοψήφισμα της 1ης Σεπτεμβρίου 1946. Σε σύνολο 1.691.594 ψηφοφόρων η βασιλεία πήρε 1.166.512 ψήφους (68%), η δημοκρατία 521.269 (31%), ενώ 3.813 ψήφοι ήταν άκυρες.
5. Την ίδια περίοδο βασανίστηκαν και εκτελέστηκαν και άλλοι Καρπενησιώτες. Δραματική είναι η περίπτωση του τσαγκάρη Λάσκαρη Γκούβα, συγγενή του Σπ. Γκούβα (Καπλάνη). Τον βασάνισαν άγρια στο κτίριο των Τολ κι έπειτα λένε πως τον πέταξαν κάτω από ένα παράθυρο. Περαστικοί τον βρήκαν νεκρό στο δρόμο.
6. *Ελευθερία*, 11 Δεκεμβρίου 1945.
7. H. Richter, «Η Συμφωνία της Βάρκιζας και τα Αίτια του Εμφυλίου Πολέμου», σ. 295. Στο J.O. Iatrides (επιμ.), *Η Ελλάδα στη Δεκαετία 1940-50. Ένα Έθνος σε Κρίση* (Θεμέλιο, 1984).

ΠΟΥ ΒΑΔΙΖΕΙ Ο ΟΛΥΜΠΙΑΚΟΣ

ΠΟΛΛΑ ακούστηκαν τις τελευταίες δύο εβδομάδες για την απομάκρυνση του Ντούσαν Μπάγεβιτς από τον πάγκο των πρωταθλητών Ελλάδας, και παρόλο που την ώρα που γράφεται αυτό το κείμενο δεν έχει γίνει ο αγώνας του Ολυμπιακού με την Γιουβέντους, κάποια πράγματα σχετικά με το παρόν και το μέλλον της δημοφιλέστερης ομάδας στην Ελλάδα έχουν διαγραφεί.

ΓΙΑΤΙ ΑΠΟΛΥΘΗΚΕ ο Ντούσαν Μπάγεβιτς; Η επίσημη δικαιολογία που ακούστηκε από τον γενικό δερβέναγα της ομάδας, Πέτρο Κόκκαλη, είναι ότι ο Μπάγεβιτς ναι μεν παρέλαβε την ομάδα «καφενείο» και την μετέτρεψε σε οργανωμένο σύνολο, ήταν όμως ανεπαρκής για να φέρει στην ομάδα τις ευρωπαϊκές επιτυχίες που οραματίζεται γι' αυτήν η διοίκησή της.

Η ΑΠΟΨΗ ότι ο Μπάγεβιτς ναι μεν είναι ικανός να σαρώνει τα πάντα στην Ελλάδα, αλλά είναι ανίκανος για ευρωπαϊκές επιτυχίες, δεν είναι καινούργια. Είναι μια θεωρία που έχει γραφτεί κατά καιρούς στον Τύπο – κατευθυνόμενο ή όχι. Το ότι δεν είναι σωστή είναι αυταπόδεικτο. Ο Μπάγεβιτς ήταν αυτός που οδήγησε τον Ολυμπιακό στην μεγαλύτερη στιγμή της πρόσφατης ιστορίας του, στην καθαρή νίκη επί του Άγιαξ στο περσινό Τσάμπιονς Λιγκ. Ο Ντούσαν Μπάγεβιτς ήταν ο προπονητής που οδήγησε τον Ολυμπιακό στα προημιτελικά του Τσάμπιονς Λιγκ για πρώτη φορά.

Η ΔΙΑΦΩΝΙΑ του Μπάγεβιτς με την διοίκηση του Ολυμπιακού, και κυρίως με τον Πέτρο Κόκκαλη, ήταν άλλη. Έχει να κάνει με την συνολική θεώρηση της ομάδας. Ο Μπάγεβιτς, που ανδρώθηκε αθλητικά στην Γιουγκοσλαβία, ακολουθεί πάντα το μοντέλο που εφαρμόζεται στην χώρα του. Χτίζει τις ομάδες του σιγά σιγά, με βασικό κριτήριο την ομαδικότητα και την ομοιογένεια. Ο Μπάγεβιτς παίρνει κυρίως νέους παίκτες και τους διδάσκει το ποδόσφαιρο που θέλει να παίξουν. Έτσι κάνουν όλες οι ομάδες της χώρας του, σε όλα τα αθλήματα. Με υπομονή και σκληρή δουλειά οι ομάδες αυτές βελτιώνονται και κατακτούν διακρίσεις. Έτσι ο Ερυθρός Αστέρας Βελιγραδίου έφτασε να κατακτήσει το Κύπελλο Πρωταθλητριών. Έτσι έγινε η ΑΕΚ στα μέσα της δεκαετίας του '90 η ομάδα που όλοι θαύμαζαν στην Ελλάδα, έτσι έφτασε ο Ολυμπιακός στους «8» της Ευρώπης και στο νταμπλ την περασμένη σεζόν. Έτσι έφτασε ο Γρηγόρης Γεωργάτος που έπαιρνε 12 εκατομμύρια τον χρόνο στον Ολυμπιακό να πάρει μετεγγραφή ύψους 2,5 δισεκατομμυρίων.

Η ΑΛΛΗ ΜΕΘΟΔΟΣ να φτιάξει κανείς ομάδα είναι να την αγοράσει. Τα παραδείγματα επίσης, πολλά: Η Ίντερ που αγόρασε όχι μόνο τον Γεωργάτο, αλλά τον Βιέρι, τον Ρονάλντο και πάμπολλους άλλους αστέρες. Η Μπαρτσελόνα που αγόρασε την μισή Εθνική Ολλανδίας. Και πάει λέγοντας. Αυτό το μοντέλο αρέσει στον Πέτρο Κόκκαλη. Γιατί με τέτοιες εντυπωσιακές μετεγγραφικές κινήσεις λάμπει το αστέρι της διοίκησης, ενώ με το

Ελπίζουμε σύντομα να τον ξαναδούμε στα γήπεδα για να συνεχίσει να διδάσκει στους Έλληνες πώς παίζεται το σύγχρονο ποδόσφαιρο.

άλλο σύστημα αυτός που γίνεται ήρωας είναι ο προπονητής. Έτσι ήρθε στον Ολυμπιακό ο Τζιοβάνι.

ΜΟΝΟ που όταν σε ένα ομοιογενές σύνολο όπου όλοι έχουν περίπου την ίδια αξία ρίξει κανείς μέσα κάποιους που αξίζουν υπερπολλαπλάσια, πάει η ισορροπία, πάει η ομοιογένεια, πάει περίπατο αυτό που ονομάζουμε χημεία της ομάδας. Νομοτελειακά, ο Μπάγεβιτς δεν χωρούσε πια στον Ολυμπιακό.

ΤΟ ΚΑΚΟ για τον Ολυμπιακό είναι ότι, απολύοντας τον Μπάγεβιτς, δεν έδωσε μόνο τον προπονητή του. Έδωσε και αυτό που μέχρι σήμερα ονομαζόταν περήφανα «διοικητικό μοντέλο» του Ολυμπιακού. Το μοντέλο της οργάνωσης και της σοβαρότητας. Τι έκανε από την απόλυση του Μπάγεβιτς μέχρι σήμερα η διοίκηση του Ολυμπιακού; Εξέθεσε ανεπανόρθωτα την αξιοπιστία του πρωταθλήματος και της αγωνιστικής αξίας της ομάδας, εκμεταλλευόμενη την απαράδεκτη διαιτησία του αγώνα με την ΑΕΚ, εξέθεσε ανεπανόρθωτα την αξιοπιστία του Πέτρου Κόκκαλη, ο οποίος κατηγορήσε έναν δημοσιογράφο ότι δημιούργησε το «ανύπαρκτο» θέμα Ζάχοβιτς στην ομάδα, για να αποδειχτεί την επόμενη μέρα ότι το θέμα υπήρχε και παραυπήρχε, εξέθεσε ανεπανόρθωτα τον ίδιο τον Σωκράτη Κόκκαλη ο οποίος καταφέρθηκε εναντίον συγκεκριμένων Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης, με αποτέλεσμα φανατικοί οπαδοί της ομάδας να προκαλέσουν καταστροφές σε συνεργείο του Σταρ Τσάνελ, και είδε την ομάδα να ηττάται κατά κράτος από τον Παναθηναϊκό στο ντέρμπυ που τρία χρόνια τώρα κέρδιζε.

ΒΕΒΑΙΑ, μπάλα είναι και γυρίζει, και μπορεί, όταν διαβάσετε αυτό το κείμενο, ο Ολυμπιακός ύστερα από καταπληκτική εμφάνιση να έχει κερδίσει την Γιουβέντους. Μπορεί;

ΕΠΙΣΗΜΑΪΝΟΥΜΕ

ΕΛΛΑΣ: ΜΟΥΣΕΙΟΝ Ή ΚΑΦΕΝΕΙΟΝ;

Δεν ξέρω, αλλά όταν βλέπω πολιτικούς μας να μιλάνε για μουσεία –δηλαδή για μηχανισμούς την λειτουργία των οποίων εξ ορισμού αγνοούν– κάτι παθαίνω. Θα μου πείτε, βέβαια, πως το Μουσείο της Ευρώπης είναι μια πολιτική πράξη και η σχετική συζήτηση εξυπακούεται ότι θα είναι πολιτική. Έλα όμως που εμπλέκεται και η ιστορία· την οποία οι πολιτικοί μας γνωρίζουν επιλεκτικά. Όταν την γνωρίζουν. Είναι ανιστόρητο, λοιπόν, το επιχείρημα πως ευνουχίζεται ο πολιτισμός μας αν το υπό ίδρυση Μουσείο έχει ως χρονική αφετηρία το 812 μ.Χ. και τον Καρλομάγνο. Ξέρετε γιατί; την παραμονή των Χριστουγέννων του σωτηρίου έτους 800 μ.Χ. η τρομερή εκείνη αυτοκράτειρα του Βυζαντίου Ειρήνη η Αθηναία σχεδίαζε δρόμους με τον Κάρολο τον Μέγα, ώστε να ενωθούν τα διεστώτα τμήματα της ρωμαϊκής αυτοκρατορίας. Τουτέστιν, οι Βυζαντινοί ήθελαν να τα βρουν με τους κουτόφραγκους και προαπεικόνιζαν τους ευρωλιγούρηδες. Άρα, το Βυζάντιο επ' ουδενί μένει απ' έξω αν το ευρωπαϊκό μουσείο έχει αφετηρία τον 9ο αι. μ.Χ., εφόσον η βυζαντινή τέχνη ουσιαστικά εκρήγνυται με τους Μακεδόνες τους Κομνηνούς και τους Παλαιολόγους. Ούτε όμως και η Αρχαιότητα αδικείται, γιατί δεν υπάρχει πολιτιστική περίοδος της νεότερης Ευρώπης που να μην προϋποθέτει την κλασική τέχνη: υστερογοτθικός ρυθμός, πρώιμη και ώριμη Αναγέννηση, Μπαρόκ, Νεοκλασικισμός κ.ά. Ο Νεοκλασικισμός πάλι είχε τέτοια ψύχωση με το κλασικό ώστε κατέστησε την αρχαιότητα μόδα (σκεφθείτε το style empire).

Αλλά οι αλαζόνες κοινοτικοί δεν μπορούν να γράψουν την ιστορία ή την φιλοσοφική πορεία της Ευρώπης χωρίς τον Πλάτωνα, τον Θουκυδίδη, τον Αριστοτέλη. Ο Ίψεν και ο Στρίντμπεργκ δεν νοούνται χωρίς τον Ευριπίδη και ο παππούς Όμηρος όλο και κουβαλάει νερό στον άνυδρο Απρίλη του Έλλιοτ όπως δανείζει δάκρυα η Σαπφώ στον ελεγειακό Ρίλκε.

Τι πιο γοητευτικό λοιπόν από το ν' ανιχνεύουμε την Ελλάδα από τον Πικάσο στον Στραβίνσκι και από τον Ντε Κίρικο στον Τζιακομέτι. Τώρα τι σχέση έχει αυτή η διαχρονική Ελλάδα με το νεοελληνικό βασίλειο, είναι ασφαλώς ένα πολύ επώδυνο ζήτημα. Ας μην πουλάνε λοιπόν «προστασία» οι πολιτικοί μας με τις μικροπολιτικές τους στην αρχαιότητα, γιατί δεν τους ανήκει. Η κλασική κληρονομία ανήκει σ' όσους την δικαιούνται. Αντίθετα, καθήκον των ενεργών πολιτικών ανδρών μας είναι να βάλουν στο ευρωπαϊκό μουσείο την σύγχρονη τέχνη μας, την ποίηση, το θέατρο, τη μουσική μας. Οι προγονοπληκτικές κορώνες εδώ δεν έχουν θέση γιατί συνιστούν επιχειρήματα καφενεϊού. Η Ελλάδα τού σήμερα διεκδικεί το πολιτιστικό της πρόσωπο και μάλιστα σε ισότιμη αντιπαράθεση με την υπόλοιπη Ευρώπη.

Μπορούν, άραγε, αυτοί να το υπερασπισθούν;

Μάνος Στεφανίδης

ΠΡΟΤΕΙΝΟΥΜΕ

• **Δείτε:** Την έκθεση «Το μονάκριβο κομπολόι». Μια εκδήλωση τιμής σε μια παμπάλαη συνήθεια και ένα αφιέρωμα στον ιστορικό οίκο Κωνσταντόγλου, που από τη Σμύρνη εγκαταστάθηκε στο μαγαζάκι της οδού Αθηνάς και δόξασε το κομπολογάκι. Γκαλερί Haritos, Χάρητος

42, (τηλ. 7294102) από 6 Δεκεμβρίου 1999.

• **Γιορτάστε:** Τα σαράντα χρόνια λειτουργίας της Γκαλερί «Νέες Μορφές», (Βαλαωρίτου 9, τηλ. 3616165), με την έκθεση «Τεσσαράκοντα», που θα διαρκέσει ως τις 30 Νοεμβρίου. Η Ελένη Κυπραίου, που επιμελήθηκε την έκθεση, συγκέντρωσε αντιπροσωπευτικά έργα που έχουν ήδη εκτεθεί στο παρελθόν και τώρα δανείζονται στην γκαλερί από τους συλλέκτες τους. Ενώ από τις 2 έως τις 4 Δεκεμβρίου η ανοιχτή πρόσκληση της γκαλερί σε καλλιτέχνες, συλλέκτες, θεωρητικούς και κοινό μάς προτρέπει να ζωγραφίσουμε τους τοίχους της γκαλερί...

• **Ακούστε:** τον Χάικ Γιαζιτζιάν σε δικές του συνθέσεις και αρμένικα παραδοσιακά τραγούδια από 30 Νοεμβρίου και κάθε Τρίτη στο café Asante (Δαμάρεως 78, Παγκράτι, τηλ. 7560102).

• **Επισκεφτείτε:** Την έκθεση «Τουλούζ Λωτρεκ - Η εποχή του σαν θέαμα», που μας προσφέρει την πολυχρωμία του Παρισιού της Μπελ-Επόκ, στο Μέγαρο Μουσικής. Παράλληλα, μπορείτε να δείτε και την κλασική ταινία του Τζων Χιούστον, *Μουλέν Ρουζ*, καθημερινά από τις 10 π.μ. έως τις 6 μ.μ., με γενική είσοδο 1.500 δρχ. και δι' οικογενείας 3.000 δρχ.

• **Παρακολουθήστε:** Σειρά κινηματογραφικών προβολών για τα 250 χρόνια από τη γέννηση του Γκαίτε, που οργανώνει το Ινστιτούτο Γκαίτε (Ομήρου 14-16, τηλ. 3608111). Τρεις βραδιές από 29 Νοεμβρίου έως 1 Δεκεμβρίου.

• **Ενημερωθείτε:** Για θέματα πάνω στη μετάφραση στο Συμπόσιο που οργανώνει το Γαλλικό Ινστιτούτο Αθηνών (Σίνα 31, τηλ. 3624301) από 26 έως 28 Νοεμβρίου.

• **Μη χάσετε:** Την έκθεση «Ν. Χατζηκυριάκος-Γκίκας - Τα εργαστήρια του καλλιτέχνη» στο Μουσείο Μπενάκη (Κουμπάρη 1) ως τις 12 Δεκεμβρίου.

ΜΟΝΑ ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΥ

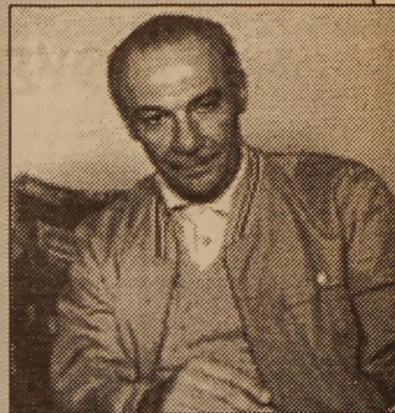
Ο θάνατος της Μόνας Μητροπούλου δεν έγινε βέβαια ιδιαίτερα αισθητός, γιατί η ίδια υπήρξε πάντοτε εξαιρετικά σεμνή και σχεδόν αφανής. Στην αγγελία του θανάτου της αναφέρεται ως επίτιμος πρόεδρος της Ταινιοθήκης της Ελλάδος. Γιατί; Ταλαξειδιώτισσα την κατγωγή και λογοτέχνις πρωτίστως, πλούσια αρκετά (ακόμα και μέτοχος της Τράπεζας της Ελλάδος), στήριξε και χρηματοδότησε χωρίς φειδώ την αδελφή της Αγλαΐα, ώστε

να δημιουργηθεί το ίδρυμα της Ταινιοθήκης της Ελλάδος. Η Ταινιοθήκη, πέρα απ' τον μοναδικό κι ανεπανάληπτο ιστορικό της ρόλο, διαθέτει σήμερα ένα από τα πέντε σημαντικότερα Μουσεία Κινηματογράφου της Ευρώπης και συγκαταλέγεται μεταξύ αυτών του Παρισιού, του Λονδίνου, του Τορίνου και του νεοσύστατου της Φρανκφούρτης. Την τιμούμε για την ευεργεσία της και για την άδολη αγάπη της για την Ελλάδα.

ΜΝΗΜΗ ΚΥΡΙΑΚΟΥ ΤΣΑΚΙΡΗ

Ο Μανώλης Γλέζος, ο Φίλιππος Ηλιού και ο Μανώλης Ήσυχος θα μιλήσουν για τον αείμνηστο αγωνιστή, ζωγράφο και συγγραφέα Κυριάκο Τσακίρη στην παρουσίαση του βιβλίου του *Πόρτες του*

Διαβόλου, που θα πραγματοποιηθεί τη Δευτέρα, 29 Νοεμβρίου 1999, στις 6 μ.μ. στην ΕΣΗΕΑ (Ακαδημίας 20).

Β Ο Μ Β Ι Δ Ι Α

πολιτιστικής

Α Φ Α Σ Ι Α Σ

- Πολύ πασόκος μας προέκυψε ο κ. Χίλαρης... Όλα καλά και ένα καντάρι «θα». Δεν βαριέσαι, δεν κοστίζει τίποτε.
- Εντάξει, κύριε Χίλαρη μου. Είμαστε λαός αφελής και ευσυγκίνητος και θα την ψηφίσουμε.
- Εξάλλου πότε ξέραμε τι ψηφίζουμε;
- Τους μόνους που φοβάμαι είναι οι καταστηματαρχές της Σταδίου. Αυτούς μάλλον τους βλέπω για Νατάσα Παζαΐτη.
- Αντιθέτως. Τα Εξάρχεια θα ρίξουν Χίλαρη δαγκωτό.
- Τι είδαν πάλι τα μάτια μου!
- Τον ιστορικό εκδότη του αρχαίου οίκου «Ζαχαρόπουλος» να διεκτραγωδεί από τηλεοψίας τους μαφιόζικους τρόπους με τους οποίους τον εξανάγκασαν να πουλήσει την επιχείρησή του.
- Μπροστά στους «εκτελεστές» του λεγόμενου πνευματικού χώρου οι κουμπουράδες των ποδοσφαιροπαράγοντων είναι άπορες κορασίδες (και μαχαρωμένες).
- Ο κ. Κόκκαλης χλεύασε τον κ. Κοσκωτά ως «χοντρό τέως πρόεδρο».

- Εκτός του πάχους, σ' όλα τ' άλλα είστε όμοιοι, κ. νυν πρόεδρε.
- Επίσης, ο πρόεδρος κ. Κόκκαλης απαγόρευσε στους Ολυμπιακούς να διαβάζουν *Sportime* και να βλέπουν Filmnet και Star Channel. Επίσης, να μην προχωρούν σε σχέσεις με παναθηναϊκές.
- Θέλετε τον ορισμό της ευτυχίας;
- Κ. Σημίτης μόλις αποχώρησε ο Bill.
- Ο Bill και το kid.
- Μ' αρέσουν οι «δόκιμοι» μυθιστοριογράφοι μας της νέας εσοδείας, που βγαίνουν και καυτηριάζουν τον «Ιούδα» και τα συναφή αναγνώσματα.
- Κι ας είναι αυτοί που ευθύνονται περισσότερο για το τίποτε της λογοτεχνικής μας παραγωγής.
- Τουλάχιστον η κ. Μάιρα δεν αυτοπαραμυθιάζεται.
- Αντίο Μίνω Βολανάκη, αντίο Πάρι Πρέκα.
- Επιτέλους και ένα έγκυρο βραβείο:
- Στα πρόσφατα τηλεοπτικά βραβεία με τις Ρούλες και τους

Ρούλους συμπεριελήφθηκαν και δύο συνεπείς και ρηξικέλευθοι εργάτες της τηλεόρασης.

- Οι παλαιόθεν φίλοι και συνάδελφοι στο Αντί Λάκης Παπαστάθης και Στέλιος Κούλογλου με το ιστορικό «Παρασκήνιο» και το «Ρεπορτάζ χωρίς σύνορα» αντίστοιχα.
- Ε, δεν έχει πολλές εκπομπές για να σεμνύνεται η τηλεόραση.
- Οφείλουμε να ομολογήσουμε ότι ο κ. Πρόεδρος της Βουλής έκανε για τον ευπρεπισμό του Κοινοβουλίου όσα δεν έκαναν όλοι οι παλιότεροι πρόεδροι μαζί (και φωτισμούς και πάρκινγκ και απελευθέρωση των εξωτερικών χώρων και εσωτερική ανακαίνιση και έργα τέχνης και και...).
- Την αφισοκόλληση τώρα με τα επιτεύγματά του τι την ήθελε;
- Η αλλαγή της Βουλής είναι ορατή απ' τον καθένα ώστε δεν χρειάζεται να δαπανηθεί, επιπλέον, δημόσιο χρήμα για να διαφημισθεί.
- Ήθελα νά'ξερα ποια είναι η άποψη του αυστηρού κ. Χατζηνικολάου για το kitsch του υπότιτλου «Ο Greco υποδέχεται στην Αθήνα την νέα χιλιετία».
- Όπως επίσης και για την κυ-

κλοφορία του «βιβλίου» των τριάντα σελίδων και των εξήντα φωτογραφιών που κυκλοφόρησε ο Καστανιώτης, «Greco ο Έλληνας».

- Συν τριάντα σελίδες αγγλική μετάφραση, χωρίς ν' αναφέρεται ο μεταφραστής.
- Βιβλίο που κοντράρει ανεπίτρεπτα τον, εξαιρετικό, κατάλογο στο πωλητήριο του Μουσείου της Πινακοθήκης «Ταυτότητα και Μεταμόρφωση».
- Και που είναι αφιερωμένο στον Vangelis! (προέρχεται γαρ από το CD του συνθέτη με τον τίτλο *El Greco*).
- Μήπως δεν επιτρέπεται να εμπορευματοποιούμε τον οίκο του πατρός μας;
- Εκτός πια κι αν όλα είναι πολιτική.
- Και μάλιστα μικροπολιτικών διαστάσεων.
- Βλέπετε το περί Greco kitsch έχει πολλά πρόσωπα.
- Με πιο ανώδυνο το kitsch της περί το Φόδελε καταγωγής.
- Πράγμα που διαλεύκανε ο αείμνηστος Παναγιωτάκης οριστικά.
- Μόνο που οι Μύθοι αγαπάνε να δημιουργούν (και να συντηρούν) μύθους με κάθε ευκαιρία...

Μανωλάκης ο Βομβιστής

Η ΑΛΗΘΕΙΑ ΕΙΝΑΙ πως δύσκολα γλιτώνεις από μια διαφημιστική καταιγίδα. Κάποιο έξυπνο σποτ θα σε πετύχει στο κούτελο και θα σε στείλει αδιάβαστο και υπνωτισμένο να αγοράσεις το προϊόν. Από την άλλη, το ένιωθα και κάπως σαν εθνικό χρέος. Να στηρίξουμε τον νέο ελληνικό κινηματογράφο. Περί της κινηματογραφικής ταινίας *Safe Sex* ο λόγος και η προσπάθεια να αντιληφθώ τι ήταν αυτό που είδα.

Περισσότερο έφερνε σε συρραφή σόκιν ανεκδότων που ευδοκιμούν σε παρέες φρεσκοσυνταξιούχων κατά την διάρκεια εκδρομών με ΚΑΠΗ παρά με ταινία που διέθετε αρχή και τέλος – θα ήταν ουτοπία να αναζητήσουμε την μέση. Από την άλλη, η συνεχής παρουσία δονητών άνευ λόγου με έθλιβε, γιατί ένιωθα το όλο κλίμα σαν πιστόλι στον κρόταφο, πακέτο με την απειλή «Γέλα, ρε» ή στην καλύτερη περίπτωση, επαρχιακό καρναβάλι που κρύβει την ξεφτίλα του κάτω από διονυσιακά άλλοθι.

Μπορεί το πετυχημένο τηλεοπτικό δίδυ-

μο των Ρέππα-Παπαθανασίου να έχει εκλεκτές παρέες και να είναι αγαπητό στο κύκλωμα των MEDIA, αλλά αυτό δεν δικαιολογεί την δημιουργία μιας ταινίας με μόνο σκοπό να περάσουν καλά οι δημιουργοί.

Θα μου πείτε «Τώρα, δηλαδή, εσύ έψαχνες το ηθικό δίδαγμα;» Μα δεν χρειάστηκε να το ψάξω καθόλου. Ήταν ολοφάνερο. Όλοι κάνουμε σεξ με όλους αδιακρίτως, και τα πιο ευαίσθητα και επιτυχημένα ζευγάρια είναι αυτά των ομοφυλόφιλων.

Εντάξει, άποψη είναι κι αυτή, αλλά δυστυχώς η ταινία μου απαγόρευε να έχω την αντίθετη και να νιώθω και φυσιολογικός. Ούτε συντηρητικός νιώθω ούτε ηθικά ακέραιος. Ενοχλημένος νιώθω απλά και προσβεβλημένος από την φτήνια και την ευκολία της ατάκας που κυριαρχούσε στην ταινία.

Κάθε τι πρέπει να έχει το λόγο της ύπαρξής του. Κι αυτός ήταν το μόνο καλά κρυμμένο πράγμα στο *Safe Sex*. Ακόμη δεν τον

ανακάλυψα.

Ανακάλυψα, όμως, τουλάχιστον οκτώ εταιρείες που τα προϊόντα τους διαφημίζονταν σε κάθε σκηνή και πραγματικά δεν αντιλήφθηκα πώς φτάσαμε στο σημείο να πληρώνουμε εισιτήριο για να παρακολουθήσουμε ένα δώρο διαφημιστικό σποτ.

Όσο για το ατού των 40 και πλέον ηθοποιών που έπαιζαν στην ταινία, εμφανέστατη υπήρξε η αγωνία των δημιουργών να τους χωρέσουν όλους στις σκηνές. Σαν κρεμασμένοι υπεράριθμοι επιβάτες τρένου έμοιαζαν, παρά σαν καλλιτέχνες που είχαν να προσφέρουν κάτι με την παρουσία τους.

Αν αυτή η φτιασιδωμένη γριά που προσφέρει στα πλήθη μασημένη τροφή και αέριο γέλιου είναι ο νέος ελληνικός κινηματογράφος, τότε άξια η... ανύπαρκτη θέση του στην παγκόσμια κινηματογραφική σκηνή. Και ίσως αυτή η ανυπαρξία του είναι που τον σώζει από το μεγάλο κράξιμο.

Βασίλης Μαρουλάς

ΕΙΚΟΣΙ ΧΡΟΝΙΑ ΠΕΙΡΑΜΑΤΙΚΗ ΣΚΗΝΗ ΤΗΣ «ΤΕΧΝΗΣ» ΣΤΗ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

Από τις δοκιμές του έργου του Μπρεχτ *Μάνα κουράγιο*, Νανά Παπαγαβριήλ, Έφη Σταμούλη.

Από τις δοκιμές του έργου του Π. Τουρίνι *Βιεννέζικο Ταγκό*, Μένη Κυριάκογλου, Νίκος Λύτρας.

ΕΝΑ ΠΛΟΥΣΙΟ ρεπερτόριο, κάτι που χαρακτηρίζει όλη τη μακρόχρονη καλλιτεχνική δραστηριότητα της Πειραματικής Σκηνής της «Τέχνης» στη Θεσσαλονίκη, παρουσιάζεται και φέτος, για τον εορτασμό των είκοσι χρόνων αδιάλειπτης παρουσίας στη θεατρική ζωή της πόλης.

Παίζεται ήδη η *Μάνα Κουράγιο* του Μπρεχτ σε μετάφραση Πέτρου Μάρκαρη και σκηνοθεσία Νίκου Πολίτη, με τη δραματουργική συνεργασία του Νικηφόρου Παπανδρέου, σκηνικά και κοστούμια του Κυριάκου Κατζουράκη με τη συνεργασία της Ολυμπίας Σιδερίδου, μουσική του Μιχάλη Γρηγορίου, μουσική διδασκαλία της

Αίγλης Χαβά-Βάγια και φωτισμούς από τον Στράτο Κουτράκη.

Πριν από λίγες μέρες ανέβηκε και το *Βιεννέζικο ταγκό* του Αυστριακού Πέτερ Τουρίνι σε σκηνοθεσία της Έφης Σταμούλη, με σκηνικά και κοστούμια της Χρύσας Μάντακα.

Στο τέλος Ιανουαρίου, ο σκηνοθέτης Νίκος Χουρμουζιάδης θα παρουσιάσει την κλασική ιλαροτραγωδία *Περιμένοντας τον Γκοντό* του Μπέκετ.

Η σπαραχτική κωμωδία *Με δύναμη από την Κηφισιά* των Δημήτρη Κεχαΐδη και Ελένης Χαβιάρα θα σκηνοθετηθεί από την Έρση Βασιλικιώτη και θα παρουσιαστεί

στις αρχές Φεβρουαρίου.

Παράλληλα, θα ανεβεί στα μέσα Δεκεμβρίου ένα έργο που θα διαμορφωθεί επί τόπου. Για την ακρίβεια, θα δημιουργηθεί ένα στούντιο πάνω στην τέχνη και την τεχνική των κλόουν, που θα διευθύνει η ηθοποιός και κλόουν Σιλβί Ντιντιέ: *Οι κόκκινες μύτες*, που στην τελική του μορφή θα σκηνοθετηθεί από την Ελένη Δημοπούλου.

Μικρές παραστάσεις νέων ηθοποιών που πρόσφατα αποφοίτησαν από το Τμήμα Θεάτρου της Σχολής Καλών Τεχνών του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης θα παρουσιαστούν στο πλαίσιο της σειράς «Νέα Πρόσωπα».

“e-ΦΩΣ”

Ένας νέος θεσμός –ο μοναδικός στο χώρο της οπτικοακουστικής επικοινωνίας ως προς τη διάδοση των τεχνών– το Διεθνές Φεστιβάλ Κινηματογράφου και Νέων Μέσων για την Τέχνη “e-phos”, διοργανώνεται φέτος για δεύτερη χρονιά στην Αθήνα από τον οργανισμό ΑΛΑΣ. Οι προβολές, οι εκθέσεις και τα ειδικά αφιερώματα θα λάβουν χώρα στο Γαλλικό Ινστιτούτο και την Ελληνοαμερικανική Ένωση, 1 με 8 Δεκεμβρίου.

Για οκτώ ημέρες το ελληνικό και διεθνές κοινό θα έχει την ευκαιρία να δει τα τελευταία δείγματα μιας νέας δυναμικής γλώσσας πληροφόρησης για την τέχνη, απεγκλωβισμένης από την ακαδημαϊκή τηλεοπτική εκδοχή των καναλιών, όπως δημιουργικά και δραματοποιημένα ντοκυμανταίρ, digital cinema και on line ντοκυμανταίρ. Στο τμήμα των Νέων Μέσων, στην διαδραστική έκθεση MEDIATRIUM, θα παρουσιαστούν cd-roms, ιστοσελίδες και εγκατα-

στάσεις με μεταβλητές διαστάσεις πάνω στην ζωγραφική, την γλυπτική, την αρχιτεκτονική, το design, την μόδα, την φωτογραφία, τον κιν/φο, τον χορό, το θέατρο, την μουσική, το landscape art, το body art, το performance art, το multimedia art, την λογοτεχνία, την μουσειολογία και την συντήρηση. Το θέμα του φετινού φεστιβάλ “e-phos” είναι η αστική αρχιτεκτονική και ο άνθρωπος του 2000. Με την ευκαιρία των μεγάλων έργων και των αναβαπτισμένων προσδοκιών, οργανώνεται σε συνεργασία με το Γαλλικό Ινστιτούτο το διήμερο διεθνές συμπόσιο αρχιτεκτονικής «ΑΘΗΝΑ-ΑΝΑΔΥΟΜΕΝΗ ΜΗΤΡΟΠΟΛΗ;» 3-4.12, Γαλλικό Ινστιτούτο. Το ειδικό κινηματογραφικό HYPERTOPOS θα ξεκινήσει στις 3.12 και, σε συνεργασία με την Ελληνοαμερικανική Ένωση, θα παρουσιάσει μερικές από τις πιο σημαντικές ταινίες fiction και ντοκυμανταίρ με θέμα την σχέση κινη-

ματογράφου και αρχιτεκτονικής στον αιώνα μας, όπως *Berlin Symphony of the City*, *The Golem*, *Die Nibelung*, *Blade Runner*, *Ο Δράκος κ.ά.*

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗΣ

Με θέμα «Ο ποιητικός στοχασμός του Κυριάκου Κρόκου» θα πραγματοποιηθεί εκδήλωση τη Δευτέρα, 29 Νοεμβρίου '99, 7 μ.μ. στο αμφιθέατρο του Γαλλικού Ινστιτούτου Αθηνών (Σίνα 31). Θα μιλήσουν οι Σουζάνα Αντωνακάκη, Τάσος Μπίρης και Αντρέας Γιακουμάτος, ενώ ο Δημήτρης Φατούρος θα συντονίσει την εκδήλωση. Η εκδήλωση θα ολοκληρωθεί με προβολή που θα αναφέρεται στην προσωπικότητα και το έργο του αρχιτέκτονα.

ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΣ

Το Σωματείο

«Οι φίλοι του Μουσείου Γ. Δροσίνη»

προκηρύσσει διαγωνισμό

για τη συγγραφή μελέτης με θέμα

«Ο Γ. Δροσίνης ως δημοσιογράφος και εκδότης περιοδικών και εφημερίδων».

Προθεσμία υποβολής

η 31η Δεκεμβρίου του 2000.

Πληροφορίες:

Τηλ. 8014105, fax: 6203022.

ΕΚΘΕΣΗ ΙΣΤΟΡΙΚΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ

ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ της Έκθεσης «Ιστορικό Βιβλίο από τη Μεταπολίτευση ως Σήμερα», που οργανώνεται από το περιοδικό *Histoirein/Ιστορείν* και το Εθνικό Κέντρο Βιβλίου, στη Στοά του Βιβλίου (Πεσμαζόγλου 5) θα πραγματοποιηθούν ειδικές εκδηλώσεις 29.11, 7 μ.μ.: «Η ελληνική ιστοριογραφία στην περίοδο 1975-2000 με συζήτηση των Σπ. Ασδραχά, Χριστ. Αγιαντώνη, Αντ. Λιάκου, Ρ. Μπενβενίστε, Β. Κα-

ραμανωλάκη.

7.12, 7 μ.μ.: «Πώς υποδέχεται η σχολική εκπαίδευση την ιστορική έρευνα;» με συζήτηση των Έφης Αβδελά, Χριστ. Βέικου, Γ. Μπαφούνη, Γ. Σμπιλίρη, Δημ. Λαμπροπούλου.

8.12, 7 μ.μ.: «Η ιστορία ως προσδοκίες και εκπληρώσεις» με ομιλητή τον Hayden White, καθηγητή στο πανεπιστήμιο Σάντα Κρουζ της Καλιφόρνια.

Η ΑΝΟΙΞΗ ΤΟΥ ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΚΟΥ ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΥ

ΑΡΧΙΖΕΙ ΑΠΟΨΕ, Παρασκευή, στον κινηματογράφο Πάλλας και θα τελειώσει την Τρίτη 30 Νοεμβρίου το παράλληλο αφιέρωμα στον πορτογαλικό κινηματογράφο που παρουσιάστηκε στο φετινό 40ο Φεστιβάλ Κινηματογράφου στη Θεσσαλονίκη. Οι ταινίες του αφιερώματος δίνουν μιαν αντιπροσωπευτική εικόνα της πορτογαλικής κινηματογραφίας, η οποία τα τελευταία 20 χρόνια θεωρείται από τις πιο ενδιαφέρουσες της Ευρώπης.

Αν και ο πορτογαλικός κινηματογράφος έχει ιστορία ενός αιώνα, μόλις τα τελευταία 25 χρόνια αρχίζει να γνωρίζει τη διεθνή αναγνώριση και να επιβάλλεται στα μεγάλα διεθνή φεστιβάλ.

Αμέσως μετά την επανάσταση των Γαρυφάλλων (Απρίλης του '74) η Πορτογαλία γνωρίζει καλλιτεχνική έκρηξη και άνθηση πρωτοποριακών κινημάτων στην τέχνη και ιδιαίτερα στον κινηματογράφο με το Novo Cinema. Είναι η εποχή που ο μεγάλος Manoel De Oliveira φέρνει τον πορτογαλικό κινηματογράφο έξω από τα σύνορα της χώρας του. Paulo Rocha, Alberto Santos, Fernando Lopez, Antonio Vasconelos, και οι νεότεροι Pedro Costas, Joao Grillo και Teresa Villaverde, ταινίες των οποίων θα προβληθούν, είναι μερικά σημαντικά ονόματα του ευρωπαϊκού κινηματογράφου και της άνοιξης της 7ης Τέχνης στη χώρα του Pessoa. Δ.Χ.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ 20ού ΑΙΩΝΑ

Η αφήγηση ενός αιώνα ελληνικής αρχιτεκτονικής, από τον εκλεκτικισμό ως τις εκφράσεις της δεκαετίας του '90, παρουσιάζεται με πρωτότυπο φωτογραφικό και σχεδιαστικό υλικό και καλύπτεται με την επιλογή 113 παραδειγματικών έργων.

Η επιλογή έγινε με ιστορικοκριτική οπτική και υποστηρίζεται από θεωρητικά κείμενα που περιλαμβάνονται στον κατάλογο. Η έκθεση, παραγωγή του Ελληνικού Ινστιτούτου Αρχιτεκτονικής σε συνεργασία με το Γερμανικό Μουσείο Αρχιτεκτονικής παρουσιάστηκε για πρώτη φορά στο μουσείο της Φρανκφούρτης και από τις 30 Νοεμβρίου ως τις 19 Δεκεμβρίου θα παρουσιαστεί στην Αποθήκη Γ' του Οργανισμού Λιμένος Θεσσαλονίκης με την ευθύνη επιμέλειας του Συλλόγου Αρχιτεκτόνων Θεσσαλονίκης και το Τμήμα Αρχιτεκτόνων της Πολυτεχνικής Σχολής του ΑΠΘ. Από τις 18 Ιανουαρίου ως τις 5 Μαρτίου του 2000 η έκθεση θα παρουσιαστεί στο Pavillon d' Arsenal στο Παρίσι.

40^ο ΦΕΣΤΙΒΑΛ ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΥ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Από πού πάνε για τον ελληνικό κινηματογράφο;

του Δημήτρη Χαρίτου

Η μεγάλη αυτή πολιτιστική γιορτή της Συμπρωτεύουσας έκλεισε τα σαράντα της χρόνια με «νεανική» διάθεση, μέσα από συνεχείς μεταμορφώσεις, στάδια ωρίμανσης, λάθη και κατακτήσεις. Πρόκειται, πλέον, για μια εντυπωσιακή πραγματικότητα, για έναν «μηχανισμό» παραγωγής δημιουργικής προοπτικής. Όπως, όμως, όλες οι ζώσες πραγματικότητες, είναι υποκείμενη σε κριτική. Κριτική αναγκαίου επαναπροσανατολισμού – αυτόν που η ίδια η πορεία του δεσμού επέβαλε σε όλη τη διάρκεια των σαράντα χρόνων. Τις ευχές μας και την ευγνωμοσύνη (όλων) μας για όσα δετικά μέχρι σήμερα προσέφερε.

Δήμου Αβδελιώδη: Η εαρινή σύναξη των αγροφυλάκων.

Η τεσσαρακοστή επέτειος γιορτάστηκε με τον πιο, ίσως, χρήσιμο τρόπο: την ακόμα πιο πέρα εντυπωσιακή αναβάθμιση των χώρων του. Ύστερα από την πριν από δύο χρόνια απόκτηση του ριζικά ανακαινισμένου κτιρίου του «Ολύμπιον» με τις δύο πανέμορφες αίθουσες (χώρους-μήτρες γέννησης του φεστιβάλ), σειρά είχε φέτος η παλιά, ιστορική προβλήτα «Α» με τις αποθήκες της, δίπλα από τον επιβατικό σταθμό του λιμένα, η οποία αναβαθμίστηκε με μια σειρά έργα αναπαλαίωσης και εκσυγχρονισμού που πραγματοποιήθηκαν από το ΥΠΕΧΩΔΕ μέσα στο πρόγραμμα της Πολιτιστικής Πρωτεύουσας. Τέσσερις σύγχρονες αίθουσες προβολής, με άψογες εγκαταστάσεις ήχου και εικόνας, αίθουσες υποδοχής και διοικητικών αναγκών καθώς και χώρους εκθέσεων (κυρίως για τις ανάγκες του «Μουσείου Κινηματογράφου Θεσσαλονίκης»).

Όλα μέσα στο ατμοσφαιρικό περιβάλλον και την πατίνα που μόνο οι παλιές προβλήτες διαθέτουν. Με τους κυβόλινθους, τις σκουριασμένες ράγες του σιδηροδρόμου, τα γκαζάδικα και τους πιλότους δεμένους στους κάβους, με τις χαμηλές συννεφιές και τις ομίχλες του προχωρημένου θεσσαλονικιώτικου Νοέμβρη. Και ένα νεανικό πλήθος να πηγαиноέρχεται βιαστικό να προλάβει το «κυνήγι του θησαυρού», πώς, δηλαδή, να δει ποιες, και όσο γίνεται περισσότερες, ταινίες. Δεν νομίζω να υπάρχει άλλο

πιο εντυπωσιακό κινηματογραφικό ντεκόρ σε φεστιβάλ κινηματογράφου.

Εκατόν σαράντα ελληνικές και ξένες ταινίες, διαγωνιστικού και μη χαρακτήρα, πρώτες προβολές, αναδρομικά αφιερώματα, παράλληλες ενότητες, εθνικές κινηματογραφίες, σύγχρονες τάσεις και ό,τι άλλο μπορεί να χωρέσει η σινεφιλική φαντασία. «Νέοι Ορίζοντες» και «Επίσημο Διεθνές» διαγωνιστικό τμήμα κυριάρχησαν και φέτος στις προτιμήσεις ενός ολοζώντανου, και όπως όλα έδειχναν, ενήμερου κοινού. Αντίθετα, λίγες ήταν οι ελληνικές ταινίες κατά την προβολή των οποίων οι θεατές έκαναν αισθητή την αριθμητική τους παρουσία. Τελικά, είναι γεγονός ότι η Θεσσαλονίκη διαθέτει ένα αξιόλογο φεστιβαλικό κοινό, πράγμα που είναι αμφίβολο αν ισχύει και για την Αθήνα. Μόνο οι «Νύχτες Πρεμιέρας» αφήνουν κάποια σχετικά, θετικά σημάδια. Ατυχώς, όλες οι άλλες εκδηλώσεις, τελετές και «δοξολογίες» (π.χ. προς τιμήν του πολύ σημαντικού «πιονιέρου» Βασίλη Γεωργιάδη και του σκηνογράφου-ζωγράφου Τάσου Ζωγράφου), ελάχιστο ενδιαφέρον προκαλέσαν. Βέβαια, ήταν και το «σύνδρομο» Κατρίν Ντενέβ, αλλά κι αυτό γλομό-φάντασμα – έδειχνε του παρελθόντος. Οι καλές ταινίες ήταν αυτές που πρωταγωνίστησαν. Και με το δίκιο τους. Αφού ο καλός, σύγχρονος κινηματογράφος είναι ο πιο συναρπαστικός και αξιόπιστος «ταξιδιωτικός» οδηγός στους χώ-

ρους και τις χώρες της σύγχρονης πραγματικότητας των κοινωνιών, του πνεύματος, των ηθών, όλων των μηχανισμών που παράγουν σήμερα (και των τρόπων τους) ευτυχία και δυστυχία. Και υπερέχει εντυπωσιακά απέναντι σε οποιονδήποτε άλλοτε τρόπο, γιατί διαθέτει ολιστική δυνατότητα.

Με έξι, λοιπόν, ολοκαίνουργιες αίθουσες και επαρκέστατη την υπόλοιπη (υλική και ανθρωπινή) υποδομή, πιστεύω ότι είναι ο κατάλληλος καιρός να κοιτάξει πάλι την «πυξίδα» της πορείας του το Φεστιβάλ, το «εσωτερικό» πρόσωπο και τον επανέλεγχο (τη χρησιμότητα) των τρόπων και του έργου που παράγει. Γιατί η μεγέθυνση των ίδιων τρόπων δεν αποτελεί, σίγουρα, και βελτιωτική πορεία. Ασφαλώς, κανένας εχέφρων δεν θα υποστήριζε ότι η Θεσσαλονίκη έχει νόημα να στοχεύει να γίνει (από πραγματικές αιτίες) Κάννες ή Βενετία. Εντούτοις, θα μπορούσε αυτός ο δύσκολα αποκρουστικός διεθνής εγωκεντρισμός του φεστιβάλ να φανεί χρήσιμος (δηλαδή, υποβοηθητικός) για τη χειμαζόμενη εθνική μας κινηματογραφία, η οποία από χρόνο σε χρόνο δέχεται δύσκολα αποκρουστικές «πιέσεις» περιορισμού. Ασφαλώς, ο εξοβελισμός των «περιφερειακών» βραβείων από την τελετή λήξης του Φεστιβάλ (ΠΕΚΚ, ΕΤΕΚΤ, FIPRESCI, EUROPA CINEMA) και η, αντίθετα, αναβάθμιση και ο διαχωρισμός της απονομής του κατ' ευφημισμόν «Βραβείου του κοινού» (με διαδικασίες για γέλια) από τη σκηνή του θεάτρου της «Εταιρείας Μακεδονικών σπουδών» τη βραδιά της απονομής των Κρατικών Βραβείων Ποιότητας –όποιος έχει... «ουίσκι» (λέγε, εκατομμύρια) αγοράζει τα πάντα– μόνο αναπάντητες αρνητικές εντυπώσεις άφησε.

Οι «πρωτο-δεύτερες» ταινίες του «Διεθνούς Τμήματος», παρά τις ενδιαφέρουσες αλλά και αξιολογικές επιλογές του, δεν

Σταμάτη Τσαρούχα: Ο ανθός της λίμνης.

κατόρθωσαν να αποκτήσουν προβάδισμα ενδιαφέροντος έναντι των «Νέων Οριζώντων». Προβολές των ελληνικών ταινιών στις δώδεκα και στις δύο το μεσημέρι, έμοιαζε να «δακτυλοδειχτούν» προεπιλογές και δευτερο-αξιολογήσεις, αφού και η επαναληπτική προβολή τους πάλι σε «χαμηλή ζώνη» ωραρίου γινόταν. Έπειτα, η αίθουσα του «Ολύμπιου II» αποδείχθηκε ανεπαρκέστατη για το κύριο πρόγραμμα των «Νέων Οριζώντων». Αλλά και το σωστό (σαν απόφαση) σύστημα προ-κλεισίματος των θέσεων λειτούργησε χαοτικά και χρονοβόρα κατά τις τελευταίες μέρες αιχμής προσέλευσης θεατών. Ασφαλώς η δυναμική της διοργάνωσης εξακολουθεί –όλη ετούτη τη δεκαετία– να βρίσκεται σε διαρκή τάση διαμόρφωσης των τρόπων λειτουργίας αλλά –ταυτόχρονα– και «μοντέλου» φυσιογνωμίας. Τι είναι, λοιπόν, το σαραντάχρονο πια φεστιβάλ της Θεσσαλονίκης; Παρά τη ραγδαία «χειραφέτησή» του, δείχνει να παραμένει ένα μοντέλο μίμησης

πιο πολύ των εξωτερικών χαρακτηριστικών των μεγάλων «αδελφών» του. Ο κοσμοπολιτισμός, το γκλάμουρ, τα «ονόματα», τα πάρτυ, ο μεγάλος αριθμός ταινιών παραμένουν ακόμα η επίμονη επιδίωξη των διοργανωτών του, ενώ βρίσκε-

ταν μέσα στις συντεχνιακές μυλόπετρες, οφείλει να τα ξανασκεφτεί τα πράγματα και να αναζητήσει όχι μόνο το προσωπείο αλλά και το περιεχόμενο ενός περισσότερο «χρήσιμου» Φεστιβάλ στην κατεύθυνση στήριξης, ενθάρρυνσης και

Θανάση Ρεντζή: Σιωπηλές μηχανές.

ται στη στροφή για τη δεκαετία των πενήντα χρόνων του. Ο Μισέλ Δημόπουλος, η προσωπικότητα και η ικανότητα του οποίου βοήθησαν αποφασιστικά για να αναμορφωθεί η σχεδόν γραφική διοργάνωση του παρελθόντος, που συνθλιβό-

ανάδειξης κυρίως της εθνικής μας κινηματογραφίας.

Βέβαια, αυτά δεν είναι ζητήματα μόνο του Οργανισμού του Φεστιβάλ αλλά και του υπουργείου Πολιτισμού. Δεν πρόλαβε να δει τρίτη χρονιά ο καινούργιος νόμος, και οι

Νίκου Τριανταφυλλίδη: *Μαύρο γάλα*.

«τρύπες» γίνανε ορατές. Τα φετινά βραβεία ποιότητας –αποτέλεσμα της διαδικασίας και της απομίμησης των Όσκαρ– έδειξαν τις κραυγαλέες αδυναμίες του νεόκοπου θεσμού. Η απαίτηση «επισήμου ενδύματος» δεν μπόρεσε

ματογράφος, που για δέκα μέρες κατέκλυσε τις αίθουσες προβολών του φεστιβάλ, όσο ενδιαφέρουσες έως και συναρπαστικές ήταν οι ταινίες του, η καρδιά της διοργάνωσης συνέχισε να χτυπάει στις ελληνικές ταινίες. Έτσι γινόταν πάντα. Η

Πάνου Καρκανεβάτου: *Χώμα και νερό*.

να νικήσει την ελληνική καρκατσουλιά και τα «υπόγεια» αλισβερίσια της ψηφοθηρίας. Να τα ξαναδούμε και να τα ξαναπούμε.

Όσο χρήσιμος «παιδαγωγικά» και αν είναι ο ξένος κινη-

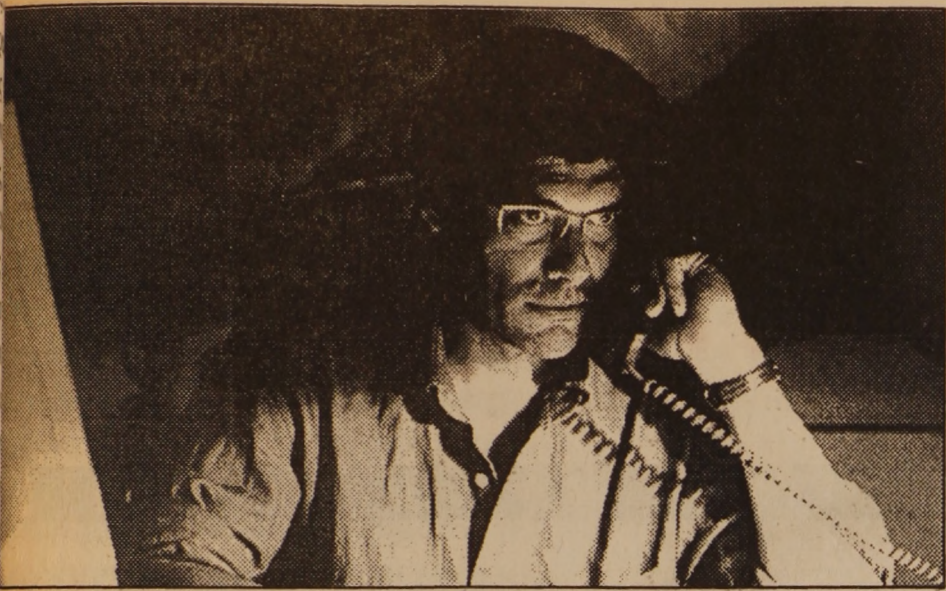
αγωνία ήταν για το τι «ψαριά» είχαν τα δίχτυα της χρονιάς. Με 24, λοιπόν, ταινίες στις αποσκευές της ανέβηκε φέτος στη Θεσσαλονίκη η εγχώρια παραγωγή. Ρεκόρ δεκαετίας όχι μόνο αριθμητικό, αλλά και από άλλες απόψεις. Πρώτον,

γιατί περισσότερες από τις μισές ήταν αισθητά μέτριες – και κάτι περισσότερο, για κάποιες απ' αυτές. Δεύτερον, γιατί μόλις φέτος, από τον καιρό του Τάκη Κανελλόπουλου, μετείχε ταινία αμιγώς θεσσαλονικιά. Τρίτον, γιατί και τα τέσσερα ντοκυμανταίρ που προβλήθηκαν ήταν αξιολογικά και ισάξια για βράβευση.

Αν το προσέξει κανείς, θα δει ότι μια-δυο ταινίες είναι αυτές που χαρακτηρίζουν κάθε χρόνο τη διοργάνωση. Φέτος, αυτές ήταν *Η εαρινή σύναξη των αγροφυλάκων* του επανακάμψαντος στο Φεστιβάλ ύστερα από δεκάχρονη απουσία Δήμου Αβδελιώδη και το *Peppermint* του πρωτοεμφανιζόμενου Κώστα Καπάκα, αλλά από τελείως διαφορετικούς λόγους.

Η μεν ταινία του Αβδελιώδη, γιατί αποτέλεσε ευτυχές και απροσδόκητο υπόδειγμα ενός σφόδρα επιθυμητού αλλά και μόνιμα ζητούμενου του ελληνικού κινηματογράφου. Αναδεικνύει εκείνα τα «χαμηλά» χαρακτηριστικά του εθνικού μας προσώπου, μέσα, εντούτοις,

στα οποία συνεχίζουν να ζουν πολύτιμες παρακαταθήκες ήθους, αθωότητας και αναλλοίωτων στο χρόνο συμπεριφορών. Ο άσημος, καθημερινός βίος των ταπεινών ξωμάχων της ελληνικής υπαίθρου, εμβαπτισμένος στο πλούσιο, ποιητικό βλέμμα του Αβδελιώδη, του οποίου είναι εύκολο να δει κανείς την καταγωγή –π.χ. στον Παπαδιαμάντη και την αιγαιοπελαγίτικη «τρέλα» του Ελύτη– επαναφέρει στη συνείδησή μας αξίες διαμετρικά αντίθετες από τα διεθνή εκφυλιστικά πρότυπα της εποχής μας. Η ιδιοφυής αντίστιξη της μουσικής, του τοπίου, των ανθρώπων και των εποχών συνταιριάστηκαν σε ένα κινηματογραφικό αμάλγαμα που είχε πολύ καιρό να το αξιωθεί η ελληνική εβδομη τέχνη. Η ταινία του Κώστα Καπάκα (πρώτη του μεγάλου μήκους) *Peppermint* (αυτό που όλοι οι παλαιότεροι –στους οποίους αναφέρεται η ταινία– «πίπερμαν» ονόμαζαν το γνωστό λικέρ...) στάθηκε ο άλλος πόλος του ενδιαφέροντος του φεστιβαλικού, γενικά, κοινού λόγω της υπερβολικής, όπως κρίθηκε, πολυβράβειυσής της. Εννιά(!) βραβεία δεν έχει πάρει ποτέ μέχρι σήμερα ταινία, ούτε καν ο Αγγελόπουλος, ο πρεσβευτής, διεθνώς, του εθνικού μας κινηματογράφου. Όχι ότι η ταινία δεν είναι καλή, το αντίθετο μάλιστα. Και αυτό παρά τα φανερά ασθενή της σημεία (θα 'χουμε την ευκαιρία να τα πούμε όταν βγει στην δημόσια προβολή). Καλοφτιαγμένο ηθογραφήμα, με περάσματα ψυχογραφήματος, από τη δεκαετία του '60. Ικανοποιητική επεξεργασία του αναπαραστατικού υλικού –παρά τα ημαρτημένα–, νοσταλγικές αναφορές (κάποτε θύμιζε το φελλινικό *Amarcord*) με φιλότιμη προσπάθεια πιστότητας και ερμηνευτικών επιδόσεων. Ασφαλώς πρόκειται για μια στέρηση, πρώτη, σκηνοθετική δουλειά, η οποία όμως δεν

ώστα Καπάκα: *Peppermint*.

πορεί να σταθεί ισότιμα απέναντι στην ιδιοφυή έμπνευση του Αβδελιώδη. Στέρεος και κανός σκηνοθέτης και ο Παπαγιώτης Καρκανεβάτος, όμως δεν μπόρεσε να ξεπεράσει, με τούτη τη δεύτερη ταινία του *Νερό και χώμα*, την πρώτη του, το *Μεταίχιμο*. Φιλόδοξος και πληθωρισμός του αφηγηματικού του υλικού. Αυτό το «να πει όλα σε μια ταινία» άφηκε κενά, ενέδιδε σε πρόχειρες λύσεις και σε απλουστεύσεις του κύριου και των δευτερευουσών ιστορημάτων. Μ' όλα αυτά, πολλές ήταν οι ολοκληρωμένες σεκάνς που αποκάλυπταν τις εντυπωσιακές δυνατότητες του Καρκανεβάτου. Μας χρωστάει πάντα τη μεγάλη ταινία. Ήταν ο αδικημένος της φετινής διοργάνωσης. Το *Καναρινί ποδήλατο* του Δημήτρη Σταύρακα ήταν μια ακόμα, φετινή, προσπάθεια επιστροφής στην ηθογραφία που περιγράφει την σύγχρονη μικρο-μεσαία αστική μας κοινωνία. Είχε ήθος, ευγένεια και πιστότητα. Θα πρέπει εύκολα να συναντήσει το κοινό. Η συνεργασία του Σταύρακα, στο σενάριο, με τον Σταύρο Τσιώλη διευκόλυνε την επιτυχία των καλών ερμηνειών. Στη γενιά του Καρκανεβάτου, και ο Νίκος Τριανταφυλλίδης. Με τη δεύτερη και ετούτη ταινία του *Μαύρο γάλα* στο Φεστιβάλ. Σκηνοθέτης με εντυπωσιακές ικανότητες, όχι όμως ακόμα και αφηγητής στον ίδιο βαθμό. Χώρος, ρυθ-

μός, ατμόσφαιρα, άψογα. Ερμηνευτική γραμμή άνιση. Πληκτικός ο Μαρμαρινός, σωτήριος ο Ιερ. Μιχαηλίδης.

Ένας Νικολαΐδης στο Φεστιβάλ είναι πάντα ένα γεγονός, έστω και αν αυτοεπαναλαμβάνεται. Η ταινία του *Θα σε δω στην κόλαση, αγάπη μου* σε μεγάλο ποσοστό είναι... έγχρωμο το *Singapore Sling*. Βιρτουοζιτέ σκηνοθετική με περιεχόμενο κενό αέρος. Συγκλονιστικά τα επιτεύγματα στο μοντάζ και τον ήχο. Ολοφάνερη αδικία, η στέρηση των αντίστοιχων βραβείων. Έκπληξη ευχάριστη *Ο ανθός της λίμνης* του Σταμάτη Τσαρούχα. Ιστορικό αφήγημα που αναφέρεται στον μακεδονικό αγώνα στις αρχές του αιώνα. Πιστότητα στην αναπαράσταση, λυρικό χρώμα και ατμόσφαιρα που αναδείχθηκαν από την εξαιρετική φωτογραφία του Κωστή Γκίκα. Λυρισμός, αναζητήσεις, υποδόρια μελαγχολία, χρέη του παρελθόντος ζητούν τη διευθέτησή τους στο παρόν.

Η πιο νεανική, από κάθε άποψη, ταινία του φεστιβάλ: *Συμφωνία χαρακτήρων* της Λουκίας Ρικάκη. Η καλύτερη μέχρι σήμερα ταινία της. Η ταινία του Βασ. Βαφέα διέθετε ένα πραγματικά σύγχρονο σενάριο, σωστά δομημένο και με τη σφραγίδα της γνωστής, δικής του σκηνοθετικής αντίληψης. Μετά από εκείνο το απαράδεκτο *Άνω, κάτω και πλαγίως* ο (κατά τ' άλλα)

ακούραστος Κακογιάννης επανέκαμψε στο Φεστιβάλ (του ελληνικού κινηματογράφου) με τον... ρωσο-βουλγαρο-αγγλικό του *Βυσσινόκηπο*. Ευπρεπής, αλά BBC παραγωγή, χωρίς όμως και την ανάλογη θερμοκρασία «εκείνου». Μόνο η μεγάλη φωτογραφία του Άρη Σταύρου διέσωζε ό,τι μπορούσε να διασωθεί. Για την ταινία της Μαλέα *Η διακριτική γοητεία των αρσενικών* έχουμε γράψει εδώ, όταν προβλήθηκε στην Αθήνα. Μας είναι αδιάφορο το είδος. Την ίδια -και ακόμα χειρότερη- άποψη έχουμε και για την *Επίθεση του γιγαντιαίου μουνσάκ* του Πάνου Κούτρα. Τουλάχιστον η Όλγα Μαλέα δείχνει ότι ξέρει να κάνει κινηματογράφο. Ο Δημήτρης Αθανίτης και η ταινία του *Όνειρα καλοκαιρινής νύχτας* σκόνταψαν και ετούτη τη φορά. Και ο τρέ-

δρόμος για την *Ιθάκη* του Κώστα Δημητρίου. Με όλο το σεβασμό για τον κόπο και τις θυσίες που καταβάλλονται για να γίνει μια ταινία στην Ελλάδα, αλλά το αποτέλεσμα αυτών των συγκεκριμένων, τελευταίων ταινιών, μας γεννά την απορία τού γιατί να γίνουν οι κόποι και οι θυσίες;

Βαθύτατη ικανοποίηση νιώσαμε και για τα τέσσερα θαυμάσια ντοκυμανταίρ, δίχως να έχει σημασία (έξω από το οικονομικό ενδιαφέρον) ποιες βραβεύτηκαν. Τα *Νυχτολούλουδα* του Νίκου Γραμματικού θεωρήθηκαν φέτος ένα από τα καλύτερα ευρωπαϊκά ντοκυμανταίρ. Την εικόνα του κύρους που έχει πάντοτε η δουλειά του Θανάση Ρεντζή ανέδιδαν και οι εντυπωσιακές *Σιωπηλές μηχανές*. Ντοκουμέντο, αν μπορεί να το πει κανείς έτσι, πιο πάνω δηλαδή από ένα

Δημήτρη Σταύρακα: *Το καναρινί ποδήλατο*.

πος και το περιεχόμενο ήταν φτωχά. Εξμπισσιονιστικός ο κινηματογράφος του Δ. Μακρή. Το *Προπατορικό αμάρτημα* έμοιαζε να έχει ως πρόθεσή του το «να κάνουνε μάτι οι θεατές». Για την ιστορία καταχωρίζουμε τίτλους και ονόματα: ...και επί γης ειρήνη της Δάφνης Τζαφέρη, *Το κυνήγι του λαγού* του Νικόλα Βεζυργιάννη, *Η ληστεία* του Αλέξη Καρδαρά, *Νετρίνο* του Γιάννη Παρασκευόπουλου, *Αλιόσα* του Θανάση Σκρουμπέλου και *Ο*

απλό ντοκυμανταίρ, ήταν και οι *Ιδαίου μύθοι* του Λευτέρη Χαρωνίτη. Αλλά και ο Γιάννης Λάμπρου κέρδισε το θαυμασμό μας για το γεμάτο ευσέβεια ταξίδι του στην αθωνίτικη πολιτεία με τον τίτλο *Περάσματα στον Παράδεισο*.

Υπάρχουν πράγματα να ειπωθούν για το πληθωρικό πρόγραμμα των ξένων -περισσότερες από εκατό!- ταινιών. Αλλά και κάποια πιο γενικά συμπεράσματα για τη διοργάνωση...

«Για τους άλλους είναι κόλαση, για μας το σπίτι μας»

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΤΟΥ ΝΙΚΟΥ ΝΙΚΟΛΑΪΔΗ

Δέκα χρόνια πέρασαν για να εμφανιστεί με νέα του ταινία –θα σε δω στην Κόλαση, αγάπη μου– στο Φεστιβάλ Θεσσαλονίκης, ο σκηνοθέτης Νίκος Νικολαΐδης. Τέσσερις μέρες πριν από την προβολή της, μίλησε στο Αντί για τα δεινά του Φεστιβάλ και του ελληνικού κινηματογράφου, χωρίς να κρύβει την απογοήτευση και την οργή του για τα τεκταινόμενα.

Τη συνέντευξη πήρε
ο Απόστολος Λυκεσάς

• Λίγο πριν από την έναρξη του Φεστιβάλ στείλατε με τον κ. Ρεντζή μια επιστολή στον κ. Θόδωρο Αγγελόπουλο...

– ... είναι μια αστεία υπόθεση. Ο Ρεντζής είχε την «ανόητη» ιδέα ότι θα μας δεχθεί ο Αγγελόπουλος για να του πούμε κάποια από τα προβλήματα οργάνωσης του Φεστιβάλ και συμπεριφοράς των υπευθύνων απέναντι στους έλληνες σκηνοθέτες. Πήρε διαστάσεις χωρίς να είναι τίποτα σοβαρό.

• ...Δεν είχε να κάνει, δηλαδή, με παρατηρήσεις αποκλειστικά για τη λειτουργία του Φεστιβάλ;

– Τα ζητήματα αυτά υπάρχουν από το ξεκίνημα του Φεστιβάλ. Εγώ ήμουν αντίθετος με αυτόν τον ιππόδρομο στον οποίο τρέχουν τα αλογάκια. Τώρα συμβαίνει το ίδιο, απλώς τα αλογάκια τρέχουν για άλλα πράγματα. Έρχεται ο Γάλλος, ο Ρουμάνος και ο Πορτογάλος, τυχαίνει καλύτερης συμπεριφοράς, η ταινία του, η παραμονή του, οι δημόσιες

σχέσεις του, φεύγει και με κάποια φράγκα στην τσέπη του.

• Αυτό είναι απότοκο επαρχιώτικης συμπεριφοράς ή καλοί τρόποι φιλοξενίας;

– Απλώς υποβαθμίζεται η ελληνική παρουσία. Είναι απλό και σοφό το σχέδιο. Ξεκινά από το Ελληνικό Κέντρο Κινηματογράφου (ΕΚΚ), το διοικητικό συμβούλιο του οποίου έχει αντικατασταθεί ανεπισήμως από ένα Δ.Σ. αιθουσαρχών. Οι θέσεις τους είναι σαφείς: ταινίες απλές, εύληπτες, με κλασικόμορφη γραφή και προσέγγιση σημερινών θεμάτων με τρόπο... ευχάριστο...

• ...στο γνωστό κλίμα της χαράς και της αισιοδοξίας;

– Ακριβώς.

• Δεν αντέχεται όμως, από την άλλη πλευρά, να βλέπουμε ταινίες τόσων πολλών επίδοξων Αγγελόπουλων.

– Πάντα υπάρχει μια μέση οδός, ανάμεσα στον Αγγελόπουλο και το Safe Sex, αν και ανάμεσα σε αυτά τα δύο έχουμε κάποιες φορές συνθλιβεί. Είναι λύση από το ένα άκρο να περάσουμε στο άλλο; Τώρα όμως έχουμε οδηγηθεί σε έναν κινηματογράφο ανόητης, ρηχής και μονοδιάστατης διασκέδασης, όπου έπειτα από μερικές μέρες ξεχνάμε τι είδαμε.

• Αυτό συμβαίνει μόνο εξαιτίας των επιλογών του ΕΚΚ;

– Και με αποκλεισμούς ταινιών, όπως η δική μου, από τις χρηματοδοτήσεις. Θα μου πείτε, για να δούμε τις ταινίες που χρηματοδοτήθηκαν. Είναι στο στυλ

«Οργασμιακό Ταμείο». Υπάρχει, βέβαια, και μια άλλη αλήθεια. Ότι στον αντίποδα πρέπει να υπάρξουν ταινίες και όχι κατασκευάσματα που σέρνουν τον κόσμο σε έναν υπνωτικό χορό. Φέτος είδα δύο τρεις ταινίες και ντρέπομαι βαθύτατα γι' αυτά τα πράγματα και με προσβάλλουν βαθύτατα, σε όλα τα επίπεδα. Το σινεμά μας γύρισε πίσω 30 χρόνια, χωρίς ωστόσο να είναι το σινεμά του Γρηγορίου, του Δημόπουλου, του Γεωργιάδη ή του Τζαβέλλα.

• Τι σας ενοχλεί;

– Μα είναι μη-κινηματογράφος. Ακόμη και η φωτογραφική αντιμετώπιση είναι τηλεοπτική. Μου δίνουν την εντύπωση ότι οι ταινίες γίνονται από ερασιτέχνες. Μόνο που εδώ πέφτουν χρήματα. Σε μία από αυτές, ο σκηνοθέτης κατάφερε να δείξει το καταπληκτικό ελληνικό τοπίο σαν εσωτε-

ρικό στούντιο. Είμαι λυπημένος και οργισμένος που συμμετέχω με την ταινία μου.

• *Δεν θα ξαναρθείτε, δηλαδή;*

— Εδώ συρόμεθα σε κάτι που λέγεται Φεστιβάλ και στο οποίο ψηφίζουν 50 άνθρωποι — άλλοι εδώ και άλλοι στην Αθήνα — που προσεγγίζουν τον κινηματογράφο με στυλ «τρία πουλάκια κάθονται», και αποφασίζουν σε ποιες ταινίες θα επιστραφούν κάποια χρήματα για να καλύψουν οι σκηνοθέτες τα χρέη τους.

• *Δηλαδή, το σημερινό Φεστιβάλ τι ακριβώς είναι;*

— Εδώ, από παλιά, ερχόταν ταινίες των κριτικών που χρησιμοποιούσαν το Φεστιβάλ και τις ταινίες για να περάσουν τις ιδέες τους. Αλλά ο τελικός αποδέκτης — που είναι το κοινό — αποφασίζει, και όχι οι φεστιβαλιστές, οι κριτικοί και τα οργανωμένα συμφεροντάκια της δεκάρας που έφτιαξαν τελικά έναν κινηματογράφο ανίας, πλήξης και αντεθνικό σε τελική ανάλυση. Σκεφτείτε μόνο ότι σε μια χώρα με τέτοια αντίσταση την περίοδο της κατοχής και δεν έχουμε μία αριστερή ταινία. Τέσσερις μέρες αντίσταση έκαναν οι Ιταλοί στη Νάπολη και αν δει κανείς τις ταινίες τους, έχει την εντύπωση ότι πολέμησαν για πέντε χρόνια. Αλλά τι να κάνουμε όταν μέσα από το Φεστιβάλ έχει καλή οργάνωση: ζεστά ξενοδοχεία, μετακίνηση, καταπληκτικούς χώρους, γίνεται ένα πανηγύρι, βρίσκεις προσκλησεις στη θυρίδα σου, κάπου είναι πεταμένες και οι ελληνικές ταινίες, αλλά εκεί τους αξίζει. Χάθηκαν οι σκηνοθέτες του φωτός, οι μοντέρ, οι παραμυθάδες, οι μουσικοί...

• *Έχουν υποκύψει όλοι, δηλαδή, στην εμπορικότητα;*

— Άλλοι κουράστηκαν, άλλοι τρελάθηκαν και χάθηκαν, άλλοι άλλαξαν επάγγελμα, άλλοι σιωπούν, εγώ έκανα ταινία μετά δέκα χρόνια. Δεν τα βάζω με τους πιτσιρικάδες μόνο γι' αυτά που κάνουν, αλλά κυρίως επειδή είναι ευχαριστημένοι και δεν έχουν βάλει φωτιά σ' αυτό το μπουρδέλο. Είναι όλοι κλεισμένοι στα ξενοδοχεία τους, πάνε στα καφέ, έτσι, κινούνται σαν μια μάζα, μια μύξα που δεν έχει καν αμοιβαδικές αντιδράσεις. Θα μου πεις, γιατί δεν βγαίνω εγώ να τα καταγγείλω; Μα μόνος; Να γίνω γραφικός; Από τους συμμετέχοντες, όλοι κάνουν τα κορόιδα. Μη χάσουν το βραβει-

άκι, την εύνοια του Κέντρου, του διευθυντή του Φεστιβάλ, του μετρ ντ' οτέλ, του κ. Αγγελόπουλου, ο οποίος κατατράχεται από διπλωματικές ασθένειες όποτε θελήσουμε να τον δούμε και ο οποίος φροντίζει να κάνει ρετροσπεκτίβες στο έργο του. Τώρα έχει τον Τονίνο Γκουέρα, μετά θα έχει τον διευθυντή φωτογραφίας του... Έχει ένα φεστιβάλ δικό του και κάνει ό,τι θέλει, και καλά κάνει ο άνθρωπος, αφού δεν υπάρχει κανείς να αρθρώσει έναν άλλο λόγο.

• *Θεωρείται γραφικότητα να*

υπερασπίζεστε αυτό που αγαπάτε;

— Όταν είσαι μόνος ναι. Υπάρχουν βέβαια άλλοι τέσσερις-πέντε σαν και μένα, αλλά αποδέχονται ότι η ταφόπλακα έχει πέσει. Εμένα, όμως, με βαράει στο στήθος.

• *Το Κέντρο δεν σας βοηθά καθόλου;*

— Όχι. Με θεωρούν αδιανόητα άρρωστο, ότι πρέπει να μπω σε τρελοκομείο, ότι οι ταινίες μου δεν είναι για τον λαό. Τώρα μου δώσαν ένα δάνειο 38 εκατομμύρια που πρέπει να το ξεπληρώσω σε 4 χρόνια. Φροντίζουν με τον τρόπο τους να μου πουν να μην ξαναεμφανιστώ με τέτοιες ταινίες, γιατί αυτή τη φορά μού τη χάρισαν. Πήρα και άλλα 20 εκατομμύρια από την ΕΤ, έκοψα από εδώ και από εκεί — το μπάτζετ ήταν 160 εκατ. — και την έκανα.

• *Είστε έξω από την κίνηση των αιθουσαρχών για μια ανεξάρτητη παραγωγή;*

— Δεν ξέρω, γιατί δεν απευθύνθηκα ακόμη σ' αυτούς. Όλοι βέβαια θέλουν να γυρίσω τα Κουρέλια Νο2 ή τη Συμμορία Νο2. Εγώ τέτοια πράγματα δεν πρόκειται να κάνω. Είμαι έτοιμος όμως να μιλήσω για την γενιά του '90. Θα δούμε τι πουλιά θα πιάσουμε...

• *Μέσα σ' αυτό το ζοφερό περιβάλλον, όπως το περιγράφετε, δεν υπάρχει καμιά αχτίδα φωτός;*

— Όχι. Όταν ανεξάρτητοι σκηνοθέτες όπως ο Σταμπουλόπουλος, ο Φέρρης, ο Τάσιος, ο Περάκης έχουν αποδιοργανωθεί και διαλυθεί, το πεδίο είναι ελεύθερο για τους άλλους. Ο Πανουσόπουλος ακόμη πληρώνει τα χρέη της Κατάδυσης. Άλλοι πούλησαν σπίτια και άλλοι πάθαν χειρότερα, που δεν θέλω να πω γιατί είναι δικές τους ιστορίες. Τώρα το πεδίο είναι ελεύθερο στο Safe Sex.

• *Δηλαδή, ο ήρωας της Γλυκιάς*

Συμμορίας ηρωικώς μεν, έπεσε δε...

— Επέλεξε να πέσει, συνειδητά. Θα μπορούσε να κατεβάσει τα παντελόνια, αλλά δεν το έκανε. Είπε «μην τους αφήσεις να περάσουν ποτέ...». Η συνειδητή αυτή αποχώρηση, η αυτοδιάθεση, η μη παράδοση, η άρνηση να γίνεις όργανό τους, το «δεν πουλάω την ιδεολογία μου» ήταν τότε μια θέση άγρια. Τώρα πάλι το ίδιο λέω. Δεν με νοιάζει αν με σφυρίξουν ή όχι. Θα βρω άλλο τρόπο να ζήσω, αλλά δεν θα πουλήσω βρωμιά στον κόσμο που θα 'ρθει να αγοράσει ένα εισιτήριο για να δει κάτι που θα τον αναβαθμίσει. Θα τον πάρω από το χέρι, κοντά μου, θα κατεβάσω κι εγώ μιαν ιδέα — λίγο — για να συναντηθούμε. Δεν έχει σημασία αν θα με δεχθεί ή θα μ' απορρίψει. Αυτό που θα δει όμως δεν θα του πουλήσει ψέμα.

• *Πόσο συντριπτική είναι, όμως, η εξάρτηση από τους χρηματοδότες;*

— Όταν ανακάλυψα — από την πρώτη μου ταινία — ότι δεν είμαι από αυτούς που μπορούν μέσω δημοσίων σχέσεων και άλλων μακιαβελικών καταστάσεων να βρίσκω χρήματα, να ενεργοποιώ χρηματοδότες και σπόνσορες, αποφάσισα να γυρίσω τις ταινίες μου με το τίποτα. Τις ταινίες που έχω κάνει τις χαρακτηρίζω σχέδια πάνω σε ταινίες που θα ήθελα να κάνω — δεν θέλω όμως κανένας να τις αντιμετωπίζει έτσι — τις αντιμετωπίζω άλλωστε κι εγώ αυστηρά. Αν περίμενα πάντως να τις γυρίσω με τα κεφάλαια που θα χρειάζονταν, δεν θα γίνονταν ποτέ.

• *Νιώθετε σαν ένας ιδιότυπος αντάρτης;*

— Κι άλλοι είναι σαν και μένα. Εγώ έστησα έτσι τον βίο μου που να μην έχω ανάγκη κανέναν για να ζήσω, γιατί διαφορετικά σκύβεις το κεφάλι πολλές φορές. Ξέρω ανθρώπους με ταλέντο που χάθηκαν στον βιοπορισμό. Ήξερα από την αρχή ότι έπρεπε να βρω έναν τρόπο να πληρώνω νοίκι, τηλέφωνο και να ζήσω το παιδί μου. Δεν είμαι πάντως εκμεταλλεύσιμος — κι αυτό τους θυμώνει. Και οι αιθουσάρχες θυμώνουν μαζί μου γιατί ξέρουν ότι μπορώ να τους φέρω εισιτήρια, αλλά δεν τους κάνω το χατίρι.

• *Όπως σας ακούω, μου φαίνεστε σαν ένας από τους ήρωες της Συμμορίας που τρώνε τζάμπα στο εστιατόριο...*

— Έχω κάνει πολλά τέτοια. Δεν λέω ότι έλυσα το πρόβλημά μου, αλλά δεν με

ελέγχουν. Όμως αν θέλεις να είσαι καλλιτέχνης, κάνε ληστείες χίλιες φορές, αλλά δεν μπορείς για να πληρώνεις το νοίκι σου να αποβλακώνεις αυτούς που πληρώνουν εισιτήριο και αναγκάζονται να τρώνε τη δική σου σκατίλα για να πάρεις και τετρακίνητο. Ας πεθάνουν όλοι αυτοί που βάζουν το μαλλί οξυζενέ και βγαίνουν στα παράθυρα και γίνονται διαμορφωτές της κοινής γνώμης, πουλώντας δήθεν όραμα και όνειρο στον κόσμο. Να εξαφανιστούν.

• *Λίγο σκληρό δεν είναι να τα κρίνετε όλα έτσι απόλυτα;*

— Είμαι απόλυτος με τον εαυτό μου. Και ό,τι έκανα εγώ μπορούν να το κάνουν χιλιάδες φορές καλύτερα κάποιοι άλλοι. Αυτά που λέω τώρα τα πλήρωσα πολύ άσχημα. Έχασα πολλά. Μέσα μου μόνο νιώθω ότι κατάφερα να μην προδώσω και να μην πουλήσω κανέναν. Στα 59 μου πια, κάποιοι ακόμα μ' αγαπάνε γιατί δεν τους κοροϊδεύω.

• *Το τελευταίο φιλμ τι είναι;*

— Η ερωτική ιστορία τριών νεκρών. Αν και είναι μαύρη ταινία, βρώμικη για κάποιους, εγώ έκανα ένα άνοιγμα. Ξεπερνώ τον θάνατο και πάω ένα βήμα πιο πέρα. Συμμάχησα —δεν υποτάχθηκα— με τον θάνατο.

• *Δεν θα μπορούσατε να χρησιμοποιήσετε τουλάχιστον έναν πιο «αισιόδοξο» τίτλο όπως «θα σε δω στον παράδεισο, αγάπη μου»;*

— Αυτό που για τους άλλους είναι η Κόλαση, για μας είναι το σπίτι μας.

ΦΕΣΤΙΒΑΛ ΤΕΧΝΗΣ Ή ΠΕΡΙΣΤΑΣΙΑΚΑ ΚΑΛΛΙΣΤΕΙΑ;

Ο Θανάσης Ρεντζής μάς έστειλε το κείμενο που ακολουθεί περί των λόγων της απουσίας του από την 40ή εκδήλωση του Φεστιβάλ Κινηματογράφου Θεσσαλονίκης

Η τεσσαρακοστή διοργάνωση (και επέτειος) οποιουδήποτε γεγονότος, ή θεσμού, είναι οπωσδήποτε κάτι το ξεχωριστό κι εν πολλοίς συναρπαστικό, καθότι στη χώρα τής τσαλαβούτας δεν σεβόμαστε ιδιαίτερα τις ζώσες παραδόσεις και ούτε τις τιμούμε ανάλογα. Έτσι έγινε και με την περίπτωση του μοναδικού Φεστιβάλ Κινηματογράφου, που στη χώρα μας έχει μια αξιοσημείωτη παράδοση, ανάλογη μ' αυτή του Φεστιβάλ Αθηνών και Επιδαύρου. Ωστόσο, το μοναδικό κι ανεπανάληπτο αυτό γεγονός, πέρασε εντελώς απαρατήρητο. Γιατί όμως; Λόγω άγνοιας; ανορεξίας; ή αναξιοσύνης; Ίσως όλα αυτά μαζί και κάποια ακόμη, αλλά αυτή τη στιγμή τι σημασία έχουν οι λόγοι. Το γεγονός είναι ότι «όσα δεν φτάνει η αλεπού, τα κάνει κρεμαστάρια» και μια παράδοση που δεν τιμήθηκε, όπως και όσο της έπρεπε, αποτελεί ύβρι και προστυχιά ανείπωτη. Η πνιγνή γραφειοκρατία και η απίστευτη προχειρότητα κατέστησαν απ' αρχής τη γιορτή μια αδιεκπεραίωτη κι ανούσια αγγαρεία.

Ωστόσο, ως συμμετέχων (αναγκαστικώς βέβαια λόγω νόμου) με την ταινία μου *Σιωπηλές Μηχανές*, αντιμετώπισα και πλήθος άλλες καταστάσεις και προβλήματα πρωτοφανή, πρακτικής περισσότερο φύσεως, που έκαναν τόσο εμένα, όσο και άλλους συναδέλφους, σαν τον Ν. Παναγιωτόπουλο και τον Ν. Περάκη, να μην προσέλθουμε φέτος στη «Γιορτή» και οι κυριότεροι λόγοι ήταν οι ακόλουθοι:

α. Πρωτίστως ήταν η ανεπαρκής, ερασιτεχνική και εντελώς δυσμενής μεταχείριση των ταινιών μας, ως προς τους ελάχιστους απαιτούμενους όρους των προβολών (δημοσιογραφικές στις 8.30 το πρωί και επίσημες στις 2 το μεσημέρι με απαράδεκτες συνθήκες στο τεχνικό επίπεδο), που επί πλέον έγινε με κατάφωρη παραβίαση του άρθρου 2 του κανονισμού.

β. Ακολούθως η προσβλητική και άνευ προηγουμένου μιζέρια στον τομέα της φιλοξενίας, όπου, παρά τους αστρονομικούς προϋπολογισμούς, οι συντελεστές των ταινιών δεν καλούνται για να παραβρεθούν κατά την ημέρα προβολής των ταινιών τους, αλλά μόνον για την αγγαρεία που λέγεται Απονομή Κρατικών Βραβείων. Το ίδιο, δε, το επίπεδο της φιλοξενίας έχει εκπέσει δραματικά και καμιά άλλη περίοδος δεν μπορεί να έχει την παραμικρή σύγκριση με την σημερινή κατάσταση. Το να σε σέρνουν υποχρεωτικά σ' ένα Φεστιβάλ και να σου φέρο-

νται ως νεοσύλλεκτο, δεν είναι μόνο αγενές και χυδαίο, αλλά και σκανδαλώδες.

γ. Επιπροσθέτως, η καιροσκοπική και παντελώς ασύστατη πολιτική και πρακτική του Γραφείου Τύπου του Φεστιβάλ, που αναλώνεται σχεδόν αποκλειστικά με την (αυτο)προβολή του Διευθυντού, αγνοώντας παντελώς το καθήκον του, που είναι η προβολή του περιεχομένου του Φεστιβάλ, δηλαδή οι συμμετέχουσες ταινίες, με αποτέλεσμα να μη μάθει ποτέ κανείς, ούτε ποιες ταινίες συμμετέχουν, ούτε και πότε παίζονται.

Βεβαίως υπάρχουν και πολλοί άλλοι λόγοι, που όμως δεν ήταν δυνατόν ν' αντιμετωπισθούν άμεσα, όπως π.χ., το κεφαλαιώδες ζήτημα της αναγκαστικής προβολής, ένεκα συμμετοχής στα Κρατικά Βραβεία (που μας υποχρεώνει να παιζόμαστε μέσα σ' ένα σωρό από αλλοδαπά και ημεδαπά σκουπίδια) και το οποίο χρήζει νομοθετικής ρύθμισης.

Οι προαναφερθέντες, όμως, τρεις λόγοι (στοιχειώδη και αυτονόητα πράγματα για οποιαδήποτε κινηματογραφική εκδήλωση), ήταν απολύτως δυνατόν να διευθετηθούν αμέσως (μετά το σχετικό διάβημα που κάναμε στον Πρόεδρο του Φεστιβάλ κ. Αγγελόπουλο, ο σ. Ν. Νικολαΐδης και γω, στις 31 Οκτωβρίου), είτε 10 μέρες πριν απ' την έναρξη, είτε 5 ή 2, αλλά ακόμη και μετά απ' αυτήν. Δυστυχέστατα δεν υπήρξε η δέουσα ανταπόκριση κι αυτό όχι βέβαια για λόγους αντικειμενικούς, ή «τεχνικούς», όπως ισχυρίστηκε ο Δ/ντής κ. Δημόπουλος και μας μετέβιβασε ο Πρόεδρος, αλλά καθαρώς για λόγους υποκειμενικούς και τακτικής, μιας τακτικής, όχι μόνο ακατανόητης, αλλά και απαράδεκτης από κάθε άποψη.

Σ' όλα αυτά πρέπει να προστεθεί και το εξωφρενικό πράγματι γεγονός ότι, όταν μια εβδομάδα πριν από την έναρξη, κυκλοφόρησε το έντυπο πρόγραμμα των προβολών του Φεστιβάλ, είδα μετ' εκπλήξεως να φιγουράρει με τον πιο προκλητικό τρόπο στην προμετωπίδα του, πάνω απ' τα ονόματα όλων μας, μια δηλωτική ρεκλάμα που ανέγραφε (κι εξακολουθεί βέβαια ανενδοίαστα ν' αναγράφει): ΜΕ ΤΗΝ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ *Madame Crash PLAYBOY*.

Η ιδιάζουσα αυτή προσβολή, τόσο των συμμετεχόντων δημιουργών, όσο και της πολιτείας (καθότι πρόκειται περί αμιγούς κρατικού θεσμού), μου δημιούργησε ένα επιπρόσθετο σοκ, γιατί δεν ήμουν πια βέβαιος αν συμμετέχω σε Φεστιβάλ Κινηματογραφικής Τέχνης, ή σε περιστασιακά καλλιστεία. Έτσι η προσωπική μου παρουσία κατέστη απολύτως αδύνατη σε μια τέτοια εκδήλωση.

Θανάσης Ρεντζής

Εντυπωσιακά άρχισε η εικαστική χρονιά σε Αθήνα και Θεσσαλονίκη. (Θα συμπληρώνα και σε Κωνσταντινούπολη, ακολουθώντας το πνεύμα συναδέλφωσης που επιτάσσουν οι καιροί. Η όη Biennale Instabul λοιπόν, υπό την διεύθυνση του Paolo Colombo και υπό τις ευλογίες του Πατριάρχη Βαρδολομαίου, κύλησε εξαιρετικά, παρά το δυσοίωνο κλίμα που δημιούργησαν οι σεισμοί.) Στη Θεσσαλονίκη, επίσης, πρωτολειτούργησαν τα υπεσχημένα Κρατικό Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης στη Μονή Λαζαριστών και η Kunsthalle σε δάνεια αποθήκη του Λιμανιού. Μένει να δούμε τι δ' αντέξει στο χρόνο και τι θα βρει κάποιον χαρακτήρα. Η Πολιτεία, πάντως, εγκαινιάζει με ψηφοθηρικές «προσόψεις», αλλά αρνείται να τις στηρίξει με την οποιαδήποτε υποδομή. Φως-φανάρι: Βαίνομεν προς εκλογάς!

Στρατηγικές της εικόνας

του Μάνου Στεφανίδη

Γιατί ήρθε η εποχή να κάνω τους εχθρούς μου·
αρκετά υπηρέτησα τους φίλους μου.
Γ. Χρονάς

Η δυσώδης γκαλερί!

Ας το πούμε εξαρχής: η Μονή Λαζαριστών είναι ένα σεσημασμένο ιστορικά κτίριο, παντελώς ακατάλληλο για μοντέρνο μουσείο. Οι χώροι του είναι μικροί, χαμηλοτάβανοι, δυσλειτουργικοί και χρηστικά προαποφασισμένοι. Οι δε «μελετητές» που τους «αξιοποίησαν», δαπανώντας απίστευτα ποσά από την «Πολιτιστική Πρωτεύουσα», κατ' ουσίαν τους αποτέλειωσαν. Θέ-

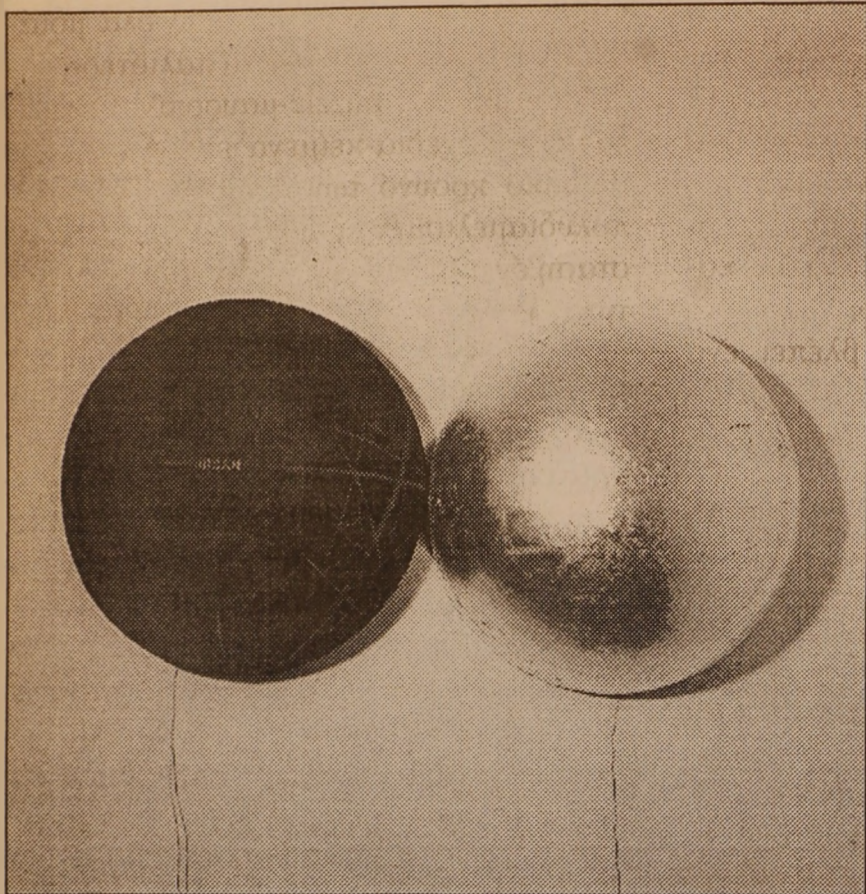
λετε παραδείγματα: κόκκινα πλακάκια(!), στενές εισόδους, kitsch ψευδοροφές, ταφόπλακες για το κλείσιμο των παραθύρων μετέτρεψαν τη Μονή σε τάφο του Ινδού. Επιπλέον, ένα σύγχρονο μουσείο οφείλει να έχει ενιαία αρχιτεκτονική αντίληψη και μορφολογικά να λειτουργεί ως σήμα στο χώρο. Οι «Λαζαριστές» πιθανόν να έκαναν για ένα πολιτιστικό πολυκέντρο, αλλά όχι για χώρο που φιλοδοξεί να φιλοξενήσει την ρωσική πρωτοπορία και τη Συλλογή Κωστάκη. Η παρουσίαση της αναδρομικής Κανιάρη υπήρξε μοιραία απογοητευτική. Και δεν φτάνουν οι μαξιμαλιστικές κορώνες για να σώσουν μια κατάσταση που στήθηκε στο πόδι. Με το δεδομένο, πάλι, ότι η «Ιφανέτ» παραμένει μακρινό όνειρο εφόσον δεν μπήκε στο τρίτο πακέτο της Ε.Ε., μήπως θα 'πρεπε οι υπεύθυνοι να επανεξετάσουν τη στρατηγική τους περί τα μουσεία της Θεσσαλονίκης;

— Μήπως, επίσης, αυτός ο υπερπληθωρισμός «άυλων τίτλων» αποπροσανατολίζει ακόμη περισσότερο το ελάχιστο, δυστυχώς, εικαστικό κοινό της συμπρωτεύουσας; Φοβόμαστε ότι από τους «Λαζαριστές» θα ευδοκιμήσει μόνο το gourmet εστιατόριο του συγκροτήματος γνωστής ούσης της μερακλήδικης ροπής των Βορειοελλαδιτών. Απ' την άλλη πλευρά, το Μακεδονικό Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης έχει, απολύτως, κερδίσει το στοίχημα και

διασώζει την τιμή των μουσείων στη Θεσσαλονίκη. Η σχεδιαζόμενη μάλιστα νέα προέκτασή του ίσως ν' αποτελεί τη λύση του αυγού του Κολόμβου. Θέλω να πω πως, αντί να διασπείρουμε δυνάμεις, θα έπρεπε να στηρίξουμε τους υπάρχοντες επιτυχείς θεσμούς. Το «Μακεδονικό» έχει τα εξής ατού: βρίσκεται στο κέντρο της πόλης, έχει έναν ενδιαφέροντα μορφοπλαστικό χαρακτήρα, στηρίζεται σ' έναν πυρήνα δυναμικών ιδιωτών και δεν εξαρτάται από την κρατική γραφειοκρατία. Ξεκίνησε ως γνωστόν από μια εμπνευσμένη δωρεά του Ιόλα και σταδιακά επεκτάθηκε αγκαλιάζοντας ένα ευρύτερο φάσμα σύγχρονων καλλιτεχνών. Επίσης, διατηρεί μόνιμη συλλογή, πάρκο γλυπτικής αλλά και διοργανώνει εξαιρετικά καλαίσθητες αναδρομές. Εν ολίγοις, παιδιά, ήρθε η ώρα ν' αποφασίσουμε και για τους εχθρούς και για τους φίλους μας. Εξάλλου δικαιούται ν' αγαπά όποιος πρωτίστως ξέρει να μισεί.

Θεόδουλος

Τα καλά νέα τώρα: Ο κύριος καλλιτέχνης Θεόδουλος (1956) έστησε στο «Μακεδονικό» μια εντυπωσιακή έκθεση με video-installations, κατασκευές, περιβάλλοντα και επίτοιχες σειρές. Πέτυχε έτσι να ενεργοποιήσει τους χώρους με εικόνες φωτός και σκότους, δημιουργώντας ρυθμικά περάσματα από την μίαν ενότητα στην άλλη. Βασική του ιδέα, η τιμεντένια φόρμα μιας υδρογείου μέσα στην οποία ανάβουν πυρές, κορώνουν φλόγες ή κυμματίζουν θάλασσες. Το χώμα, ο ουρανός, το νερό, τα φυσικά στοιχεία του Αριστοτέλη συμπλέκονται με μια τεχνολογία που ξέρει τα όριά της και που τα υπηρετεί. Ο Θεόδουλος γνωρίζει να ισορροπεί ανάμεσα στην θεαματικότητα και τους εννοιολογικούς χαρακτήρες, στην αρχιτεκτονική οργάνωση του χώρου και στην ποιητική του ανάπλαση. Συχνά οι σφαίρες, τα ημισφαίρια ή οι κώνοι του σχολιάζονται από προβολές γεωμετρικών εξισώσεων πάνω σε διάφανες επιφάνειες, ώστε ο λόγος του Αριστοτέλη να καθίσταται επαγωγική εικόνα. Το 1996, οργανώνοντας την έκθεση «Περί πάτρης» σε χορηγία ΔΕΣΤΕ και AGF, έγραφα: «Τέλος, για τον Θεόδουλο “πατρίδα” μπορεί να είναι τα πλάσματα της φαντασίας και τα κτίσματα της τεχνολογίας ιδωμένα μέσα από την ανάγκη για τάξη και αρμονία...». Ο καλλιτέχνης στο «Μακεδονικό» απέδειξε ότι μπορεί ν' ανάγεται σ' ένα σύστημα αρχετύπων χωρίς να χάνει την επαφή του με την σύγχρονη πραγματικότητα.

Θεόδουλος: Urban-Global, 1992.

Οι εγκλωβισμένες σε μεταλλικά μπλοκ τηλεοράσεις, που μετέδιδαν μέσα από μια σχισμή ποδοσφαιρικούς αγώνες, αποτελούσαν συγχρόνως κοινωνιολογικό σχόλιο και εικαστικό εύρημα. Επιπλέον ενσωμάτωσε στα έργα του τη δωρεά Ιόλα (τον Τάκι, τον Ακριθάκη, τον Crippa, τον Μπουτέα, τον Martial Raysse, τον Λαζόγκα) με τρόπο τόσο φιλόξενο ώστε ο επισκέπτης ν' αποκομίζει ένα αίσθημα πληρότητας. Ειλικρινά, αυτή η έκθεση θα μπορούσε ανεπιφύλακτα να προταθεί σε οποιονδήποτε διεθνή θεσμό ή ν' ανταλλαγεί με κάποια μεγάλη παραγωγή δυτικού μουσείου. Να κάτι που θα μπορούσε να ζητήσει η υπουργός Πολιτισμού από τον Πλανητάρχη: να μεταβεί κάποια ελληνική παραγωγή στην άλλη πλευρά του Ατλαντικού και να παρουσιασθεί εδώ μια έκθεση του Smithsonian, του Hirschorn, του Whitney κ.λπ. Τουλάχιστον αυτό μπορούσε να το προσφέρει ο φιλέλληνας Bill. Και θα ήθελα να κλείσω με μια φράση του ίδιου του Θεόδουλου που λειτουργεί αποκαλυπτικά ως προς τις προθέσεις του: «Ο χώρος της σκέψης και της λογικής είναι ξεκάθαρος και γεωμετρικά εξελίξιμος. Το κεφάλαιο της έκφρασης όμως είναι μεταμορφούμενο».

Τζένη Μαρκέτου

Επίσης στην αποθήκη β' του ΟΛΘ η Σάνια Παπά παρουσίασε την υπερπαραγωγή της Τζένης Μαρκέτου. SMELL. BYTES. Πρόκειται για το έργο με το οποίο η ελληνοαμερικανίδα Μαρκέτου εκπροσώπησε

την Ελλάδα στην τελευταία Biennale του Σάο Πάολο. Μέσα από την έκθεση αυτή ουσιαστικά κερδίσαμε μια πολύ σημαντική δημιουργό μ' έργο πειραματικό και διευρυνόμενο. Τα SMELL. BYTES είναι ένα διαδραστικό cyber σύνολο με πρόγραμμα PC, video installation σε τρεις οθόνες και μια κάμερα-αγωγό που συνεχώς εμπλουτίζει τον κεντρικό πυρήνα πληροφοριών με νέα δεδομένα. Οι θεατές μπορούν να καταγράψουν τ' ατομικά τους χαρακτηριστικά και ν' αποκτήσουν μian «ιδιότητα» καθιστάμενοι τμήμα του έργου. Ενός έργου που αυξάνεται είκοσι τέσσερις

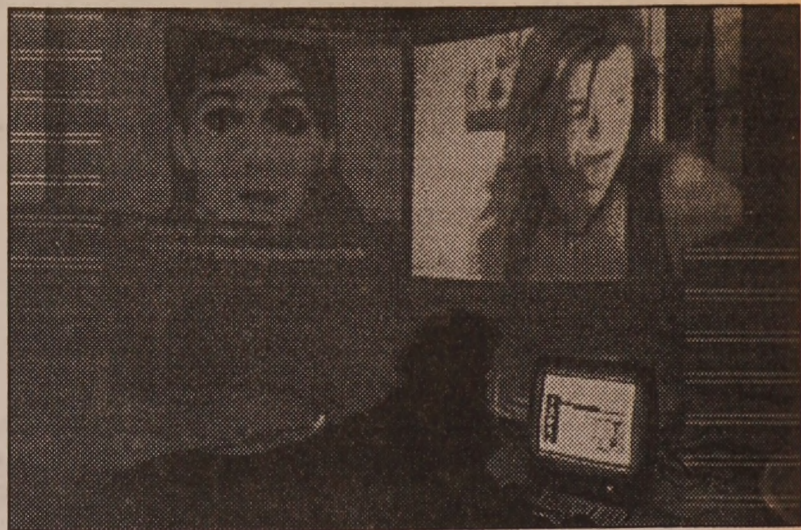
ώρες το εικοσιτετράωρο και

που «κλέβει» στοιχεία από κάθε δυνατή ηλεκτρονική πηγή. Η Μαρκέτου κατασκεύασε σαν την Μαίρη Σέλλεϋ ένα ανθρωποειδές που ζει στους λαβυρίνθους του κυβερνοχώρου και του Internet και τρέφεται με τις ανθρώπινες μυρωδιές.

Αυτό, το προϊόν μιας υψηλής τεχνολογίας, ο Chris, έχει μια βουλευτική τάση για την «ανθρωπίλα» που θα 'λεγε κι ο Καζαντζάκης και κάνει το παν για να την κορέσει. Η Μαρκέτου προέρχεται από μια κουλτούρα ζυμωμένη με την σύγχρονη τεχνολογία κι αυτό καθιστά το εγχείρημά της και πειστικό και νόμιμο. Οι επισκέπτες καλούνται να γίνουν μέλη του Fun Club που έχει ιδρύσει ο Chris 053. Μόλις καταχωρισθούν, ο Chris αποθηκεύει τα πορτραίτα τους στην «Δύσομη Γκαλερί» (stinky gallery), τα οποία προβάλλονται στους γύρω τοίχους. Σήμερα, το διαδραστικό αυτό έργο, που θίγει εκτός των άλλων το ιδιωτικό απόρρητο, την επιθυμία ή τη σχέση ανθρώπων και μηχανών, εκτίθεται στην Καλσρούη (ZMK) και το Queen's της Ν. Υόρκης. Ο θεατής-επισκέπτης ανεπαισθήτως εγκλωβίζεται σ' αυτόν τον virtual κόσμο, όπου η πραγματικότητα συγχέεται με την τεχνολογική παραίσθηση, και νιώθει μαζί θήραμα και θύτης, παίκτης και παίγνιο.

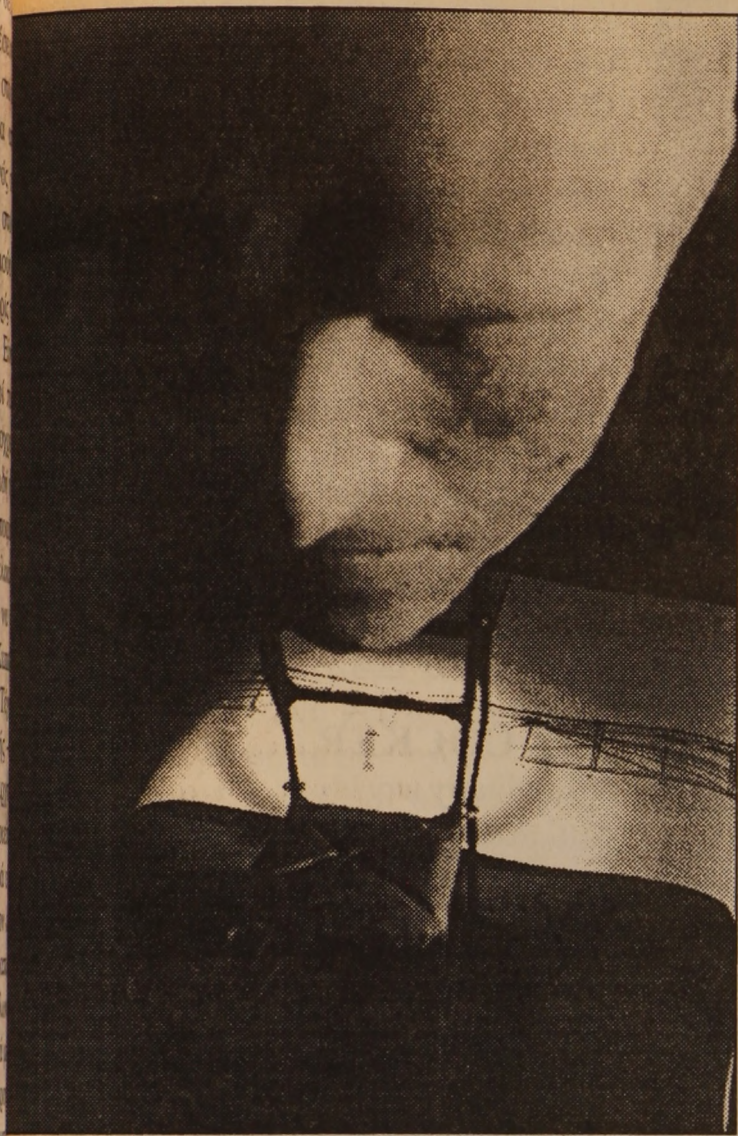
Η Σάνια Παπά έστησε μια πολύ δύσκολη και ακριβή έκθεση δίνοντας ένα πρώτο

δείγμα γραφής για τον νέο θεσμό. Η ίδια και εμπειρία διεθνών εκθέσεων έχει και δημόσιες σχέσεις επιπέδου στο εξωτερικό διαθέτει, πράγμα απόλυτα απαραίτητο για την όποια επιτυχία ενός σύγχρονου μουσειακού χώρου. Ίσως στο πρόσωπό της ο τ. υπουργός Πολιτισμού να έκανε την πιο σωστή επιλογή, χωρίς τα συνήθη μικροκομματικά κριτήρια. Είναι κρίμα, πάντως, που οι πολιτιστικοί παράγοντες της Θεσσαλονίκης είναι υποχρεωμένοι ν' αντιδικούν μεταξύ τους επειδή η πολιτεία -λέγε με Βενιζέλο- άλλα αποφάσισε, άλλα υπεστήριξε και άλλα τελικά έπραξε. Είναι, δηλαδή, αδιανόητο να μην έχει εξευρεθεί χώρος για την Kunsthalle, το Κέντρο δηλαδή Σύγχρονης Τέχνης, ή να μην έχει σχεδιασθεί εξαρχής -διάβολε- ένας χώρος με μοντέρνα αρχιτεκτονική αντίληψη, αλλά να χρησιμοποιείται δανεικά ο χώρος, ο οποίος αρχικά είχε δοθεί στο Μουσείο design και στον διευθυντή του κ. Δελιαλή. Είναι, τέλος, απαράδεκτο οι υπεύθυνοι αυτών των «άυλων» χώρων να καταφεύγουν σε δικαστικά μέτρα, δημιουργώντας δυσάρεστο προηγούμενο στην πολιτιστική ζωή της συμπρωτεύουσας. Κατά τη γνώμη μας, οφείλει η πολιτεία να δώσει άμεσες λύσεις και με τη σειρά τους οι νέοι θεσμοί ν' αναπτύξουν ουσιαστικές σχέσεις άμεσα τόσο με το πανε-

Ο Chris 053 εν δράσει!

πιστήμιο όσο και με το Φεστιβάλ Θεσσαλονίκης. Τα μουσεία χρειάζονται διαπαιδαγωγημένο κοινό, κάτι που σήμερα λείπει. Αυτό είναι το μείζον και επ' αυτού απαιτούνται περισσότερες της μιας στρατηγικές. Διαφορετικά, τα νέα μουσεία θα διαγκωνίζονται ποιο θα πρωτοφιλοξενήσει τους γνωστούς εκατό κοσμοφιλότεχνους, οι οποίοι θα τα επισκέπτονται λίγο πριν από το προσκύνημα στο «Νανί-Νανί» ή λίγο μετά τα καφέ-μπαρ της παραλιακής λεωφόρου.

Παντελής Χανδρός:
«Γέφυρα (λεπτομέρεια), 1989-9.

Παντελής Χανδρός

Στο «Επίκεντρο» αυτόν τον καιρό εκθέτει ένας από τους σημαντικότερους δημιουργούς της νεότερης γενιάς, ο Π. Χανδρός (1963). Πρόκειται για έναν καλλιτέχνη που εξελίσσει σταθερά και με πρωτότυπη έμπνευση το προσωπικό του ιδίωμα, ερευνώντας παδιακά τις σχέσεις χώρου-ύλης-ιστορικής και προσωπικής μνήμης (Τρόπαια, 1993). Αργότερα περνά στη λειτουργία εικόνων και κειμένων, σε μια προσπάθεια προσωπικού διαλόγου με την εν γένει εικαστική παράδοση (Σημειώσεις του Μαυροπίνακα, Καλειδοσκοπικές Εικόνες, 1993), για να συνεχίσει με τον video-πειραματισμό του «Παράλληλες Εικόνες», το 1996. Σήμερα, ο Χανδρός παρουσιάζει την ενότητα MEDLENT, μια σειρά έργων στα οποία ο σαρκασμός, η ποιητική και η φιλοσοφική διάθεση εναλλάσσονται καταιγιστικά. MEDLENT θα πει medium talent, μέσος άνθρωπος, και

αναφέρεται σε όλους μας (ταπεινόφρονα δε και στον καλλιτέχνη τον ίδιο). Πέραν αυτού όμως ο Χανδρός αισθάνεται ώριμος να καταπιαστεί με το αχανές θέμα της ατομικής μυθολογίας και με τον ιδιόκτητο(;) κόσμο των εικόνων που φυλάει ο καθένας μες στο μυαλό του.

— Άραγε, τι εικόνες βλέπει ένα παιδί όταν κοιμάται;

— Τι συμβαίνει στο ατίθασο κεφάλι του κοριτσιού απέναντι;

— Ποια στερεότυπα κοιμούνται στη συνείδηση του ζωγράφου;

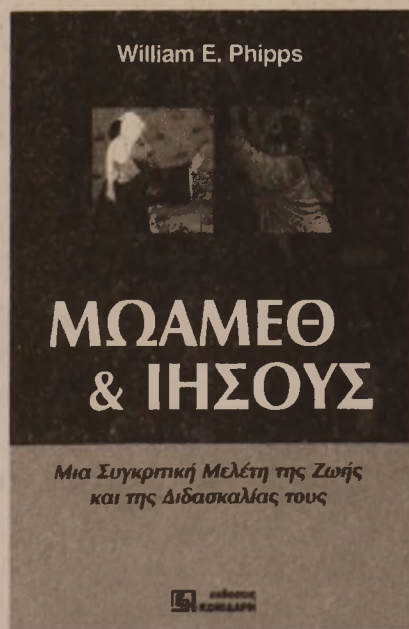
Ο Χανδρός καταφεύγει σε μια μηχανή, σε μια χειροποίητη-πρωτόγονη τεχνολογία, για να καταδυθεί στην άβυσσο της εικόνας. Χρησιμοποιώντας ως μέσο το γύψινο εκμαγείο του κεφαλιού του και σφηνώνοντας μέσα του μια μικρή κατασκευή, καταφέρνει να προβάλλει στο χώρο μέσα από ένα σύμπλεγμα φώτων, φακών και μεταλλικών κατασκευών την μέσα εικόνα: Που μπορεί να είναι μια Πεταλούδα, μια σταγόνα αίμα, μια φωτιά, ένα αφηρημένο σχήμα. Τα έργα «Γέφυρα», «Παρατηρητής», «Ο άνδρας στην Προκυμαία», «Ημερολόγιο» είναι επιτεύγματα κομψότητας, στέρεης πλαστικής σκέψης και λυρικής ατμόσφαιρας. Ο Χανδρός έχει έναν γοητευτικό τρόπο ν' απελπίζεται αλλά και να ελπίζει, να διεκδικεί αλλά και ν' αφήνεται να κερδίζει,

τέλος, τη στιγμή ακριβώς που όλα μοιάζουν να έχουν χαθεί. Απ' τα παλιότερα έργα του με τους puzzle-μαυροπίνακες και τα άψογα σχέδια-κείμενα ως τον καλειδοσκοπικό κρουνό των άναρχα ανστηρών, πολυδιαμελισμένων εικόνων του, η απόσταση έχει διανυθεί με μέτρο και σοβαρότητα. Τώρα, με τον MEDLENT, επιχειρεί μια καινούργια χωροπλαστική πρόταση με αναφορές αλλά και με πρωτότυπες λύσεις. Ο διάλογός του με τον Segal ή τον Λάππα είναι γόνιμος. Η σχεδιαστική του επάρκεια, κάτι που δεν είναι αυτονόητο για πολλούς ομοτέχνους του, τον προφυλάσσει απ' το εύκολο εφφέ ή το πλαστό, το θεατρίζον δράμα. Ο ανθρωποκεντρισμός του, τέλος, δεν είναι διδακτικός, είναι υπαρκτικός. Γι' αυτό και γράφει τόσο καλά στον μαυροπίνακα της συνείδησης. Εν ολίγοις, ο ίδιος αναπτύσσει τις στρατηγικές τής εικόνας με τρόπο ευφάνταστο και βαθύ. Αποσυνθέτει και ανασυγκροτεί. Υπαινίσσεται και υποβάλλει. Μιλά εν παραβολαίς. Συγχρόνως επιμένει στην γοητεία των εικόνων, χωρίς να υποκύπτει στις λογικές του θεάματος.

Ο Χανδρός συνειδητά θυσιάζει τα φαινόμενα γύρω του, για να συλλάβει έννοιες και καταστάσεις ιδεατές. Περισσότερο από το «κατ' εικόνα» τον απασχολεί το «καθ' ομοίωσιν» σε τρόπον ώστε να σχολιάζει υποβλητικά τον γνωστό στίχο του Ν. Καρούζου:

«Με τη θυσία του γύρω φαινομένου
θα ανακαταλάβει η ψυχή τη μοναξιά της».

Βιβλία με περιεχόμενο!!!

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΟΝΙΔΑΡΗ

ΣΟΛΩΝΟΣ 140 - ΑΘΗΝΑ 106 77 - ΤΗΛ. 3822971 & 3845295 - FAX: 3819498
<http://www.konidaris.gr>

Εάν πριν από μερικά χρόνια μιλούσαμε για το βινύλιο, τώρα πλέον αναφερόμαστε στην πρωτοκαθεδρία του δίσκου ακτίνας, που όμως φαίνεται ότι κλονίζεται από τα νέα τεχνολογικά επιτεύγματα. Η επόμενη, προηγμένη γενιά του cd είναι προ των πυλών, ενώ προϊόντα όπως το DVD έχουν ήδη αρχίσει να κερδίζουν υπολογίσιμο έδαφος στην αγορά ήχου και εικόνας, ώστε να κάνουν σαφές ότι η εξέλιξη συμβαδίζει με την εμπορική εκμετάλλευση και βέβαια με την καθοδηγούμενη καταναλωτική μανία.

Οι παλιοί στη νέα χιλιετία

του Βασίλη Ρούβαλη

CARLOS SANTANA *Supernatural*

Ο Carlos Santana είναι από τους «μεγιστάνες»... του παγκόσμιου rock 'n' roll και για καθ' οιονδήποτε λόγο δεν οφείλει, έστω και σήμερα, να σπilώσει την αποδοχή του από το σύνολο του μουσικόφιλου κοινού. Ένας κιθαρίστας από τους πρωτοκλασάτους, και οιονεί κλασικούς, βιρτουόζους της δεκαετίας του '60 (με τους περίφημους Santana Band στο Σαν Φρανσίσκο και το Fillmore East, αλλά και την αποκορύφωση του Woodstock) που αδιάληπτος συνεχίζει να τροφοδοτεί επάξια τη φήμη του. Το cd *Supernatural* δίνει μια πρώτη γεύση στην αξεπέραστη καλλιτεχνική συνταγή που θέλει τους αληθινά μεγάλους καλλιτέχνες να διατηρούν στον χρόνο τη μαγεία του ταλέντου τους. Βέβαια, η ιστορία του είναι λίγο-πολύ γνωστή και τουλάχιστον αξιοζήλευτη.

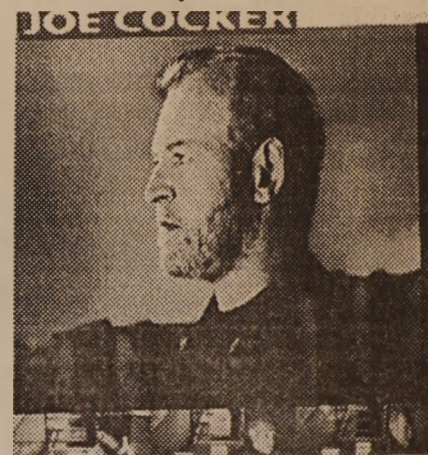
Παρότι γεννήθηκε και μεγάλωσε στο Μεξικό, η ταύτισή του με το ιδίωμα του rock 'n' roll έγινε γρήγορα φανερή από τα εφηβικά του χρόνια. Ένας μεγάλος ρυθμιστής αυτού του ήχου που κατόπιν ονοματίστηκε afrolatin rock βρισκόταν στα πρόθυρα της δόξας με την μπάντα του στα 1966. Ήταν η

χρονιά που σηματοδότησε τόσο τη δημοτικότητα όσο και την ανάδειξη των μεγάλων συνθετικών ικανοτήτων του. Η μουσική των Santana Band ήταν ικανή να μαγεύει τον κόσμο και να επιφέρει στον Carlos και στην αγαστή παρέα του επιβραβεύσεις όπως χρυσούς και πλατινένιους δίσκους ανά την υφήλιο, όσο ακόμη και χιλιάδες φίλους των τραγουδιών του που συνέχρεαν όπου κι αν έπαιζε όλα αυτά τα χρόνια. Στα τριάντα χρόνια της παρουσίας του στα μουσικά πράγματα, ο Carlos Santana έχει να επιδείξει σπουδαίες προτάσεις. Δεν έπαψε ποτέ να αλλάζει και να αναζητεί μουσικά στοιχεία απαραίτητα για την καλλιτεχνική του εξέλιξη και φυσιογνωμία. Για τούτο, δεν είναι τυχαίο που οι διαδρομές του στα blues, στην jazz, τους αφροκουβανέζικους ρυθμούς, το κλασικό rock επέφεραν ένα σπουδαίο χαρμάνι, το οποίο έχει ανταμειφθεί δεόντως: πάνω από 30 εκατ. δίσκους σε παγκόσμια κλίμακα και αναρίθμητες βραβεύσεις και τιμητικές διακρίσεις.

Το φαινόμενο Carlos Santana έχει τελικά να κάνει με την ιδιοφυή συνθετική πατέντα, με την οποία κάθε νέο κομμάτι διαθέτει τον αέρα της ανανέωσης και του εμπλουτισμού με στοιχεία από διαφορετικές ηχητικές περιοχές και πάραυτα παραμένει αναγνωρίσιμο, υπογραφόμενο απ' το πρώτο άκουσμα με την προσωπική σφραγίδα του λατινοαμερικάνου συνθέτη. Έτσι ακριβώς και εν προκειμένω: το *Supernatural* κερδίζει τις εντυπώσεις από την αρχή. Ένα αμάλγαμα των μουσικών του προτιμήσεων, από εκείνες που οι οπα-

δοί του γνωρίζουν πολύ καλά πώς αναδύει στο τάστο του, με τη σύμπραξη σπουδαίων και φημισμένων μουσικών. Οι Eric Clapton, Dave Mathews, Everlast και άλλοι όπως και η στιβαρή Lauryn Hill συνθέτουν την ομάδα κρούσης για ένα άλμπουμ σπουδαίο, από τα σημαντικότερα της χρονιάς και οπωσδήποτε ξεχωριστό σε παραβολή με πρόσφατες κυκλοφορίες ομηλικών καλλιτεχνών. Ο δίσκος έχει απαιτήσει από το ακροατήριο (που ίσως βιαστεί να το θεωρήσει αναμενόμενο) και εν συνεχεία αποφαίνεται απολαυστικό. Ακούστε (και θυμηθείτε τη στήλη) τα Smooth, Put Your Lights On, The Calling και θα αντιληφθείτε σαφέστερα τα περί ου ο λόγος...

JOE COCKER *No ordinary world*

Εάν μεταξόν των μυθικών πια συμμετεχόντων στο περιών υμνο Woodstock του 1969 ήταν ο Santana και φυσικά η

ανεξίτηλη και αδιαπραγμάτευτη φιγούρα του Jimmy Hendrix, ο Joe Cocker φάνταζε ήδη σ' εκείνο το φεστιβάλ ήσων και τουλάχιστον ημιτελής. Ε, δεν έπαψε ένθεν και ακολουθεί τον δρόμο της μετριότητας όλα τα επόμενα χρόνια. Κι αν το σήμα κατατεθέν του είναι το αξιαγάπητο (!...) You Can Leave Your Hat On, δεν είναι τεκμηριωμένη αυτή η συνεχής εκζήτηση όλων των κυκλοφοριών του στη δεκαετία του '80 και του '90. Η χαρακτηριστικά βραχνή φωνή του είναι αναμφίβολα το μεγάλο προτέρημα του βρετανού τραγουδιστή που κινείται στα ποπ κανάλια κυρίως. Το νέο του άλμπουμ δεν προδιαθέτει τίποτε περισσότερο από τα αναμενόμενα, και μάλιστα η διασκευή στον κλασικό ποπ ύμνο του μέντορα Leonard Cohen, First We Take Manhattan, μόνο την εύφημο μνεία δεν διεκδικεί...

Ο Joe Cocker έχει προ πολλού ολοκληρώσει τον κύκλο του και οι όποιες ενδιαφέρουσες συνθετικές εκλάμψεις στον δίσκο δεν δικαιολογούν μια αξιέπαινη καλλιτεχνική οντότητα. Το μόνο βέβαιο είναι ότι το άλμπουμ ενδιαφέρει νεαρούς ως επί το πλείστον ακροατές κι όσους άλλους θεωρούν... άσμα ασμάτων το You Can Leave

our Hat On!
PAUL McCARTNEY
Run Devil Run

Μερικές φορές πρέπει κανείς να σκέπτεται τα όριά του. Εάν μάλιστα πρόκειται για κάποιον Beatle, οι όποιες πα-

εκτροπές ή ιδιοτροπίες του δικαιολογούνται. Η μουσική βιομηχανία έχει στήσει έναν πολύ έξυπνο μηχανισμό για να αναεώνεται από ποικίλης κάστας καλλιτέχνες. Στην περίπτωση του Paul McCartney, ήταν πολλές οι μέτριες έως πεικώς αδιάφορες δισκογραφικές εξορμήσεις του ως σόλο τραγουδοποιού, που ημειωτέον χωρίς την καταλυτική παρουσία του John Lennon δεν κατάφερε ποτέ να ξεφύγει ή να ξεπεράσει τη σκιά του πιτλικού φαινομένου. Δυόμισι χρόνια μετά τον τελευταίο του δίσκο, και με τον θάνατο της συζύγου του στο μεταξύ διάστημα, ο Paul McCartney εμφανίζεται πάλι στο προσκήνιο με το εν λόγω cd. Το *Run Devil Run* είναι μια ανθολογία από παλιά rock 'n' roll τραγούδια των Chuck Berry, Elvis Presley, Little Richard, Ricky Nelson, Carl Perkins που φαίνεται πως ο ίδιος λατρεύει και τα ερμηνεύει με ιδιαίτερη ένταση. Μαζί με αυτά έχει ηχογραφήσει και τρία νέα δικά του κομμάτια, όλα με το ύφος και την ατμόσφαιρα των τελών της δεκαετίας του '60. Σ' αυτό συμβάλλει τόσο ο τρόπος στο στούντιο όσο και η συμπεριφορά στην κιθάρα από τους Dave Gilmour και Mick Green. Αλλά, ως εκ τούτου, δεν φαίνεται να υπήρχε κάποιος ιδιαίτερος λόγος για όλα τούτα, αφού τίποτε δεν έχουν να προσθέσουν ή να αναθεωρήσουν. Και μένει λοιπόν η γκρίνια για σερετριζόμενα ξαναξεσταμένα πιάτα κ.λπ., κ.λπ.

JOHN WILLIAMS

Starwars - Episode I
JOHN WILLIAMS

Greatest Hits 1969 - 1999

Από τους μεγαλύτερους συνθέτες της αμερικανικής κινηματογραφικής εποποιίας κατά τα τελευταία 30 χρόνια, ο John Williams έχει επιδείξει πραγματικά διαμάντια που αναμφίβολα άπτονται ακόμη

και τις εικόνες σελιλόιντ που επενδύουν. Είναι από τους συνθέτες που έχουν προσδώσει στην τέχνη του σινεμά χαρακτήρα

και ύφος, συμπληρώνοντας -αν όχι ξεπερνώντας ενίοτε- το δημιουργήμα. Κατ' αρχάς, όσον αφορά τη μουσική επένδυση του *Starwars*, ο αμερικανός μουσικός φρόντισε έτσι ώστε να εξυπηρετηθεί η μυθολογία του συγκεκριμένου επιστημονικής φαντασίας σίκουελ, το οποίο επανήλθε στις αίθουσες για να γοητεύσει εκ νέου το κοινό. Το αν τα κατάφερε ο σκηνοθέτης George Lucas είναι μάλλον αρμοδιότερος να απαντήσει ο συνάδελφος Δημήτρης Χαρίτος σε διπλανή στήλη - μια μέτρια ταινία, πάντως, που δεν κατάφερε να ικανοποιήσει τα μεγαλεπήβολα σχέδια των παραγωγών της, καθώς η ικμάδα και η πρωτοτυπία του στόρι έχουν

προ πολλού εξαχνιστεί. Όπως κι αν είναι, ο George Lucas είχε την τύχη να εμπιστευτεί εκ νέου την καταλυτική για την ταινία του μουσική επένδυση στον σπουδαίο αυτό δημιουργό και, απ' ό,τι φαίνεται, θα είναι το άλμπουμ που θα μείνει να σχολιάζεται στο μέλλον από αυτή την παραγωγή. Όχι πως έχουμε να κάνουμε με κάτι πρωτότυπο ή φαντασμαγορικό. Οι φόρμες από τον *Πόλεμο των Αστρων* του 1977, που τόσο έχουν εμποτιστεί στη μνήμη των ακροατών όλα αυτά τα χρόνια, διατηρούνται αναλλοίωτες: συμφωνικές συνθέσεις με πνευστά, έγχορδα και κρουστά που παραπέμπουν σε χολιγουντιανής υφής επικές παραγωγές.

Κατά δεύτερον, το cd *Greatest Hits 1969 -*

1999 συναποτελεί μια σημαντική κυκλοφορία με αφορμή, βέβαια, το *Starwars* αλλά και τα τριαντάχρονα της καριέρας του John Williams παρά τω κινηματογράφω. Είναι βέβαιο ότι κάθε ακροατής-σινεφίλ έχει κάποια τουλάχιστον παραπομπή από αυτή την ανθολογία μουσικών θεμάτων για ταινίες όπως *Η Λίστα Του Σίντλερ*, *Χουκ*, *Ιντιάνα Τζόνσονς*, *Επτά Χρόνια Στο Θιβέτ*, *Ο Κυνηγός Της Χαμένης Κιβωτού*, *Η Διάσωση Του Στρατιώτη Ράιαν* κ.ά. που καλύπτουν ένα χορταστικό, απολαυστικό διπλό cd. Μια πρώτης τάξης αποτίμηση της διαδρομής τού πέντε φορές... «οσκαρούχου» συνθέτη, που προσφέρεται με τέτοιο τρόπο ώστε να προβάλλεται η εμπνευσμένη συνέχεια του καλλιτεχνικού του ένστικτου. Με λίγα λόγια, πρόκειται για κυκλοφορία με αποδέκτες τόσο τους φανατικούς της τριλογίας του *Πολέμου Των Αστρων* όσο και όλους εκείνους που εκτιμούν την προσφορά του στον κινηματογράφο αλλά και την επίδρασή του σε νεότερους δημιουργούς στα εν προκειμένω.

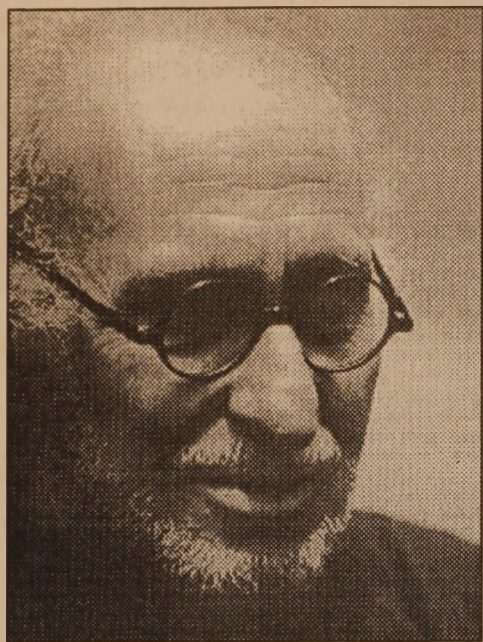
ΜΑΝΟΣ ΣΤΕΦΑΝΙΔΗΣ
ΜΙΑ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ
ΖΩΓΡΑΦΙΚΗΣ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ

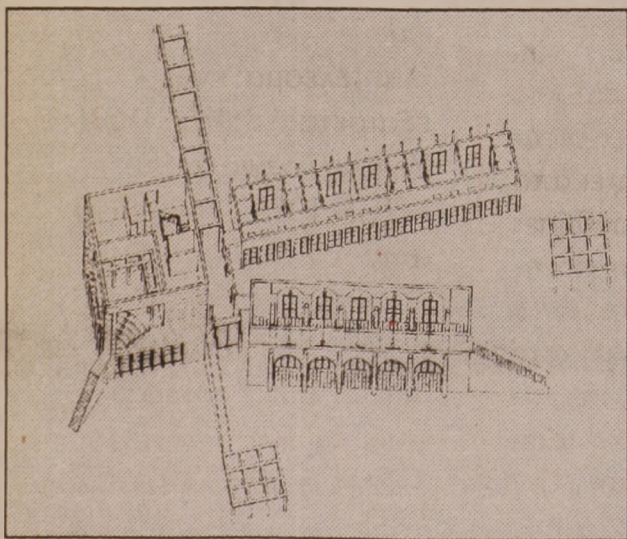
Στον Κουλέρμο (1933-1999)

του Δημήτρη Φιλιππίδη

Η πρόσφατη δημοσίευση συνεντεύξεων από το παρελθόν –ας είναι καλά τα νέα κέρατα της αφθονίας, οι αποθηκευμένες κασέτες και τα PC– με την ευκαιρία της είδησης κάποιου θανάτου, απέδειξε, με τον καλύτερο δυνατό τρόπο, πόσο ισχυρή είναι η σύγχρονη τεχνολογία της μνήμης, της αποθήκευσης, της εύρεσης. Με ένα κλικ του κέρσορα ανοίγουν τα αρχεία και ξεχύνεται το περιεχόμενό τους σε ομοιογενή «εικονίδια». Όμως επιλέγω να πατήσω τη λέξη «τερματισμός» –ω της αντίφασης, αφού συνεχίζω να γράφω πληκτρολογώντας– αυτή τη φορά, νοερά. Και να αντικρίσω τον Πάνο Κουλέρμο κατά πρόσωπο, δηλαδή στον καθρέφτη.

Πάνο Κουλέρμο, ήσουν καλός, με την αρχαία έννοια της λέξης. Κ' αγαθός, προπάντων αυτό. Ένας έφηβος αρχιτέκτονας, με αθώα ψυχή που περνούσε απευθείας αυτή του την αγνότητα στα σχέδιά του, αυτά τα ποιητικά ιχνογραφήματα. Πώς αλλιώς να εξηγήσω τη συμμετοχή σου στην έκθεση

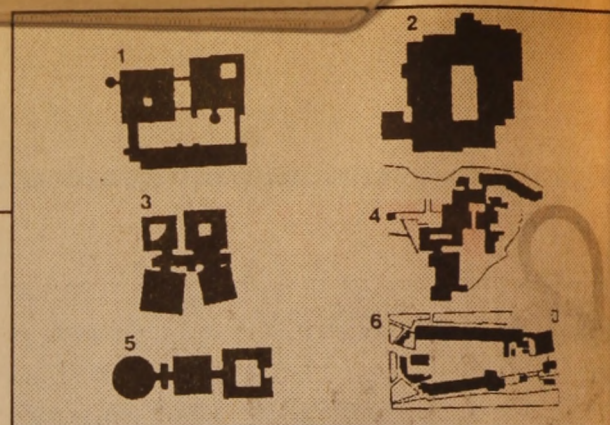

Π. Κουλέρμο, σπίτι στη Σαλαμίνα Κύπρου.

«Ιδέες για ένα Περίπτερο» στην Μπιενάλε Βενετίας το 1991, όταν στάθηκαν δίπλα σε νέους αρχιτέκτονες χωρίς κανείς να το μνησθεί; Ή ότι προκαλούσες τέτοιο ενθουσιασμό σε ομιλίες σου – στο Σπίτι της Κύπρου, στο Τεχνικό Επιμελητήριο; Χωρίς ίσως να το ξέρεις, ο ξαφνικός σου θάνατος στέρησε την αρχιτεκτονική μας από ένα ζωντανό κύτταρο, έναντι σε νοσηρούς τοπικισμούς και ανώφελες ομφαλοσκοπήσεις: το μαράζι της επαρχίας που ξέρει πως ζει στο περιθώριο. Αλλά χάσαμε και έναν σύντροφο ενάντια στους δήθεν της ξένης πρωτοπορίας – λεκτικής και σχεδιαστικής. Ναι, ήσουν ένας υπέροχος και απόλυτος αναχρονισμός, από εκεί απέρρεε η γοητεία σου.

Τα σαράντα τόσα χρόνια που σε γνωρίζω δεν είχες μετακινηθεί αισθητά από τις αρχικές σου θέσεις. Τι αντίφαση, εσύ, ο μεγάλος ταξιδευτής, που λέγεται πως είχαν φυτρώσει φτερά στις κνήμες σου, να έχεις μείνει ακλόνητος! Μπορεί γύρω σου να γκρεμίζονταν κόσμοι ολόκληροι, να αμφισβητήθηκαν τα όσια και ιερά του μοντερνισμού, να λοιδορούνταν τα πιο σπουδαία κτίρια-σύμβολα που μας κληροδότησε το πρώτο μισό του αιώνα. Εσύ, πηγαίνοντας ενάντια στο ρεύμα, προχωρούσες ακόμα πιο πίσω, στις πηγές: από τις ιδανικές βίλες του Λε Κορμπυζιέ στα πρωτογενή πλατωνικά στερεά, τη βάση του μοντέρνου συμβολισμού. Ένας αμετανόητος ρασιοναλιστής. Δηλαδή, απόσταση μηδενική.

Γράφεις κάπου ότι αποφάσισες να ασχοληθείς με θεωρητικά ή υποθετικά έργα, θέλοντας να μάθεις περισσότερα για την αρχιτεκτονική. Ότι έτσι έμοιαζες με έναν μουσικό ή έναν ποιητή που γράφει χωρίς να περιμένει κάποιο πελάτη να του αναθέσει τη δουλειά. Έτσι, ανάμεσα σε άλλα, αποκτήσαμε τα δώδεκα σπίτια που σχεδίασες για να δείξεις τη σχέση με τον τόπο σε διάφορες ελληνικές περιοχές: από τη Σαλαμίνα στην Κύπρο, ως την Ιθάκη. Πόσο θα μου άρεσε να τιμωρήσω όσους αναπαράγουν ξεπλυμένες παραλλαγές από καμάρες και σαχνισιά, χαρίζοντάς τους από ένα τέτοιο δικό σου σχέδιο. Πόσο, επίσης, θα ήθελα να αποστομώσω τους εραστές της παρελθοντολογίας με τις υπονομευτικές συγκρίσεις έργων σου που έχεις κάνει με ιστορικά μνημεία.

Π. Κουλέρμο, τα δικά του έργα αριστερά (1, 3, 5) και τα πρότυπά του...

Η ενασχόλησή σου με τις κτιριακές εγκαταστάσεις του Πανεπιστημίου Κρήτης στο Ηράκλειο μετά το 1985 ήταν μια απίστευτη σύμπτωση, για σένα που το είχες πάρει απόφαση πως δεν θα έχτιζες – αλλά μόνο με τα λόγια και σέρνοντας γραμμές στα χαρτί. Αυτή θα ήταν μια ζηλευτή ευκαιρία για οποιονδήποτε αρχιτέκτονα. Για σένα μια ευκαιρία να επισκέπτεσαι την Ελλάδα. Σαν κομήτης, εσύ ο κοσμοπολίτης Κύπριος γευόσουν την Ελλάδα σε μικρές πάντα δόσεις –για να μην δηλητηριαστεί το αίμα σου– και μετά χανόσουν στις άκρες του κόσμου. Σε ξαναβρίσκαμε στο άνοιγμα μιας πόρτας, στο χτύπημα ενός τηλεφώνου, λέω και δεν είχε μεσολαβήσει τίποτα. Είχες δοκιμάσει όμως να ριζώσεις και εδώ, κάθισες κάμποσα χρόνια στη σειρά, και τότε έβγαλες, με τους καλούς σου συνεργάτες τα πιο λαμπερά σχέδια, τις πιο επαναστατικές ιδέες σε διαγωνισμούς, λες και το έκανες επίτηδες, για να μην αξιωθούν ποτέ να χτιστούν. Ξέρεις ποιους εννοώ: τους διαγωνισμούς του ΟΛΠ, της ΔΕΗ και του ΟΤΕ το 1970. Σου άρεσε να σοκάρεις, εσύ ο λίγος σκυφτός, με το δαιμονικό χαμόγελο και τις παλαβές χειρονομίες.

Ήσουν ο ήρωας κάποιας ξεχασμένης μυθολογίας. Τόσο απόλυτα ανεδαφικός ώστε γινόσουν εσύ, ο μόνος ρεαλιστής ανάμεσα στους τοποτηρητές των συμβάσεων. Πάντα απορούσα πού στο καλό έβρισκες όλη εκείνη την ορμητική ελευθερία που σάρωνε τα υψίπεδα της αρχιτεκτονικής. Χωρίς κακία ή υπεροψία, εσύ που δεξιώθηκες βασιλιάδες, καταδεχόσουν να μας προσφέρεις τον ιερό λόγο, σπάταλα.

Για πάντα δίδασκες σε όλες τις γωνιές του κόσμου, τον τελευταίο καιρό στην Ακαδημία που ίδρυσε ο Mario Botta στην Ελβετία. Ήσουν μεγάλος δάσκαλος, ένας σαμάνος, που μπορούσες να μεταδώσεις τον θεικό ενθουσιασμό στους ακροατές σου, έχοντας αστείρευτα αποθέματα σαγήνης. Εσύ που δεν θεώρησες ποτέ τον εαυτό σου αγκυλωμένο συγγραφέα, μπορούσες έτσι να μιλάς άμεσα, πετώντας αφορισμούς με διάσπαρτα ανέκδοτα. Ήσουν εσύ το βιβλίο.

Και βέβαια δεν έφυγες, τρελέ κύπριε ταξιδευτή. Παραμύθια το τέλος σου, σε εκείνο το νοσοκομείο της Καλιφόρνιας. Θα περιμένω τηλεφώνημά σου...

ΒΙΒΛΙΟΥ

ΚΡΙΤΙΚΗ

Χορηγός νοήματος

Μισέλ Τουρνιέ,
Ελεάζαρ ή η Πηγή και η Βάτος,
μτφρ. Ευρυδίκη Τρισόν-
Μιλσανή,
εκδ. Εξάντας, 1999

Τα δίπολα των αντιθέσεων θέτουν εξαρχής τον πρωταγωνιστή του βιβλίου, τον Ελεάζαρ, ενώπιον διλημματικών καταστάσεων, που ο τρόπος της λύσης ή της υπέρβασής τους δίνει ώθηση στη δράση. Προτεστάντης στην κατεξοχήν καθολική Ιρλανδία, ο Ελεάζαρ αμφιταλαντεύεται εάν πρέπει ή όχι να αλλάξει δόγμα ενώ έχει ήδη τεθεί σε δοκιμασία από την εφηβεία του κιόλας, όταν ο πατέρας του αποφάσισε να τον κάνει βοσκό, ενώ ο ίδιος είχε επιλέξει το επάγγελμα του ξυλουργού. Σ όλες τις περιπτώσεις, ο Ελεάζαρ κατόρθωνε να επιλύει τη σύγκρουση με ηπιότητα και μετριοπάθεια αποδεχόμενος το αναπόφευκτο αλλά και χωρίς να προσχωρεί άνευ όρων σ' αυτό.

Βαθιά θρησκευόμενος και αθεράπευτα ευφάνταστος, ο Ελεάζαρ κατέληξε να γίνει πάστορας και η εντρύφηση στις γραφές τον έθεσε εκ νέου μπροστά σε καινούρια διλήμματα, καθαρά θρησκευτικής φύσεως αυτή τη φορά: Παλαιά Διαθήκη vs Καινή Διαθήκη, Μωυσής vs Χριστός, Πίστη vs Γνώση είναι μερικά μόνο από τα δίπολα που η ένταση της αντίθεσής τους

προσδιόρισε τη ζωή του Ελεάζαρ, αφότου έγινε πάστορας και οικογενειάρχης.

Γοητευμένος από τη βιβλική μορφή του Μωυσή, ο Ελεάζαρ αναλαμβάνει να αναπαράξει στη δική του ζωή το περιπετειώδες δράμα του Προφήτη κάτω από νέους ιστορικούς όρους αλλά με το ίδιο πνεύμα. Αν και δεν το παραδέχεται ανοιχτά, ο Ελεάζαρ τείνει να θεωρεί τον εαυτό του άνωθεν προορισμένο να βαδίζει μαζί με την οικογένειά του, που συνιστά, τηρουμένων των αναλογιών, μια μικρογραφία του περιούσιου λαού, πάνω στα αρχετυπικά μωσαϊκά ίχνη, με κρυφό κι ανομολόγητο σκοπό την κατάκτηση της αγιότητας-θέωσης.

Αποφασίζει λοιπόν ο ήρωας του βιβλίου να μεταναστεύσει με την οικογένειά του στην Αμερική, την καινούργια και πολλά υποσχόμενη Γη της Επαγγελίας, όπως ακριβώς ο βιβλικός προφήτης θέλησε να οδηγήσει τον εβραϊκό λαό από την Αίγυπτο στη Χαναάν. Το ταξίδι είναι πράγματι περιπετειώδες κι επικίνδυνο, γεμάτο από δυσάρεστες εκπλήξεις και η ζωή της οικογένειας απειλείται διαρκώς, ενώ ο Ελεάζαρ νιώθει, περισσότερο από κάθε άλλη φορά, πως βαδίζει πάνω σε χνάρια θεϊκά, ερμηνεύοντας τυχαία περιστατικά κατά βούληση και με αρκετή δόση αυθαιρεσίας.

Κατά τη διάρκεια του επεισοδικού αυτού ταξιδιού μέσα

στην έρημο της νέας ηπείρου, ο Ελεάζαρ θα έχει τη μοναδική ευκαιρία να ταυτιστεί με μια σειρά από βιβλικά πρόσωπα, που ανέκαθεν του προκαλούσαν εντύπωση, και ίσως μάλιστα εποφθαλμιούσε ένα μέρος της τύχης και της περιπέτειάς του.

Όταν το φίδι της ερήμου δαγκώνει το γιο του, ο Ελεάζαρ προφητεύει την ίαση του παιδιού θεωρώντας πως το σκηνικό επαναλαμβάνει την εικονική θυσία του Αβραάμ, που κλήθηκε να θυσιάσει το γιο του, όπως τώρα ο Ελεάζαρ τον δικό του, μόνο και μόνο για να δοκιμαστεί η αντοχή και η ποιότητα της πίστης του.

Το παιδί πράγματι γιατρεύεται χάρη στην επέμβαση ενός μυστηριώδους Ινδιάνου, που φέρει το σημαίνον όνομα Χάλκινο Φίδι, και τον οποίου η φιλοσοφία συνοψίζεται επιγραμματικά στην αντίληψη «ο τρώσας και ιάσεται» (αυτός που έπληξε, αυτός και θα θεραπεύσει).

Η υποτιθέμενη επανάληψη του βιβλικού δράματος παίρνει απρόσμενη τροπή, όταν ο Ελεάζαρ αποφασίζει να ξεκόψει από το καραβάνι και ν' ακολουθήσει μαζί με την οικογένειά του μοναχική πορεία, πράγμα που ίσως σημειώνει και μια στροφή από το σύμβολο του Μωυσή σε κάποιον πολύ πιο εξελιγμένο σύμβολο, πιθανώς του Χριστού. Στη διάρκεια της ανάδελφης αυτής πορείας, η οικογένεια του Ελεάζα-

Αρχαιολογία και λογοτεχνία: ένας επιτυχημένος συνδυασμός όταν, βέβαια, ο συγγραφέας διαθέτει και τις δύο αυτές ιδιότητες. Ο αρχαιολόγος Γιώργος Χουρμουζιάδης στο βιβλίο του *Λόγια από χώμα* (εκδ. Νησίδες, 1999) συνθέτει προφορικά και μας αποδίδει γραπτά μια συναρπαστική και συνάμα διδακτική εμπειρία. Κείμενα φτιαγμένα και εκφωνημένα σε σειρά ραδιοφωνικών εκπομπών της ΕΡΤ3 διατηρούν τη γοητεία της αμεσότητας και τη γλαφυρότητα της αφήγησης ενός τεχνίτη του λόγου. Κείμενα ερεθιστικά, γεμάτα από το κέφι και την περιπέτεια της ανασκαφής, αφήνουν ευδιάκριτο το χνάρι της γνώσης του αντικειμένου και προσφέρουν στον αναγνώστη την επαφή με το ανασκαφικό χώμα.

Βιβλιογραφίας
Σεμινάριο, με την καθοδήγηση της **Μαριλίζας Μητσού** και την εποπτεία του αείμνηστου **Ε.Χ. Κάσδαγλη**, πραγματοποιήθηκε στο Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης από τον Σεπτέμβριο ως τον Δεκέμβριο 1993 με τη συμμετοχή 15 νέων φιλόλογων. Αποτέλεσμα: ένα εξαιρετικό βιβλίο: **W.B. Yeats, Ποιήματα** (εκδ. ΜΙΕΤ, 1999). Στον τόμο αυτό ανθολογούνται είκοσι πέντε αντιπροσωπευτικές μεταφράσεις ποιημάτων του Γέητς, που καλύπτουν δειγματοληπτικά τη μακρά πορεία του στην ποιητική τέχνη, καθώς επίσης και

τον τρόπο πρόσληψής του στα ελληνικά γράμματα.

Από την **Μελισσάνθη**, στον **Καραγάτση**, τον **Σεφέρη**, τον **Γ.Π. Σαββίδη**, κ.ά.

Για τον Μπουζιάνη, τον μεγάλο έλληνα κολορίστα, τον ζωγράφο που μας χάρισε τις ωραιότερες προσωπογραφίες με τα μελαγχολικά βλέμματα, γράφει ο **Αλέξανδρος Ξύδης: Μπουζιάνης, Ο δάσκαλος** (εκδ. Περίπλους, 1999). Στον ίδιο τόμο δημοσιεύονται τριάντα ένα άγνωστα ως τώρα στο ευρύ κοινό έργα του, ένα κείμενο της μαθήτριάς του **Κατ. Χαριάτη-Σισμάνη** για «τα χρώματα του Μπουζιάνη», επιστολές και σημειώματά του, καθώς και χρήσιμο χρονολόγιο.

Διαβάστε το βιβλίο του **Ντίνου Χριστιανόπουλου, Το ρεμπέτικο και η Θεσσαλονίκη** (εκδ. Εντευκτηρίου, Θεσσαλονίκη 1999): μια ενδιαφέρουσα μελέτη μέσα απ' την οποία αναδεικνύεται η περίοδος που ο Τσιτσάνης έζησε στη Θεσσαλονίκη και εκεί αναζητά τα πρόσωπα και τα στέκια του ρεμπέτικου στο κέντρο και τις συνοικίες της πόλης. Η σχέση του ρεμπέτικου με τα σεφαραδίτικα τραγούδια, αλλά και η καταγραφή όσων τραγουδιών γράφτηκαν πιθανότατα στη Θεσσαλονίκη είναι μερικά απ' τα θέματα που θίγονται.

Η μελέτη αυτή προέκυψε από τις εκπομπές του συγγραφέα στο Β' Πρόγραμμα του Ραδιοφωνικού Σταθμού

ζαρ γίνεται στόχος μιας συμμορίας αδίστακτων ληστών, εκ των οποίων όμως ο ένας γίνεται λάτρης του Ελεάζαρ, επειδή τυχαίνει ν' ακούσει ένα εξόχως υποβλητικό κήρυγμα του πάστορα. Πρόκειται, άραγε, για τον συμβολικό απόγονο του σταυρωμένου ληστή εκ δεξιών του Χριστού, που πίστεψε την τελευταία στιγμή κερδίζοντας έτσι τη βασιλεία των ουρανών; Και μήπως το αρχικά μωσαϊκό όραμα και πρόγραμμα του Ελεάζαρ, αντλημένο από τη φιλοσοφία της Παλαιάς Διαθήκης, εξελίσσεται καθ' οδόν κι εμπνέεται πλέον από τις περισ-

σότερο ανθρωπιστικές αρχές της Καινής Διαθήκης;

Ο Ελεάζαρ, σκοπεύοντας αρχικά να οδηγήσει την εκλεκτή του οικογένεια στην καινούργια Χαναάν και ν' αποκτήσει ο ίδιος την προνομιακή ιδιότητα του επί γης θεϊκού αντιπροσώπου σαν άλλος Μωυσής, καταλήγει να θυσιάσει πάνω στα χνάρια του Ιησού σώζοντας, πέρα από τους συγγενείς του κι έναν ξένο, και μάλιστα παρία.

Ο Μισέλ Τουρνιέ, ένας από τους μεγαλύτερους –πιστεύουμε– σύγχρονους συγγραφείς, πλάθει μια εμπνευσμένη και

πρωτότυπη αλληγορία που έχει να κάνει με την αιώνια προσπάθεια του ανθρώπου να νοηματοδοτήσει έναν κόσμο παντελώς στερημένο από νοήματα (ο Ελεάζαρ αναζητεί το νόημα και τη στοχοθεσία της ζωής του στις γραφές) και ν' απαξιώσει το τυχαίο (που είναι ο κανόνας του σύμπαντος) μέσ' από την ηθική και ειδικά της αξίας του καλού που είναι εν τέλει και το μόνο ίσως ικανό νόημα να δώσει άξιο λόγο περιεχόμενο στην ειδάλλως α-νόητη ανθρώπινη ζωή.

Νίκη Κώτσιου

Ποιητική δημιουργία

Ευτυχία-Αλεξάνδρα Λουκίδου, Εν τη ρύμη του νόστου, εκδ. Αρμός, Αθήνα, 1999

Η νέα ποιητική συλλογή της Ευτυχίας-Αλεξάνδρας Λουκίδου, *Εν τη ρύμη του νόστου*, τρίτη μετά τις *Λυπημένες Μαργαρίτες* (1986) και *Το Τρίπτυχο του φέγγους* (1993), παρουσιάζει ανανεωτικά στοιχεία γραφής όπως η μικρή έκταση των ποιημάτων, αλλά με μεγαλύτερη εκφραστική δύναμη, ο ρυθμός, συμβατός προς το περιεχόμενο των στίχων, ο λυρισμός των εικόνων που παραμένουν δυνατές καθώς αποφεύγεται επιμελώς η επεξήγησή τους. Στη νέα συλλογή, η Λουκίδου εμφανίζεται απαλλαγμένη από τον αυθορμητισμό, ξεφεύγει από τον πληθωρισμό των εκφραστικών μέσων και αγγίζει την εκφραστική λιτότητα διευρύνοντας το φαντασιακό πεδίο του αναγνώστη.

Με την τεχνική της εκρηκτικής φαντασίας, η ποιητική αφήγηση μετατρέπεται σε ενδιαφέρουσα ποιητική δημιουργία, όπου η περιγραφόμενη κατάσταση επεκτείνεται σε νέους ορίζοντες. Ο χώρος της αφήγησης είναι ο εσωτερικός χώρος της ποιήτριας. Εκεί παίζεται ένα μονό-

πρακτο αγάπης και τρυφερότητας σε χρώματα ίριδας, εκεί ξετυλίγεται το ταξίδι της μνήμης, ο πόνος του νόστου, εκεί διεξάγεται η διαδικασία της συνειδητοποίησης του τελικού στίχου του πρώτου μέρους της συλλογής, *Πού θες να ξέρω με τι ριμάρει το «θυμάμαι»*; – διαδικασία που δεν επέφερε το επιθυμητό αποτέλεσμα.

Από το πρώτο μέχρι και το τελευταίο ποίημα της πρώτης ενότητας, υπάρχει μια πλούσια κατάθεση ψυχικών βιωμάτων που δεν καταγράφουν το κενό ή τις πληγές που δημιούργησαν, αλλά με τη βοήθεια της μνήμης συγκρίνεται το παρελθόν με το παρόν, το όνειρο με την πραγματικότητα. Ξαναγράφεται μια ιστορία, επιχειρείται η ανασυγκρότηση μιας κατάθεσης ψυχής που κορυφώνεται χωρίς βαρείς στοχασμούς και ερμητικές σκέψεις. Αναζητώντας παρηγοριά «στη μελαγχολία του ποιήματος» όπου ανιχνεύει «τα όνειρα [να] υπερασπίζονται τους νεκρούς τους», το εγώ θυμάται «αφηγήσεις χειρών», αναπολεί αυτούς που «τους ψάχνουνε ν' αγαπηθούν, ν' αγκαλιαστούν/Για να μπορέσουν να πετάξουν», συνειδητοποιεί πως «η εποχή των όρκων έχει περάσει ανεπιστρεπτί»,

ψάχνει «ένα παράθυρο ανοιχτό να το φυσάει ο Αύγουστος», αναρωτιέται «γιατί δεν τραγουδάνε τα παιδιά;», για να διαπιστώσει τελικά την κούραση που προκαλεί ο «Εύκλειτος Πόνος».

Καταστάσεις που αναδύονται μέσα από σύμβολα που δεν παύουν να κοιτάζουν την ποιητική που γράφει για να ξεορκίσει τη μνήμη. Η γραφή της υπαγορεύει θέση αμυνόμενου απέναντι στην πεπρωμένο και η ποίηση αναδεικνύεται μέσο που τη λυτρώνει και της παρέχει το ψυχικό σθένος στον σισύφειο αγώνα της ζωής. Η ποίηση γίνεται ο διάυλος προς την εκτόνωση παρέχοντας τη δυνατότητα, μέσω της λιτής περιγραφής, να συλλάβει το αδόκιμο και να πολεμήσει την όποια δυσπραγία. Αν και η ποίηση πληγώνει, στην ουσία λυτρώνει. Τάση που εμφανίζεται αυτοσκοπός και το κάθε ποίημα αναγάζεται σε διάλογο που ηθύμηση υπαγορεύει.

Θεματικά, η συλλογή είναι ψηλάφισμα πληγών, απεικόνιση μιας σειράς από μνήμες που αναδύουν μια κλιμακούμενη σε εντάσεις διοχέτευση καταγιστικού συναισθήματος. Το αυτοβιογραφικό στοιχείο είναι εμφανές. Η ποιήτρια δίνει μάχη προσωπική, αυτή της αλήθειας

του εαυτού της, μια αλήθεια που σαρώνει, που ακολουθεί τον κύκλο φθοράς κι ανάστασης. Αδιάλειπτη προβάλλει και η πίστη που συνδράμει στο να περαστεί ο πόνος. Αν και δεν προβάλλει έντονα όπως παλαιότερα, διατηρεί την ίδια επιμονή και εμφανίζεται περισσότερο πειστική, γιατί πίστη σημαίνει στάση ζωής, ηθική ανάταση στην αντιμετώπιση διαφορών καταστάσεων, πηγή ανεξάντηλης χαράς και αισιοδοξίας για τη ζωή, αθωότητα και σταθερή ελπίδα στην πορεία της υπάρξεως. Αυτό γίνεται πιο εμφανές στη δεύτερη ενότητα, στο «Εν τω μνησθήναι αυτήν», που αναφέρεται σε περιστατικά γύρω από το θάνατο προσφιλούς προσώπου. Εδώ προβάλλει έμμεσα η ελπίδα για το θείο. Πουθενά ο αναγνώστης δεν διακρίνει πόνο ή οργή. Ο θάνατος εμφανίζεται σαν κάτι

το φυσικό, σαν μια απουσία παντοτινή, σαν ένας χωρισμός που η μνήμη, χάρη στην πίστη, διατηρεί ανέπαφο.

Οι καταστάσεις αυτές αποδίδονται με τεχνική εμπλουτισμένη και ανανεωμένη, με στίχο περιληπτικό, μεστό κι απλό, χωρίς μελωδία, φορτωμένος με εκφάνσεις που κεντρίζουν τη φαντασία. Η υφολογική ανανέωση γίνεται εντονότερη σε τρία ποιήματα: «Στην Προκυμαία», «Η Πρώτη από τις τέσσερις επιστολές ή Προφητικόν» και «Ιστορία αγάπης με άσχημο τέλος», όπου επιχειρείται η γραφή πεζού ποιήματος, γιατί ανεξάρτητα από το ρυθμό που προσδίδεται στον στίχο, η ποιήτρια χειρίζεται εξαιρετικά τη γλώσσα. Δαμάζει τις λέξεις, τις προβάλλει για βαθύτερη πνευματική επικοινωνία, τις συνταιριάζει για να φτιάξει εικόνες έντονες, ορθάνοιχτες σε ορίζοντες πέρα από

καταστάσεις που πρωτοδιασθάνονται. Ξέρει να μετουσιώνει το λόγο, να τον μεταμορφώνει από σιωπηλό παράγοντα του χρόνου σε γεγονός ζωής, να τον μετατρέπει από άψυχη σκέψη σε σημείο ανθρωπιάς, σε ουσία ύπαρξης. Ο λόγος, πλήρης και ευκρινής, διασπάει το φράγμα της οπτικής επικοινωνίας του γραπτού κειμένου, γίνεται ρυθμός, ήχος, αναπαράγοντας λέξεις-αξίες, αντίστοιχες προς το μήνυμα και τον τρόπο της εκφοράς του. Αυτό αποτελεί και την καλύτερη συμβολή της τελευταίας ποιητικής συλλογής της Λουκίδου, συλλογή που αποτελεί μια διαδικασία λυτρωτικής εξομολόγησης, μια τάση για να πάρουν συγκεκριμένη μορφή τα οράματα της φαντασίας, οι συγκινησιακές καταστάσεις και τα δημιουργήματα της σκέψης της.

Γιώργος Φρέρης

Μακεδονίας (ΕΡΤ3) και συμπληρώθηκε με συνοπτική βιβλιογραφία.

Ένα πρωτότυπο εγχείρημα είναι η μετάφραση από τον **Πάυλο Λυκούδη** της ομηρικής *Οδύσσειας* (εκδ. Βιβλιοπωλείον της «Εστίας», 1999). Κρατώ στα χέρια μου τη Ραψωδία α «Η Αθηνά συμβουλεύει τον Τηλέμαχο» και παρατηρώ τη μεθοδικότητα με την οποία υποστηρίζει την άποψή του ο μεταφραστής. Αρχαίο κείμενο και νεοελληνική μετάφραση πλάι πλάι και με κόκκινα στοιχεία όσες λέξεις στο αρχαίο και το νεοελληνικό κείμενο είναι ίδιες ή έχουν κοινή ρίζα. Σίγουρα διδακτικά έχει ενδιαφέρον και κάνει την προσέγγιση του αρχαίου κειμένου περισσότερο προσιτή. Ο λεξιλογικός κοινός πλούτος αποκαλύπτεται και την ίδια στιγμή γίνεται φανερή η πολύ μεγάλη απόσταση στη σύνταξη του νεοελληνικού από τον αρχαιοελληνικό λόγο.

«Ζηλεύει η μέλισσα τα χείλη σου/κι ο ουρανός τα μάτια σου φθονεί./Κλέβει ο ήλιος απ' τη θερμή σου,/δίκολο σώμα έχεις και πονεί./Το φως σου, φως μου, καίει ανύχτωτο,/κεντάει τραγούδια η φωνή./Πέφτει βροχή, παίρνει απ' τη δρόσο σου,/δίκολο σώμα έχεις και πονεί./Ένα ταξίδι είναι το σώμα σου,/ακροβασία δίχως το σκοινί./Πέφτω, στα χέρια σου, βυθίζομαι,/δίκολο πόθο έχεις και πονεί.»:
Παντελής Μπουκάλας,
Οπότεν πλάτανος

Γυναίκεία λογοτεχνία στην Ιταλία

Alba Amoia,
20th century Italian
Women Writers,
Southern Illinois University
Press, 1999 (1st ed. 1996)

Στο βιβλίο της *Ιταλίδες Συγγραφείς του 20ού αιώνα*, η Alba Amoia, καθηγήτρια στο City University της Νέας Υόρκης, παρουσιάζει ένα πανόραμα της γυναικείας λογοτεχνικής παραγωγής της Ιταλίας από τις αρχές του αιώνα μέχρι σήμερα. Εξετάζοντας ένα ευρύ δείγμα συγγραφέων, δίνει στον αναγνώστη μια σφαιρική εικόνα της αισθητικής και φιλοσοφικής πολυμορφίας του ιταλικού λογοτεχνικού χώρου.

Η δομή του βιβλίου βασίζεται στις βιογραφίες των συγγραφέων, των οποίων τον ατομικό μικρόκοσμο η Amoia ανιχνεύει σε βάθος χωρίς, όμως, να παραλείπει και να περνά από τις προσω-

πικές εμπειρίες σε μια γενικότερη προβληματική. Άλλωστε η γυναικεία λογοτεχνία είναι άμεσα συνδεδεμένη με τα κοινωνικο-πολιτισμικά κινήματα και τα πολιτικά δρώμενα του αιώνα μας. Σε όλες τις δημιουργίες που αναλύει, η συγγραφέας παρατηρεί την παρεϊσφρηση του αυτοβιογραφικού στοιχείου στον μυθιστορηματικό λόγο.

Για την Grazia Deledda (βραβείο Nobel, 1926) για παράδειγμα, ο αυστηρός περιορισμός της γυναίκας στον παραδοσιακό της ρόλο στις κλειστές κοινωνίες της Σαρδηνίας των αρχών του αιώνα αποτελεί το σημείο εκκίνησης για την λογοτεχνική της δραστηριότητα. Η Deledda παραβιάζει το πεδίο που ανήκε παραδοσιακά στους άνδρες, το πεδίο της λογοτεχνικής έκφρασης, και μάχεται σε όλη της τη ζωή για την αξιοποίηση και παραδοχή της πνευματικής δραστηριότητας της γυναίκας.

Τα κοινωνικο-πολιτικά δρώμενα αποτελούν κοινό σημείο όλων των έργων της Sibilla Aleramo, που διευρύνει την κοινωνική της κριτική στηλιτεύοντας τα ταμπού της εποχής. Οι διεκδικήσεις της για αναμόρφωση του νομικού πλαισίου αναφορικά με το διαζύγιο, προσδίδουν στο έργο της μια πολεμική χροιά ιδιαίτερα έντονη για την εποχή. Προκλητική και αντικομοφορμίστρια και η Alba Amoia, στην οποία όμως η τραγικότητα των προσωπικών βιωμάτων καλύπτει τις κοινωνικο-πολιτισμικές αναζητήσεις. Η γραφή αποκτά έτσι μια θεραπευτική λειτουργικότητα καθώς κατορθώνει να ανακουφίζει το σωματικό και το νοητικό πόνο. Η Alba Amoia καταδεικνύει με δεξιότητες την πρωτοτυπία αυτού του έργου που, διαμορφωμένο μέσα σ' ένα φροϋδικό πλαίσιο, προβάλλει την παιδική μοναχικότητα, τις πατρικές σχέ-

(εκδ. Άγρα, 1999).

Η Βενετία των Ελλήνων με κείμενα της **Χρύσας Α. Μαλτέζου**, διευθύντριας του Ελληνικού Ινστιτούτου Βυζαντινών και Μεταβυζαντινών Σπουδών Βενετίας, επιστημονική επιμέλεια του **Αγαμέμνονα Τσελίκα**, φωτογράφιση των **Γιάννη Βουχαρίδη, Ρωμύλου Παρίση** (εκδ. Μίλητος, 1999), κυκλοφορεί ένα σημαντικό έργο στο οποίο παρουσιάζεται η πορεία του Ελληνισμού στην πόλη του Αγίου Μάρκου. Η Βενετία, από βυζαντινή επαρχία, κατέληξε κυρίαρχο και δυναμικό κράτος, που μετά την άλωση της Πόλης δέχθηκε τους κυνηγημένους Έλληνες. Η ιστορική Ελληνική Ορθόδοξη Κοινότητα Βενετίας διάνυσε μια μεγάλη διαδρομή γόνιμη για την καλλιέργεια της παιδείας και του πολιτισμού. Στον τόμο αυτό παρουσιάζεται η ιστορική διαδρομή των Ελλήνων της Βενετίας, έτσι όπως καταγράφηκε μέσα από τα μνημεία που διαφυλάχθηκαν στο Ελληνικό Ινστιτούτο Βυζαντινών και Μεταβυζαντινών Σπουδών. Μια πρωτότυπη προσφορά συνοδεύει την έκδοση: ένα πανομοιότυπο του Συνοδικού «χρυσόβουλλου» σιγιλίου του Πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως Ιωαννικίου Β', σχετικό με την επικύρωση των προνομίων του Μητροπολίτη Φιλαδελφείας Αθανασίου Βελλετριανού. **ο χαρτοκόπτης**

σεις, την χρόνια αρρώστια, τον πρόωρο θάνατο.

Με έντονα κριτικό βλέμμα εξετάζει η συγγραφέας το έργο της Lalla Romano που, αποστασιοποιημένη από κάθε πολιτισμικό λόγο και έξω από κάθε ιστορική διάσταση, αφιερώνεται αποκλειστικά στην καλλιτεχνική έκφραση του Εγώ της μέσα από την καλλιέργεια μιας αισθητικής της εσωτερικότητας.

Η Rosetta Loy, από την πλευρά της, μέσα από συμβολικές εικόνες, καταγγέλλει την τεχνοκρατική κουλτούρα της σύγχρονης κοινωνίας και την υπερβολική ανεκτικότητα της νέας εποχής σε θέματα ηθικής. Ο λογοτεχνικός της λόγος παραμένει κατά κύριο λόγο νοσταλγικός καθώς επαγγέλλεται την επιστροφή στον Χαμένο Παράδεισο της ζωής στη φύση.

Η εντελώς διαφορετική πορεία της Elsa Morante και της Natalia Ginzburg εξετάζονται στη συνέχεια. Για την πρώην σύζυγο του Αλμπέρτο Μοράβια που υπερασπίζεται θέσεις αντικομφορμιστικές και αναρχικές, η ύπαρξη μιας ιδανικής κοινωνίας προϋποθέτει την κατάλυση των οικογενειακών και πα-

τριαρχικών δομών. Έτσι, στα έργα της Morante, άτομο και κοινωνία, άνδρας και γυναίκα, πλούσιος και φτωχός, ψέμα και αλήθεια βρίσκονται σε συνεχή αντιπαράθεση. Η Natalia Ginzburg υπογραμμίζει τη διπολικότητα της λειτουργίας της γλώσσας: όχημα επικοινωνίας αλλά και όργανο αποκλεισμού της διαγραφής. Βαθιά επηρεασμένη από το φασισμό και τη διαφθορά, χρησιμοποιεί ως ιστορικό πλαίσιο των μυθιστορημάτων της την περίοδο του πολέμου και την τραυματισμένη μεταπολεμική Ιταλία.

Ο λόγος της Dacia Maraini, έντονα πολιτικοποιημένος, επιδιώκει τη ριζική αλλαγή της κοινωνικο-πολιτικής τάξης πραγμάτων. Δηλώνοντας ανοιχτά τις αμφιφυλικές της σχέσεις, η Maraini μάχεται για την απελευθέρωση της γυναικείας έκφρασης. Η γυναίκα χάρη στο πνεύμα, την ευαισθησία και τη λίμπιντό της, μπορεί να παραβιάσει τα όρια που της έχουν, ανά τους αιώνες, επιβληθεί.

Στο τελευταίο κεφάλαιο, η συγγραφέας εξετάζει το έργο τριών δημοσιογράφων που, μέσα από τη δυνατότητα διαμόρ-

φωσης της κοινής γνώμης, κατέχουν ιδιαίτερη θέση αναφορικά με την κοινωνική ιστοριογραφία. Η Matilde Serao αντιτίθεται σε κάθε φεμινιστική κίνηση και ιδέα και, εκφραζόμενη στην τοπική γλώσσα της Νάπολης, αγωνίζεται για τα δικαιώματα του λαού της τοπικής κοινωνίας που αισθάνεται περιθωριοποιημένη από τη Μητρόπολη. Διαμετρικά αντίθετη, η Oriana Fallaci μάχεται για το γυναικείο ζήτημα και για κοινωνικές ελευθερίες. Η Camilla Cederna επαναστατεί μέσα από τη γραφή της εναντίον της διαφθοράς, της κοινωνικής και περιφερειακής ανισότητας, του νεποτισμού των Χριστιανοδημοκρατών, του οργανωμένου εγκλήματος.

Στην ενδιαφέρουσα αυτή μελέτη η Alba Amoia κατορθώνει αφενός να δώσει μια σφαιρική παρουσίαση της γυναικείας λογοτεχνικής παραγωγής του 20ού αιώνα στην Ιταλία, και αφετέρου, μέσα από πολυάριθμες διακειμενικές αναφορές, να εισαγάγει αυτήν την παραγωγή στην προοπτική μιας παγκόσμιας λογοτεχνίας.

Βασιλική Λαλαγιάννη

Τοιχογραφία μιας εποχής

Γιασάρ Κεμάλ,
Οι Αγάδες του Ακτσάσας,
Μιφρ. Π. Αμπατζής,
Εκδόσεις Θεμέλιο

Ένας από τους κορυφαίους πεζογράφους της Τουρκίας, ο κουρδικής καταγωγής Γιασάρ Κεμάλ θεωρείται σήμερα συγγραφέας με διεθνή αναγνώριση.

Το μυθιστόρημα *Οι Αρχοντες του Ακτσάσας* θεωρείται από τα σημαντικότερα του συγγραφέα και αποτελεί τοιχογραφία μιας όχι τόσο μακρινής εποχής, όταν το μεγάλο κύμα εκσυγχρονισμού της γεωργίας σαρώνει τα κατάλοιπα του φεουδαρχι-

σμού στην αγροτική Ανατολή.

Με την «κατάμαυρη νύχτα», την «κατακίτρινη βροχή», τους «μενεξεδιούς βράχους» στήνει το τοπίο του ο Γιασάρ Κεμάλ, φυσικό και κοινωνικό, τότε μες στη θύελλα και πότε ήρεμο, λίγνο ασίγαστων παθών.

Με πένα βουτηγμένη άλλοτε σε μια υπολανθάνουσα πικρία για όσα αναίτια και φριχτά το ανάδελφος μίσος σπέρνει, κι άλλοτε αναβλύζουσα μύρο ανθρωπιάς, ο συγγραφέας ξετυλίγει το κουβάρι της πλοκής, από την τρυφερή νοσταλγία για «τους καλούς εκείνους ανθρώπους που κουβάλησαν τα ωραία εκείνα άλογα κι έφυγαν» μέχρι την καταματωμένη ιστορία του

Ντερβίς Μπέη και του Μουσταφά Μπέη, «αγάδων» του Ακτσάσας, που δεν ζουν παρά για την εκδίκηση, γνήσιοι εκπρόσωποι ενός φεουδαρχισμού που καταρρέει για να δώσει τη θέση του σε μια «νέα τάξη» γεμάτη, και αυτή, αντιφάσεις και ραδιουργίες.

Κάτω από το αμερόληπτο φως της απaráμιλλης τέχνης και της άκρας ευαισθησίας του Γιασάρ Κεμάλ, ζούμε –βιώνουμε, στην κυριολεξία– τα δρώμενα σε μια γειτονική χώρα – τοιχογραφία εξαίσια μιας εποχής όχι τόσο μακρινής, με προοπτική της ένα καλύτερο αύριο.

Σωτήρης Ντάλης

ΝΤΟΡΑ ΗΛΙΟΠΟΥΛΟΥ-ΡΟΓΚΑΝ

ΣΚΛΑΒΟΣ

ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΑΠΟ ΤΙΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΑΣ

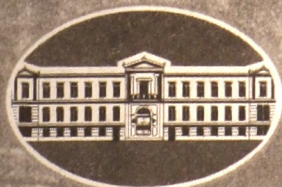
ΔΙΑΘΕΣΗ

• Βιβλιοπωλείο
"Το Μορφωτικό"
Στοά του Βιβλίου
Πεσμαζόγλου 5
Τηλ.: 3215606

• Μορφωτικό Ίδρυμα
Εθνικής Τραπέζης
Θουκυδίδου 13,
Πλάκα
Τηλ.: 3221335

Σε κεντρικά
βιβλιοπωλεία

• Πρατήριο Εκδόσεων
Ε.Τ.Ε. και Μ.Ι.Ε.Τ.
Πλουτάρχου 5,
Θεσσαλονίκη
Τηλ.: (031) 295104

ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ
ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Η διαλεκτική και τα «μπακλαβαδάκια»

ΈΝΑ ΚΥΡΙΑΡΧΟ τρίγωνο στην πολεοδομία της πόλης των Αθηνών σχηματίζεται απ' την ένωση των σημείων: Λυκαβηττός-Θησείο-Παναθηναϊκό στάδιο. Η κάθε μια απ' τις πλευρές αυτού του τριγώνου έχει μήκος δύο χιλιόμετρα.

ΟΙ ΚΟΡΥΦΕΣ, όμως, ενός «πολεοδομικού» τριγώνου αντιμετωπίζονται ως κουκκίδες στο χάρτη της πόλης, μόνο την στιγμή της αποφασιστικής σκέψης του πολεοδόμου-συγκοινωνιολόγου. Τις υπόλοιπες μέρες παραμένουν «περιοχές» που κατοικούνται από ανθρώπους, συνήθως είναι πυκνοκατοικημένες και πάντοτε – τουλάχιστον στις μέρες μας, γεμάτες με κυκλοφοριακά προβλήματα, τόσο για τους πεζούς, όσο και για τους μηχανοκινούμενους.

ΟΙ ΤΟΥΡΙΣΤΕΣ αυτής της πόλης –ως συνήθως γίνεται– χρησιμοποιούν τον πολεοδομικό χάρτη της πόλης για τις «εξερευνήσεις» τους και επειδή το «κυριαρχικό» αυτό τρίγωνο σπάνια παραλείπεται, όλοι οι τουρίστες γνωρίζουν ότι το χαρακτηριστικό αυτής της πόλης είναι η γωνία. Πολλοί από τους τουρίστες, ιδιαίτερα αυτοί που έχουν εξοικειωθεί κάπως και με τις γαστριμαργικές απολαύσεις της χώρας, αλλά και των ομόρων της, δεν διστάζουν να αποκαλούν, ρωτώντας η μία παρέα την άλλη αν έφτασε μέχρι εκεί, στη δυτική πλευρά του Λυκαβηττού... «μπακλαβαδάκια».

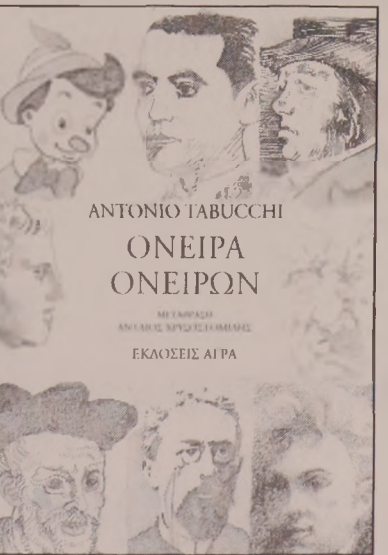
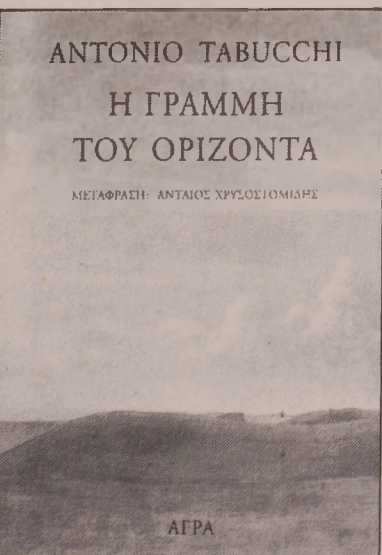
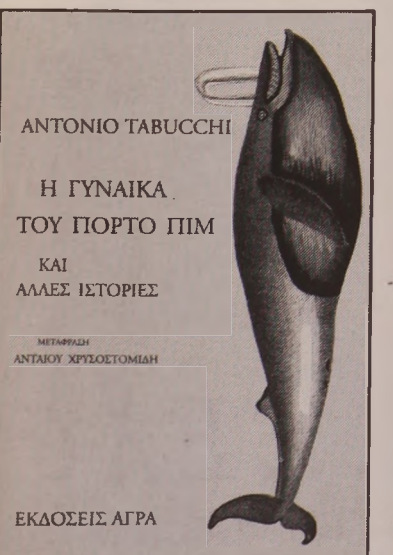
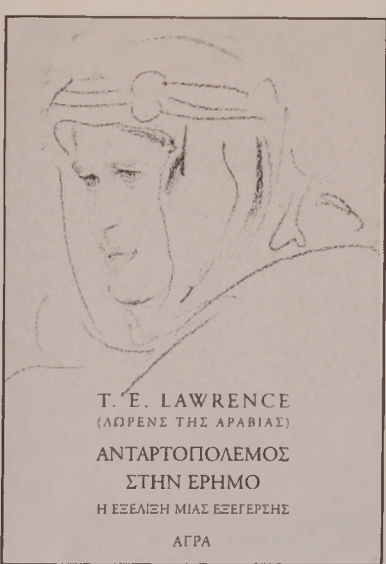
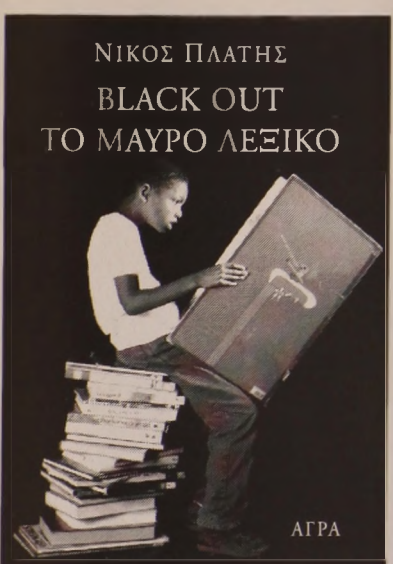
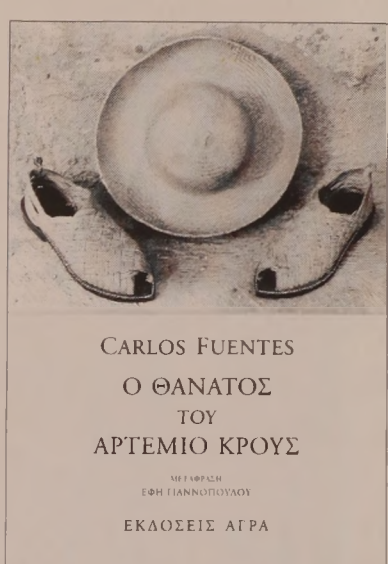
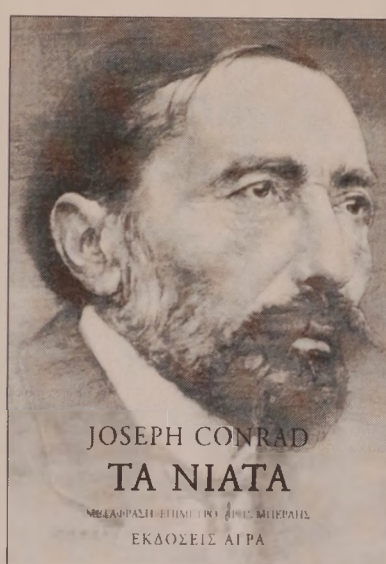
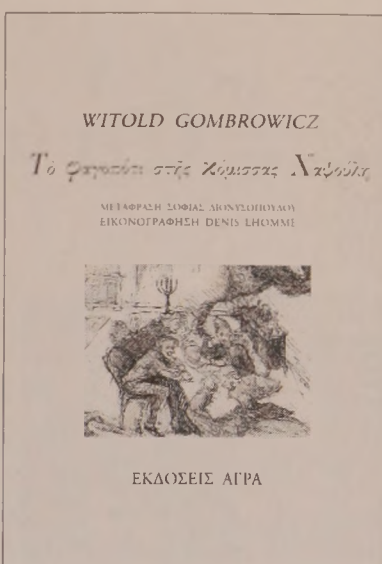
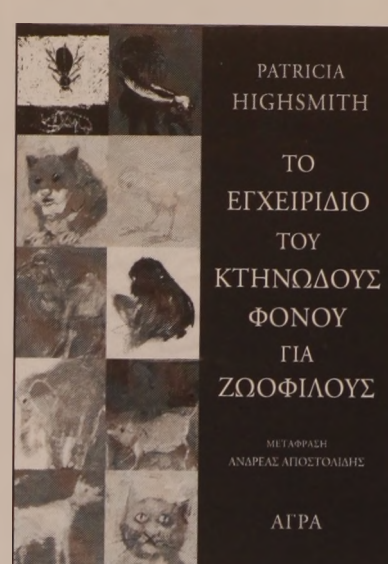
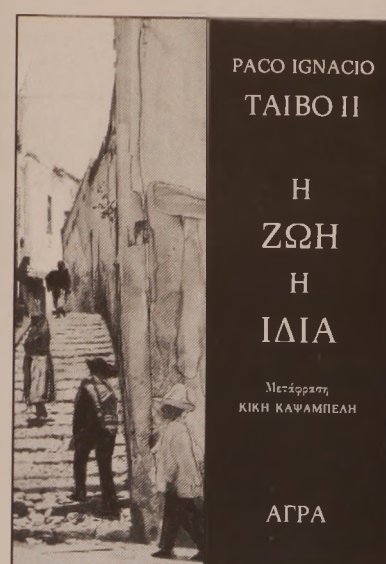
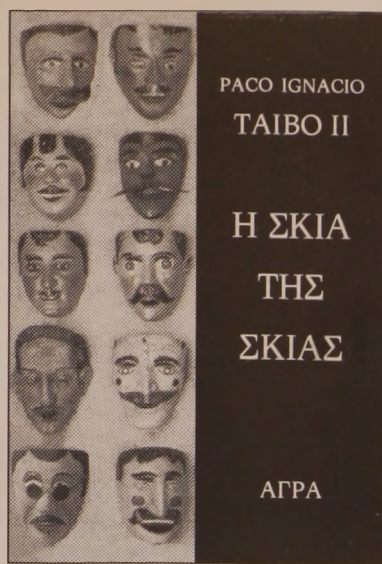
ΟΙ ΓΩΝΙΕΣ, λοιπόν, σ' αυτό το τρίγωνο –έγιναν κάποιοι πρόχειροι υπολογισμοί– ανέρχονται στις εξακόσιες. Περίμετρος τριγώνου 6.000 μέτρα –γωνίες 600–, αποτέλεσμα: κάθε 10 μέτρα γωνία. Και επειδή στους «κύκλους» μας... ενδιαφέρει ελάχιστα η κατάφαση και επειδή οι πόλεις, όπως και οι άνθρωποι, αναγνωρίζονται από την περπατησιά τους –η αγωνία κορυφώνεται– το ερώτημα που προκύπτει είναι:

ΤΙ ΕΙΔΟΥΣ άνθρωποι είναι αυτοί, που κάθε δέκα μέτρα στρίβουν; Μήπως είναι επιφυλακτικοί; Και σε τι; Μήπως είναι καταδιωκόμενοι; Και από ποιον; Ποια διαλεκτική, τελικά, ακολουθούν;

ΑΠΟ ΤΟΝ
ΓΙΑΝΝΗ
ΚΟΥΡΚΟΥΜΕΛΗ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΓΡΑ

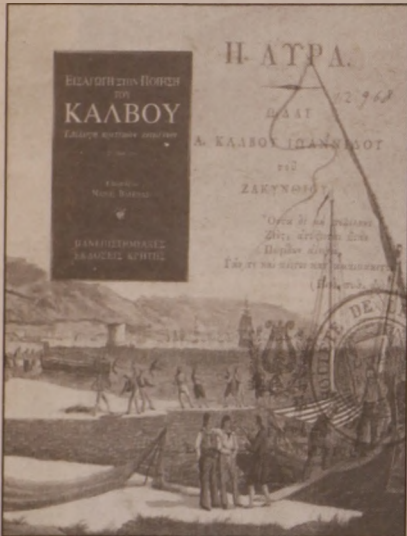

ΟΙ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΓΡΑ ΣΤΗ ΣΤΟΑ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ

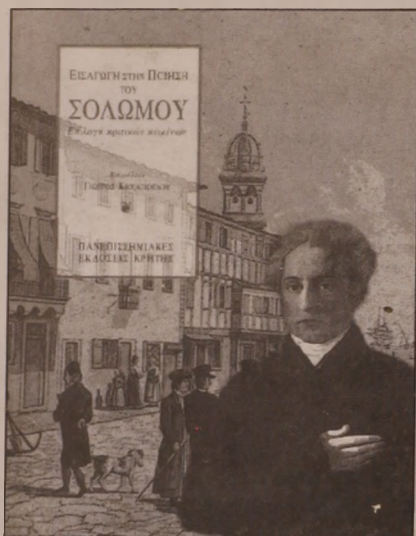
ΘΕΩΡΙΑ ΚΑΙ ΚΡΙΤΙΚΗ ΤΗΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ *Διευθυντής σειράς:*
Νάσος Βαγενάς

Εισαγωγή στην Ποίηση του...

...Κάλβου

Επιμέλεια:
Νάσος Βαγενάς
Σελίδες: 340
Τιμή: 5000

Επιμέλεια:
Γ. Κεχαγιόγλου
Σελίδες: 540
Τιμή: 5700

...Σολωμού

Επιμέλεια:
Μ. Πιερής
Σελίδες: 440
Τιμή: 5700

...Καβάφη

Επιμέλεια:
Δ. Δασκαλόπουλος
Σελίδες: 500
Τιμή: 5700

...Σεφέρη

Επιμέλεια:
Mario Vitti
Σελίδες: 510
Τιμή: 5700

...Ελύτη

Ένα απαραίτητο συμπλήρωμα
της λογοτεχνικής βιβλιοθήκης κάθε μορφωμένου Έλληνα.